

ERDÉLYI
PROTESTÁNS LAP.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

1902.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY KÁROLY,

THEOLOGIAI TANÁR.

V-IK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT AZ „ELLENZÉK“ KÖNYVNYOMDAJÁBAN.
1902.

TARTALOM.

I. Vezércikkek, tanulmányok, iránycikkek.		Lapszám.
<i>Balogh Károly.</i>		
Bucuszók Parádi Kálmán sirjánál	145.	
<i>Br. Bánffy Dezső.</i>		
Elnöki megnyitó	545.	
<i>Bartha Dezső.</i>		
Nyílt levél	63.	
Az anabaptisták és memnoniták	73. 85. 92. 103. 112.	
<i>Bartha Lajos.</i>		
Szervezetlenül	131.	
<i>Dr. Bartók György.</i>		
Püspöki évi jelentés	570. 582. 594.	
<i>Ifj. Bartók György.</i>		
Elmélkedések az üdv evangéliumáról	134. 145. 157. 168. 181.	
<i>Dr. Bedő Sándor.</i>		
Szabad egyház a szabad államban	368. 378. 391.	
<i>Berde Sándor.</i>		
Egyházi mag- és bortáraink kérdéséhez	605.	
<i>Birtha József.</i>		
Az élet rithmusa	41.	
Örvendezés és részvét	179.	
<i>Biró Sándor.</i>		
Miért üresek templomaink?	32. 52.	
A lélek ereje	71.	
Molnár Albert halálának évfordulóján	111.	
Pünkösdi keresztség	207.	
A vallástudomány főbb vonásai Tiele szerint	334. 348. 364. 379. 391.	
<i>Bitay Béla.</i>		
Akarsz-e meggyógyulni?!	91.	
<i>Bod Péter.</i>		
Magyar protestáns nőegylet Nagyszébenben	185.	
<i>Csekme Ferencz.</i>		
Egyházvizsgálati kérdő-pontok	208.	
Új díjlevelek	617.	
<i>Dr. Darányi Ignác.</i>		
Részlet főgondnoki székfoglaló beszédéből	172.	
<i>Eötvös Károly.</i>		
A magyarság kérdése	144.	
<i>Fogarasi Albert.</i>		
Halasztásra ítelt indítvány	300. 322.	
<i>Gagyhy Dénes.</i>		
A francia reformátusok	74.	
<i>Dr. Gidófalvi István.</i>		
Szeretetről, türelemről	631.	
<i>György Endre.</i>		
Társadalmi harmonia	499.	
<i>Hegedüs Sándor.</i>		
Főgondnoki székfoglaló beszédéből	461.	
<i>Hegyí Péter.</i>		
A diasporákban levő hiveink gyermekeinek vallásos oktatása	498. 510.	
<i>Horváth István.</i>		
Az ébredés	61. 71. 82.	
Pál apostol Rómában és a XX. század elején	159. 171. 183.	
Nyílt levél	606.	
Alkalomszerű fecsegések	608. 620. 633.	
Egy tanfelügyelő az oláhokért	619.	
<i>Jancsó Lajos.</i>		
Templommegnyitás és ajándékozás	221.	
<i>Jancsó Sándor.</i>		
Megjegyzések a Hamar István „könyvismer- tetésére“	33.	
Egyházi közéletünk reformjának föltétele	220.	
A protestánsizmus különös feladata korunkban	361. 377. 389. 401.	
<i>Juhász Izidor.</i>		
Tankó József (1819—1902).		93.
<i>Dr. Kádár János.</i>		
Előterjesztés a „Papi temetkezési egylet ügyében“		211.
<i>Kenessey Béla.</i>		
Husvét		121.
<i>Kenessey Ida.</i>		
Jézus követeléséről		64.
<i>Kerekes András.</i>		
A zilahi új kollégium alapkövetétele		464.
<i>Király Béla.</i>		
A ker. család boldogsága		21.
Sötétség és világosság		31.
Szenvedés a hit próbaköve		51.
A szenvedő Krisztus		61.
Ki mint vet: úgy arat		155.
A vadházasságok leküzdése		191.
Protestáns diakonisszák		345.
<i>Kiss József.</i>		
Az azugai kirándulás		199.
<i>Kolozsvári József.</i>		
Szükségtelen a pap		44.
<i>Dr. Kovács Aron.</i>		
A diakonissa kérdéshez		535. 558.
<i>Kovács Dániel.</i>		
Tanárválasztási szabályzat		426. 438.
<i>Kovács László.</i>		
A gyermekistentiszteletekről		13. 24.
<i>Kórhé Endre.</i>		
Egyházi bor- és magtáraink		485.
<i>Dr. Gróf Kuun Géza.</i>		
Elnöki megnyitó		231. 243. 157.
Egy új adat a szászvárosi ev. ref. Kuun- kollégium multjából		415.
<i>Lajos János.</i>		
A mi árvánk		402.
Közelebb a paritás elvéhez		425.
<i>Ménégos Jenő.</i>		
Levél műve fordítójához		632.
<i>Molnár Imre.</i>		
Nehány szó a „Szükségtelen a pap“ czimü cikkekhez		132.
<i>Nagy Károly.</i>		
Jézus keresztsége		1.
Jézus megkisértése		11.
A magyarországi róm. kath. egyház auton- miája		22.
Az Emke Kis-Barcsáért		53.
Tisza Kálmán (1830—1902.)		117.
Saját hibánk		437.
A protestáns egyházak államsegélyéről		473.
A mi egységes rendezésre vár		509.
Közgyűlési kérdések		521.
Közgyűlésünk első napja		550.
Indítvány az „Erdélyi Prot. Predikátori Tár“ ügyében		581.
<i>Orbán József.</i>		
Esdő szó a szives olvasóhoz		106.
<i>Paulai Viktor.</i>		
Pazar Kálmán		630.
<i>Péter Antal.</i>		
Az éjjeli templomozás prot. szempontból		35.
<i>Ifj. Péter Károly.</i>		
Jézus szenvedése		81.
A gyászoló és haragvó szeretet		101.
<i>Péchy Árpád.</i>		
Az evangélium ereje		121.
Hogyan állunk?		179.
„Az új magyar hit“		299. 321. 334.

	Lapszám.
A történeti magyar egyház bajai és hivatása	415.
Pár szó az „Erd. Prédikátori Tár” ügyéhez	427. 439. 451. 465.
<i>Ravasz Árpád.</i>	593.
Az igaz vallásosság, annak feltételei és áldásai	210. 222.
<i>Ravasz János.</i>	
Nyílt levél	35.
<i>Tárkányi György.</i>	
Protestantizmus és a művészetek	454. 467. 474. 488.
<i>Tóthfalusi József.</i>	
A lelki betegek lelkesi gondozása	290. 302.
<i>Tankó Béla.</i>	
Tolsztoj kiátkoztatása	194.
<i>Vajda Ferencz.</i>	
Istentiszteletünk ideje és alkalma	92. 101. 110.
<i>Váró Ferencz.</i>	
Az országos református tanáregyesület	41.
Tanár-törvényjavaslat	83.
Nagy ember, jó ember	119.
Szervezetmódosítás. Tanárválasztási szabályzat	413.
Elnöki megnyitó	557.
<i>Zsigmond Károly.</i>	
Egyházkerületi értekezlet után	267. 239.
<i>Zsigmond Ferencz.</i>	
Az új énekeskönyvről	45.
<i>Név nélkül:</i>	
Zsinatunk legfontosabb teendői (Pásztor)	2. 12.
Misére kényszerített ref. tanulók (Gladiator)	55.
A Vatikánból (Szamosparti)	56. 405.
A megfeszített és feltámadott Krisztus (n. y.)	110.
Tisza Kálmán (— új)	118.
Az éjjeli templomozás prot szempontból (s. s)	123.
Tisza Kálmán halála és temetése (y.)	125.
A nagy kérdés (Sz. J.)	132.
Parádi Kálmán	142.
Orsz. ref. tanárgyűlés Debreczenben	147.
A kultusz-budget vita tanulságai	156.
Meghívás az Egyc. Értek. III. közgyűlésére	167.
Tudósítás az ev. ref. egyet. konvent üléséről	192.
Generális vizitáció	258. 268. 291.
Péter Károly orbai ref. esperes (Pásztor)	440.
Nyilatkozatok az 1848. XX. t. cz. végrehajtására	149.
Az erdővidéki egyh. megye új beosztása. (Erdővidéki)	486. 498.
A protestáns tábori lelkeszség ujjászervezése érdekében	501.
Egyházkerületünk egy éve	533.
Báró Bánffy Dezső elnöki beszédének hatása	559.
Karácsony	
II. Tárcza.	
<i>Bartha József.</i>	
Az abosfalvi ev. ref. leány-egyház templom-építésének története	292.
A mikesfalvi templom építésének története	303. 326.
<i>Deési Gyula.</i>	
Ima	259.
<i>Imre Sándor.</i>	
Széchenyi imádságai	46. 56. 66. 76.
<i>Jancsó Lajos.</i>	
A marosújvári templomépítés rövid története	382. 416.

	Lapszám.
<i>Kenessey Béla.</i>	
Márczius 15-én	114.
Egyházi beszéd	235. 246.
Gyászbeszéd Br. Kemény Béla e. m. főgondnok felett	336.
Báró Bánffy Dánielné sz. Gyárfás Anna felett	249.
<i>Pátkay János.</i>	
A sövényfalvi templomépítésének története	365.
<i>Péchy Árpád</i>	
Reformációi beszéd	538.
<i>Szabó Jenő.</i>	
Templomavatás (vers)	514.
<i>Wersényi György dr.</i>	
XVI. évszázadbéli bibliai epikánk	428. 441. 453. 466. 475.
III. Tudósítások az egyházi élet köréből.	
Gödri Ferencz főgondnoki székfoglaló beszéde	4.
Nagybacsoni Keresztes Áron emlékezete (U. I.)	15.
Ev. ref. templomszentelés Maros-Ujvárt	324.
Protestáns egyházi ünnepély Gyaláron	335.
Értesítés a kolozsvári theol. fakultásra való felvételtől	337.
A széki egyházmegyéből (Nemes Ferencz)	349.
Felhívás a zilahi koll. jóakaróihoz és tanítványaihoz	350.
Meghívó a magyarországi ev. ref. tanítók közgyűlésére	366.
Az erdővidéki egyh. megyéből (Kovács Sándor)	381.
A mező-nagycsáni ev. ref. egyház történetéből	393. 404.
Szilágy-Szolnoki egyházmegyéből (Incze Lajos)	442.
Szép napok (Papbeiktatás Sz.-Udvarhelyt) (Ravasz Árpád)	477.
Első magyar istentisztelet Ágostonfalván (Kovács Sándor)	489.
A M. P. I. T. h.-m.-vásárhelyi közgyűlése	489.
Templomavatás Tasnádon	511.
Lelkesbeiktatás (Kolozsvári József)	512.
Változás az egyh. ker. pénztárkezelésben (N. K.)	523.
Az alsó-járai ev. ref. egyház állapota (Elek Lajos)	524.
Az igazgatótanács évi jelentése	536. 559. 572. 585. 596.
Egyházkerületi közgyűlési tudósítás	561. 573.
Papiktatás a monói ev. ref. egyházban	586.
Zsinatelőkészítő rendkívüli egyetemes konvent	595.
Templomavatás Páván (Ignác László)	597.
Templomszentelés Koronkán	607.
IV. Igazgató-tanácsunk üléséről szóló tudósítás:	
	5. 25. 36. 86. 94. 105. 113. 120. 124. 170. 235. 248. 261. 293. 303. 335. 347. 450. 463. 476. 535. 584.
V. Irodalom: 6. 16. 26. 37. 47. 57. 67. 78. 95. 106. (Szász D. püspök egyházi beszédei. — Bitay Béla). 137. 162. 185. 200. 225. 250. 270. 294. 326. 367. 429. (Tárkányi „Légy erős.” Demes Péter). 250. 454. 467. 502. 538. 609.	
VI. Lapszemle: 58. 68. 79. 96.	
VII. Külföldi szemle: 77. 126. 160. 325. 404. 416. 513. 525. (Tankó Béla).	
VIII. Egyházi-Értekezletünk köréből: 6. 15. (Baczó L.). 105. Az udvarhelymegyei Egyh. Értekezlet sz.-kereszturi közgyűlése: 198, 223. Közgyűlés Nagy-Enyeden: 233. 245. 262. 269.	
IX. Különfélék: minden számban.	
X. Hivatalos rész: (Lásd a „Kimutatás stb.” rovatot).	
XI. Hirdetések. Szerkesztői- és kiadóhivatali iratok.	

Kimutatás

e lapban az 1902. év folyamán megjelent általános érdekű ig.-tanácsi és püspöki rendeletekről.

A lap mely számában	Hivatalos szám	Mely napon kelt?	Tárgya a rendeletnek
I. Igazgató-tanácsi rendeletek.			
1.	5128—1901	decz. 19.	Az ujonnan választott vagy kinevezett tanárok fizetésének kezdőpontja meghatározottatik.
2.	5342—1901	decz. 19.	Az egyházi hatóságok által kezelt közpénzek takarékpénztári elhelyezése tárgyában.

A lap mely számában	Hivatalos szám	Mely napon kelt?	Tárgya a rendeletnek
3.	5649—1901	decz. 19.	A hivatalos lap ára a rovatokkal együtt szedendő és küldendő be.
4.	182—1902	jan. 13.	Egyházi testületeknek s ezek hivatalos tagjainak akár panaszai- kal, akár kérvényeikkel első sorban mindig az illetékes egyházi hatósághoz kell folyamodniok.
	248—1902	jan. 16.	Az új lelkészek beköltözködési engedélyt nem kaphatnak, míg volt egyházközösségükben el nem számoltak.
5.	334—1902	jan. 16.	A VIII. osztályos gimn. tanulók bizonyítványai egyöntetű kiállítá- sára nézve.
9.	794—1902	febr. 19.	A hivatalos felterjesztések kiállítása tárgyában.
10.	499—1902	febr. 20.	Gombos Antal, Kolozsvár sz. kir. város és Kolozsvármegye Föld- rajza engedélyeztetik.
	489—1902	febr. 20.	A főgymnásiumoknál minden második évben tornaversenyek tar- tassanak.
	918—1902	febr. 27.	Lelkészek minősültségében előfordult változások kimutatása a püsp. hivatalhoz minden év okt. 1-re felterjesztendő.
	581—1902	febr. 27.	Tanárok magasabb fizetési fokozatba lépése tárgyában.
	812—1902	febr. 27.	Központi segélyek a díjlevelekből kihagyandók.
11.	396—1902	febr. 27.	A népiskolában a hittan a lelkészek által személyesen tanítandó.
12.	589—1902	febr. 27.	Egyházak osztályozása a szeretetházi rovatok megállapítása ér- dekében és a kirovási tételek helyesbitése tárgyában.
16.	1229—1902	márcz. 20.	Az állami fizetéskiegészítési összegek kifizetésének és a nyugták földerjesztésének határideje.
18.	1504—1902	ápril. 17.	A népiskolai hitoktatók személyében történt változások a tanfel- ügyelőséggel közlendők.
23.	1856—1902	máj. 15.	Az egyházmegyék új beosztása tárgyában kiküldött bizottság ja- vaslata és tárgyalatása.
24.	2051—1902	máj. 15.	A törvény rendelte czélokra fel nem használt interkaláris lelkészi javadalmak papi-alap czímen tőkésítendő s más czélra való felhasználása csak főhatósági engedély alapján történhetik.
26.	2206—1902	jun. 9.	Az óvodák szünidejének kiszabása tárgyában.
	1965—1902	jun. 11.	Az orsz. gyámintézeti járulékok behajtása tárgyában.
29.	2343—1902	jun. 20.	Az orsz. közalap jövedelme csökkenésének megakadályozása és a bevállási iverk földerjesztése tárgyában.
30.	2579—1902	jul. 8.	A főgymnásiumokkal kapcsolatos elemi iskolák évvégi bizonyítvá- nyai helyett az „Elemi isk. értesítő könyvecskék használandók.
31.	2428—1902	jul. 11.	Az állami tanítóképző intézeteknél nyert kántori képesítési bizo- nyítványok érvényessége tárgyában.
	2685—1902	jul. 11.	Az új tanárválasztási szabályzat terve.
	2388—1902	jul. 11.	A szeretetház szervezetére vonatkozó ig.-tanácsi javaslat.
32.	2936—1902	jul. 30.	Az áll. fizetéskiegészítésről kiállítandó nyugtákban a min. számra való hivatkozás tárgyában.
	2861—1902	jul. 24.	Ig.-tanhoz intézendő hivatalos küldemények kizárólag az ig.-tan. névére czimzendők.
	2686—1902	jul. 11.	Az ehker. közgyűlés szervezetének módosítására készült javaslat.
	2687—1902	jul. 11.	Felsőbb leánynevelő intézet létesítésére vonatkozó ig.-tan. tervezet.
38.	3074—1902	szept. 5.	A fizetési iverk kibocsátása és az egyes járandóságok befiz. tárgyában.
41.	3569—1901	szept. 17.	A népoktatási törvények és rendeletek végrehajtása tárgyában ki- adott új miniszteri rendelet közöltetik.
45.	3262—1902	szept. 13.	Ig.-tanácsi megerősítést igénylő vagyanügyi határozatok felsorolása.
	4403—1902	okt. 24.	Az ehker. pénztár kezelése a „Magyar Leszámitoló és Pénzváltó- Bank“ erdélyrészi fiókjára ruháztatik.
46.	4473—1902	okt. 29.	Gazd. munkás- és cselédsegélypénztárba való taggyűjtés érdekében.
	4447—1902	okt. 24.	Az egyházközségi és koll. költségvetések túllépésének korlátozása.
49.	4745—1902	nov. 17.	Legációba csak theologus ifjak kérhetők ki soron kívül.
51.	4946—1902	decz. 1.	Állami felügyeletet gyakorló miniszteri megbizottak kiküldése az egyek kollegiumokhoz.
52.	4788—1902	nov. 20.	Az esperesi vizitáció gyakorlása.
53.	5023—1902	decz. 5.	A tanári ötödéves korpótlékokra vonatkozó szabálytervezet.
II. Püspöki rendeletek.			
2.	44—1902	jan. 8.	A esperesi évi egyh.-vizsg. jegyzőkönyvek egy példánya a püspöki hivatalhoz megküldendő.
3.	85—1902	jan. 14.	Az utólagos anyakönyvi bejegyzések és kiigazítások körüli eljárásokról.
11.	339—1902	márcz. 11.	A püsp. jelentéshez szükséges adatok kiállítása és beküldésére vo- natkozólag.
49.	1392—1902	nov. 17.	Gazdasági munkás- és cselédsegélypénztárba való taggyűjtés lel- készek és tanítóknak ajánltatik.
53.	1504—1902	decz. 7.	A Névkönyvi adatok tárgyában.
53.	1505—1902	decz. 15.	A püspöki hivatalhoz intézett hivatalos iratok tartalmának a hát- lapon való jelzése tárgyában.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve neműk, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évi félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Jézus keresztsége.

Márk I. 9-1.

A keresztyén évkör ünnepi első felében, advent-től pünköstig, az Idvezítő földi életét követi nyomom. Történeteket újít fel a hivek lelkében; de nem azért, hogy egy csomó eseményt *megtanuljanak*, hanem azért, hogy azokban Isten idvezítő világtervét szemléljék, hogy lássák „az Igét testben,” az evangéliumot megtestesülve a földön a Jézus Krisztusban. Hogy lássák, miszerint az evangélium nem elvont tudomány, csupán fejünk felett elérhetetlen magasságban lebegő eszmény, hanem élet, melynek a földön kell megvalósulnia s megvalósíthatásának példája is, kezese is — a történeti, a földön élt Jézus Krisztus.

Az evangéliumok által elbeszélte történeti események ebből a magasabb szempontból tárgyai a protestáns igehirdetésnek. Csak azok a történetek, melyekben evangélium van Igy érezte ezt mindig a keresztyén lélek s innen van, hogy arról a 30 esztendőről, mely az Idvezítő nyilvános fellépését megelőzte, a *tejlődés az előkészület idejéről* a legrégebb evangélium a Márké mitsem szól s a későbbiek is (Máté és Lukács) csak egy pár vonást s azokat is a férfi dicsőségének azokra visszasugárzó fényével megaranyozva, tartottak fenn (betlehem-i vérfürdő, Jézus bemutatása, Simeon és Anna, a 12 éves Jézus a templomban). Egyébként a 30 év történetét Lukács e rövid szavakba foglalja: „Jézus pedig gyarapodik vala bölcsességben, testének állapotjában, és Isten s emberek előtt való kedvességben.” (II. 52)

Az előkészület korának méltó zárköve s a váltás munkájának biztos fundamentuma az a felséges jelenet, melynek emlékére a ker. egyház a III. századtól kezdve az „Epifánia” ünnepét, a görög egyház által ugynevezett „Vizkereszttség”-et ünnepli.

Jézus megkeresztelteti magát K. Jánossal a Jordánban. A János keresztsége »vizzel való kereszttség a bűnök bocsánatára«. Előkészítője annak, »a ki keresztel Szent Lélekkel« a Jézus Krisztusnak. Az ő megkeresztelkedése nem »a megtérésre és a bűnök bocsánatjára« való kereszttség: hanem »betöltetése a kegyelem teljességével«. A ki keresztelni fog Szentlélekkel, az maga is a Szent-Lélek kereszttségében részesül. A ki ad a Szent-Lélekből az övéinek, annak magának teljes mértékben birnia kell a Szent Lelket. Atyáink így mondták: Kr. »mérték nélkül« vette a Szent-Lelket; azaz annak nem egy vagy másik részét, nem sokat abból, hanem az egészet. A Szent Lélek Isten lelke. Hogy Kr. tökéletes kijelentést, tökéletes váltásot és idvességet ad az övéinek: ennek alapját és biztosítékát a keresztyének mindig abban látták, hogy a Szentlélek reá szállt teljes mértékben és rajta megnyugodott.

Sokan e felséges jelenetben egy *külső eseményt, csudát* akarnak látni. Csudát. Ah, valóban csoda az, Isten örök bölcsességének rejtett titka az, hogy ő a Jézus Krisztusba Lelkének teljességével beleköltözött s állandóan benne lakozott, hogy a mit szolt, ugy szolta, mint Istenét és a mit tett ugy cselekedte mint Istenét! Hanem az Isten láthatatlan Lélek, leszállása s Krisztusban való lakozása is lelki — tehát láthatatlan. Ez esemény elbeszélésében csak képbe öltözik az, a mi láthatatlanul foly le lenn a szív, a lélek, emberi szemek előtt rejtett, mélyén. A mit eddig kisebb adagokban, »mérték szerint« kapott a Jézus azoktól, kik maguk is csak »mérték szerint« kaptak: a názáreti szent családtól, a kegyes édesanyától, a zsinagógától, a templomtól, a »törvényből és prófétáktól«, Ker. Jánostól: az most itt befejeztetik, Isten lelke reá száll — eljes mértékben s a tanítvány Urává lesz eddigi Mestereinek. Eddig csak a menny vízfényét látta, sugárainál melegegett most maga látja »megnyilatkozni az eget« Eddig az Isten mások által szolt hozzá, most maga személyesen szol az égből: »Te vagy az én szerelmes Fiam!« Eddig mint édesanyja gyermeke »engedelmes volt szülőinek«; mostantól kezdve — ha kell — ezt tudja mondani »Mi közöm hozzád aszszony!«. »azok az én anyám és testvéreim, a kik követik az én mennyei Atyám akaratát!« Eddig Jézus ha szolt, így szolt: »Mégvayon irva!« Innentől kezdve — még egy kevés idő — és így fog szolani »Én pedig azt mondom néktek. Eddig a bűnöst, a tisztátalan a paphoz, az áldozathoz utasítja: mostantól kezdve — egy kevés idő — és ezt fogja mondani: »Jöjjetek én hozzám. «, »...megbocsáttattak a te bűneid...«, »...kelj föl és járj!« Eddig azt mondta »Isten megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint!«; mostantól fogva azt mondja: »Adott nekem teljes hatalom a mennyen és a földön...«, »jöjjetek Atyámnak áldottai...«, menjetek el gonosz ságnak fíjai!«

Ime, a Jézus keresztségének jelentősége. Egy felséges *képben, egy mozzanatban* szemléltetve — a nagy változás, mely »az ember fiából« »Isten fiát«, a föld örököséből a menyország örökösét, »az első Ádám-ból« »második Ádámot«, a »földi emberből« »menyei embert« csinál. »a kiből nekem kedvem telik« — a mint a mennyi szózatban az Atya mondja.

»A hol én vagyok. akarom, hogy ti is ott legyetek« — mondja Idvezítőnk. Oh, hadd legyünk vele az ő kereszttségében is. Hadd kereszteljen meg minket is Szent Lélekkel! Hadd adjon nekünk is »kegyelmet kegyelemre«, hogy mint ő vette a Szent-Lélek *teljességét*, mely által mondhatta: »Én és az Atya egy vagyunk«, »A ki engem lát az Atyát látja«: ugy mondhassuk mi is Pállal: »Élek többé nem én, hanem él bennem Krisztus!«

Nagy Károly.

„Zsinatunk legfontosabb teendői.“

(A felső-borsodi pontok.)

(Folytatás.)

V. Felekezetek közti viszonyosság orsz. ünnepélyek alkalmával

Nem szabad tovább tünnünk, hanem legfőbb törvényhozó testületünknek erélyesen fel kell emelnie tiltakozását azon megalázó helyzet ellen, mely kigunyolása nemcsak a 48 diki XX t. cz. elveinek, hanem tételes állami törvényeinknek is. Tételes törvény állapítja meg, hogy hazánkban megállapított *állami vallás* helyett, *bevett vallások* léteznek. Arra pedig, hogy a bevett vallások közül valamelyiknek elsőbbsége volna a másik felett: ma érvényes törvényeinkben nincs paragrafus.

Hogy állunk azonban a gyakorlati életben? Érvényesül-e csak némi részben is a vallások egyenjogúsága? Milyen a helyzete annak az egyháznak, mely mindig a nemzeti szabadság bástyája volt?

Bizony szabadelvű állami intézményeink közepette a protestantizmus a valóságban még csak a *türelmi parancsok* élvezetéig jutott el. Az állam kegyesen *megtüri* anyaszentegyházunkat, No meg táplálja is az éhenhalás ellen nyújtott kegyelem-morzsákkal. Erre azonban kényszerülve van önmagáért. Hisz fel kellett ismernie, hogy az állami fennmaradás alapját képező demokratikus intézmények a protestantizmus talajában gyökeresnek, annak elveiből táplálkoznak. De mutasson nekünk valaki csak egyetlen egy pontot, a melynél az állam ezen a *megtüriésen*, kegyelemből való *tengetésen* túllépik a protestáns egyházakkal szemben. Az állami élet jelentősebb mozzanatainál, országos ünnepélyeknél a vallásosság representáltatásában látott-e valaki egyebet kath. ceremóniáknál?

A törvényhozás nagy munkájához kezdenek a nemzet választottai és e magasztos munkához a *világosság* és *szabadság* égi fényét kizárólag a kath. egyház „Te Deum“-ában keresi az állam. Egy hős szobrát kell átadni az utókornak, ki a zsarnokság ellen híven küzdött a jog és szabadság fenséges eszméjeért; de ott, ha az állam a rendező sőt ennek példájára megerősödött elfogultság folytán különben is — a vallás ismét csak a tömjénfüst homályában jelenhetik meg. Meg kell alapítani, vagy hivatásának kell átadni, felavatni valamely állami középületet az igazságszolgáltatásnak, a közmívelődésnek, tudománynak, művészetnek, a humanitás gyakorlásának, vagy népnevelésnek újabb hajlékát: a vallás ismét nem jelenhetik meg abban a külső formájában, azzal a szertartással, mely ez intézmények által is képviselt eszméknek inkább megfelel, hanem a szentelt vízzel locsolás, a vegyes érzület nyilvánítására *mesterségesen betanult*, kenetteljes arcjáték és taglejtések akarják eszközölni azon érzelmek ébresztését, azon elhatározások megszilárdítását, melyek által valóban rendeltetésének megvalósítására szenteltetik valamely intézet vagy intézmény.

Szóval itt is, ott is, amott is, a hol a magyar állam ünnepel, valamely országos eseménynek marandó benyomását a vallás megszentelő erejével kívánja fokozni és maradandóvá tenni: a vallásnak kizárólag csak egy alakjáról vesz tudomást és pedig meghazudtolva alkotásainak, intézményeinek szellemét: *a világosságot* a papi cselekvények misztikus homályába burkoló, *a szabadelvűséget* a hierachia tekintélyébe nyüggöző kath. egyház alakjában.

Lehetetlen a magyar állam kormányférfiáról oly szűklátókörűséget tételteni fel, miszerint maguk is anomáliának ne ismernék azt, hogy a demokratikus, szabadelvű alapokon álló magyar állam, mint ilyen vallásos szükségleteit — bár a megfelelő forma is rendelkezésére áll — egészen ellenkező irányzatban ki-

vánja kizárólagosan kielégíteni Csodálkoznunk kell ezen, mert azt sem akarjuk feltenni, hogy a magyar állam a vallás szerepeltetését alkotásainál, ünnepélyeinél csak olyan külső czafragnak tekinti, a miből az a megfelelőbb, mely több káprázatos czifraságot, látványosságot nyújt. Ily feltételezés mellett természete sen nem lehetne semmi szavunk, a gyakorlat ellen semmi kifogásunk és mellőztetésünk miatt semmi panasznunk.

De bizonyára nem vagyunk tévedésben és így egész nyíltan mutathatunk rá ez anomáliának forrására *állam-kormányzatunk tartózkodó féltékenységében s felekezetünk világi nagyjainak magas politizálásában*, melyben anyaszentegyházunk érdekei sokszor kicsinyeskedésekkel szorítottatnak háttérbe.

Mondjuk ki őszintén: *államkormányzatunkkal szemben a katholicizmus hatalom*. Elméleti jogviszonyaink szerint a kath. vallás épen úgy nem állam-vallás, mint a többi; valóságban azonban több az államvallásnál. Nem munkatárs, hanem rendelkező úr, ki nagyon is duzzog — nem azért, ha valamiben sérelme van, mert erre alkalom nem esik, hanem — ha az állam, kedvéért nem tagadja meg más felekezeteknek a levegőhöz való jogát. Bizony valóságos káromkodás számba jöhet, mikor napjainkban akadnak, a kik nem átalják panaszkodni, kiabálni a kath. egyház elnyomtatásáról, üldöztetéséről.

De hát e kiabálások, követelődzések, jogformálások — ha tán némelyek előtt képtelenségnek látszik is ez nagyon is befolyásolják államkormányzatunkat. Hogyan szólana egy miniszter férfias bátorsággal, mikor egy *kath. főpap* kívánja, hogy hagyományos képzelgésének támogatására, fehérnek állapítsák meg a fekete! (Gondoljunk csak az erdélyi püspöki czim kérdésre.)

Vagy a mi az újabb törvényhozási a'kötésekben oly nagy mértékben felzúditotta a kath. szóvivők méltatlankodását: az egyházpolitikai reformok, vajjon a katholikus kívánalmak vereségét jelentenek? Határ zottan nem. A sérelem minden józan gondolkozó előtt csak képzelgés. Sőt, ha a kiindulást vesszük, — a mint már jelen fejtegetésünk során a borsodi 5 pontnál erre rámutattunk — az elkeresztelési ügyben folytott megfélemlítésen visszaéléseinknek találtak törvényes alapot.

Am azért az elnyomtatás miatti panaszoknak részéről vége nincs.

És a míg a kath. *jogtalan kiváltságok* ez érzékenység által valóságos „ne bántsd virágokká“ válnak: mit teszünk mi? Emelné fel a protestantizmus érdekeinek, legtisztább jogainak megóvására szavát valaki világi jeleseink közül? Sőt ellenkezőleg az elalkuvás szelleme dominál mindenütt, a hol komoly hangnak kellene felemelkednie. Most a „*szabadelvűség*“, majd a kormányzattal való „*jóviszony*“, itt valamely látszólagos „*vivmány*“ biztosítása, ott anyaszentegyházunk szellemi „*felsőbbségének*“ önérzete czimén nagy „*feülemelkedettség*“ mondunk le érdekeinknek védelmezéséről és csititgatják el befolyásos világi vezetőink a méltatlankodás kitérőseit és teszik „*néma gyermekké*“ egyházi kormányzó testületeinket, a kinek természetesen „*anyja sem értheti a szavát*“. Felsőbb egyházi hatóságaink így építik meg az államkormány részére az arányhidat azon mélységek felett, melyeket provinciális egyházi életünk betöltésre tár fel az előtt. Sérelmeink, panaszaink bizonyos apathiával láttatnak el. S hogyan kívánhatnók az államkormánytól, hogy komolyan vegye azokat, ha mi magunk sem vesszük látványosan komolyan? Csodálkozhatunk-e, ha a megalázásunkat képező állami döntések támaszpontot keresnek abban, „*hogy az egyházi hatóság sem tulajdonit jelentőséget a kérdésnek*“.

Végre valahára be kell látnunk egyházi érdekeink *erélyesebb* felkarolásának szükségét. Fel kell ismernünk hogy a lábra kapott irány mellett, a belül sorvasztó

közönyösség és kívülről felkapatott számba sem vétel kiszámíthatatlan ronlásba juttatja anyaszentegyházunkat.

És kit illette az első erélyes megmozdulás, ha nem a közvéleményre támaszkodó legfőbb törvényhozó testületünket a zsinatot?! Ha egyházi szervezetünknek e csúcspontján nem nyilatkozik meg jogos önértékünk: bizony pusztában elhangzó szó marad, s míg illetékes helyére jut elerőtlenül az a megnyilatkozás, mely egyházmegyei és egyházkerületi szervezeteinkben országszerte hangzik jogaink érvényesítéseért.

Külön is hangsúlyozni kívánjuk azért, hogy a zsinat, ha nem csak szent jogaink hanem megoldandó feladatait is anyaszentegyházunk egyetemének forrásából akarja meríteni: az 1848. XX. t. cz. által megállapított *jogegyenlőség* és *viszonosság* érvényesítését e részben is követelje. Megalkuvás nélkül törekedjék arra, hogy az a *megaláztatás*, melyben országos és anyaszentegyházunk a mostani mellőzés által jutott és az a valóságos *hitérelem*, melyben hűveink állampolgári minőségükben vallásos érületük nyilvánítására — ha nem is mindig formálisan, de erkölcsileg — idegen szertartásokra kényszerítettek: végre *orvosoltassék*.

Nagyon lehetséges, hogy ez önként értetődő jogunk érvényesítése nehezen fog haladni. De azért igényeinket lealkuvás nélkül fenn kell tartani és hangsúlyozni folyvást, mert, a mit *megtagadnak* ma: azt meg mindig remélhetjük holnap, de a mit egyszer *elalkudtunk*, azzal szemben igényünket veszítettük el.

VI. Vegyes vallásu házasságból született gyermekek vallásáról szóló törvény revisioja.

Már ismételve említettük fel azt a sérelmet, mely az egyházpolitikai reformok alkotásaiból egyaránt sérti állami törvényhozásunk szabadelvűségének szellemét és protestáns anyaszentegyházunk érdekeit. Értjük a vegyes házasságokból származó gyermekek vallását szabályozó törvényt. És bár el vagyunk rá készülve, hogy magunkra bősztjük a szabadelvűségnek ama divatos hőseit, a kik a szülők természetes jogának érvényesülését akarják feltalálni e törvényben — még sem tudjuk a zsinat „*legfontolabb teendői*“ közt nélkülözni e törvény revisiojának határozott követelését. Kétségbevonhatják ezért hazafiságunkat a mai viszonyok között, a mikor — nyíltan mondjuk ki a keserű igazságot — a protestáns hazafiság nagyon kezd azonossá válni a kormány alkotásokkal szemben való megnyúnyázkodással.

Már hivatkoztunk rá, hogy e törvény nemzője a katolikus papság által az elkeresztelésekben üzött visszaélések kizárására való törekvés volt. Az eredmény pedig az lett, hogy a törvényhozás a visszaélés kiirtása helyett, annak törvényes formát biztosított a „szülők megegyezésének“ törvénybe iktatásával.

Ám nem lehetne ez ellen semmi kifogásunk, ha a törvény — a maga magasztos rendeltetése szerint, mely különösen a vallások viszonyának rendezésében nem volna figyelmen kívül hagyható — az erkölcsi alapot és nem csupán a külső egyenetlenségek elfojtását tartaná szem előtt. Határozottan állítjuk, hogy ez a törvény, a felekezetek elfogultságán felül emelkedésre hivatott, bíraskodó feladatának szempontjából ítélve meg: *immoralis*. Banális, de egészen igaz e hasonlat, ha azt mondjuk, hogy ez a törvény a vallás erkölcsi életben éppen olyan, mintha azt állapítnák meg törvényhozásilag a rablások miatti panaszok kevesbitésére, hogy bizonyos előfeltételek szerint rabolni szabad. Hisz' megadná az a törvény minden megraboltnak a jogot, hogy ő is megfelelő módon visszarabolja ugyanazon, vagy még magosabb értéket... De hát nyujtana ez valami megnyugvást azoknak, a kik *történetesen* nem hajlandók igénybe venni ezt a retorsiót, a kik nem lehetnek rablókká a másokhoz hasonlóság kedvéért?!

Ismerjük azokat a szólamokat, melyekkel e súlyos kifogás ellen védik némelyek e törvényt. Hisz' keletkezésekor egész irodalma fejlődött az ebben nyilatkozó szabadelvűség, czél és szükségszerűség fejtegetésének. A szülői jogok kiterjesztésének ítélte a szabadelvűség jelszavával megtévesztett közvélemény.

De az idő igazolta az ellenkező véleményűek aggodalmának alapos voltát. Ma minden józanul látó előtt nyilvánvaló, hogy e törvény nem a szülői természetes jog nyilvánulására nyújt alkalmat, hanem az ifjaknak eszökből kiforgatására, jellemük megtagadására, hitök megbecsülésére, papi kapacitálásra. Nem az ifjak használják ki a törvényben biztosított jogot — a mi érthetetlen is volna — hanem a katolikus papság veti rájuk magát, hogy kihasználják a törvény védelme alatti harcizás e lehetőségét. Ez nálók érdem; elvakult vagy elcsavart lelkiösmeretük szerint: erény.

A protestáns lelkészi kar lelkiismerete azonban általában felszóla a kufárkodás viszonzása ellen. A protestantizmus nem *eladott*, hanem *tiszta meggyőződéstől vezetett* lelkeket akar. És nem akarhatja annak a hitnek, a melyhez maguk ragaszkodnak, arcizul verésére, hogy markans kifejezéssel éljünk hitbeli jelentelenségre bujtani fel a házasulandó ifjakat.

A vallás választás szabadságát, a minek biztosítására a szabadelvűségnek törekednie kell, eléggé biztosítják a vallás változtatásokat rendező törvények.

Ez a törvény már nem a feleki szabadságának szolgál, hanem éppen a kényszerzetésnek szolgáltatja ki azokat.

Az örökkévaló és földi boldogságnak minden ígéréseivel, az élet nyomorának és az örök kárhozatnak minden fenyegetésével, az egyház ezer áldásának kilátásban helyezésével, vagy megszámlálhatatlan átkainak rémitésével kényszerítettek a katolikus ifjak, hogy prot. jegyeseiktől a lemondó megegyezést követeljék.

A protestáns felek pedig rendezesen adják a nagy-lelkűt, hangoztatják a közönyösség okoskodását: „miért csinálnánk nagy dolgot a vallás-kérdésből: mind egy Istent imádunk!“ Protestáns lelkészeknek pedig — valljuk be — hűveikre, a katolikusokéhoz hasonló befolyásuk nincs. Ugy, hogy a védelemben is legyőztek maradnak. Mert — fájdalom — a butításnak bódító maszlagja még mindig sikeresebb eszköz a tömegek-nél mint a tiszta világosság fegyvere. Támadásra, hódításra pedig nem is gondolhatunk éppen a felek jogának tisztelete és jellemének kimélete folytán.

Az eredmény aztán az, hogy napról-napra szaporodnak azon hűveink, kiknek hitbuzgóságára, vallás erkölcsi jellemére (s vajjon megkülönböztethető ez általában az egyenes jellemről?!) nincs mit adnunk, mert saját hitöket csak annyira becsülik, hogy gyermekeiknek hajlandók más hitet biztosítani. És szaporítja a törvény azon állampolgárok számát, a kiknek jellem-szilárdsága éppen a lelki élet legmélyén kapott csorbát. Majd pedig ez eléggé meg nem bélyegezhető átmenet csatornáján nem egy család az evangéliumi világosság szikláiról, hová elődeik emelkedtek volt, egészen vissza süllyed a sötétség hullámai közé.

Csupán csak arra a gyakorlati szempontra kívánunk még rövid észrevételt tenni, hogy e törvény, felül emelkedve az egyes felekezetek érdekkörén, azért volna czélszerű, mert alkalmat nyújt azon sok kellemetlenség elhárítására, melyek a családok keblében a vallási különbözőség folytán szoktak előfordulni. Erre azt jegyezzük meg egyfelől, hogy a családokban a vallási különbözőség folytán előforduló kellemetlenségek — ha csak a szeretet ugynevezett apostolai nem szítják azokat — csak rémlátományok. Alig hisszük, hogy valaki tudna felmutatni olyan, különböző vallású családot, a hol a családi élet nyugalmanak minden feltételei megvannak és a vallási különbözőség mégis zavart támaszt. Vagy ha igen: ott mindig feltalálható a *«lelki gondozás»-nak*, „*jézusítás üdvesség szerzésnek*“ szives

közreműködése is. De másfelől, ha a vallás különbség a családban okozhat zavart: vajjon elhárítja-e, kizárja-e vagy tán épen táplálja, fejleszti a törvény igénybe vétele? Egész határozottan állíthatjuk, hogy nem kizárja, hanem épen éleszti azt. Hisz' egy vallásnak lesznek az által a családtagok, ha egyik fél, hitének megtartása mellett adja el más hit követésére az ő hitében születendő gyermekeit? Hát csak különböző vallásnak maradnak épen a szülők, kiknek egyike gyermekei szemében is megbélyegezte, mikor azok eszmélni tudnak, a saját hitét. És aztán az ifjú lélek egy botlásának tekinthető ezen jellemi megingás nem ébresztheti-e fel a lelkiismeret szemrehányását (sőt ez csupán a hitközönyösöknél maradhat el a mikor a legboldogabb családi életre is lidércnyomásnak nehezül az egyik félnek az a belső meghasonlása, hogy ő meggyőződésétől, tiszta hitétől eltérő irányban jelöl gyermeinek az üdvösség felé útát és ez eljárásával becsmérli előtők saját vallásos életét. És nem függe az ilyen család felett damoklesi kardként szüntelenül, hogy ez a belső meghasonlás, külső egyenetlenkedésben törjön ki?

Szóval ez a törvény, mely a megegyezésekben a születendő gyermekek elajándékozására, illetőleg az ifjú jegyeseknek a lelki kufárok általi megszarolására nyújt alkalmat és a mely államkormányzatunknak azon gyöngeségéből származott, miszerint mikor a katolikus klerust az 1868-iki törvény respektálására kényszeríteni nem volt ereje vagy komoly akarata, egyszerűen az addig tiltott cselekménynek törvényi megegyezésével kívánta kizárni a kihágásokat: sem a szülők jogával, sem a szabadelvűséggel, sem a gyakorlati cselekedéssel nem igazolható, sőt épen a jellemek megingatására szolgál alkalmul

A helyesen felfogott hazafiságnak és a vallás-erkölcsi élet szentségének a felekezetieskedésen felül emelkedő érdekei együtt követelik ennek megváltoztatását illetőleg az 1868-iki LIII. t. cz. visszaállítását és szigorú érvényesítését. Ez is egy lépés lesz az 1848-iki XX. t. cz. -- a vallás felekezetek teljes viszonzosságát sürgető -- intenciójának helyre állítása felé, a mitől az 1895-iki t. cz. eltávolodást jelent, mikor az egyházakat egyenlőtlen fegyverekkel állítja egymással szembe, mert az egyiket tisztességérzete gátolja annak felvételében.

Mellőzhetnők-e hát z-inatunknak legfőbb teendői közt azt: hogy a vegyes házasságra lépő jegyesek megegyezését bevezetett törvény helyett a gyermekek valóságára vonatkozó 6-iki LIII. t.-cz. visszaállítását teljes erélyvel követelje!

Pástor.

Gödri Ferencz

sepsi-szentgyörgyi ref. egyházközségi főgondnok székfoglaló beszéde.

Tisztelt Elnök ur!

Tisztelt egyháztanács és közgyűlés!

A szeretet, hála és köszönet együttes meleg érzései töltik be szívemet e pillanatban. Ezeket fejezik ki első szavaim is, melyeket itt, e magasztos rendeltetésű helyen kiejtek. A szeretet és hála vágyódó lelkemet a magasba, a legtökéletesebb örök valóság felé: Istenhez emelé. kinek mérhetlen bölcsességétől és jóságától várjuk két legdrágább kincsünk: édes hazánk és anyaszentegyházunk főnmaradását és boldogulását; a köszönet őszinte érzései pedig a Tiszteletes ur s a lelkipásztorsága alatt álló s.-szent-györgyi ref. egyházközsé presbyteriuma és közgyűlésének tagjai felé vonják szívemet azon lekötözö bizalomért, melylyel engem a hűmas jelölésnél, érdemek nélkül is, megtisztelni méltónak találtak.

Mély köszönetet mondok továbbá az erdélyi fő-tiszteletű ev. ref. egyházkerület közgyűlésének is, hogy

kitüntető szavazatával a s.-szent-györgyi ref. egyházközség főgondnoki állomására egyhangulag elhívni méltóztatott.

S midőn ebből kifolyólag a Főtiszteletű és Mts. Püspök ur fölolvastott nagyrebcsült leiratát hálás tisztelettel veszem tudomásul, egyszersmind a tiszteletes urnak is igaz baráti érzelemtől áthatott üdvözlő beszédét — elhárítva magamtól az abban rám vonatkozólag foglalt méltató szavakat — köszönettel s hasonló meleg érzéssel fogadom és viszonozom.

Ezek előrebocsátása után pedig, mielőtt tovább mennék, még engedje meg a tisztelt egyháztanács és közgyűlés, hogy kifejezhessem azon meggyőződésemet, hogy a velem együtt kijelölt érdemes férfiak bármelyikét is eme fontos állomás betöltésére méltónak, hivatottnak és általában tehetségesebbnak tartom és itélem, mint a magam csekély személyét, ki e megtisztelő állást soha nem vártam és nem is kerestem.

De ha már az adott körülmények — s tán isten akarata is — úgy predestináltak, hogy jövőre az eddiginél sokkal nagyobb és súlyosabb felelősséggel terhelt munkása legyek az Ur szőlőjének, aggodalommal telve bár, de nem riadok vissza a rám ruházott szent munkálkodástól s alázatos lélekkel fogadom el azt, hogy míg Istennek tetszik s önök is jónak látják, dolgozhasam szeretettel és ésszel Isten dicsőségére s egyházunk javára, a nekem jutott szerény talentumok szerint.

Mert nem hallgathatom el, — tisztelt egyháztanács és közgyűlés — hogy ha végig tekintek azon a kiterjedt s oly sokféle irányu különböző munkakörökön, melyek nem valami erős vállaimra nehezülnek, s melyek közül nem egy, mindig egész embert s folytonos munkálkodást kíván: a felelőség érzetének aggodalma fog el, ha vajjon képes leszek-e az eddigiek mellett, ezen újabb nehéz elhivatásomnak úgy megfelelni, miként azt forrón szeretett anyaszentegyházunk fontos érdekei méltán megkövetelik.

Ezen kételkedéseimet azonban némileg elhallgatják és lelkemet megerősítik a jövő munkájára azok a bíztató és megnyugtató jelenségek, melyek egyház községünk kebelében az újabb időkben, hála az égnek, végkép megállandósulni látszanak. Ezek: a hitbuzgóság fokozódó terjedése, a vallás-erkölcsi élet örömdetes fölpezsdülése s a lelkes ragaszkodás örök hitünk szent elveihöz, mely ma már a gyengébbek lelkét is újólag áthatni és megragadni kezdi. S mindezeknek éltető erőt ad s jövő fejlődésünkre szilárd alapul szolgál: az a békességes és egyetértő áldásos szellem, mely még feledhetlen emlékezetű, lángoló buzgalmu elődöm sikerekben gazdag munkálkodásának idejében egyházközségünk hiveinek szívébe szállt. Vajha soha se röppene ki onnan; vajha soha se engedne helyet közülünk senki szívében a viszálykodás, irigység, harag és gyűlölség férgének, melyek alattomosan ásnak alá és emésztenek meg mindent, mi szép, jó, nemes és szent.

Arra kérem tehát az Istent és utana mindnyájokat, e nemes és szent ekklezsia összes hveit, hogy azt a békességet és egyetértést, mely szentlélek gyánánt töltötte ki fölöttünk s eleddig közöttünk lakozott, soha se engedjék kizavarni egyházközségünk kebeléből, mert csakis ennek szívet lelkét melegítő, éltető, felvilágosító és megtartó fényes napsugarai alatt leszünk mindenkor képesek sikerrel és áldással munkálni az Ur dicsőségére s anyaszentegyházunk javára.

Már pedig, nagy és verejtékes az a munka, mely egész maasztosságában előttünk áll Mennyi szeretet és lelkesedés, mennyi önmegtágadás és türelem, mennyi gyöngédség és erő, szellem és kitartás kell ahhoz, hogy az örök nagy célt, csak távolról is megközelíthessük!

Nem csak megtartani, hanem Istennek tetsző módon gyarapítani is mindazt, a mi sáfarkodásunkra bízott, ez kitűzött célunk.

S mi bízott inkább? Ápoim és fejleszteni Isten és anyaszentegyházunk szeretetét s a vallásos szellemet. Mert ahol szeretet van: áldás van ott; s hol vallásos szellem uralkodik: ott él és virágzik az egyház. Hitünk a krisztusi szeretet vallása s ahol ez áthat mindenkit, ott Isten országa épül s ott az anyagi gyarapodás is önként következik. De ne feledjük, hogy az anyag csak mozdulatlán tömeg, melynek csupán a szellem ad életet. Ha tehát az anyagiakat tán el is veszítjük, még mindig visszaszerezhetjük azt; de ha egyszer a vallásos szellem halt ki lelkünkben, akkor elvesztett anyaszentegyházunk is, mely nem anyagon fundáltatott s melyre azt újjáépíteni soha sem lehetne többé.

Apoljuk és fejlesszük tehát egyházunknak derek székely őseinktől örökölt, igaz református vallásos szellemét! Mert erre nem csak lelkünk üdvösségeért van elengedhetlen szükségünk, hanem mert ezt még edes magyar hazánk java is megköveteli. A magyar református egyházat még ha nem volna is, meg kellett teremteni nemzeti szükségéből!..

De ez legkevésbé sem jelenti azt, hogy más felekezetű honfitársaink iránt is hasonló meleg szeretettel ne viseltessünk. Sőt ellenkezőleg: valamint eddig is a legjobb békében éltünk együtt itt S.-Szt.-Györgyön az összes felekezetekkel, úgy jövőre is haszál sziveinket ez a hagyományos testvéri szeretet s vezéreljen mindig a békés türelmesség, a kölcsönös tisztelet és megbecsülés szelleme mindenki irányában, mert így tanítja azt a mi Urunk Jézus Krisztus és mert csak így nyerhetjük el egyházunk és hazánk boldogulását s mindenki tiszteletét.

Szeretet, mérséklet és bölcsesség vezesse tehát munkánkat, hogy Isten áldása legyen azon és mindnyájukon.

A magam részéről pedig ünnepélyesen ígérem és fogadom, hogy minden erőmmel és tehetséggel — bármily csekélyek is azok — anyaszentegyházunk békéjére, javára és előhaladására fogok munkálni. S ebben kérem — Isten után — segítségét és támogatását mindnyájunknak az egyházáért mindenkor lelkesedéssel és teljes odaadással buzgólkodó Tiszteletes Urnak, szeretett barátomnak s ez egyházközség kipróbált, derek és hűséges előjáróinak és magas műveltségű presbiteriumának.

Lelkem legatyafiaságosabb érzetével üdvözlöm mindnyájukat és szíves jóindulatukba s barátságokba ajánlom magamat

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 90 decz. 19.
(Folytatás)

Az enyedi egyházmegyei esperes jelentéséből értesülvén ig.-tanácsunk arról, hogy a Gróf Thoroczkay-féle, toroczkó szentgyörgyi birtok, melyre ottani egyházunknak 8000 koronát meghaladó papi fizetési alapja van zálogjogilag bekebelezve, közelebbről árverés alá kerül, az egyházközség lehető veszteségének elkerülése céljából fölkérte a nagyenyedi Bethlen kollégium, hogy a kifizető árverésen vegyen részt és kedvező föltételek mellett a birtokot vegye meg.

Kolozskalotai esperesünk jelentéséből örömmel vettük tudomásul, hogy Gajzágó Antal, n. petrii, róm. kath. vallású, birtokos, ottani ev. ref. lelkészünknek évi 50 kor. értékű patrocíniumot nyújt, mely nem csekélykedéért ig.-tanácsunk is meleg köszönetet mondott részére.

A peleskeszii körlelkésztséghez érkörszeődemeteri társegyháznak önállóan leendő szervezkedését a kultuszminiszter úr nem hajlandó engedélyezni, de ig.-tanácsunk ismét fölterjesztéssel élt és nyomós indokok alapján kérte az önállósulás törvény-biztosította jogának elismerését.

A szászsebesi leányegyház megfelelő szép telket nyervén a földművelésügyi miniszteriumtól, erre, 12000

kor költséggel templomot építeni szándékozik. Az építéshez szükséges és kamataiban már az országos közalapról biztosított kölcsön-összeget megszavazta ig.-tanácsunk az egyház részére és így mi sem állja útját annak, hogy rövid idő alatt az idegen nemzetiségek közé beékelt szász-sebesi buzgó hiveink is saját édes anyanyelvükön dicsérhessék az Urat.

Jóváhagyó tudomásul vette ig.-tanácsunk a maros vásárhelyi egyházközség ama elhatározását, mely szerint évi 1260 kor. javadalommal II. kántortanítói állást szerzett, czélszerűen megállapítva ez állás munkakörét is a népes és buzgó egyház vallásos életének fejlesztésében.

Okadatolt indítvány alapján és sajnálatos példák fölmerülte alkalmából utasította ig.-tanácsunk az összes egyházakat és kollégiumokat arra, hogy az egyházi és iskolai pénzeknek takarékpénztáraknál leendő elhelyezése kérdésében, minden évben újból határozzanak, mert egyfelől a vidéki pénzüzetek gyakori és rövid idő alatt bekövetkező válsága szükségessé teszi a gyakran ismétlődő ellenőrzést, másfelől pedig az előjárók vagyoni felelősségének tudata is inkább ébren tartható és alkalom adtán könnyebben érvényesíthető az évről-évre ismétlődő névszerinti szavazások útján.

A marosi egyházmegye közgyűlésének amaz indítványát, hogy a lelkészi kongrua közvetlenül az egyes papok kezeihez küldessék le vagy ellen esetben az egyházmegyei pénztárnoknak megfelelő javadalom adassék a pénzek kezeléseért, ig.-tanácsunk nem találta teljesíthetőnek, mert a kongrua-kezelés jelenlegi módja is tulságos mértékben és ellenérték nélkül terheli a központi közigazgatást. A kérdés másik ága pedig azért nem volt teljesíthető, mert az egyházmegyei hivatalnokok javadalmának megállapítása az egyházmegyei közgyűlés jogkörébe tartozik.

Pénztári hivatalunk előterjesztése alapján, törlésre engedélyeztünk a vegyes előlegek számláján 101 kor. 20 fillér követelést és ugyan e számla javára átutalt ig.-tanácsunk 70 koronát az államszegélyi alapról, a mező-szt.-mihálytelki fiók egyház terhén álló előleg fedezéséül.

Indokolt fölterjesztésre engedélyezte ig.-tanácsunk Nagy Albert, mócsi lelkésznek az ottani takarékpénztárnál nyert segédkönyvelői állás elfogadását és erre a tanévre megengedte Baczó Mózes, szászvárosi lelkésznek, hogy az ottani kollégiumunknál megkezdett heti 8 órai tanítását folytathassa.

A szászvárosi első papi állás betöltésének 1902. végéig való elhalasztását szintén engedélyeztük, köszönettel véve tudomásul Baczó Mózes aának ama szívességét, hogy a helyettesítési díját a templomalap javára adományozta.

A menyői egyházközség ama határozatát, mely szerint lelkészének, ki, paplak hiányában, 10 évig saját házában lakott — 1000 kor. lakbér-kárpótlást szavazott meg, ig.-tanácsunk is jóváhagyván, a szóban forgó összeget az egyház központi kezelés alatt álló tőkéjének kamatjából Molnár Miklós lelkész részére ki is utalta.

A lelei egyházközség iskolájának államosítására vonatkozó határozat elvileg jóváhagyatván, útasított az egyházközséget, hogy annak alapján a közoktatási kormány képviselőjével a tárgyalásokat indítsa meg.

Az egyházkerületi nyomtatványok szállítására vonatkozó szerződés lejártá folytán új ajánlatok vétettek be, melyek közül a Gombos Ferenczé találtatott legelőnyösebbnek és így a szállítási szerződést ismét vele kötötte meg ig.-tanácsunk újabb hat esztendőre.

Közigazgatási bírósági minőségében is ellátott ig.-tanácsunk három felebbezést, az alábbiak szerint.

Balázs József és 136 társa a köpeczi kántortanító választást megsemmisítő első foku ítélet ellen felebbeztek és ennek alapján az erdővidéki egyházmegyei bíróság ítéletét föl is oldotta ig.-tanácsunk, mert a

zsin. törvény 327. §-nak intézkedéseit sem a vizsgálat, sem a tárgyalás során nem vette az első bíróság figyelembe.

A diósadi egyházközségben Patay Lajos aa. által teljesített beszolgálat díjának megállapítása körül szintén bírói eljárás vált szükségessé, minek következtében a szilágy szolnoki egyházmegyei első foku bíróság az egyházközség által felajánlott összegnél magasabb díjat állapított meg. E határozatot mindkét fél megfelelőbbévé másodfoku bíróságunk az Útatisítás 180. §-ban megállapított minimumban ítélte meg a beszolgálati honoráriumot, minthogy békességes megállapodás hiányában tényleg nem lehet a törvény rendelkezésétől eltérni, nem, különösen a bíróságnak, mely nem a méltányosság, hanem a szigorú jog alapján kell, hogy ítélkezzen.

Végül feloldotta ig. tanácsunk a görgényi ehme. közíg. bíróságának Lakatos Sándor, köbölküti gondnok számadási ügyében hozott ítéletét azért, mert a kérdés nem tartozik közigazgatási bírói eljárás alá, hanem az egyházmegyei tanács, mint közigazgatási hatóság által intézendő el.

Ezek után a sepsi-szt. györgyi kollégium, udvar helyi egyházközség, nagyenyedi, székelyudvarhelyi és zilahi kollégium, továbbá a fogarasi és illyefalvi egyház, a romániai egyházmegye és a Szeretetház 1902. évi költségvetései nyertek jóváhagyást, minnek megtörténtével az ülés bezárattott. r. s.

Egyházi értekezés

Az udvarhelyi ref. egyházmegyei egyházi értekezlet udvarhelyvidéki köre *Bögözben* tartotta, az alakulás után, első közgyűlését. Szép és felemelő ünnepnap volt. Egybesereglettünk sokan a lelkiekben épülést óhajtó egyháziak, világiak, tanárok, papok, tanítók, nők és tudnivaló székely népünknek apraja nagyja.

Délelőtt 9 órakor az igazgatóválasztmány tartott ülést az iskolai tanteremben, hol érdekes eszmecsere volt értekezleti ügyeink felett s egy pár indítvány lett elfogadva

10 órakor templomba vonultunk s gyülekezeti ének után *Menyhárt* András esperes, imádkozott áhítattal, megindító közvetlenséggel, jól át gondolt alkalmi egyházi beszédet Gal. V. rész 7., 6. és 10. versek alapján *Tókos* Jenő, patakfalvi lelkész mondott.

Istentisztelet végén nagyon szép jelenet volt az, midőn a helybeli gyülekezet tagjai közül az elválasztott *diakonusokat* és *diakonissákat* a lelkész körbe állítva, kézrátétellel s buzgó imában esdekelve az Urhoz, *főlvavatta*.

Ezek után *Ugron János* országgyűlési képviselő, világi elnök, hithűségre ébresztő, lelkesítő beszéddel az értekezleti közgyűlést megnyitotta. E beszéd méltó volt az értekezlet azon határozatára, hogy egész terjedelmében jegyzőkönyvbe irassék. Jegyzőkönyv olvasás és hitelesítés után, titkár számolt be az egyházközségi értekezletek szervezkedéseiről, eddigi működéseiről. Jelentése megnyugtató volt, hisz csaknem mindenik egyházközség igyekezett munkához látni.

Lajcs János helybeli lelkész; egyházközsége történetét ismertette. Gondos utánjárással készített tanulmányos munkájáért értekezletünk örömmel fejezte ki jegyzőkönyvi köszönetét és azon óhajtását, hogy az valamelyik lapban, titkár által a közzétételre, helyet találhatna.

Ravasz Árpád tanár, fölolvása következett: a külföldi templombajjárásról, illetve az igazi vallásosságról. „A szívnek teljességéből szolt a száj” megnyerő, határozott hangon. Találó vonásokkal, megkapóan rajzolta boldogságát — a vallást mindennél drágább kincsnek tartó embernek. Gyönyörködve hallgattuk; szívünk megteljesedett komoly gondolatokkal és nemes elhatározásokkal. Ide jegyzem azt is, hogy e föl-

olvasást hiveink közti terjesztés végett — megfelelő példányokban — *Máté Pál* buzgó világi alelnökünk ki nyomtatja saját költségén.

Még *Bod Károly* tanár, ált. ért. elnök tartott egy rövid, de szép buzdító beszédet és elnök megköszönve a díszes közönség érdeklődését, türelmét az ülést bezárta.

Templomból kijöven, a vendéglátó bögözi híveket *Biró Áron* egyh. elnök szívélyes szavakkal üdvözölte és kiosztotta az értekezlet ajándékát — 250 drb. Koszorú füzetet

Bevégzett munka után a terített fehér asztalhoz ültünk a papi lakban. Szép számmal voltunk itt is

Szebbnél szebb pohárvendégek hangzottak el. Köszönet szíves házi gazdáknak és kedves néjének, hogy meghozták készséggel a nem kicsinylendő anyagi áldozatot és nekünk alkalmat adtak az összetömörülésre, az együttes egyháztársadalmi munkálkodásra!

Mester János s. k.
egyh. titkár.

Irodalom.

Egyházi beszédek. *Irta Peti Lőrincz bírósváradai ev. ref. lelképásztor. I. kötet. Ára 3 korona. Szerző tulajdona. 1901.*

E predikációs kötet 230 oldalon 29 beszédet (3 közönségest, a többi alkalmi s főként ünnepi) és két imát tartalmaz. Textusai mindenütt jól választottak, feldolgozásuk is gyakorlott kézre vall. úgy, hogy a beszédek homiletikailag is sikerültek. A szerzőnek mindig van mondanivalója s a mit mond, közel tudja hozni bizonyára, egyszerű hallgatóihoz. Szeme előtt a gyakorlati egyházi élet, a gyülekezet építése lebeg s tárgya mindig alkalmi és alkalmazott. A farsangon, a házasság kérdéséről szólva, egy egész külön predikációban szol a vegyes házasság kérdéséről s ha kell számszerint megnevezi és szószerint idézi itt-ott az orsz. törvénycikkeket is. A keresztyénség üdvizsgálatainak mélységes tárgyalásába nem igen bocsátkozik, de a gyakorlati keresztyénség érdekében ezeket is jól érvényesíti. Nem polemizál, nem tagad, de épít. Irálya kellemes, itt-ott épen választékos s titkán találkozunk az ellenkezővel. Egy öntudatos lelkész munkája, ki használható dolgokat ad azok kezébe, kik könyvét megveszik. 3 kor. 20 fill. nek a szerző címére *Bírósv. u. p. Gyöngyös-Mellék* — Somogy megye — bekielése után frankó küldetik meg a megrendelőknek. Szívesen ajánljuk.

Mártha és Mária. *Irta Barde Eduárd. Franciaából fordította Vargha Gyuláné. Ára ? Budapest. Kiadja a magyar protestáns irodalmi társaság. A M. P. I. T. művelt közönség számára megindított „Házi Kincstár” sorozat második kötet. Mária ajtatosságának Mártha szorgalmas munkájával való összekapcsolása — a tárgya az egymás után következő fejezetekben, melyek: A nő és az evangélium. A jellem fejlődése. A test és a lélek. Munka és vagyon. Ünnepnapok és szórakozások. Becsület és imádság. Szeretetreméltóság és igazság. Háládatosság és lelki béke. Társaságban és családban. Haza és egyház. A munka kitünő fordítása *Vargha Gyuláné* dicsérei. Hanem a munka megválasztása...? No, hát nem mondjuk, hogy parainetikus tanácsai nincsenek elég élvezhetően tárgyalva, de hogy ez a protestáns világirodalomnak olyan gyöngye volna, a mely a „Házi Kincstár” t. köz kedveltségüvé tegye — azt a legjobb akarattal sem állíthatjuk. Theologiai álláspontjának jellemzésére álljon itt e rövid idézet: A pontosság teljesítésére is példa Jézus Krisztus. »Ő megmondta, hogy az irás egyetlen betűjének, egyetlen pontocskájának, még a legkissebbnek sem szabad beteljesületlennek maradnia. A kereszthalál küzdelmeiben, abban az órában, midőn nagy munkája be volt fejezve, észre vette, hogy még hátra van valami és hogy szóról-szóra betelnék az Irás, föl-*

kiáltott: „Szomjuhozom!“ Minő bánális! Erkölcsi felfogására jellemző a tánczról és színházról való felfogása. Csakhogy éppen azt nem halljuk, hogy „ördögi mesterség“! Protestáns álláspontját meg jellemzi a „közbenjáró ima“, a mely „különös“ kegyelmet szerez. Valóban a M. P. I. T. újabban nem a legszerencsésebb az idegenből átültetett munkák megválasztásában.

Kis, Énekes könyv. A ker. hivek lelki épülésére régi és újabb szer. ök műveiből szerkesztette: **Kovács Sándor Pozsony 1901.** Az evang. theologusok Otthona kiadása. Ára 1 kor. 80 fillér. Az izléses kiállítású (papir kötést majdnem bőrnek nézi az ember) kis könyv 189 oldalon 221 éneket és 7 imádságot tartalmaz. Az énekeket a szerkesztő az utolsó négy század termékeiből gyűjtötte össze. Vannak idegenből fordított k. magyar régiék, köztük Petröczy Kata Szidonia eddig meg nem jelent költeményei s az újak közül Sántha Károly, Szabolcska Mihály, Szász Károly, Fejes István stb.-től Szerző mint mondja, főként az ifjúságnak szánta, de nagy áldással használhatják a gyülekezetek is, főként a hol még nagyobb énekes könyvre szükség nincs; aztán irodalomtörténeti segédkönyvül a magyar prot. énekköltészethez Szerző kétségkívül derék munkát végzett, m. illót a teljes elismerésre.

Protestáns Pap. Gyakorlati szakközlöny. Szerkesztők és kiadók: **Lágler Sándor és Kálmán Dezső.**

Előfizetési ára egész évre 8 kor. Félévre 4 kor. Negyedévre 2 kor. *Kölesd* (Tolna vármegye). Ajánljuk e gyakorlati szakközlényt az illetékesek szíves figyelmébe.

Az egyházi, papi és tanítói jövedelem szaporítása. Irta: **Széki Ákos.** Budapest. Hornyánszky könyvnyomdája. 1901. Ára 1 kor. 20 fillér.

Szerző abból indul ki, hogy „testi javakban való szegénységből származott egyházunkban a lelkiekben való szegénység is. Azért addig is, míg a 1848. XX. t. cz. végrehajtatik, tanácsokat ad, hogy hogyan lehet a jövedelmet 400 % -al emelni. De sokan kíváncsiak erre a varázsszere! — Hanem itt nem varázsszerek, hanem földművelés ajánlatik. Gyümölcs, baromfi tenyésztés, de különösen ipari és gyógy növények termelése a legjobb gazdálkodás, mire nézve oly részletes utasításokat ad, mint akár egy gazdasági tankönyv. — Helyes Anyagi érdekeinket is ápolni kell s főleg a „segíts magadon az Isten is segít“ elv szerint is. De... a mint szerző alaptételét nem írhatjuk alá: úgy a jobb anyagi viszonyokat sem tartjuk a „lelkiekben való szegénységünk orvosságának.“ Közvetve igen is befolyhatnak és befolyhatnak, de... sok gazdag egyház gazdag papja és gazdag hivei mutatnak példát arra, hogy mily nagy igazság van I. Timóth. VI 9—10 ben Hanem azért a mostani nyomoruságunkat sem tartjuk ideálnak s az anyagi gondtalanságot csakugyan a lelkiekben való hűség munka feltételének tekintjük s minden megfelelő törekvést — úgy a Székiét is — méltányolunk. Csak az anyagiak és lelkiek minden megszorítás nélküli okozati összekapcsolása ellen szólnunk, mert gyakran találkozunk vele. **N. K.**

Különfélék.

Ó-év estéjén a Főtiszt. Püspök urnál az Ig. tanács, egyház, theol. és kolleg. nagyszámu képviselője tisztelgett, kívánván neki és egyházunknak boldog új esztendő. A jókívánatokat benső melegséggel Kenessey főjegyző tolmácsolta, mire a Püspök meghatva válaszolt. — A belső-farkas-utcai templomban az ó-évi imát a Püspök ur, az új évi beszédet Nagy Károly th. tanár mondta. Mily felséges volt az óriási közönségnek együtt imádkozni — épülni! Adjon Isten egész egyházunknak boldog új esztendőt!

Karácsonyfaünnepély Brassóban. Brassói egyházunk, ez a „hegyen épített város“ az egyháztársadalmi munka mezején is világol. A karácsonyi jótékonyosság régen ültetett kis mustármagja a lelkész, presbyterium és prot. nőegylet buzgó ápolása mellett oda

fejlődött, hogy a karácsony szombatján 20 szegény özvegy és 70 szegény gyermek láttatott el téli ruhával, 50 szekér fa osztatott ki szűkülő szegények között s 100-nál többen kaptak kalácsot, élelmiszert, összesen 1200—1400 korona értékben, mely legnagyobb részt adományokból folyt be. Az ünnepélyen résztvettek gróf Lázár Istvánné nőegyleti elnök és a legderékabb prot. nőkből álló választmány, a presbyterium és nagy közönség. A közgyűlési nagyteremben folyt le az ünnepély, kezdve a ref. ifjusági énekkar énekével, folytatva alkalmi szavallatokkal és Péchy Árpád lelkész alkalmi beszédével. A délután lefolyt ünnepély után az egész közönség templomba vonult — imádkozni. Isten áldja brasói egyházunkat és buzgó vezetőit, hogy fényes példaként világoljanak!

Vallásos estélyek. A székelyudvarhelyi ev. ref. egyház vezetősége megkezdette ez évben ismét és nagy sikerrel folytatja az egyházi estélyek tartását. A november és december hónapban kollegium tornacsarnokában tartott vallásos estélyeknek majdnem a zsefoltsáig menő látogatottsága tesz bizonyosságot arról, hogy a közönség szereti azokat. Az első estélyen Szabó Árpád kollegiumi tanár tartott szabad előadást „A vallások eredete és történeti fejlődése“ czímmel, melylyel az egész közönség osztatlan tetszését nyerte meg. Bod Etelka kisasszony és Csányi Aurél tanuló szépen szavalltak, a „Protestáns Dalkör“ énekeit. A második estélyen Szabó András kollegiumi tanár olvasott föl „A lélek halhatatlansága a régi népeknél“ czímmel. Az egészen tudományos színvonalon álló, népszerű modorban tartott előadást gyönyörűséggel hallgatta az egész közönség, ugyisintén Lányi Rózsika és Visky Károly szavallatát. A szépen sikerült, kellemes estvék rendezése és vezetése Biró Aron adminisztrátor lelkész fáradhatatlan buzgóságát dicséri.

Egyházmegyei választás. A küküllői egyházmegyében decz. 30 án a lemondott esperes helyére esperesül Nagy Domokos kutyfalvi lelkész, a főjegyzőségre pedig Józsa Ferencz küküllővári lelkész, aljegyzőségre pedig Símuel Aladár balavásári lelkész választott. Gratulálunk az új tisztikarnak s bár tudjuk, hogy nehéz feladat vár rájuk, kívánjuk, hogy sike rüljön nekik érvényt szerezni a pártatlan igazságoságnak s ez uton térjen vissza valahára a békés, csendes munkálkodás kora. Ott éppen különös szükség van erre Új évvel, új tisztikarral — legyen új élet!

A sepsi-szentgyörgyi ref. egyházi-társaság, mely Révay Pál lelkész, Tárkányi György vallás tanár vezetése mellett s a koll. derék tanárkara és a városi intelligentia buzgó támogatása mellett szép sikerrel működik, e hó 18 án este sikerült egyházi-estét tartott, melyen énekelt a kollegiumi gyermekek. szavallt ifj. Bene István ref. s. lelkész, felolvasott Zayzon Ferencz tanár az egyházi éneklésről és egy válogatott tagokból álló quartett éneke zárta be az estélyt.

Gróf Károlyi Tiborné szül. Degenfeld Emma grófnő Mácsán elhunyt. A megboldogult nő, ki testvére volt Tisza Kálmánnak, egyike a legerősebb ref. mágnásnőknek, lelkes támogatója volt minden jótékonyági mozgalomnak. Különösen sokat köszönhet nekik budapesti ref. egyházi mozgalmaink, a melyekben, daczára folytonos betegeskedésének állandóan tevékeny részt vett. Emlékezete áldott!

A magyarósi egyház (marosi egyházmegye) derék székelyei már több alkalommal megmutatták egyházuk iránti szeretetüket és áldozatkészségüket. Legújában is értesültünk egy szép, dicsérendő esetről. Idősb Iszlai Sámuel jómódu székely gazda 1200 koronát ajándékozott az egyháznak harangvételre. A szép, tiszta hangú nagy harang immár ott cseng-bong a magyarósi toronyban s hívogató szavával isten házába gyűjti a népet. S ezzel az Iszlai Sámuel neve szép betűkkel íródott bele a magyarósi egyház történetébe. Szép, nagyon szép dolog. Manapság nem közönséges

eset az ilyen. Méltó a becsülésre, tiszteletre, méltó a követésre az egyház iránti áldozatkészség.

Katholikus törekvések. Ausztriában szabad kath. egyetemet alapítanak a püspökök *Salzburgban*. Nálunk a *pécsi* akarják felújítani s Kassa is nagy agítációt fejt ki új egyetem iránt, melyet államinak terveznek, elég kath. lévén nálunk az állam is. — A mult hetekben a középiskolai tanulók „Mária-kongregáció”-ja három emeletes palotáját szentelte fel Majláth pápás püspök Budapesten. Ez alkalomból az *Egyetértés* így ír:

„A Congregatio Mariana jezsuita intézmény, s noha bevallott célja egyszerűen a Mária-kultusz, a jezsuiták a kongreganista tanulókat nemcsak a Mária-kultuszra oktatják.

Bebizonyítható tény az, hogy a budapesti egyetem klerikális táborát a kalocsai jezsuita gimnázium és konviktus kongreganista tagjai szervezték és alkották meg. Maghintőnek ide a fővárosba páter Tomcsányit küldték fel Kalocsáról, mert Tomcsányit tartották évtizedek óta a legnagyobb eszű magyar jezsuitának.

Páter Tomcsányi hozzá is lá ott szaporán a munkához, s az ő alkotásai itt Budapesten az Aquinói Szent Tamás-társaság és az egyetemi ifjak Szent Imre egyesülete. A jezsuita atya különösen ennek az utóbbinak szánt nagy és fontos szerepet. Innen kellett kiindulnia a felekezeti mozgalomnak. Ezt az egyesületet mintegy tíz év előtt a kalocsai konviktusból kikerült kongreganista-ifjak alapították a jezsuita atya utmutása szerint. Nem egyedül ők, de nagyobbrészt ők és a kalksburgi jezsuita intézetből kikerült magyar ifjak.

Akik ismerik a jezsuiták módszerét, eljárását taktikáját, azok eleitől fogva különös érdeklődéssel várták, mi fejlődik ki ebből a csendes és látszólag tisztán vallásos kezdetből. Hogy mi fejlődött ki, azt, ma már tudjuk mindannyian.

A jezsuiták látva azt, mit tudtak kivinni itt fent az egyetemen azokkal az ifjakkal, akik gimnázista korukban a kalocsai és a kalksburgi Mária-kongregációk tagjai voltak a jezsuiták intézeteiben, megalapították ezt az ifjusági egyesületet Budapesten is s most a középiskolai tanuló ifjuság sorából toborozzák nagyban a kongreganistákat. S ösmerni kell a jezsuitákat! Ha ők megkezdtek a kongregáció alapítását, fel is fog az virágozni.

Első dolguk a kongregációba fényes, nagynevű mágnásifjakat bevenni, azután kimondani — úgy mint Kalocsán — hogy az alsó négy osztályból csak a jó tanulók léphetnek be. Ezzel elérik azt, hogy az ötödik osztálybeliek azután tömegesen belépnek, mert onnan már bevesznek mindenkit, s akkor hiúságból is belépnek sokan. Kalocsán és Kalksburgban minden vasárnap délután van összejövétel s a kongreganistáknak minden két héten kell gyönniök és áldozniök. A gimnáziumból való távozás, az érettségi előtt pedig fogadalmat tételnek az ifjakkal.

A jezsuiták munkája tehát vészes sikerrel halad. „Isten óvja, oltalmazza mi magyar hazánkat!”

Köszönet nyilvánítás A kolozsvári ev. ref. Szeretetház árvái karácsonfájára adományoztak: Báró Bánffy Ernő 25 koronát, Bucsy József, Péter Ferencz 5—5 koronát, Klauser Adolf 3 koronát, Ravasz János 2 koronát és K. S. 1 koronát. Továbbá: özv. Szász Domokosné 10 koronát, Gróf Wass Albert 6 koronát, özv. Molnár Albertné 4 koronát, Zakariás Dániel nyugalmazott lelkész 5 koronát, Farkas Sándor, Szalma Lajos 3 3 koronát, dr. Nagy Lászlóné, Szóts Sándor, Molnár Lőrincz 2—2 koronát, Szele Márton cukorkákat s többféle karácsonfa díszeket. Fogadják a nemes szívű adományozók az árvák nevében is intéző bizottság legmélyebb hálás köszönetét.

Az árvák karácsonfa ünnepélye december hó 24 én este 1/25 órakor tartott meg a Szeretetház nagytermében, melyen a Főtiszt. Püspök uron és családján kívül szép számú érdeklődő közönség jelent meg. Egyházi ének után imát mondott *Molnár Lőrincz* lelkész, beszédet *Horváth János* árvaatya. A növendékek egyes praktikus ruházati cikkekén kívül könyveket és apróbb ajándékokat kaptak.

„Valaki egy ilyenek gondját felveszi“ . . . Bár vehetnők minél többnek! Legyenek áldottak, a kik az intézetet ebben segítik!

Hálás köszönet. Egyházközségünkben sem hiányoznak az áldozatk szívek. a melynek fényes tanubizonyosságát adta *Özv. Bogyó Tamásné* született *Kassay Borbára*, a ki templomunk kijavítására 1000 koronát adományozott. Midőn e szép adományért egyházunk nevében ez uton is hálás köszönetet mondok: kérem az Istent, hogy áldja meg e nemes szívű nőt testi és lelki áldásainak bővségével, hogy még sokáig dicsérhesse Istenét abban a templomban, a melyet eddig is oly szívesen látogatott. Ime a legszebb áldozat! Székelyudvarhely, 1901. decz. 4-én *S. bestyén* Sándor ev. ref. s lelkész.

Nyilvános számadás és köszönet. Egyházközségemben nov. hó 3-án tartott reformációi ünnepély végén fölszólítottam a híveket, hogy még meglehetősen jó karban levő, de a hívek befogadására már szűknek bizonyult templomunk ujjaépítési költségeinek fedezésére bármily csekély összeggel hozzájárulni sziveskedjenek, mely alkalommal a jószívű adakozók által a következő ajánlatok tételtek a szent célra (a nevek után feltüntetett összeg korona érték):

Gönczi Pál ev. ref. pap 100, Cs. Menyhárt István idős ref. földmives 120, Cs. Menyhárt István ifj. ref. földmives 200, Cs. Menyhárt János ref. földmives 120, Szolga György idős, ref. földmives 100, Szolga István ref. földmives 100, Hegyes István (Pálfi) ref. földmives 200, Hegyes János idős ref. földmives 100, Fülöp István ref. földmives 120, Menyhárt István (bajusz) idős ref. földmives 50, Menyhárt István ifj. (bajusz) ref. földmives 50, Menyhárt János (bajusz) ref. földmives 50, Albert István idős ref. földmives 60, Nagy Miklós ref. napszamos 20, Kőszegi János r. kath. napszamos 20, Pap István ref. földmives 20, Menyhárt György (bicski) ref. földmives 30, Menyhárt Mihály (veress) ref. földmives 30, Pap Mihály ref. földmives 20, Menyhárt György (veress) ref. földmives 40, Veress János róm. kath. mező-őr 20, Magyarósi Mihály ev. ref. földmives 40, Albert János ref. földmives 40, Bartos József idős ref. földmives 80, Biró János (dullo) ref. földmives 100, Orbán János ref. földmives 50, Menyhárt Mihály ref. földmives 40, Albert Mihály ref. földmives 40, Albert István ifjabb ref. földmives 50, Szolga György ifjabb ref. földmives 40, Varga Miklós gör. kath. földmives 30, Szabó József (kurucz) ref. földmives 20, Albert János (Zsiga, idős) ref. földmives 30, Csiszár István ref. napszamos 16, Csiszár János ref. napszamos 20, Biró Márton ref. földmives 20, Biró Mihály ref. földmives 50, Menyhárt György (felső) ref. földmives 20, Biró József (dullo) ref. földmives 50, Menyhárt István (alsó) ref. földmives 50, Szakács János ref. földmives 20, Albert György (kalári) id., ref. földmives 20, Albert György (geczi) ref. földmives 50, Máté István ref. molnár 20, Biró János (kántor) ref. földmives 20, Biró József (halottkém) ref. földmives 30, Biró György (Marti) ev. ref. földmives 30, Albert György (kalári) ifjabb, evang. reform. földmives 20, Menyhárt János veress ref. földmives 20, Balázs János ref. napszamos 10, Pap József ref. földmives 40, Dali György ref. földmives 30, Magyarósi János ref. földmives 70, Magyarósi József ref. földmives 70, Szolga János ref. földmives 30, Menyhárt István (énem) ref. földmives 20, Fülep József ref. földmives 80, Menyhárt István (veress) ref. szolga-legény 20, Hajnal István rom. kath. napszamos 10, Hajnal Borbára róm. kath. napszamos 65, Menyhárt János alsó ref. földmives 50, Menyhárt János (bicski) ref. napszamos 20, Menyhárt Sándor ref. szolga-legény 20, Bartos Péter ref. földmives 30, Molnár István r. k. cseléd 16, Albert István (kalári) ref. napszamos 20, Özv. Pap Istvánné ev. ref. földmives 20, Albert János (Zsiga) ifj. ev. ref. földmives 20, Albert József (Zsiga) ev. ref. földmives 20, Szabó Ferencz unitárius körjegyző 10, Dali József nagykendi ev. ref. tanító 10, Gr. Vay Ábrahám úr ömeltősága 20, Gr. Vay Ábrahámné öngysága, róm. kath. 100,

Prekub János ev. ref. kertész 20, Szabó József (szepi) ev. ref. földmives 10, Sipos János ev. ref. szakács 10, Pap Erzsébet ev. ref. szolgálo 10, Vass Péter róm. kath. kocsis 06, Béres János róm. kath. inas 04, Pap György ev. ref. földmives 20, Özv. Tollas Mihályné róm. kath. napszámosnő 20, Magyarósi András ev. ref. földmives 50, Barabás János ev. ref. földmives 20, Özv. Albert Gergelyné ev. ref. földmives 40, Menyhárt István ev. ref. udvari inas 60, Pálfi Erzsébet balavásári ref. földmivesnő 20 koronát. Adományok összege 3617 korona.

Advent első vasárnapján ismét kellemes meglepetésérté egyházamat, a menyiben:

1. Szalma Kata balavásári ev. ref. földmives nő ajándékozott egy aranyozott bronz urasztali kelyhet 43 korona 16 fillér értékben.

2. Pálfi Erzsébet ugyancsak balavásári ev. ref. földmivesnő egy szép mivű urasztali boros kancsót 12 korona értékben.

3. Cs. Menyhárt Istvánné egy urasztali abroszt és egy pohár takarót 8 korona értékben.

4. Fülep Józsefné egy kék selyem pohár takarót 10 korona értékben.

Az ajándékozott kegyeszek értéke 73 korona 16 fill.

A nemes szívű adakozók találják meg jutalmukat abban a tudatban, hogy „a főkédvű adakozót szereti az Isten.” Kis-Kend, 1901. december hó 3-án.

Gönczi Pál.
ev. ref. pap.

Hivatalos rész.

1897-1901.

ÉRTESÍTÉS.

A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter úr ó nagyméltósága, folyó 1901. évi 89975 számú leiratával kiutalván egyházkerületünk lelkészei részére, az 1902. év első felére 1300 koronáig való kiegészítést tartalmazó kongrua összegeket, fölhirjuk az összes érdekelt lelkészeiket, hogy az alábbi kimutalásban jelzett összegekről szóló és szabályszerűen bélyegelt nyugtáikat január hó 15-éig az esperesi hivatalhoz föltétlenül küldjék be, honnan azok összefoglaló kimutalás kapcsán, egyházkerületi pénztárunkba lesznek beküldendők, mentől előbb leendő kifizetés végett.

A kiutalt összegek a következők:

I. Vajdahunyadi ehm. 1. Thamó Gyula 278 k. 09 fill., 2. Botha Sándor 117-77, 3. Lukács Antal 173-86, 4. Csiszér Pál 307, 5. Sármási Áron 370-51, 6. Szegedy Miklós 156-73, 7. Mátyás János 173-49, 8. Kovács Lajos 60-50, 9. Kovács Sándor 503-25, 10. Kis Mózes 124-15, 11. Péter Albert 198-31, 12. Fülöp Gyula 439-76, 13. Vásárhelyi Lőrincz 267-92, 14. Kósa Mihály 211-08, 15. Juhász Isidor 323-04, 16. Imre István 134-20, 17. Gál Samuel 243-82 Korona.

II. Gyulafejevári ehm. 1. Hadházy Ferencz 242-94, 2. Sebestyén Ferencz 57-93, 3. Onódi Veress Sándor 152-73, 4. Gruzda Domokos 171-73, 5. Tókos Sándor 118-88, 6. Kolumbán János 148-83 Korona.

III. Nagy-Enyedi ehm. 1. Décsy István 393-66, 2. Bertalan József 182-95, 3. Simon Antal 276-14, 4. Vásárhelyi László 163-77, 5. Vinczi Domokos 283-97, 6. Mtklósi József 301-05, 7. Kovács József 302-79, 8. Ifj. Mooré Károly 344-19, 9. Id. Mooré Károly 246-84, 10. Papucs Dávid 411-15, 11. Fejér Pál 206-89, 12. Solymosi Károly 231-41, 13. Péter Antal 382-37, 14. Csiki József 273-04, 15. Papp Dávid 257-34, 16. Málnási Károly 30-63, 17. Demeter Zsigmond 357-50, 18. Pap István 55-13, 19. Aszalós György 283-03, 20. Benedek Ferencz 488-90 Korona.

IV. Kolozs Kalotai ehm. 1. Belle Lajos 235-78, 2. Elek Lajos 404-42, 3. Biró András 189-02, 4. Albert Imre 415-62, 5. Bitai Kálmán 288-91, 6. Dosa Sámuel 462-46, 7.

Vályi Elek 158-07, 8. Antal Géza 248-85, 9. Pazar Kálmán 70-58, 10. Nagy Mihály 223-26, 11. Régeni Ferencz 406-64, 11. Sebestyén Ferencz 306-04, 13. Paulay Viktor 196-76, 14. Ágoston György 226-94, 15. Id. Szakács János 363-46, 16. Miháltz Ákos 87-30, 17. Barabás Árpád 591-75, 18. Valler József 138-25, 19. Bácsi Gyula 252-86, 20. Fazekas Lajos 463-45, 21. Demeter Gyula 365-13, 22. Kiss Péter 460-17, 23. Székely Sándor 324-45, 24. Muzsnai Miklós 535-22, 25. Balázs István 92-36, 26. Kónya János 92-07, 27. Antal Domokos 17-35 Korona.

V. Szilágy-Szolnoki ehm. 1. Magyar István 201-92, 2. Pócsik János 410-65, 3. Mátéka József 330-21, 4. Molnár Gyula 205-05, 5. Lófi Pál 149-15, 6. Diószeghy Mór 257-06, 7. Török Ferencz 343-98, 8. Ignác Márton 45-30, 9. Gáspár László 249-07, 10. Versényi Miklós 300-80, 11. Sipos Károly 372-86, 12. Borbély Sándor 373-26, 13. Juhász György 221-91, 14. Tamás László 86-07, 15. Szász Ferencz 201-10, 16. Szilágyi János 335-97, 17. Fejér Ferencz 450-42, 18. Szabó István 107-05, 19. Patay Lajos 233-83, 20. Rácz Péter 81-70, 21. Biró Károly 38-05, 22. Ferenczi Endre 322-90, 23. Kusztos Gyula 421-19, 24. Demjén Ferencz 39-65, 25. Csák Aladár*) 49-22, 26. Vass Lajos 401-31, 27. Farkas Sándor 21-09, 28. Kiss Pál 327-96, 29. Szentkirályi László 159-06, 30. Bód László 244-79, 31. Nagy Zeigmond 86-15, 32. Székely Árpád 208-45, 33. Bod Ferencz 67-63, 34. Ferenczy Gyula 230-43, 35. Kovács Eerencz 266-10, 36. Kemény István 93-23, 37. Kecskeméthy Kálmán 57-83, 38. Barabás Lajos 436-72, 39. Viski Pál 242-46, 40. Veres Sándor 71-89 K.

VI. Déési ehm. 1. Tunyogi Béla 221 k. 68 f., 2. Veress Károly 218-40, 3. Kovács Gyula 340-05, 4. Almási Sámuel 348-01, 5. Soós Károly 417-83, 6. Kovács Ödön 161—, 7. Kozma Imre 131-29, 8. Nagy Imre 253-90, 9. Nagy József 371-14, 10. Szabó Lajos 350-27, 11. Solymosi Miklós 229-06, 12. Csákány Miklós 339-52, 13. Barabás Pál 237-12, 14. Demeter Kálmán 223-84, 15. Irzsay József 171-16, 16. Szakács István 321-80, 17. Fehér István 315-89, 18. Vadas Albert 396 kor. 35 fillér.

VII. Széki ehm. 1. Nemes Ferencz 396 k. 53 fillér. 2. Gáspár Sámuel 455-02, 3. Péter Antal 347-58, 4. Csejdi Jenő 176-89, 5. Baló Bálint 280-61, 6. Lőrincz János 20-94, 7. Bartok Béla 208-32, 8. Pataki Dénes 211-97, 9. Veress Márton 98-91, 10. Sófalvi Károly 228-03, 11. Szabó József 333-78, 12. Szatmáry Sándor 306-40, 13. Sipos Gyula 233-12, 14. Lőrinczy Gábor 253-56, 15. Albert Sándor 271-07, 16. Benedek Lajos 368-23, 17. Nagy Albert 389-65, 18. Jakabházi Dániel 441-46, 19. Dobay Lajos 560.—, 20. Csürös Ferencz 62-72, 21. Péterfi Károly 325-98, 22. Fekete Gerő 159-11, 23. Kovács Gábor 24-72, 24. Máthé György 331-64, 25. Pergő Márton 415-50, 26. Jung Ferencz 414-77, 27. ifj. Jakabházy Gyula 424 k. 28 f.

VIII. Nagysajói ehm. 1. Szentkirályi Lajos 528 k. 78 f., 2. Köblös István 60-22, 3. Tőkés József 245-12, 4. Polgári Károly 162-30, 5. Menyhárd Elek 72-84, 6. Muzsnai Károly 431-19, 7. Máthé Sámuel 67-90, 8. Beregszászy Albert 237-62, 9. Keresztesy Gyula 84-28, 10. Debreczeny Gyula 16 k. 20 f.

IX. Görgényi ehm. 1. Imre Árpád 221 k. 31 fill. 2. Papp Lajos 188-91, Székely Ferencz 256-77, 4. Bóka György 116-61, 5. Orbán Gábor 199-70, 6. Horváth Ödön 124-21, 7. Dénes József 134-76, 8. Sükösd Mihály 435-39, 9. Lőrinczi Miklós 452-60, 10. Keresztesi Gyula 532-31, 11. Kövendi Kálmán 2-27, 12. Szalma Lajos 322-38, 13. Teleki József 333-89, 14. Farkas Károly 60-71, 15. Gergely Lajos 196-88, 16. Kovács István 123-19, 17. Dénes Gyula 252-92, 18. Pál Károly 172-25, 19. ifj. Vályi János 133 k. 74 f.

*) 1 kor. 26 f. a miniszterium által az 1899. évi tulélvizményre visszatartott.

X. Marosi e h m. 1. Nagy Albert 394·46, 2. Kolozsváry József 295·75, 3. Adorján Lajos 373·42, 4. Vizi János 301·15, 5. Soltész Sámuel 361·08, 6. Lőrinczi Lajos 469·75, 7. Varga Ferencz 287·41, 8. Albert Miklós 374·82, 9. Dalmady Imre 320·69, 10. Rákosi Lajos 433·60, 11. Kiss Ferencz 389·97, 12. Nemes Sándor 380·67, 13. Király Béla 447·49, 14. Molnár Lajos 205·56, 15. Simon Imre 248·45, 16. Szócs Ákos 425·74, 17. Dali János 212·99, 18. Adorjáú Jánós 413·42, 19. Gönczi Sámuel 202·48, 20. Málnási Ferencz 411·64, 21. Kovács László 421·07, 22. Fábián Miklós 359·63, 23. Orbán Károly 121·61, 24. Sipos György 380·42, 25. Kovács Nándor 295·90, 26. Muzsnai József 387·67, 27. Székely Sándor 451·—, 28. Barthos Gábor 325·71, 29. Nemes Károly 55·87, 30. Derzsi János 308·37, 31. ifj. Bitai Mihály 52·08, 32. Jenei Sándor 235·41, 33. Tóth László 302·28, 34. Rákosi György 279·32, 35. Ády Sámuel 97·32, 36. Bartha Miklós 420·42, 37. Gál Gábor 408·95, 38. Madaras János 303·51, 39. Staudner Mátyás 429·27, 40. Péterfi Lajos 342·23, 41. id. Bitai Mihály 326·89, 42. Simon Elek 408 kor. 30 f.

XI. K ü k ü l l ő i e g y h m. 1. Sámuel Aladár 162 kor. 05 fill., 2. Gáspár János 292·71, 3. Hegyi Károly 415·86, 4. Koréh Endre 352·38, 5. Fábián Domokos 420·04, 6. Muzsnai Sándor 277·91, 7. Lakatos Áron 158·10, 8. Báthory János 111·58, 9. Gönczy Pál 288·19, 10. Tollas József 477·43, 11. Nagy Domokos 265·08, 12. Benedek Pál 310·73, 13. Józsa Ferencz 465·42, 14. Szabó Ferencz 434·39, 15. Wass Ferencz 379·25, 16. Bartalus János 370·08, 17. Nemes Árpád 428·16, 18. Incze Ferencz 206·86, 19. Balogh Sándor 273·20, 20. Bartha József 535·77, 21. Sámuel József 186·50, 22. Kakasi Márton 11·56, 23. Moré Domokos 85·95, 24. Pátkay János 301·07, 25. Hegyi Sándor 230·27, 26. Dali István 136·72, 27. Nemes Elek 521·52, 28. Érsek Elek 340·54, 29. Széll Jakab 473·44, 30. Tóth László 107 kor. 86 f.

XII. N a g y s z e b e n i e g y h m. 1. Jakab Károly 167·78, 2. Kovács Károly 174·42, 3. Horváth István 130·66, 4. Virágh József 362·15, 5. Solymosi Lajos 249·58, 6. Tunyogi János 183·82, 7. Kósa Károly 255·09, 8. Putnoki Lajos 429·72, 9. Rákosi József 343·65, 10. Bogdán József 550·50, 11. Örtel János 311 kor. 04 f.

XIII. U d v a r h e l y i e g y h m. 1. Szász Károly 404 kor. 49 f., 2. Péter Károly 73·08, 3. Baczó Lajos 362·67, 4. Bedő András 433·43, 5. Lajos János 262·63, 6. Pál Lajos 418·32, 7. Bartha János 351·09, 8. Karácson Sándor 116·97, 9. Kádár Domokos 377·05, 10. Csia Kálmán 275·50, 11. Lőrinczi József 338·59, 12. Biró Áron 291·19, 13. Soós Farkas 357·66, 14. Adorján László 334·26, 15. Biró György 304·48, 16. Szabó Samu 301·18, 17. Hegyi Péter 504·73, 18. Bodor József 123·50, 19. Menyhárt András 323·05, 20. Jakab Albert 263·74, 21. Fülöp Kálmán 407·75, 22. Pál Balázs 345·08, 23. Gábor Sándor 230·07, 24. Mester János 313·70, 25. Kelemen János 72·92, 26. Jakab Dénes 300·25, 27. Kállay Ferencz 459·53, 28. Csiszér Sigmund 169·80, 29. Tokos Jenő 361·40, 30. Kovács István 313·50, 31. Balázs Imre 56·04, 32. Orbán József 210·32, 33. Toró Dénes 501·50, 34. Kertész Mózes 135·52, 35. Bőjthe Sándor 345·96, 36. Kovács Sándor 316·89, 37. Bodor István 294·59.

XIV. E r d ő v i d é k i e g y h m. 1. Kovács Sándor 338 kor. 62 fill. 2. Borsai László 410·15, 3. Karácson György 136·93, 4. Lőrincz Gyula 275·30, 5. Sándor András 290·33, 6. Bartha Imre 253·86, 7. Bócz József 349·29.

XV. S e p s i e g y h m. 1. Gáspár Albert 154 kor. 02 fill., 2. Havadtói Mihály 326·56, 3. Kolcza Lajos 413·70, 4. Barabás Miklós 404·95, 5. Vén Mihály 79·72, 6. Wass Lajos 287·72, 7. Szabó Ferencz 199·23, 8. Bedeházy János 428·44, 9. Józsa Sándor 128·89, 10. Kiss Lajos 381·24, 11. Bartha Károly 362·56, 12. Magyar Károly 251·26, 13. Zsigmond Károly 216·75, 14. Csiszér Zsigmond 346·74, 15. ifj.

Kovács Antal 423·84, 16. Demes Péter 410·82, 17. Dávid József 396·—, 18. Takács Károly 331·02, 19. Antal Lajos 266·41, 20. Kiss Gyula 350·10, 21. Puskás Lajos 92·—, 22. Menyi János 335·90, 23. Czeglédy János 339·15, 24. Jakab József 419·74, 15. Bőjthe Géza 359·69, 26. Kolumbán Ferencz 240·93, 27. Fazakas Sándor 446·77, 28. Demeter Mihály 432·32, 29. Pünkösti István 49·10, 30. Szabó Dénes 273·45.

XVI. O r b a i e g y h m. 1. Szeremley Császár Lajos 329 kor. 03 fill., 2. Szász Mihály 47·03, 3. Péter Károly 259·06.

XVII. K é z d i e g y h m. 1. Szini János 122 kor. 31 fill., 2. Benedek Ignác 88·11, 3. Zayzon Lajos 200·26, 4. Kökösi Sándor 321·96, 5. Volloncs Miklós 79·47, 6. Kelemen Győző 23·03, 7. Jáni Lajos 290·42.

Kolozsvárt, 1901. decz. 30 án

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

5128 1901. KÖRRENDELET.

Mindenek kollegium m. t. Előjáróságához.

Felmerült eset alkalmából igazgatótanácsunk elvi határozattal megállapította az ujonnan választott vagy kinevezett tanárok fizetésének kezdő pontját, melyet alkalmazkodás végett a következőkben közlünk a m. t. Előjáróságokkal.

A rendes tanári javadalmak rendszerint az eskütétel napjától volna folyósítandók, de minthogy az eskütétele lehetőleg ünnepélyes alkalommal ejtendő meg, az ifjuság jelenlétében, előfordulhat, hogy a tanár személyén kívül levő okból 1—2 hélig elhalasztatik az eskütétel.

E szerint a rendes tanári javadalmak attól a naptól kezdve folyósítandók, a melyen a tanár mint rendes tanár működését megkezdi. Tehát a tanár megválasztásáról az ig.-tanács által kiadott értesítés vétele után az első rendes tanítási naptól, a melyen a tanár tényleg tanítani kezd, vagy a következő iskolai év szeptember 1 től, ha a tanár abban az iskolai évben, melyben megválasztott, vagy kinevezetett, állását tényleg el nem foglalhatja.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1901. december hó 19 én tartott üléséből.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
h. tanügyi előadó.

Csintalan Gyula

orgona, zongora és harmonium-készítő

Kolozsvárt, Timár-utca (ezelőtt külszappan) 15. sz.,

a posta palotával szemben, a Kis-Szamos mellett.

Elvállalok orgona készitést, minden nagyságban, minden kivitelben és stylben, továbbá javitását, átalakítását, kibővítését és hangolását jótállás mellett.

Elvállalok bármilyen nagy zongora javitást, hosszú zongorák rövidde átalakítását, bőrozését és hangolását.

Készitek oltárokat, szószéket és szószék fölébe való koronát, nemkülönbén egész templomi berendezéseket is.

Elvállalom iskolai és szobai harmoniumok javitását és hangolását, ugy helyben, mint vidéken. Vidéki meghívásra pontosan megjelenek. Kérdezősködésekre azonnal válaszolok

Miért továbbra is becses figyelmébe ajánlom magamat. A t. közönség és egyházak pártfogását kérve

4 maradtam tisztelettel **Csintalan Gyula.**

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve megrendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Jézus megkísértetése.

Máté ev. IV. 1—11.

Jézus keresztsége felkenetés az ő hivatására; a mennyei szózat: „Te vagy az én szerelmes Fijam! — elhívás a munkára. Az Atya hívja, neki mennie kell. „Viteték a Lélektől” Hová? Nem Názarethbe, a szülei hajlék félbenhagyott munkája folytatására, hanem új útra ismeretlen mezőre, — a *pusztába*. Hiszem, valóságga! is pusztá helyre ment Jézus, hol nem zavarta az élet vásári zaja, apró küzdelmei; hol az Isten Lelkétől megtermékenyült lelke érleli gyümölcseit, tisztázza feladatait, készíti terveit. Böjtől negyven nap és negyven éjjel — mondja az irás. Mint atyái a *pusztában* negyven esztendeig. Lehet, sőt minden valószínűség szerint ételben is. mint K. János; de bizonyosan lélekben. Oh, a lélek böjtje! Mikor egyedüli tápláléka az Atyával való társalkodás: imádkozás gondolatban, érzelemben, czélokban, tervekben és szóban is. Mikor a lélek csak az Isten akaratával táplálkozik, csak az után kérdezősködik, csak abban nyugszik meg, csak annak teljesítésére ajánlja fel magát. Hogy ez még Jézusnál sem ment olyan könnyen és egyszerre, hogy ezenközben még ő is megkísértetett! Igen, mert bár az Istennek teljessége lakozott benne, e teljes isteni mégis testben volt. A kísértéstől pedig senki sem ment, a ki testben jár. Megkísértetett, de le nem győzetett; sőt ő vette diadalmat a Sátán, a test, a bűn felett.

Ma már talán felesleges bizonyítgatni, hogy a kísértő Sátán nem valami fekete emberarcú, zergeszarvú, kecskelábú, hosszúfarkú, tűznyelvű, és égő pirosszemű szörnyeteg. Arra sem kell sok szót vesztegetnünk, hogy ez a kísértő nem valamely farizeus volt-e, kigyó-símású diplomata, mint manapság egy jézsuíta? Jézus hatása, személyének fontossága nem volt még ekkor oly ismert előtűnik, hogy vele tárgyaltak volna. Sokkal közelebb, de sokkal veszedelmesebb kísértővel van itt dolga Jézusnak. Saját énjének egyik fele viaskodik a másikkal: a külső ember, a belső emberrel; a test, a hus, a vér a lélekkel; Dániel Messiása az Ezsaiáséval; a nemzeti hős a világ megváltóval; a zsidó világ birodalom az Isten-országával, — a zsidók királya az Isten-fiával.

«Heraclés a válaszüton»: e kép igazsága áll előtűnk evangéliumi mélységének teljes fenségében. Márk csak érinti (I. 1.), Lukács elbeszéli (IV. 1—13.), Máté művészi drámai fokozatossággal rendezi. A kísértés hármasszoros mozzanatokban az embert csábító bűnök három fajtát szemlélteti.

Jézus küldetésének utján végig tekint. Milyen sivár kép. Utján nem nyílnak virágok; fák üdítő árnya helyett a küzdelmek, szenvedések és megpróbáltatások égető hév napja; puha pázsit helyett lábat vérző sziklák, szakgató tövisek. „A vadaknak van barlangjuk, madaraknak fészükük, de az emberfiának nincs egy

talpalatnyi helye, hová fejét lehajthatná.” Milyen jövendő! Mennyi szenvedés, mennyi nélkülözés, mennyi megaláztatás: csupa kő és szikla. Láttára elfacsarodik a szív, megremeg a lélek. — És itt a sátán. Hangjában a maró guny gonosz tervének eszköze: „Ha Istenfia vagy, parancsolj, hogy e kövek változzanak kenyerekké!” Mintha mondaná: változtasd meg a világ rendjét, hogy az igazak útja éltük külső folyásában is legyen a jólét, a meglegedés, a boldogság útja. Hisz' az a világrend hibája, hogy nem így van s ez ellenmondás alatt fogsz szenvedni magad is. Parancsolj hát! — De Jézus nem lát ebben ellenmondást. Ő immár tapasztalja, érzi, hogy „nemcsak kenyérral él az ember”; hogy van egy magasabb világ, lelkünk világa, az idvesség országa, melynek egyedüli tápláléka «az Istennek igéje, mely az ő szájából származik.» A lélek drágább, hogysen a test s a léleknek élete a test táplálékánál. Látja a kettő közti összefüggést: «míg a külső ember napról napra fogy: a belső napról-napra növekszik» — és ez a fő —: „Eredj el Sátán!”

De a Sátán nem távozik. Mégis — susogja fülébe Jézusnak — nem szükséges, hogy e kettő kizárja egymást. Próbáld meg összekapcsolni őket! Maradj meg „a templom magaslatán”, szolgálj Istennek és az ő országának, de kösd össze vele hazád s néped világi érdekeinek szolgálatát. A templom tetejéről bocsátkozzál le a politikai élet fórumára, hisz' az Isten angyalai őriznek tégedet, hogy „meg ne üsd lábodat a kőben!” — Valóban nem lehetne-e együtt csinálni meg a kettőt: a zsidó világbirodalom s az Isten országát? A Sátán fényes terveket rajzol — de Jézus?!... Táplálkozik »Istennek igéjével«, mely megcsendül lelkeben: »Senki sem szolgálhat két Urnak — Istennek és a Mammonnak! A hol vagyon a ti kincsetek, ott leszen a ti szívetek is!« És szívéből ajkára szállt a szó: »Ne kísértsd a te Uradat Istenedet!« — »Eredj el Sátán!«

De mégis, nézd mi vár reád! „És vivé őt a Sátán egy nagy magas hegyre és megmutatá neki e világnak minden országait és azoknak dicsőségeket. És monda: Mindezeket neked adom, ha leborulva tisztelsz engemet.” Ha a testnek, a földnek, a világnak szolgálsz: tiéd a föld, a világ és annak minden dicsősége. Itt is vannak sikerek, nekem is vannak javaim! — De Jézus immár nem a világe, hanem az Istené. „Csak a te Uradat Istenedet imádjad és csak őt szolgálj! — Eredj el Sátán!« — „Az én országom nem e világból való.”

„És a Sátán eltávozik.” Az érzékiség (kényelem, jólét), a lelki romlottság (fennhéjzás, uralom, dicsvágy) és az Istent tagadó, Sátánt szolgáló „Szentlélek elleni” bűnök le vannak győzve. Jézus lelkén nem maradt folt, sebhely; sőt lelke megerősödött, szállt bele béke, megnyugvás. Isten akaratán, elhatározás az Ur szolgálata, magafelajánlása Isten céljaira: „az Istennek angyalai szolgálnak vala neki.”

A Sátán eltávozik, — mint Lukács megjegyzi —

„egy ideig“. Ah, jöni fog még. Itt mint ellenség a farizeusok képében, tul mint jóbarát, a tanítvány Péter alakjában; de legfőképpen a vég kezdetén, a Gecsemánében, a kereszten magában Jézus lelkében szólalva meg az Istentől való elhagyatottság pillanatnyi érzetében kiáltva: »En Istenem, én Istenem, méit hagyál el engem!«

De az Ur győz; győz mindannyiszor és «az Urnak angyalai szolgálnak nékie», «kezükön hordozzák» mig csak be nem viszik az égbe.

Oh, hadd hordozzanak minket is az Ur emez angyalai! Mi ugyan foltok, sebek nélkül, — büntetlenül nem járhatjuk az élet utait, kísértéseit, de sebeink orvosával a Krisztussal eljönnek hozzánk az Ur ezen angyalai s a megtérésen keresztül felemelnek minket is — a mennybe.

Nagy Károly

„Zsinatunk legfontosabb teendői.

(A felső-borsodi pontok.)

(Folytatás és vége.)

VII. Az evang. és ref. egyházak egyesítése.

Akadhatnak, a kik megmosolyogják, a mit még felvetni kívánunk. De azt is hisszük, hogy olyanok is lesznek, kiknek lelkében teljes viszhangra talál kívánságunk. Ez pedig arra irányul, hogy a zsinat vegye fel az evangélikus egyházzal való egyesülésnek, az egységes magyar protestáns egyház létesítésének eszméjét.

Ha valaha nyilvánult ennek szüksége, úgy bizonyára nyilván valóvá lett napjainkban. A protestáns egyházak ellen különbség nélkül sorakoznak az ultramontanizmus fekete seregei. És ezek rombolásának meggátlása a protestáns egyházzal összeforrt nemzeti cél is egyszermind. Másfelől jogos igényeink kielégítése t, több irányban részletesen fejtegetett sérelmeink orvoslásáért felhangzott szavunk erőtlen és észrevétlenül viszi el azt a szél külön külön. Eilenségeinkkel szemben az ellentállás, az állami életben jogaink méltányoltatása sokkal könnyebb volna a tömörülés a teljes egyesülés által. Különben általában szükségfeletti nek tartjuk a tömörülésben rejlő erő bizonyítgatását.

De elismerjük, hogy a hitéletben e külső körülmény magában csak nem birhat döntő erővel, ha a belső feltételek hiányoznak. De ki merné kétségbe vonni, hogy itt meg vannak a belső feltételek is?!

A protestáns egyházaknak alapja egyaránt: az evangélium. Világossága: a hit. Levegője: a lelki szabadság. Eszménye a tökéletesség a szeretetben.

Lehet, hogy e szélesebb kereteken belül némelyek átléphetetlen határokat akarnak ismerni a különböző protestáns egyházak között. Tán rámutatnak a történelem folyamában arra a sok kísérletezésre, melyek a protestáns egyházaknak különösen a bölcsője mellett, anynyi jóakarat mellett is sikertelenek maradtak és az egyesítés helyett a válaszfalak élesebb megkülönböztetésére vezettek csupán. Fájdalom! — ez mind tagadhatatlanul igaz. De nem szabad felednünk, hogy a különbségek ezen kiélesítése akkor történt, mikor a vitatkozó felek saját eszméik, hit felfogásuk igazságának bizonyítékait kutatták a másik fél meggyőzésére és nem fordítottak figyelmet a másik felfogásában a kérdés más oldalról való szemléletében kiemelkedő igazságra.

Azóta azonban sokat változott a helyzet. A különböző protestáns felekezetek kiformalódott hitelveinek kölcsönös vizsgálatában kifejlődött s ma teljesen érvényesül az a nyugodt tárgyilagosság, mely felismeri, hogy az egyik egyház hitelve a kérdés egyik, a másik más oldalát világítja meg az egész igazságnak; vagy az egyik az alak, a másik a tartalmi igazságot igyekszik nyomatékosabban kifejezni, a nélkül, hogy ez tulajdonképpen ellentétet jelentene.

E nyugodtabb tárgyilagosság világánál — ha tán némelyek megütköznek is ezen — határozottan állítjuk,

hogy református egyházunkban ma is léteznek oly szélső irányzatok, melyeknek hitelvi felfogása közt, sok fontos kérdésben van áthidalhatatlanabb úr, mint az evangélikus és református egyház elválasztó dogmájában: az úrvacsorai tanban. Kívánatra szakíthatunk valamikor időt, hogy példákkal szolgáljunk arra, miszerint némely kávinistának felfogása oly módon tér el a másiktól, hogy azokban egységet létre hozni képtelenség. A lutheranus és református úrvacsorai tanban azonban mindkét részen való komoly dogmatikusaink méltányolják a másik intencióját. A másik egyház tanának tárgyilagossabb a saját egyházukénak e fogulatlanabb vizsgálásánál a két tanban nem egymás kizárását, hanem kölcsönös kiegészítését ismerik el. Mikor a lutheri tan az úrvacsorában Jézus valószínűs jelenlétét tanítja, ez alatt nem a durva materialis jelenlétet érti, hanem a Jézussal való bizonyos egyesülésnek azt a szükségesét, a mit református részről is el kell ismernünk. Viszont mikor mi a külső jegyeknek a megszenteltetés után is kenyér és bor névűtát hangsúlyozzuk, azzal azon durva materialis átalakulás ellen akarunk tiltakozni, a melybe a babonás lekek előtt a Jézus lelki leg való jelenléte, és a vele való lelki egyesülés teljesen elhomályosul. Ők Jézus valószínűs jelenlétét hangsúlyozzák: mi éppen Jézus ezen valószínűs jelenlétét akarjuk félreértéstől megóvni.

De nem tartjuk sem célunknak, sem magunkat hivatottaknak, hogy dogmatikai fejtegetésekbe mélyedjünk el. Csak arra kívántunk rámutatni, hogy hitelvi eltéréseink éppen nem olyan mélyek, hogy azok áthidalhatók ne volnának, sőt elmondhatjuk, hogy az elfogultságtól ment tudományos hittani vizsgálódások ehhez már már teljesítették a czölöpök beverésének nehéz munkáját.

Restelkedve gondolunk rá, hogy tán külső dolgok, szervezeti viszonyok, anyagi kérdések okozhatnának legyőzhetetlen nehézségeket? Ám ezekkel szemben appellálunk a szeretet mindeneket egyesítő nagy hatalmára; appellálunk arra a tiszta hazafiságra, mely egy erős egységes magyar protestáns egyházban nemzeti létünk, fejlődésünk és szabadságunk erős várát ismeri fel. Istenem, mennyi áldozatot hoztak a protestáns egyházak a hazafiságnak: az egyesülésben hozandó esetleges kölcsönös áldozatok magukra nézve is áldássá változnának.

Vegye fel tehát a zsinat teendőinek sorába az egyesülés munkálását. Ne tekintsen el egykedvűen e szent érdek felett És ne állapítsa meg egész buzgalommal felvett kísérlet nélkül ennek lehetetlen voltát. Ne, mert ha e cél eléréséről valaha lemondanánk egyik legszentebb eszményünket veszítenők el. A nehézségek pedig hová-tovább nagyobbak lesznek. Két szervezetnek egyesítése annál nehezebb, minél inkább előre haladtak, megizmosodtak eltérő irányu fejlődésükben. A magyar protestántizmus és ezzel együtt a magyar nemzet történetében korszakot fogna jelezni az egyesülés műve. És a hivatás teljesítés példányképeül tündökölné zsinatunk a történelem lapjain e nagy mű alapjának megvetésével.

* * *

Ha most visszapillantást vetünk a feladatok rengeteg halmazára: csaknem megdöbbenünk rajta, hogy mily óriási munka vár zsinatunkra. És pedig nem állítjuk magunkat azzal, hogy részletes fejtegetésünkben is valami ki nem kerülhetne volna figyelmünket, hogy teljesen kimerítettük volna zsinati teendőink sorozatát. Azt azonban a legmélyebb meggyőződéssel állítjuk, hogy a felhozottakból kiselejtezni, avagy csak halogatni is anyaszentegyházunk jól felfogott érdekei mellett lehetetlen.

S ha tán némelyek ily széles körű alkotásokat megrázkodtatónak ítélnének egyszerre anyaszentegyházunk életében: ezekkel szemben mi éppen e megrázkodtatások szükségét hangoztatjuk. Zsinatunknak e minden irányú erélyes tevékenysége feltétlenül a

hitélet oly felpeszűdülését eredményezné, a mit a munka rengetegétől visszajedő fokozatos megalváltás teljeséggel nem lenne képes előidézni. Híveink kimerítő anyagi terheinek könnyítése, vagy legalább ezen czél felé vezető út nyilvános munkába vétele, fokozná ezeknek az anyaszentegyház kormányzóiba helyezett bizalmát és lelkesítné őket segédkezésre, közreműködésre azon megújulásban, melynek megvalósítását kifejezett kívánságaink több ponthan czéloznák. Csakis a zsinatnak egyházi és hitéleti bajaink mindenikének orvoslására kiterjedő tevékenysége hozhatja meg azt az új reformációt, melynek szükségét vétkezés nélkül el nem tagadhatjuk és a melynek nem annyira hit-tételek megújításában, hanem gyülekezeteinknek, külső anyaszentegyházunknak a hitbeni megújulásában kell jelentkeznie.

És hogy a zsinati alkotások termékenyítő ereje az anyaszentegyház teljes egészét a maga egészében hassa át: szinte külön teendőképen kívánjuk, hogy a hozandó intézkedések egységes életbe léptetésének módját is maga a zsinat állapítsa meg és pedig, az ily széles körű alkotások megrázkodtatásának alkalmát felhasználva, kérlelhetetlen következetességgel mindenütt. Egyikben ez, másban más gyülekezet gyakorlatában lesznek változások; de lesznek mindenüvé egyformán kintók is és ezeknek kapcsán eloszlatatók lesznek a kételyek, megnyugtathatók a kedélyek és végre valahára elejét vesszük annak az anomáliának, hogy a „hagyományos szokások” kimélése czímen, nagyon is eltérő irányban fejlődik különböző gyülekezeteink vallásos életgyakorlata.

Fel tehát a nagy munkára! Legyen zsinatunk munkálkodásának örökre látszó nyoma anyaszentegyházunk történetében.

És végül ne essék sértésére, ha befejezésnek tesszük, bizonyos reálmok élére kiemelten alkalmas zott kérést és *kérjük mi is azokat, a kiket illet, hogy anyaszentegyházunk hő szerelme által sugalmassott igénytelen sorainkat: olvassuk el!*

Pásztor.

A gyermekistentiszteletekről.*)

Olyan dologról fogok szólni, a mi nincs, de előbb-utóbb meg kell, hogy legyen a gyermekistentiszteletéről. Azért mondom ilyen határozottan, mert ez a meggyőződés. Meggyőződésemet pedig nem kigondolt, elképzelt okokra, hanem tényleg meglevő, tapasztalati igazságokra alapítom. S ha Önök szivesek lesznek megajándékozni türelmökkel és figyelemmel, azt hiszem szintén hasonló meggyőződésre jutnak. Vagy a minék még jobban örvidenek esetleg ellenkező nézetekre és álláspontokra helyezkednek s akkor az egyszerű napirendre térés helyett, keresni fogják a saját igazukat és álláspontjukat. Az ellentétes nézetek és álláspontok megvitatása felkelti majd az érdeklődést. Az érdeklődés nyomán pedig felébred a közóhaj, a szükségérzet, a közakarát. A közakarát pedig már egy teremő hatalom, a mely megtalálja reá a módot, hogy a gyermekistentiszteletet, annak alakját és tartalmát megalkossa, s a gyakorlati életbe átvigye. A mennyiben itt a nevelés szempontjából kell, hogy a felvetetett kérdéssel foglalkozzam, lássuk röviden a nevelés czélját és feladatát.

Ismerek egy angol közmondást: a gyermek, a leendő férfi apja. Más szóval, a gyermek jellemvonása és hajlama sejtetni engedí a leendő férfit. Így pl. Az apja szilaj lovát megfőkező gyermekből N. Sándor lesz, a hódító. A briennei tüzér iskolában háborusdit játszanak a gyermekek. Az egyik fél mindig győz, mert vezére vassfegyelmet gyakorol pajtásai fe-

*) Felolvasatott a maros-tordamegyei általános tanítói kör gyűlésén 1901. nov. 6-án.

lett. Es a gyermekvezér, Napoleon lesz, a világverő. A debreczeni collegium öreg falai közt egy csendes zugban, porból sirhalmat emel s felette emlékbeszédet mond egy vézna, fészemű gyermek. Ez Kölcsei Ferencz a magyar szónoki próza megteremtője. Az apja felindulásában szigorú büntetést szab ártatlan gyermekére. De megbánja. Ha engedelmet kér a gyermek rögtön megbocsát, de a gyermek ártatlansága érzetében inkább kiálja a büntetést, de engedelmet nem kér. — Ez a gyermek később majdnem felszázadig eszi a száműzetés keserű kenyerét, de kegyelmet nem kér, fejét nem hajt soha a győző előtt. Azt hiszem nincs miért megmondjam a nevét, hogy az meg Kosuth Lajos volt. Hasonló példákat 100+100-at lehetne felhozni, de feleslegesnek tartom. A felhozottakból ugys elég világosan látszik, hogy a gyermek jellemvonása és hajlama, vagy más szóval az öröklött tulajdonság és tehetség, nemcsak sejtetni engedik a leendő férfit, hanem irányító hatással vannak az ember egész életére és sorsára. S ez az állítás, illetve következtetés nemcsak a történelem nagy alakjaira áll, hanem áll általában az egész emberiségre. Ők csak annyiban különböznek a közönséges halandóktól, hogy bennük az öröklött tulajdonság és tehetség nagyobb mértékben és szabadon fejlődhetett. Fejlődésök útját nem zavarta semmi gátló körülmény s ha mégis voltak ilyenek, azok csak eszközül szolgáltak arra, hogy az ellentétek nyomása alatt a tehetség, a jellem, az akarat, a művészi és szellemi képesség annál nagyobb erővel törjön fel a magasba, hogy sugaraival bevilágítsa az alatt elterülő tájat.

Az életan elfogadta feltétlen az átöröklés tanát. S a gyakorlat lépten-nyomon igazolja a biblia fenyegetését megbüntetem az apák vétkeit hetediziglen. Iszákosság, lopás, gyujtogatás, pazarlás, fősvénység, ravaszság, szivjóság, takarékoság, emberszeretet jellem, becsület, művészi hajlamok, mind öröklhető tulajdonok. Az mitsem változtat a dolgon, hogy mérsékelhetők, irányíthatók, elfojthatók, vagy ép ki is irtathatók. Sőt ép ez a tulajdonságuk az, a mi kezünkbe adja a nevelés feladatának és czéljának a meghatározását. Mert az elmondottak után ugyan mi lehet a nevelés feladata és czélja. *Ugyebár semmi egyéb, mint az öröklött jó tulajdonságok és nemes hajlamok fejlesztése, ápolása és erősítése. Fzzel szemben az öröklött rossz tulajdonságok elfojtása, erejének bölcs mérséklése, ha lehet teljes kiirtása.* Ilyen szempontból tekintve a nevelés nem egyéb, mint általános fegyverkezés és védekezés az öröklött rossz; a tudatlanság és a bünrevaló hajlandóság, vagy hogy a biblia kifejezésével éljek az eredendő bün ellen. Mert arról szó sem lehet, hogy akár a tudatlanságot, akár a rosszra való hajlandóságot, szóval bün hatalmát megsemmisíthesse itt a földön az ember. Az emberiségnek már sok tanítója volt jó is, rossz is, de a bün ellen irtó háborút még csak egyetlen egy vallás alapító hirdetett: Buddha.*) Neki is, csak az a receptje volt ellene, hogy ha a bün hatalmát végkép leakarod győzni, öld meg magad s bocsátkozz le a nirvánába.

Minthogy azonban mi sokkal józanabb gondolkozású emberek vagyunk s a nirvana sőtét berkeibe sem kívánkozunk, el kell hogy fogadjuk azt a másik felfogást, a nevelés egyetlen feladata az öröklött jó tulajdonságok és tehetségek fejlesztése, erősítése. Egy kép jut az eszembe. — Németalföld lakossága gátakat emelt, hogy a tenger el ne borítsa az országot. Ha németalföld józan gondolkozású népe arra az ötletre jönne, hogy a gátak erősítése helyett a tenger vizét hanyji beljebb, egy szép napon arra ébredne fel, hogy virágzó falvai és városai a tenger alatt fekszenek. Így vagyunk mi is. Az öröklött rossz, a tudatlanság és a rosszra való hajlandóság ellen védgátakat kell emeljünk, ha azt nem akarjuk,

*) Szerző a Jézus Krisztust — természetesen más jelentőséggel — önkényt értetődőnek veszi. Szerk.

hogy az ár magával sodorjon. Ezek a védgátak az értelem fejlesztés, a szívjóság, az emberszeretet; az abszolút jónak, igaznak, szépnek és tökéletesnek az ápolása az emberi lélekben. És itt a nevelés célja eszményi magaslatra emelkedett. A midőn az eszmények feltétlen hatalmát és örökkévalóságát hirdeti, akkor azonosítja magát az egész emberiség céljával. S végig tekintve a történelem lapjain, tényleg meggyőződhetünk akárki, hogy a nevelés csak akkor felelt meg tulajdonképeni céljának, a midőn az emberiség örök céljának a szolgálatába szegődve, ápolta az eszményekbe vetett hitet; hirdette és tanította az erkölcsi és szellemi élet örökkévalóságát. Mert mi is az emberiség célja? Jézus röviden így határozza meg: legyetek tökéletesek, mint a ti menygyei Atyátok tökéletes. Az abszolút tökéletesesség eszméje, mely él az emberi lélekben, s a mely után sóvárog, — feltételezi, a nevelés általános elve az eszmény, módszere az öröklött jó tulajdonságok fejlesztése, ápolása és erősítő-e.

Az a kérdés most, nevelési rendszerünk megfelel-e ennek az általános elvnek és a módszernek. Én nyugodt lelkiismerettel állítom, hogy nem.

Csak hogy a midőn kimondom ezt a súlyos szót, ismételtelen hangsúlyozom, hogy én nevelésről szólok és nem oktatásról. A család, az iskola, az egyház és társadalom együttes munkásságáról, illetve munkásságának az eredményéről. Fizikai igazság, — az ok mindig arányban van az okozattal, a működő erő az elért hatással. Csak néhány egyszerű kérdést teszek fel. Megfelel-e a követelményeknek a családi élet tisztasága? Az erény, a hűség, a szeretet és boldogság talál-e állandó lakást a családi tűzhely mellett? Ugyebár nem mindig, ugyebár sokszor el kell hogy takarják hófehér arcukat szégyenökben?

Hát az iskola? Nevelési rendszerünk fejt-e ki elég buzgalmat az öröklött jó tulajdonságok ápolásában és erősítésében? Az értelem fejlesztése mellett megvan-e a kellő gond és ellenőrzés a gyermek és az ifjúság tiszta kedély világa, emelkedett erkölcsi nézete védelmére. És az egyház? Nem áll-e tehetetlenül hívei közönyössége, nembánomsága közepette? A társadalom, a köztevékenység mezeje nincsen-e tele erkölcsi halottakkal mindenütt? Mi az oka, hogy az öröklött rossz hódít s dagadó hullámai előtt az öröklött jó hátrálni kénytelen. Én e tárgyról gondolkozva a következő meggyőződésre jutottam. Nevelési rendszerünk hiányos. Hiányzik belőle a vallás. Csak az értelemfejlesztésre törekszik, a kedély, a szív pedig üres marad. Csak a napi szükséglet számára dolgozik, nem egyszermind az örökkévalóság számára is. A mindennapi kenyérért, a kényelemért és jólétért lemondunk az öröklött jóról s kiszolgáltatjuk magunkat az öröklött rossznak, a bűnnek. A boldogulás kérdése körül foly a harc nem az eszmények diadalma érdekében. Hol a hiba? Első sorban a családban. Az édesanyák nem fordítanak elég gondot gyermekeik vallásos nevelésére. A divat, a társadalmi szokás lekötöi őket. S így a gyermek első benyomásait nem az édesanyától, hanem sokszor durva, lelketlen helyetteseik társaságában nyeri. Vajon tudja-e kárpótolni a hangverseny, a mulatság, a sok üres beszéd, álomra siető gyermekének ölelését, csókjait, ártatlan ajka gyógyítását? Mert a gyermeknek nem pótolja semmi az édesanyát. Az anyai szeretet gyöngédsége, czírogatása, melegsége termékenyítő eső, éltető harmat, melynek hatása alatt az öröklött jó buján tenyész. Ennek híján pedig helyébe lép az öröklött rossz.

Az anyai szeretet pedig csak vallásos lehet. Gyermeke bölcsőjénél minden anya vallásos. Az ellenkezőjét nem tudom elképzelni. Az anyai szeretet végtelen boldogsággal tekint gyermekére, de boldogságának forrása az a hit, hogy gyermeke a gondviselés szárnyai alatt szintén boldog lesz. Az anya boldog-

sága előlegezett boldogság, jövődöbe vetett hit, a gondviselő Isten kegyelmébe nelyezett remény és bizalom. Hogy mi viszi rá az anyákat, hogy e boldogságot, a mely otthon kínálkozik, felcseréljék az üres, léha szórakozással, könnyű megmondani; a helytelen nevelés. Kedélyvilága üres, mert sem a zongora, sem a német nyelv folyékony beszélése, sem a táncz, sem a *schick* nem pótolhatja a kedély mélységét, gyöngéd ségét; az erkölcsi érzék fogékonyságát, komolyságát. — s az Istenbe vetett hitet.

Ha mindezeket hiában keressük az anyában, akkor a gyermekben még inkább nélkülözzük azt. Hisz említettem, hogy a velünk született jó folytonos erő sítésre szorul. Hogyan erősítheti tehát az anya gyermekét a jóban, midőn ő maga is gyöngé. Így tehát a gyermek üres szívvel, üres kedélyvel, a vallásos tartalom híjjával teszi meg az első lépést a szülei háztól az iskolába. S elszomorító valóság, de én magam is talállok, sőt nagyobb részben mind olyan gyermekeket talállok a népiskola első osztályában, a kik még soha sem imádkoztak. Egyetlen imádságot nem tudnak. Azonban nemcsak itt, hanem a magasabb osztályokban is található erre elég példa. Nagyony mivelt, előkelő hölgytől és édes anyától hallottam én azt a nyilatkozatot, hogy gyermekeinek nincs szüksége vallásos nevelésre. — Nos, ha a jót nem erősítjük — győz a rossz. Ha a kedély és jellemképzés másodsorban vagy egyáltalán nem jön tekintetbe, akkor hiábavaló az ismert mennyiség, hiába az értelem s a művészi érzés fejlesztése, — iskolai nevelésünk félszeg marad. Már pedig a kedély és jellemképzés csak egyedül vallásos alapon érhető el. A heti két órai vallásos oktatás, az érdemjegy osztás, a napi iskolai imádkoztatás, sőt még a kötelező templomba járás sem segít a dolgon. Mert mit mond a tapasztalat. A népiskolákban, ha lelkiismeretes kezekben van letéve a vallásoktatás, még több eredményt lehet felmutatni, de a közép és felső iskolákban annál kevesebbet. Hisz a vallásoktatás egészen a legújabb időkig, sőt még most is a legkevésbé fontos tárgyak közé tartozik. Az érdemjegyek számitásba sem jönnek. A mindennapi imádkoztatás a középiskolában rendesen elmarad, a népiskolában pedig sokszor. De ha valaki megfigyelte, észre kellett hogy vegye, hogy „*hogy ajkukkal tisztelik az Urat, szívök pedig távol vagyon.*“ S ha áll ez az iskolai imádkoztatásra, még inkább áll a kötelező templomba járásra. Sem a népiskolai tanulók már értelmök fejletlen voltánál fogva is, semmi cselekvő részt nem vesznek az istentiszteletben, kivéve ha énekelni tudnak a gyülekezettel. A milyen üresen jönnek, olyan üresen távoznak. Egyetlen haszna talán az a benyomás melyet a gyülekezet látása, s a szertartás egy-egy nevezetes actussa hagy maga után. A középiskolai tanulókkal még rosszabbul állunk, mert őket már az istentisztelet lefolyása sem érdekli, hanem az alatt magán feladatokat elkészítésével, vagy más kellemesebb szórakozással töltik el azt az unalmas órát. A mit itt el mondtam, személyes tapasztalat után mondom. Hátra van még az egyház és a társadalom közreműködéséről szólan. De ezeknek építő és nevelő hatása ép az említett okoknál fogva annyira meg van kötve, hogy számitásba alig jöhet. Az egyház érzi a felelősség súlyát. Gyakran hallhatni följajdulását. De minden igyekezete és próbálgatása megtörik, kudarcot vall a hívek közönyösségén. Az a kérdés, lehet-e segíteni a bajon? Mielőtt a felvetett kérdésre felelnék, engedjék meg, hogy röviden elmondjam külföldön, Skocziában szerzett tapasztalataimat.

(Vége köv.)

Kovács László,
koronkai ev. ref. lelkész.

Egyházi élet.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegyei egyházi értekezletnek székely-kereszturi köre őszi rendes közgyűlését a *nagysolymosi* egyházközségben tartotta meg. A gyűlést isteni tisztelet előzte meg, hol az értekezleti dalkar-nak két rendbeli éneke után *Kádár Andor* csekefalvi lelkész tartott Pál. ap. Kol. 1. 23. v. alapján eszmékben gazdag alkalmi beszédet, fejtegetve a reformáció erejét, áldásait s különösen kiemelve azon nemes hatását, melyet a hit és lelkiismereti-szabadság terén létrehozott és fejleszt napról-napra. Isteni tisztelet végeztével *Ugron Zoltán* világi elnök tartalmas elnöki megnyitóban fejtegetvén az egyházi élet terén napjainkban mutatkozó anyagi és az ezzel majdnem összefüggő erkölcsi romlást és a bajoknak orvosságaként ajánlván a lelki élet terén való kitartó munkásságot, melyet a hívek közt épen a természet pihenése – tél idején lehet különösen ápolni és fejleszteni, a gyűlést megnyitja. Tárgysorozat megállapítása és a tavaszi közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után *Jakab Dénes*, helybeli lelkész ismertette egyházközsége történetét. A kellő adatok hiányában is nagy gonddal és körültekintéssel megírt logikus egyháztörténetet nagy figyelemmel hallgatta az értekezlet és irónak munkássága felett elismerését fejezte ki. *Kovács István* rugonfalvi lelkész olvasta fel ezután *„Az egyházak államjogi helyzetéről”* írt egyházi tanulmányát kellő gonddal és nagy utánjárással összeállítva, melyért az értekezlet elismerését és köszönetét nyilvánította. A bejelentések során *Jakab Albert* egyházi elnök bemutatja *Gaul Imre* egyik vál. alelnöknek ama levelét, a melyben az értekezlet területéről történt eltávazása következtében tiszteletéről lemond. A derék és ügybuzgó alelnök távozása felett sajnálatát fejezvé ki az értekezlet, helyének betöltését a jövő gyűlésre halasztja. Az elnöki bejelentés után *Kertész Mózes* szenterzsébeti lelkész, ki eddig a héjasfalvi körnek volt tagja, bejelenti, hogy tekintettel egyfelől egyházának földrajzi fekvésére, másfelől a székelykereszturi körnek azon működési irányára és tevékenységére, melyet a muliban kifejtett, s melylyel ő is minden tekintetben egyetért: értekezletünk tagjai sorába lép. Értekezletünk szívesen fogadta. Az indítványtévők során *Baczó Lajos*, egyházi tükár indítványozza, hogy szerezzon be a kör egy emlékkönyvet, melybe a gyűléseken elhangzott imák, egyházi beszédek, elnöki megnyitók, felolvasások stb. megörökíttessenek. Többeknek hozzájárulása után elhatározta az értekezlet, hogy a gyűléseken elhangzott imák, beszédek stb. meghatározott alakú papírra (egész iv) irásának be és bekötötetésre adassanak be az elnökségnek. *Kádár Andor*, csekefalvi lelkész indítványozza, hogy az őszi közgyűlések ideje október 31-ről tétessék más alkalmas napra, hogy e napot minden lelkész saját híveivel együtt ünnepelhesse meg. Az értekezlet az indítvány fölött tekintettel arra, hogy e kérdéssel a legközelebbi zsinat is majd foglalkozni fog ez időszere napirendre tért. A tárgysorozat ezzel véget érven, meghatározottat a jövő gyűlés helyéül *Bethfalva*, *Ugron Zoltán* világi elnöknek már másodízben történt meghívására. A gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök a gyűlést berekesztette. Nem feledkezhetem meg azon szívből fakadt üdvözléstről sem, melylyel *Jakab Albert* egyh. elnök az isteni tiszteleten megjelent nagyszámú közönséget a templom előtt köszöntötte, kiosztván mintegy 170 példány „Koszoru” füzetet és a „Vasárnap” néhány példányát.

A bőséges szellemi táplálékot nyújtó lelki vendég után *Jakab Dénes* helybeli lelkész vendégszerető házában gazdag testi vendégségben volt részünk; hol — mintegy — ötven férfi és nő volt együtt. A szebbnél-szebb és szellemes pohárköszöntőkben sem volt hiány. Megemlékeztünk szeretett püspökünkről, buzgó esperesünkről, elnökeinkről, egyházi és világi vezető embereinkről, egyházközségünkről stb. Azon hó óhajással

vettünk búcsut egymástól: vajha minden egyházközségünkben ily szép rendet, buzgóságot, áldozatkésztséget, meleg érdeklődést és szíves vendégszeretetet találunk, mint Nagy-Solymosban.

Bethfalva, 1901. november 8.

Baczó Lajos

ért. egyh. tükár.

Nagybacsoni Keresztes Áron emlékezete.

A mezőség empóriumát Maros-Ludas községet és vidékét alig pótolható veszteség érte néhai nagybacsoni Keresztes Áronnak, a közelmúlt december hó 28-án, hasznos tevékenységben eltöltött hosszú élet után bekövetkezett halálával. Minden téren kifejtett áldásos, de különösen egyházas buzgó munkássága méltóvá teszi, hogy érdemeiről e lapok hasábjain is megemlékezzünk. Érdemes tevékenysége nem kereste a nyilvános elismerést, s minden tetteiben az egyéniségében rejlő szerénységénél fogva kerül e a zajos nyilvánosságot. Innen van az, hogy faji és felekezeti szempontból kifejtett kiváló munkásságának érdemei csak azon kevesek előtt ismeretesek, a kik annak közvetlen szemtanúi valának és a kik annak jótékony eredményeit élvezhették.

Háromszék megyében, N. Baczonban született a múlt század 22. évében, egyszerű, székely nemes családból. A családi körből már gyermek éveiben, a nagy-enyedi Bethlen collegium növendékeinek sorába lépett, s ott folytatta tanulmányait, míg felserdült ifjú korában a Szilvássy-család hadrévi uradalmában gazdasági pályára lépett. Itt évtizedeken keresztül, nemcsak mint kitűnő gazda, hanem úgy is, mint a nemzeti társadalom és egyháza érdekei iránt élénk érdekel és meleg érdeklődéssel megáldott ember, méltán nyerte meg zajtalan munkásságával, meleg kedélyével az elismerést és rokonszenvet.

Azok közé tartozott, kik már akkor felismerték a közelben fekvő Maros-Ludas községnek mely még akkor egészen elmaradt, fejletlen, nemzetiségi falu volt a mező-ész szélén — nagy jelentőségű hivatását és jövő fejlődésének a viszonyokban rejlő, hazafias szempontból kedvező feltételeit. Ámbár nem lakott a községben, mégis készséggel állott azon kevesek sorába, kik már az ötvenes években megkezdették az alapvető munkát arra, hogy a község és vidék kevéssé magyarságot tömő itve, M.-Ludas nemzeti közművelődési és kereskedelmi szempontból a mezőség emporiumává fejlődjék.

Egyike volt a kevés számú magyar intelligenciát összefoglaló „Magyar Társalkodó egyesület” alapítóinak. Tevékeny részt vett a m.-ludasi „kisegítő” alapításában — mely ma mint „takarékpénztár” egyike a vidék legszilidabb a apokon álló hitelintézeteinek. Nagy előrelátással munkálkodott a létszámában lassanként szaporodó ev. ref. magyarság egyházi szervezkedésének előkészítésében. Még mint hadrévi lakos, már a m.-ludasi szorvány-gyülekezet gondnoka, minden alkalmat felhasználva, minden igyekezetét arra irányította, hogy az egyházi szervezet, melyre e vidéken felette fontos faji és felekezeti missió várakozott, létrejöjjön. Nemcsak csekély érdeme van az állami iskola létesítésében és örvendetes fejlődésében. A hol 30 év előtt még magyar tanyavü iskolát nem volt: ma a m.-ludasi áll. iskolában, 4 tanerő vezetése alatt, közel 300 növendék részesült magyar tanyavü és hazafias szellemű oktatásban.

Társadalmi és egyházas tevékenységének terén M.-Ludasban alapította meg virágzó családi otthonát is s a nyolcvanas évek derekán állandó lakhelyét is oda áthelyezvén, vendégszerető háza és családja központját képezi a fellendült magyar társadalomnak. Ettől kezdve még fokozódott érdeklődéssel karolta fel a már működésben levő társadalmi intézményeket s különös gondját képezte az ev. ref. egyházközség szervezése.

Társadalmi uton, több érdemes munkatársaival együtt folytatta a már előbb megkezdett anyagi erőgyűjtést e fontos hazafias és vallásos hivatással bíró egyház-község megalapítása érdekében. Gondozása mellett a szorvány gyülekezet rövid időn leány-egyházzá fejlődött. Midőn pedig a nagyerdemű erdélyi püspök n. Szász Domokos, az addig gondozás nélkül, faji és felekezeti veszélyek közt szétszórt ref. magyarság lelki gondozása érdekében a k. rielkészi intézményt lételre hívta, Keresztes Áron, a leányegyház rendelkezésére álló anyagi erő csekélysége dacára is, teljes készséggel ragadta meg a kínálkozó alkalmat, hogy mint missiói központ, a maros-ludasi leány-egyház-község anya-egyházzá alakuljon. Nem egy nehézséggel kellett e nagy cél megvalósítása érdekében megküzdenie, de az ő és a köréje csoportosult, buzgó hitsoros közönség kitartása, melyet szellemi és anyagi világ készségesen támogattak a más magyar felekezetekhez tartozók is, elérte a kitartó munka jutalmát. 1878-ban szervezve lett M-Ludas központtal a körlelkészség; 1889-ben pedig az egyetemes anyaszentegyház támogatása mellett, de a hívek tiszteletreméltó aldozat-készségével felépült „Isten dicsőségére” a díszes templom, a kényelmes papi lak., betöltött a papi állomás és a Keresztes Áron frissen hantolt sírja felett a legékesebben szóló emlékoszlop: egy szépen fejlődő egyház-község, melynek lélekszáma ma a 600-at megközelíti.

Közhasznú tevékenységének elismerése nyilatkozott meg azon társadalmi állásokban, melyekkel őt a vele együtt munkálkodók bizalma felhúháza. Előre haladott korára s élte végén fellépett súlyos betegségére való tekintettel, több ilyen állástól visszavonult, de némelyeket a közbizalom kényszerének engedve haláláig megtartott. Mint a maros-ludasi ref. egyház fő gondnoka, az áll. iskola gondnokságának, a társalkodó egyletnek, a takarékpénztárnak évek során át érdemes elnöke, illetőleg alelnöke végezte be 79 évre terjedt munkás életét.

A társadalom elismerése és tisztelete nyilatkozott meg azon kegyeletben, melylyel tisztelőinek nagy száma a család vesztésében osztozott ravatala mellett, midőn az imént letűnt év utolsó alkonyán por részei örök nyugalomra elhelyeztettek. Emléke áldott övéinek lelkében és mindazon közhasznú intézményekben, melyeknek létesítésében jókora rész az ő zajtalan munkásságának eredménye! **U. I.**

Irodalom.

Egyházi beszédek. Irta **Török Zoltán** községi irnok. Szerző sajtója. Ára 60 fillér Békés 1901.

Török Zoltán községi irnok, egykor nagy reményekre jogosító theologus Debreczenben, több évig Edinburghan tanulmányozó papjelölt. E füzet tartalma predikációk: 1. Az anyaszentegyházról. 2. A kereszt ségről. 3. A kulcs hatalomról. 4. A hitvallások jelentőségeről és 7. egyházi beszéd a Miatyánkról — Mélyen járó, komoly dolgok azok, melyet Török műveiben mindenütt találunk. Álláspontj: ugyan a szigorú s majdnem jogi-orthodoxiáé, de mély meggyőződés, nagy biblikai és történeti ismerettel párosul tárgyalása. Bizony méltók az olvasásra. Vajha az egyházi élet terén láthatnók szerzőjét munkálkodni. Ez az ő tere, ez hivatása.

A kolozsvári Unitárius kollégium irásiban és képekben. Az új kollégium megnyitásának emlékére szerkesztette és kiadja: **Dr. Boross György.** Ára 1 korona.

Ily czímen jelent meg a mindig agilis unit. theol. tanár szerkesztésében egy 82 oldalú tömött nyomású füzet, benne az ó- és új kollégium díszes képével, történetével és leírásával, kiválóbb püspökök, gondnokok stb. arczképével és életiratóival, az új koll. felszentelésével stb. Úgyes gondolat volt Dr. Boross tanártól, hogy a díszes, sőt fényes új kollégiumuk felavatásának ilyen ked-

ves és értékes irodalmi emléket is állított. Csak gratulálhatunk az unitáriusoknak és Dr. Boross tanárnak is!

A szocializmus és a magántulajdon. Irta **Flórián Károly**, az eperjesi jogakadémia nyilvános tanára. Különnyomat a *Huszonegyedik Századból*. Ára 80 fillér. Kapható Révai Samu könyvkereskedésében, Eperjesen. Szerző — kit „sub auspiciis regis” avattak doktorrá — ebben a tanulmányában az egyes szocialis irányoknak a magántulajdonhoz való viszonyát fejtegeti. A szocializmusról és a magántulajdonról szóló általános fejtegetések után az agrár szocializmusnak a bemutatására tér át. Behatóan ismerteti Henri George rendszerét és ennek a magántulajdonhoz való viszonyát. Ezután a kollektivizmust teszi vizsgálat tárgyává. Külön fejezetben foglalkozik az értekezés a keresztyénségnek a magántulajdonnal szemben elfoglalt állásával is. Munkája végén szerző oda konkludál, hogy igaz ugyan, hogy mint a szocialisták állítják — a tőke és a föld-, mint termelési tényezők feletti magántulajdon-jog az, mi a létező egyenlőtlenségek oka. De szerző azt találja, hogy az összes szükségletek lehető legjobb kielégítése éppen a magántulajdon mellett vált lehetővé. Ezért a magántulajdon fenntartása szükséges mindaddig, míg tökéletesebb intézményt helyébe állítani nem tudnak. A szocialisták által ajánlottak pedig nem ilyenek.

Különfélék.

Protestáns estélyek Brassóban. Nagy látogatottsággal és szép sikerrel folynak a protestáns egyházi estélyek brassói egyházunkban. Az egyház tágas tanácsterme alig fogadhatja be a közönséget. Az adventi három estélyen a fáradhatatlan lelkész **Péchy Árpád** tartotta a felolvasásokat: Ki a Krisztus? — Krisztus a Megváltó. — Krisztus az Idvezítő czimekkel. A felolvasásokat a közönség **dr. Gencsy Endre** nyug. főtörzsorvos ajánlatára kinyomatta, tiszta jövedelmet a nőegylet céljaira ajánlva fel. A felolvasásokon közreműködnek **Koós Ferencz**, **Orbán Ferencz**, **Jánó Lajos** stb. mindmegannyi „világi papok”. A lelkész a közepiskolai felső osztályos ref. növendékeket is egyesületé szervezte, ennek tagjai közül telnek ki a zenélők, szavalók stb. Így megy ott ez csendben pár év óta szép sikerrel, nagy áldással. Nőegyletünk, élén **Gróf Lázár Istvánné** főispánné és **Weér Györgyné** kir. törv. elnöknevel s annyi buzgó magyar protestáns asszonnyal, valóságos lelke az egyházi mozgalmaknak. Azt csak úgy írjuk ide, hogy **Péchy** lelkész segédlelkész nélkül látja el a 3000-nél nagyobb lélekszámú gyülekezet összes teendőit és gondjait. 8—10 iskolába vezeti a ref. vallás-oktatást s maga is tanít heti 14—16 órában. Hogy jut mindenre ideje megmulakolhatnak tőle sokan, kik kevesebb dolog mellett sem érnek el — sok szükséges dologra.

Ref. tanító reversalisa. Mező-Keresztesen a ref. tanító **Csatári János** egy róm. kath. nővel való házasságával reverzalist adott arra, hogy a gyermekeket a róm. kath. vallásban nevelteti. Derék állapot! — Hanem az egyház is megemberelte végre magát s az alsó borsódi egyh. m. fegyelmi bíróság előbb felfüggesztette, majd elmozdította állásából. S az elitelt ur — felebbezett. Szomorú helyzet, de egyedül méltó megtorlás. Sőt egyébire is gondlnunk kellene!

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap” Jancsó S. „Egyházi beszédek” cz. könyvéről. Az ismertető hírületet **Hamar István** theol. tanár a lap főmunkatársa írta. A kritika magja rövid: „Jancsó beszédei rációanalízisok, unitáriusok tartalmi tekintetben és pedig éppen azok a beszédek, a melyekben a ker. hit. fundamentális igazságainak hirdetését váránk.” „S bár vannak a kötetben értékes, mélyreható fejtegetésű beszédek, de a használhatóság és az építés célját tekintve, nyereséget benne nem lát”, mert „azok nemcsak hogy nem építők, hanem éppen destructiv ha-

tásuak“ S mind e súlyos ítéletek miért?! Mert Hamar szerint „e beszédekben nem áll előttünk több csupán egy... ember, nem a mi református hitünknek s nem az új testamentumnak a Krisztus, hanem az unitárius dogmatikáé.“ Mindenesetre érdekes, hogy Hamar unitáriusoknak mondja azokat a beszédeket, melyekről az unitárius recensiók, minden jót mondanak egyébként, de kijelentik egyben, hogy „a beszédek hittani tartalmával nem érthetnek egyet.“ Mi hát itt az eset? Vagy az unitáriusok nem ismerik magukat vagy Hamar az unitarizmust Vagy lehet egy harmadik eset is — s tényleg ez forog fenn — hogy Hamar nem ismeri sem az unitarizmust sem az evang. prot. keresztyéniséget *lényegében* és *szellemében*, hanem csak *betűjében* és a Lélek hijján a *betű megölte helyes ítéletét*. Érdekes volna, ha Hamar tanulmányt írna a Ballagi lapjában Ballagi Mór pesti ref. theol. tanár theológiájáról. Bizonyosok lehetünk, hogy nemcsak unitáriusnak, hanem egyenesen atheának bélyegezné a boldogulat abban a lapban, melynek válságában a szerkesztők ugyanám hangoztatják, hogy a Ballagi lapját a magyar protestantizmus nem engedheti elesni. A kérdéshez különben — reméljük — lesz szava Jancsónak is; ez álláspontja iránti *kötelessége*. B

A Debreczeni Prot. Lap Gróf Degenfeld József főispán lemondásáról. „Amit a hir napok óta rebesget, ténynyé vált. gróf Degenfeld József Hajdúvármegyének és Debreczen városának 18 éven át vaskezü s sziklajellemű főispánja állásáról lemondott. Maga a lemondás a beavatoitakat éppen nem lepte meg, mert hiszen ezek előtt tudva volt, hogy ő mel tósága már évekkal ezelőtt, nevezetesen mindjárt egyházkerületi főgondnokká történt megválasztása után komolyan foglalkozott a főispáni állástól való megválás gondolatával, s hogy ez akkor mégis be nem következett, azt csak annak lehet tulajdonítani, hogy a két állás inkompatibilitása felől benne felmerült aggályokat egyelőre sikerült a legilletékeseb tényezők befolyásának eloszlatnia. Ha hát semmi közbe nem jön, a lemondás felett ma nyugodtan napirendre térhetnénk. Azonban annak, hogy a lemondás most egyszerre aktuálissá lett, olyan háttere van, mely nagyon közelről érint bennünket egyháztagekat s kálvinistákat is. S ez az, a mi jogot ad nekünk arra, hogy az itt Debreczenben széltére tárgyalt kulissza titkokról a leple lerántsuk, s lapunk olvasóinak alkalmat szolgáltassunk arra, hogy a történetek felett egyházpolitikai vagy hazafias szempontból elmélkedjenek.

Tény ugyanis az, hogy ebben a csodálatosan liberális korszakban bizonyos keresztes vitézek szemében rég szálla volt már a legnagyobb magyar református egyházkerület főkurátora, és ennek öntudatos és hazafias tevékenysége. S nem volt éppen nehéz módot találni arra, hogy ez az aczél s erejének tudatával bíró s nemesen büszke puritán jellem érzékenyen érintetve, eldobja magától azt a méltóságot, melyett noha becsülettel töltött be, főkuratori méltóságához viszonyítva, egyénileg mégis csak alárendelt állásnak tekintett. Viágosan látjuk a cselszövény szálaít, melyek egy odiosus fegyelmi ügyből kiindulva, s szántsándékkal s igazságtalanul felekezeti irányba tereltetve, több apró-cseprő keresztes pók motólláján át, végre egyik másik katolikus egyháznagy udvarába vezetnek, s értheővé teszik annak az alattomos klerikális aknamunkának a sikerét, mely Degenfeld önértetére spekulálva célját könnyen megvalósíthatta. „Flectere si superos nequeo, Acheronta movebo....“

Persze! nekünk politizálni nem szabad s nem is bánjuk, akárh kokhin-kinai kakasokká változnak is a politikai agurok De hogy a kálvinista főkurátor mint főispán a kálvinista Hajdúvármegyében és éppen Debreczenben klerikális aktióknak esik „áldozatul, bocsánat, ez már nem pusztán politika a szó megszokott értelmében, hanem olyan felekezeti kérdés, mely nekünk a 13 próbas mamelukoknak is arcunkba ker-

geti a vért s egész lényünkben felháborodva kérdezzük: igaz tehát!?

Mi a vármegye területén eddigelé katolikus testvéreinkkel hatalmi tulsulyunkat soha nem éreztettük; sőt éppen Debreczenben és vidékén is a pápás Szent-György lovagok szarvait nőni hagytuk; őket nagylelküleg dédelgettük... s ime hova jutottunk!? Mégis ma a klerikális sajtó azt írja, hogy *Degenfeld gróf* elbocsátását a minisztertanácsban azzal indokolták, hogy a felekezeti érdekek Debreczenben az utolsó országos képviselő választások alkalmával túlságosan elcértebe nyomultak s ebben főrésze a mi főkurátornak volt! Ezeket a szemérmellen vádakát olvasva, eszünkbe jut a farkas és a bárány meséje. Hiszen ha ez így lett volna, bizony nem volna ma Debreczen 3 országgyűlési képviselője közül egy zsidó; egy meg pápista; és csak egyetlenegy kálvinista! S nem esett volna meg pár évvel ezelőtt Debreczenen az a szégyenletes botrány, hogy a városi képviselőtestületből a kálvinista püspök kimaradt, de a róm. katolikus kis prépost ugyanakkor nagy numerussal bejutott

Igazán szólva: jól megérdemlett leczeke ez a mi tanuságunkra; jegyezzük meg s írjuk fel oda a hova rég felirtuk már, hogy bizonyos idők óta alig van Debreczenben hivatal, melyet ne katolikus vallású emberekkel töltenének be.

Gróf Degenfeld József azonban kálvinis a főkurátornak továbbra is megmarad; sőt bizonyos, hogy munkás életét ezután még inkább nekünk szentelendi. Ennyiben tehát még nyereség reánk, hogy teljesen szabad kezert nyert. De van hozzátok egy komoly szavunk szeretett lelkipásztortársaink s széles e hazában szerte élő presbitereink és hitsorsosaink. E'dig sokszor szétszakgatott bennünket a visszavonást szülő politika s nem egyszer veres és nemzetiszin tollak szerint szavazgattunk s szállottunk egymás ellen úborba. Vajjon nem jött-e még el az idő arra, hogy más jel szavak lobogója alatt tömörüljünk s kikorbácsoljuk közülünk azokat, kik a háládatlan politikából elősködve, pusztulni hagyják legszentebb jogainkat!? Gondolkozzatok...“

Protestáns estély Székely-Udvarhelyen. A sz.-udvarhelyi ev. ref. egyh. községben e hó 12-én protestáns felolvasó estély tartatik, melynek sorrendje Gyülekezeti ének. Szaval *Nosz Ilonka* k. a. Solót énekel zenekísérettel *Varró Mariska* k. a. Felolvas: *Ravasz Árpád* tanár Énekel a prot. vegyeskar. Szaval: *Bódi Dénes* Gyülekezeti ének.

Helyesen járt-e el?!: ezt kérdezi *Bartha János* bűni paptársunk akkor, mikor azt a régi szokást, mely szerint a felnőtt ifjúságot egyh. énekekre tanítva a téli idő folyamán, az ő esztendő estvéjén először 1900-ban csak a felnőtt ifjúsággal *Sylvester* estvéjén éjfélkor a templomban istentiszteletet tartott s azt az idén az egész gyülekezetre kiterjesztette. 1/4 12-kor harangoztatott 1/4 óra hosszat, mire zsufoláság megtelt a templom. „Óh, mely rövid ez az élet“ eléneklése után szószékre ment és alkalmi imát mondott. Aztán jött ének: „Juttas Uram sok esztendő Utolsó óráira...“ Leszállva a szószékről a templom közepén beszéddel köszönte meg hiveinek az esztendő folyamán tanusított buzgalmukat; mire egy presbiter neki mondott köszönetet buzgó pásztorkodásáért, s ezért a felséges estvéért. Elmúlt éjfél. Az egész gyülekezet énekelte: »Ez esztendőt megáldjad...!« Erre a templomból kijöttek s ott együtt énekeltek: „Isten áldd meg a magyart...“, »Hazádnak rendületlenül...«, s »boldog új évet« kívánva egymásnak, a hazának és egyháznak, csendben — mint jöttek — haza távoznak. — Helyesen cselekedett-e?! — kérdi. Nekünk meg van a magunk felfogásunk — szeretnők hallani olvasóinkét. *Bartha* kollegának pedig — gratulálunk. Ha szükség részletesen is igazoljuk, hogy — miért?!

Diák-estély. A nagy-enyedi ev. ref. *Bethlen kollégium ifjúsága* 1902. január 18-án, a »Nemzeti

Szálloda-termeiben a Bethlen-szobor-alap javára Fogarasi Albert elnöksége mellett zártkörű műsoros Diák-estélyt rendez. Belépési díj személyenként 2 korona. Kezdetre este 8 órakor. Felülfizetéseket köszönettel fogadnak és hírlapilag nyugtatunk Műsor: 1. *Bölcsődal*. Szerzte Ernest Gillet. Előadja az ifjusági zenekar. 2. *Vadászdal*. Gersbachtól. Éneklí a *gyímnásiumi ifjusági vegyeskar*. 3. *Felolvas Fogarasi Albert* anár. 4. *Hajnali uram* melodráma írta E. Kovács Gyula. zenéjét szerzte Kelemenné Zuthureczky Berta. Szavalja Kovács Iluska, zongorán kíséri Kovács Katinka. 5. *Vonós quartette*. Előadják Váró Jolán, dr. Farnos Árpád, Farnos Dezső és Veinrich Frigyes. 6. *Gubányi Egy kedves ember* cz. monológiát szavalja Keller Sándor VIII oszt. tanuló. 7. *Székelly dalok*. Éneklí a *tanítóképző intézet dalkara*.

Wolaffka esedezése. A gróf. Dégenfeld utódjának Puky Gyula Hajdu-vármegye és Debreczen város főispánjának beiktatásán — mint a D. P. L. írja — Wolaffka ur esedezett az új főispánhoz, hogy „miután Debreczen megszabadult a nagy lidércznyomástól, azt a 12,000 debreczeni róm. kath. pol. árt. élni és boldogulni engedje a maguk módja szerint. Ismerjük ezt a módot s reméljük Puky főispán is ismeri. Különben a nevezett lap részletes ismertetését helyezi kilátásba. — Bizony itt az ébredés és cselekvés ideje. Nagyjaink szabadulnak a politika lidércznyomása alól — Bánffy, Dégenfeld stb. A kerékkötők meg fognak lazulni. Végre talán elő fogunk állni jogainkkal, igazainkkal.

Temetés pap és kántor nélkül című hírünkre vettük és adjuk szó szerint a jedit kollega ezen sorait:

„Hát ez csakugyan ilyen temetés volt Oka pedig az vala, hogy a kérdéses gyermek-halott, mint ragályos betegségben elhalt volt jelezve a körorvos által. Erre a községi Elöljáróság csak nagy idő múlva és nem a maga kezdeményezéséből, hanem magánember érdekéért és hatalmi parancs-szóra — tiltott minden érintkezést a koporsóval — Egyházközségünkben a nem konfirmált gyermekeket eltemetni a tanítónak díjvel szerinti kötelessége s ő is volt első sorban felhiva a temetés elvégzésére és csak miután a fentiek miatt vonakodott elmenni: jöttem hozzám az utolsó perczen. Én pedig — így állván a dolgok — talán megkérdehetem, hogy a hol az utcai ének és van divathan mint itt is — köteles lettem volna-e én kántori közreműködés nélkül magamat exponálni? A temetés napjáig nem lévén otthon: eljét sem vehetem ennél a sajnálatos botránynak. Az ügy különben esperesi ellátás alatt van, mely hivatva lesz azt kellően megvizsgítani. Ezek után kiváló tisztelettel öröklök a Nagytiszteletű Szerkesztő urnak alázatot szolgálja: Jedd, 1901. deczember 23. Szóts Ákos, jedit ref. pap

— Az ügy esperesi ellátás alatt lévén, most bővebben nem szólnak a kérdéshez, de figyelni fogunk arra, hogy miként lesz a dolog ellátva, mert... a kollega Úr sorai a mi szemünkben — ezt a dolgot nem igazolják. Várunk tehát!

Megint „az Úr szolgáliról“. Á. n. a áirással a Zilahon megjelenő „Szilágy“ jan. 5-iki 1-ső számában egy cikk jelent meg a mi ref. papjainkról, a melyben az anyagiak tulságos hajhászatával vádoltatnak. Két konkrét dologban emel kifogást: 1. hogy a papok a halottnak való harangoztatást és szolgálatot megtagadják, ha egyházi tartozásban az illető vagy övéi hátrálékosok. 2. hogy a zilahi vármegyei kórháznál míg „más felekezetek papjai előbb ingyen a leg nagyobb készséggel, most a csekély díjazásért (papnak 4, kántornak 2 kor.) szó nélkül teljesítik... az előszabott temetési szertartást; a mi papjaink, hogy a vallasosság, a hit szent országa terjedjen és gyarapodjék: licitálják az örök üdvösség hirdetésének szent kötelességét teljesítendő vállalkozásra... Miután míg nem fizettek, ide temetésre el sem mentek, most temetési bérük felemelését akarják a halál munkaadóitól kisajtolni. A földi javak hiábanvalóságairól predikáló református papok — sztrájkolnak“

E cikk a Kincs Gyula ref. tanár szerkesztette lapban jelent meg. Számoinunk kell vele. Maga Kincs Gyula nagy szolgálatot tett az ügynek, mikor a Szerk. megjegyzésében utal egyfelől arra, hogy tudomása szerint az egyházi tartozásait fizetni nem tudtól a szolgálatokat nem tagadják meg, csak a nem akarókat kényszerítik ezzel. S ebben a tulsocialisztikus világban fájdalom — ez sokszor kell hogy megessék. — A kórházra vonatkozó résszel — írja — nincs tisztában; de alkalmat akar adni, hogy a kérdés nyíltan tárgyalassék meg, hogy „hallgasson el az a sugás-bugás, a minck neszt már mi is hallottuk“.

Mi pedig kötelességszerűen regisztráljuk ezeket a helyi lapok közleményeit, mert minket bizony sem az örvendetes sem a szomorú egyházi eseményekről nem igen nagy buzgósággal tudósítanak. Így legalább alkalmunk van felhívni az illetékesek figyelmét a sok „sugás-bugás“-ra. egyházunk és papsága ellen minduntalan megújuló vádakra, hogy testületünk erkölcsi integritása megvédhető legyen.

Gyászrovat. Szánthó János a pesti ref. e.-megye esperese, kódsi lelkész 70 éves korában, 40 évi papi és 10 évi esperesi működés után elhunyt. — Dr. Kovács Mór fiatal ügyvéd. sz. udvarhelyi egyházunk buzgó munkása s minden egyházi mozgalmunk lelkes támogatój. Jan. 3-án 39 éves korában meghalt. Özvegye és 5 kiskorú gyermeke síratja. Mi is őszinte részvételt osztunk nagy veszteségükben. Isten nyugtassa meg őket, övéiknek pedig adjon enyhületet!

A „Vasárnap“, egyh. ker. egyh. értekezletünk e népies kis családi lapja II-ik évfolyamába lépett. A régi előfizetők tulság részben megmaradt, jelöl annak, hogy nem hiába dolgoztak a munkások. Sőt újak is jöttek s jönnek — Istennek hála szép számmal. Terjesztéséért itt a nyilvánosság előtt is elismeréssel kell adoznunk Bodor János zágoni-, Bodor Géza a.-csernatonai, Péchy Árpád brassói és Zsigmond Károly hosszufalusi lelkészeknek, kik körükből 15—50 előfizetőt szereztek Minden munkának van sikere írja Zs. K. A tiéteknek. hogy a lapot hveim szeretik, az enyimnek, hogy körlelkészégem elszórt szegény tagjai közt 7-ről 51-re tudtam felvinni az előfizetők számát Kaptunk több egyháztól vagy 50 lelkésztől előfizetést s Romániától Csehorszáig terjed olvasóink köre Gáncsolnak is — fájdalom — gyakran épen azok, kiknek segíteniök kellene. De az Isten segít! J.

Meghívó, Alólírott m.-sülyei ev. ref. lelkész az alább jelzett azon kedves tanítványaimat, a kiket a marosvásárhelyi ev. ref. főtanodában az 1850-ik évben tanítottam, tisztelettel kérem sziveskedjenek a jelen 1902-ik év április 24-én a m. vásárhelyi ev. ref. főtanodában d. e. 10 órára össze jönni egy kis találkozóra rövid pár órai beszélgetésre: U. m. (VI-ik oszt. tanulók): Illyés Károly, Elekes Pál, Erce Miklós, Szász Károly szövérdi, Szentkirályi Sándor, Albert Lajos, Zombori Gedeon, Magyarosi Sz. Károly. Szócs Albert, Tóth Márton, Balog Sándor, Kiss József, Gergely Lajos, Kádár Albert, Tordai János, Eperjesi László, Gálfalvi Domokos, Simén György extraneus, Bodor József énektanító, Vass Ferencz r. tanító. Tisztelettel kérem fenn nevezetteket sziveskedjenek lakásukat vele tudatni. Magyar-Sülye 1902. Január, u. p. Maros-Szt.-Benedek, Alsó-Fehérm. Tisztelettel Vass Ferencz. ev. ref. pap.

Nyilvános nyugtázás. A bukovinai 371 lélek ből álló egyetlen magyar református egyházközség. Andrásfalva templomának megépítésére könyöradományok gyűjtésére megfelelő engedélyt kapván: aólírott az erdélyi ev. ref. egyh. kerületi közgyű és alkalmával, a tagok közt az elnökség engedélyével, a jelzett célra a következő adományokat vette kézhez

Dr. Bartók Gyöty, br. Kemény Kálmán, Simó Lajos, Gyárfás Endre, gr. Wass Béla, Zeyk Károly, gr. Bethlen Sándor, Zeyk Dániel, br. Kemény Béla, Désy Zoltán, Gyarmathy Zsigmond 10—10 korona, Fodor Gyula 5 kor., Dósa Elek 3 kor., Gál Gyula 10 kor., dr. Gidófalvi István.

5 kor., Báró Bánffy Ernő 10 kor., Vén Mihály 2 kor. Bodor János 2 kor., Veres Károly 2 kor., Péter Károly esperes 2 kor., Ravasz Árpád, Kiss József, Bartha Lajos, Csűrös József 1—1 korona, K. E. 50 fillér, Vajda Ferencz, Magyarósi, Szász Ferencz, Fogarasi Béla, Sándor János, Tankó Béla, Zayzon János 1—1 korona, K. Boér Elek 2 kor., Dalí János, Trözner Lajos, Deák Gerő, Csiki Lajos, Biró András, Földes György 1 1 korona, Bedőházi János 10 kor., gr. Toldalagi László 10 kor., Somodi István 2 kor., Zeyk Kalmán 10 kor., Szécsi Ferencz 1 kor., Ugron Zoltán 2 kor., ifj. Péter Károly 1 kor., Benke István 1 kor., dr. Kecskeméthy István 2 kor., Kövér András 2 kor., Csia Kálmán 1 kor. Összesen 212 kor. 50 fillér.

E kétszáztizentkét korona 50 fillér (40 fi ér postaköltség levonásával) 1901 év nov 16 án az *etédi* (Ugvarhely) postahivatal 2. sz. postai feladóvevény igazolása mellett **Martín Decker Radautz** (Bukovina) címre elküldetett. Legyen hála köszönet úgy az egyház, mint a gyűjtő részéről a kegyes adakozóknak „jókedvű adományaikért”

Etéd, 1901 nov. 20.

Csia Kálmán,
ref. lelkész.

NB. A gyűjtőív és Feladó-vevény lapunk szerkesztőségében egy fél évig őriztetik. Szerk.

Hálás köszönet. Ozdi egyházam híveinek — mi kor a leomlott papház újraépítését elhatározták s e czéla 400 kor. rovattal vállaltak — megígértem volt, hogy közadkozás után magam is 200 koronát összegyűjtök. Jószi-vü emberek áldozatkészsége ez ígéretem megvalósítását — csekély összeg híján — lehetővé tette. E nemes czélra adakoztak Nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár 50 kor., özv. br. Radák Adámné 20 kor., Zeyk Dániel főispán, gr. Bethlen Sándor, Gáspár János megyei főjegyző 10—10 kor., Bornemisza Gyula 5 kor., Ujváry István, Ferencz Samu, ifj. Moóré Károly 4—4 kor., Sándor János esperes, Szilágyi Farkas, Szász József főszolgabíró, dr. Szilágyi János, Veres Károly, Szécsi Ferencz, Bartha Lajos, Nagy Lajos tanár, Tóth Miklós, Szemeréai Gyula, Kovács István birtokos, Pásztor Sándor, Zudor Dénes, Horváth Lajos 2—2 kor., Egerházi Lajos, Vásárhelyi László, Péter Antal, Solymsi Károly, Kövér János, Csiki József, Pap István, Derzsi Sándor, Barabás József, Jancsó Lajos, Bálint Gyula, Aszalós György, Bertalan József, Stojka Viktor, X—u 1 1 kor., Derzsi Lőrincz 20 kor. Összesen 180 kor. Van reményem, hogy a még hiányzó 20 koronáról is legközelebb számolhatok. Addig is a felsorolt nemesszívű adakozóknak magam és egyházközségem nevében forró köszönetet mondok. Ózdon 1901 decz. 2-án. *Derzsi Lőrincz,* ev. ref. lelkész

Nyilvános köszönet. A szőkefalvi ev. ref. templom javára Dicsőszentmártonban, a vármegyei háznál nagytermében f. év november hó 23 án rendezett táncszal egybekötött *műkedvelői előadás* úgy erkölcsileg, mint anyagilag fényesen sikerült. Rövid két esztendő alatt most negyedszer hozták meg — hitből fakadó — áldozatukat szegény egyházközségünk: egyházmegyénk főúri hölgyei, vezető férfiai és Kis-Küküllővármegyének nemes társadalma felekezeti különbség nélkül. Fogadják — egyházam nevében — őszinte hála köszönetemet azon műkedvelőkkel együtt, kik a rendezett estélyen szívesek voltak oly szépen, gyönyörködtetően tölteni ki a tartalmas műsor pontjait.

A nemes czélra megmaradt tiszta jövedelem 264 korona 26 fillér volt.

Felülfizettek: Br. Apó Istvánné 40 K., id. Apáthy Péter 10 K., ifj. Apáthy Péter 2 K., dr. Árkosy Gyula 10 K., dr. Báthory Béla 2 K. 20 f., dr. Boér Elek 10 K. Bugát Imre 1 K. 20 f., Csegezi Tamás 1 K. 20 f., Csukina J. 20 f., Dániel Mihály 3 K. 20 f., Fekete György 10 K., Grácz Ferencz 1 K. 20 f., Gyalay József 60 f., gr. Halterné Kinizsi Zsuzsika 5 K., Hegyi Károly 1 K., Izrael Pál 60 f., Járay Róbert 6 K., Jeremiás Adolf 1 K., Jeremiás Sándor 50 f., Kedves József 1 K. 20 f., Kenessey kapitány 2 K., Kispál László 3 K., Mártonffy Sándor 1 K., K. Nagy Pálné 20 K., K. Nagy Pál 20 K., Pataky Lajos 3 K. 20 f., br. Rosenthal Henrikné 60 K., Cs. Sándor Jánosné 50 K., Cs. Sándor János 10 K., Szentkirályi hadnagy

3 K. Szentpéteri Dénes 20 f., dr. Urmánczy Nándor 5 K., Végh Albert 2 K. 20 f., Vajda Ákos 2 K., Veisz Izidor 2 korona. Szíves köszönet érte! *)

Szőkefalván, 1901. decz. hó 1 én. *Szell Jakab,*
ref. lelkész.

Köszönet-nyilvánítás. Özv. nagyságos Zudor Károlyné kegyes szívsugallatából az ő jótékonyágából míg életének napjai örök homályba alá nem merültek, mindig áldozott az Urnak oltárára, mert egész életében ő adott kenyert és bort az urasztalára. Élete alkonyán pedig 920 koronát hagyományozott az egyháznak orgonára, mely öszszegből az egyház hozzájárulásával f. év nyarán egy szép kivitelű, diszes és kellemes hangú (5 fő és két mellék valótozatu) orgonát csináltattunk. Emléke legyen áldott és elfelejthetetlen — Az orgona építéssel egyidejűleg tiszteletes Demeter Zsigmondné született Magyar Mária pedig a szószék felibe egy diszes koronát csináltatott 100 korona költséggel; miért az egyház részéről fogadja itt e helyen is a leghálásabb köszönetet becses adományáért. Székely-Földvár. 1901. deczember 22. *Demeter Zsigmond,* ev. ref. lelkész

Lapunk kedves olvasóit tisztelettel kérjük, hogy a köriükben felmerülő egyházi eseményekről rövid tudósítást küldeni kegyeskedjenek bár egy levelező lapon.

A Szerkesztő kérése. Egyházi tudósításaink minduntalan adnak hirt lelkész ársaink által itt-ott tartott értékes felolvasásokról. Örvendünk, hogy mindenfelé lobog az evangélium világossága. De szomoruan gondolunk arra, hogy ezek a gyöngyök félig meddig elásottak. A szó elrepül, az írás a fiókban marad. Kérjük paptársainkat, ne féljenek a »nyomda festéktől«. Küldjék be dolgozataikat; hadd nyomassuk le s hadd épüljenek rajta mások is, hadd termékenyítsék a lelketek szélesebb körben Világ-felforgató dolgokat együnkünk sem produkál, de nincsen köztünk egy sem, kinek gondolataiban megszivlelendők, új gondolat ébresztők ne lennének. Hát szolgáljunk egymásnak gondolatainkkal is. Mi, a mennyire terünk engedi, mindenkinék rendelkezésére állunk. S azt sem lehet mondani, hogy a szerkesztőség plajbász nagyon éles volna. Hát több önbizalom!

Kiadóhivatal üzenete.

A bejött reklamációkat elintéztük, 1901. évi 48. sz.-ból — fájdalom — egy példányunk sincsen.

Hivatalos rész.

5342 — 1901.

KÖRRENDELET.

Valamennyi egyházközségünk presbyterumához és a kollegiumok, önálló népiskolák és alapítványok előjárásaihoz.

Zsinati törvényeink 28. §-nak 14 pontja rendelkezik az iránt, hogy az egyházak és iskolák vagyoni ügyi kérdéseiben a határozat hozatal névszerinti szavazással történjék, abból a czélból, hogy a hozott határozat megszavazói ellen szükség esetén, a vagyoni felelősséget érvényesíteni lehessen.

E törvényes intézkedés figyelembe tartása mellett sincs elérve azonban az egyházkormányzat ama távolabbi célja, hogy a vagyoni veszteségből származó romlás és kellemetlenség nemcsak az egyházakra, illetve más testületekre, hanem lehetőleg magukra az egyházi testületek élén álló egyháztagokra nézve se következhessenek be, mert a jelzett § rendelkezéseinek szigorú megtartása mellett is megtörténhetik, hogy pl. a közpénztár, rövid idő alatt, válságba jut és a nála elhelyezett betétek kifizetésére képtelenné válik, minek következtében a presbyterium, illetve előjáróság ama tagjai lesznek kötelesek az elvesztett betéért szavatolni, kik annak idején az elhelyezést megszavaz-

*) 290 70 kor. felülfizetés mellett 264 kor. tiszta jövedelem! Valóban, a »multság« által szolgált jótékony cél anyagi oldala furcsán néz ki!
Szerk.

ták, ezeknek időközben történt távozása, avagy elhalálozása esetén pedig maga az intézet marad kárban.

Az ily uton bekövetkezhető veszélynek lehető elhárítása érdekében ezennel elrendeli ig. tanácsunk, hogy az egyházak, kollegiumok és iskolák előljáróságai minden évben szerezzék be ama pénzüintézetek mérlegeit, melyeknél a vezetésük alatt álló intézetnek pénz vagy érték-betétjei vannak és a beszerzett mérlegből valamint más uton is megszerzhető információkból kiinduló szakeljárói vélemény alapján, évről évre vegyék beható megfontolás alá és ennek alapján névszerinti szavazással döntsék el, hogy pénzeiket mely takarékpénztárnál kívánják elhelyezni?

A vagyoni felelősségnek ily eljárás mellett évről évre ismétlődő felújítása bizonyára jobban fogja szolgálni a közérdekeket, mint az eddigi eljárás.

Önként érthető, hogy a betétes pénzüintézet időközi válsága esetén a betétek kellő biztosításáról momentán kell intézkedni, de ily válság hírek tudomása nélkül is minden évben föltétlenül végrehajtandó a fenebbi eljárás és pedig az év elő felében, lehetőleg oly időben, hogy az esperesi vizitáció az e tekintetben hozott határozatról már tudomást vehessen.

Az egyházközségek presbyteriumai az illetékes esperesi hivatalnak, a püspöki egyházak és kollegiumok előljáróságai pedig az igazgatótanácsnak, minden évi május hó 1-ig, tegyenek jelentést e rendelet végrehajtásáról, a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonat bemutatása mellett.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának,

Kolozsvárt, 1901. december hó 19. é. tartott üléséből.
Báró Bánffy Dezső, elnök. Kádár János, titkár.

44—1902.

KÖRLEVÉL.

Az összes esperesi hivatalokhoz.

Az 1900. évben tartott egyházkerületi közgyűlés ama gyakorlatot, mely szerint az esperesi egyházvizsgálatokról fölvevett jegyzőkönyvek az igazgatótanácshoz küldettek föl megvizsgálás céljából — 1901. jan. 1-től megszüntette és az espereseket arra utasította, hogy az évi vizsgálat befejezése után a püspöki hivatalhoz terjesszék föl a jegyzőkönyveket, általános jelentést tévén azzal egyidejűleg az egyházak életében tapasztalt emelkedő, vagy hanyatló egyházi és valláserkölcsei állapotok felől. A mélt. igazgatótanács e határozatot 5365—1900. számú körlevelében kihirdette. Hozzám azonban az 1901. évi vizsgálati jegyzőkönyvek minden egyházmegye esperesi hivatalától maig se.n érkeztek be.

Fölvívom tehát nagytt Esperes aait, sziveskedjenek ezen egyházker. közgyűlési határozatnak megfelelőleg, az egyházvizsgálati jegyzőkönyveket a vizsgálatok után esetről esetre, minden további figyelmeztetés nélkül fölterjeszteni, az 1901. évi vizsgálati jegyzőkönyvek haladéktalan fölküldése iránt pedig a kik eddig föl nem küldötték — sürgősen intézkedni.

Kolozsvárt, 1902. január 8-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

5336—1901.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi lelkészi hivatalunkhoz

A m. kir. központi statisztikai hivataltól vett értesítés szerint mindenik lelkészi hivatalunknak megküldetett amaz előfizetési fölvívás, mely az 1900. évi népszámlálás eredményeinek a fontosbb demográfiai adatokat községenként magában foglaló kötetének megszerzésére hívja föl a figyelmet.

E statisztikai kiadvány tartalmazza vármegyénként és községenként csoportosítva, az összes tényleges népesség számát, nem szerint való megoszlását, életkor szerinti tagozódását, családi állapotát, vallási és anyanyelvi viszonyait stb.

Ennélfogva nélkülözhetetlen e kiadvány összes lelkészeinknél és pedig nemcsak saját hivatásunk pontos nyilvántartása, hanem a tankötelesek ellenőrzése és az idegen hitfelekezetiek és nemzetiségűek arányszámának határozott megismerése végett is.

Maga az egész kötet 6 kor. előfizetéssel szerezhető

meg, de készítettnek belőle külön vármegyénkénti füzetek is, melyek csekély 50 fillérért kaphatók.

Fölvívjuk tehát összes lelkészeinket, hogy a saját vármegyéjükre vonatkozó füzetet föltétlenül rendeljék meg.

A megrendelés a »Pesti könyvnyomda részvény-társaság«-hoz, Bpest V. Hold-utca 7. sz. a. intézendő.

Az esperesi hivataloknak ajánlatos az egyházmegyéjük területén fekvő összes vármegyék füzeteit megrendelni, hogy a községekbeli hozzájuk érkező statisztikai adatok helyességét ellenőrizhessék.

Kolozsvárt, 1901. december hó 28-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János
titkár.

5548—1901.

FELHÍVÁS.

A f. évi IV. nevezetűre járó káplántartási államsegély kiutalása tárgyában.

Az egyetemes konvent kongrua bizottsága a következő káplántartási államsegélyeket folyósította a f. év IV-ik negyedére:

Pap István székelykocsárdi lelkésznek	125	ko	—	fill
Nagy Mihály középlaki	125	—	—	—
Mihácz Ákos magy. valkói	125	—	—	—
Kovács Gábor szentmargitai	87	37	—	—
Sipos Gyula magyarborzási	75	—	—	—
Kövendi Kálmán m. n. fülöpösi	98	6	—	—
Ifj. Vályi János u. szt.-péter	125	—	—	—
Orbán Károly magyarósi	125	—	—	—
Balázs József besztercei	102	84	—	—
Patai Miklós málómi	125	—	—	—
Kovács István szászrégeni	125	—	—	—
Kelemen Győző márkosfalvi	146	88	—	—
Kali József nagyernyei lelk. özvegyének	125	—	—	—
Muzsnai Pál m. paniti	115	41	—	—

Felhívjuk tehát az érdekelteket, hogy szabályszerűen felbélyegelt és esperesileg láttamozott nyugtáikat a jelzett összegek kifizethetése végett a felhívás hírlapi közzétételétől számítva 15 nap alatt szolgálati uton terjesszék be közpénztárunkba.

Esperes aait pedig arra kérjük, hogy a fenemlített nyugták sürgős kiállítását és beküldését ellenőrizni sziveskedjenek, egyszersmind pedig az 1902-ik év I-ső negyedére esedékes káplántartási segélyekről a szokott kimutalásokat állítsák ki és lehető rövid időn belül terjesszék föl ig. tanácsunkhoz.

Kolozsvárt, 1901. december hó 24. é.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

5471—1901.

KÖRLEVÉL.

Mindenik collegium Méltóságos Előljáróságához.

Tudomás vétel és nyilvántartás végett tudatjuk, hogy a nagyméltóságú Vallás és közoktatásügyi Miniszter ur f. hó 10-én 69539 szám alatt kelt rendeletével Luxemburger Miklós szegedi városi főgymnasiumi IV. osztályu tanulót éjjeli dorbézolás és lopás miatt az ország összes középiskoláiból kizárta.

Kolozsvár, 1901. decz. 28

Dr. Bartók György,
elnök.

Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

38—1902.

ÉRTESÍTÉS

a küiküllői egyházmegye t. lelkészei, t. ktanítói és t. gondnokaihoz.

Mult év decz. 30-án tartott egyházmegyei közgyűlésünk határozata folytán, értesitem egyházközségek minden rendű hivatalnokait, hogy ugy az országos közalap rovatalokat, mint más egyházi fizetendőségeket ezután t. Hegyi Károly egyházmegyei pénztáros urhoz D.-Szt Mártonba küldjék. A költségelőirányzatok és számadások pedig t. Sámuel Aladár számvevő urhoz terjesztendők és Balavásrára.

Kutyfalva, 1902. jan. 6.

Nagy Domokos,
küiküllői ev. ref. esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve kerülnek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
fél évre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A keresztyén család boldogsága.

Alapige: Koloss. 3. 19–20. „Férfiak szeressétek a ti feleségeiteket... Ti magzatok engedelmesek legyetek a ti szüléteknek mindenekben, mert ez az Urnak kedves.”

Az igazi keresztyénségnek át kell hatni az életet. Mi reformátusok oly sokat hangoztatjuk, hogy Isten lélek, őt lélekben és igazságban kell imádni. Ha nem akarjuk a vallást rideg szertartássá, üres és tartalom nélküli czeremoniává tenni, akkor annak tanait az életben kell megvalósítanunk. A házasságot nálunk nem a lelkész szava teszi szentté, hanem a szeretet. A házasságok kötésének idejében vagyunk. Fontoljuk meg tehát azt, hogy *miben áll a keresztyén család igazi boldogsága*.

1. „Férfiak szeressétek a ti feleségeiteket.” Így inti Pál apostol a kolossébelleket. Semmi más nem pótolja a családi élet boldogságát. A férfit ez erősíti meg az élet küzdelmében. A világi dicsőség, öröm és élvezet mindig szomjasan hagyja a lelket. Igazi boldogságot s megelégedést az istenfélő ember csak a családi életben találhat. Jó asszony, kedves gyermek valóságos Isten áldása. Az élet viharában megsebesülhet a férfi. Otthon a szelid családi körben beheged minden seb, a mit a társadalom üt az ember szívére. De hogyan lehet ezt a boldogságot elérni? Ha Jézus beszéde s az ő lelke uralkodik a családban. — Jézus azt a békességet, a mit a világnak hozott, első sorban a családnak szánta. A krisztusi szeretet legmelegebb tüzhelyre a keresztyén családban találhat. Ezért mondja Pál apostol is: „Férfiak szeressétek a ti feleségeiteket.” A nő is tegye magát érdemessé igazi krisztusi alázatossággal e szeretetre. Gyakran lehet hallani keresztyén nők ajkáról is ilyen kifakadást: Miért legyek alázatos, miért engedelmeskedjem én annak, a ki talán rosszabb, mint én. Mégis így kell ennek lenni. Isten akarja ez. Krisztus rendeli ezt: *Tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok.* Légy alázatos szívű te is keresztyén nő. Ha saját akaratod ellentmond, ha előtted áll a férfi ridegen, sötét tekintettel, gondold meg, hogy mögötte egy szelid arc áll, a ki fején töviskoronát hordoz, int feléd: Légy te is alázatos szívű. Az ilyen nő méltó a férfi szeretetére. „Férfiak, szeressétek a ti feleségeiteket.” Elmúlt már az a pogánykor, a mikor a nő a férfinak rabszolgája, szeszélyeinek játékszere volt. Krisztus a szent emberbarát, a ki eltörül minden zsarnokságot itt e földön, ő az évezred óta szenvedő nőt is felszabadította s visszahelyezte emberi jogába.

A férfi mutassa meg az ő erejét az által, hogy a nőnek gyengeségeit el tudja viselni. Bizonyítsa be értelmi fölényét azzal, hogy okosan tudja vezetni, nevelni s kormányozni a gyengébbet. Az engedelkenység nem gyengeség, sőt inkább azzal bizonyítja be a férfi

erejét, ha a türelem, az alázatosság krisztusi erényét maga is gyakorolja a családban. Oh közeledjétek mind a ketten férfi és nő a Krisztushoz a szenvedés órájában. Jegyezzétek meg jól, minél inkább közeledtek Istenhez, annál szorosabban kapcsolódtok egymáshoz is.

Csak ott van igazán áldás, szerencse s békesség, a hol Krisztus szavára hallgatnak. Csak az a család boldog, a melyet Isten lelke hat át. Emelkedjétek e hit szárnyán az Urhoz, kérjétek tőle mindennapi imában alázatosságot, bölcseséget s szelidséget, — akkor igazán érezni fogjátok a családi boldogság örömeit.

II. A családban gyermekek is vannak. Ezért terjed ki az apostol figyelme a kicsinyekre is mondván: „Ti magzatok engedelmesek legyetek a ti szüléteknek mindenekben, mert ez az Urnak kedves.” A boldog keresztyén családi körnek lényeges alkatrészét képezik az engedelmes gyermekek. Régi intés ez. Ezer éve hangoztatják a tanítók, nevelők és bölcsék. Sajnos, hogy mégis szükséges ezt az intést még ma is felújítani. A gyermekek fegyelmetlenségét érezzük ma is a családban, az iskolában, künn az utcán, a hol a leglármasabb tüntetéseket rendezik. Azt a könnyelműséget, a mely a legőszintébb apai és anyai tanácsot hetykén veszi, sajnosan kell látnunk ma is az utcán vagy a házukban. Sok bánatot és könnyet okoztak már léha gyermekek a szerető szülői szíveknek. Pedig a jó gyermek még poraiban is tiszteli atyja emlékét, tanácsait, feddő, intő beszédét. Mily magasztos példát hagyott hátra a 12 éves Jézus a szülők iránt való tiszteletre s engedelmességre nézve. Kövessük annak példáját, a ki még a keresztfán haldokolva is gondoskodott elhagyott anyjáról.

De a keresztyén szülőknek is szeretetet kell tanúsítaniuk a gyermekek iránt. A kegyetlen bánásmód a gyermekekkel szemben nem vezetett sohasé jóra. Ha a gyermek reszket az apai szó hallatára és megijed az édes anya láttára, akkor távol van még tőlünk a családi keresztyén szellem. Ne mutasson a szülő hideg közönyösséget, fagyasztó semmibe vevést gyermekei előtt. Ez a szeretet nélküli elhanyagolás hány gyermek szívére zárta el örökre, mert soha se kapott semmit az apjától s az anyjától, a mi a kis gyermeki lelket feleleveníthetné s a jóra buzdítaná. Ha az anyja is visszataszítja, ugyan hová forduljon másfelé ezen a hideg, számitó, önző világon? Legyünk türelmesek velük is. Gondoljuk meg, hogy a mi menynevei atyánk is hosszútűró velünk szemben, a ki ha dorgál bennünket, még akkor is szeret.

Ez szükséges a keresztyén családi élet boldogságának elérésére. Legyen és maradjon velünk az Ur az ő kegyelmével a mi otthonunkban is. Szentelje meg az Isten a mi családi életünket, kíséren el minket az ő lelke a mi hajlékainkba, hogy mi is boldogok legyünk itt s az Örökkévaló hajlékaiban.

Király Béla.

A magyarországi róm. kath. egyház autonómiája.

Ezt a dolgot eddig mindenki úgy tekintette, mint fából vaskarikát. Megalkotásának sikerültében tehát nem hitt. Ma azonban úgy néz ki a dolog, hogy ez a képtelenségnek tartott valami *meg lesz*. Hogyan jutott a dolog ide? Hogy fog kinézni ez a róm. kath. autonómia? Minő jelentősége lesz a nemzeti és felekezeti életben és viszonylatokban? S végre mi a magyar protestantizmus sürgős kötelessége az új alakulás következtében?: ezekre a kérdésekre kívánunk rövidesen felelni.

A kath. autonómia megalkotására irányuló mozgalom az 1848. XX. t.-cz. folyamánaként, mint e törvény végrehajtásának *egyik* mozzanata indult meg Br. Eötvös József kezdeményezésére a kiegyezés után mindjárt 1868-ban. A róm. kath. egyháznak államegyház jellege *jogilag* megszűnván, ennek folyománya, hogy a saját sorsa és belső élete tekintetében való intézkedés neki magának rendelkezésére bocsátassék, vagyis autonómiája legyen. Az autonómia szervezete és szervei megalkotására ült össze az a kongresszus, mely 1871-ben pozitív eredmény nélkül oszlott szét, mert sem a kormánnyal, sem különösen a püspöki kar pretenzióival szemben nem tudott az autonómiának hatás- és munkakört biztosítani. Akkor ezt mindenki természetesnek látta. Mert mi hatáskört lehet adni abban az egyházban a laikusok szervezetének, melyben minden jog — a hierarchiáé? Ez a kongresszus, mint az egész autonomikus mozgalom, a liberális követelménye volt s tényleg olyan irányban haladt, a mely félig-meddig a nemzeti egyház alapjait volt hivatva lerakni s jogokat igyekezett szerezni a hierarchia hatásköréből az autonómiának, de annak merevségén hajótörést szenvedett.

Azonban a kath. autonómia megalkotásának nehézségei minálunk egy más körülmény által is fokozódtak. Ez a hazai róm. kath. egyháznak az államhoz való viszonya. A nehézség e téren nem theoretikus, hanem tisztán gyakorlati. Nem az egyháznak az államhoz való viszonya egyház- és állam-jogi kérdése, hanem tisztán anyagi, vagyoni kérdés első sorban s egyház- és államjogi csak annyiban, a mennyiben ezen vagyoni kérdések ilyen vonatkozást is szültek.

Az egyház és állam viszonya *elvi* kérdésében a magyar államnak a róm. kath. egyházhoz való viszonya ép oly világos és rendezettnak mondható, mint a más felekezeteké. Az állam a hazai kath. egyház *vallási* kérdéseibe nem avatkozik; ebben a legspecifikusabbban benső ügyében a kath. egyház ép, oly szabad és független, mint bármely más e hazában bevett vallás egyháza. A „*jus supremae*

inspectionis“ vele szemben is biztosítva van az államnak — bár utóbbi időben nagyon hanyagon gyakorolja — a „*jus placetum regii*“-ben.

A hazai kath. egyháznak a magyar államhoz való viszonya az által van komplikálva, a mi csaknem teljesen vagy legalább is nagy részben hiányzik minden más egyházzal szemben — hogy az állam annakidejében a keresztényiség egyik alakulásának egyházát, a róm. katolikust bizonyos feladatok és kötelezettségek teljesítésére s bizonyos jogok ellenében óriási anyagi támogatásban részesítette. E támogatás az állami donáció földbirtokban, pénzben és szolgáltatásokban. A kötelezettségek: az összes egyházi és iskolai szükségletek fedezése és az aránylagos honvédelem. Az állam által ezekért a maga számára biztosított jogok összesége az apostoli királyi jog, a mely a magyar állam királyának felségjogai egyik legfontosabb része s a mely ma leggyakrabban „legfőbb kegyuri jog“-nak nevezetik előszerezéssel, hogy ez által is elhomályosítani segítsék e jognak államjogi karakterét s helyébe csempezzék a király személyes-joga gondolatát.

A néppártnak, Zichy Nándor gróf és társainak alkotmánybontó e törekvésével szemben azonban elvben, törvényben és gyakorlatban egyként áll az, hogy Ő Felsége alkotmányjogi helyzetéből folyók ezek a jogok, melyeket az országgyűlés és felelős miniszterei által gyakorolhat. E jogról a magyar állam le nem mondhat a róm. kath. egyházkormányzattal szemben mindaddig, míg ez egyház az állami donációt élvezzi. Az 1868-iki kath. autonómiai kongresszus ezt világosan szem előtt is tartotta s eredménytelenségének másik oka a püspöki karral szemben ép' ez volt.

A most folyó kath. autonómiai kongresszus egészen más auspiciumok közt ült össze. Jól mondja az »Alkotmány« hogy »1871 és 1901. között oly 30 év pergett le, mely alatt a liberális megglehetősen lejárt magát, ellenben fölébredt a nemzet keresztény öntudata.

E felébredt »keresztény öntudat« nem más, mint az ultramontanizmus hódítása Magyarországon. Az a liberális, mely az 1871-iki kongresszuson nyilvánult, ma már alig van képviselve. E mostani kongresszus teljesen abdikált a püspöki karral szemben, de annál élesebb állást foglalt el a magyar állammal szemben.

A püspöki kartól bár csak „*átruházott jogot*“ sem mert kérni, ám a magyar állammal szemben „*természetes jogul*“ követeli magának az állami donáció feletti szabad intézkedést, s az ezzel összekötött egyházi külső közigazgatást, s ennek szervei fölötti rendelkezést. Maga számára szeretné lefoglalni az országgyűlés és kormány ez irányu eddigi összes hatáskörét, s csak Ő Felségének hagyni meg eddigi személyes ténykedéseit. Ezen alapfölfogásban a mostani kongresszus árnyalatai között nincsen különbség; ebben gr. Apponyi, gr. Zichy Nándor

és Ugron Gábor egyik a végcélban. A különbség köztük s velük a kongresszus világi tagjainak három árnyalata közt csak abban van, hogy az utóbbiak ennek oly módon való teljes érvényesülését követelik, hogy a nélkül inkább eredménytelennek óhajtják látni ezt a kongresszust is.

Mig Apponyiék „ez idő szerint“ hajlandók megelégedni az 1867-iki Austriával való kiegyezés módjára megalkotandó autonómiai szervezettel, a — szerintök való — *teljes jogfentartás elvi kijelentése mellett* megalkudván a jelen helyzettel s a most elérhető „minimális“ eredményekkel. E minimális eredmény vonatkozik a *nagy egyházi javadalmak betöltésének, a vagyon kezelésének és a tanügy* vezetésének mozzanataira. Ezek tekintetében a kormánnyal való bizalmas érintkezés eredményeiből következtetve, a kormány hajlandó megadni az autonómiának az elsőre nézve, a hozzászólás és ajánlás jogát; a másodikra nézve, ha nem is a teljes budget-jogot, de igen a megállapított költségvetéseknek az autonómia megfelelő szervéhez való leküldését, megvizsgálás, észrevételezés és javaslatozás végett, melyek aztán a költségvetésekkel együtt Ő Felségéhez lennének fölterjesztendőek. A tanügyre nézve a kath. fő és kath. közép iskolák vezetés és rendelkezés tekintetében maradnának továbbra is a miniszter, illetőleg Ő Felsége kezében, az autonómia pedig ezek kath. jellegének fentartására és érvényesítésére gyakorolna *ellenőrző befolyást*, igazgatókat kandidálna, tankönyveket kijelölne, vallási tekintetben a megyés püspök fegyelmi joghatósága alá rendeltetvén, s örködvén a katolikus növendékek elsősege fölött. A népiskoláknak az ügye teljesen és kizárólag az autonómiának tartatnék fön. Az egész képet maga Apponyi így rajzolja meg: »Először is tény az, hogy jogunkból egy jöttát sem adunk föl, sőt alkalmat nyerünk arra, hogy jogainknak és jogos kívánságainknak egy olyan codexét létesítsük, a mi eddig a kath. közönség előtt öntudatának ébresztésére, aspirációinak irányítására még nem volt. Teljesen miénk lesz a népiskoláknak egész tartalma, az egyházközségek organizációja, s más tekintetben is ha *döntő jogkörrel nem bírnak is, döntő hatalmi körrel igen.*

E világszerte új intézményekben kapunk egy oly *védelmi* (?) szervezetet, mely elégséges mindazon ellenséges árnyalatok legyőzésére, a mi veszélyezteti azt, *a mi nekünk magánál az autonómiánál is sokkal drágább, sokkalta lényegesebb.* A mit pedig mi most ki nem vivhatunk, azt kivívja majd egy szerencsésebb kor, annál könnyebben, ha egy ilyen minden pillanatban hazaküldhető kongresszus helyett egy haza nem küldhető és föl nem oszlatható intézmény állítatik. Csak arra figyelmeztet még, hogy a radikális utakra nem kell letérni, a milyen például Prohászka Ottónak az állam és egyház elkülönítésére vonatkozó tétele: »Mert ez uton

könnyen összetalálkozhatnánk az 1848. XX. t. cz. azon — szerinte — egészen téves radikális magyarázatával, a mely *konfiskációhoz és vagyonsztozkodáshoz* vezet.«

Most már világos, hogy fog kinézni ez a kath. autonómia és hogy minő jelentősége lesz a nemzeti és felekezeti életben és viszonylatokban. A magyar állam óriási anyagerőjével támogatva s annak eszközeivel dolgozva hivatalosan szerveztetik egy külföldi befolyás alatt álló státus a státusban. Az egységes magyar nemzeti állam ellenségei ebben könnyen szaporodnak egy — az eddigieknél sokkal hatalmasabb és veszedelmesebb fajtaival a szervezett ultramontán reakcióval Mert, hogy az autonómia működésében teljesen a Rómától függő püspöki kar szolgálatába kerül s lesz annak engedelmes eszköze az egészen világos. Mert az a mit Apponyi is »*sokkal drágábbnak tart az autonómiánál is*«, az nem egyéb, mint a mit Zichy Nándor gróf a „*nagy keresztény autonómia*“-nak nevez és a mely „*nem a laikusok prepotentiájában áll, hanem a kath. ügyek kezelésére leghivatottabb egyháziakéban.*“

Jól lát Apponyi Albert gr, mikor nem kicsinyli egyfelől a népiskolák fölötti teljes hatalmat, másfelől az egyházközségek felettit. Ezek a legalkalmasabb eszközök arra, hogy a mit Apponyi Albert is óhajt, (persze ezt senki sem tekinti *tőle* felekezetieskedésnek!) hogy „*maga a kath. nép minden téren megtegyje a maga kötelességét, nem csak a magánéletben, de a közéletben is a községi, megyei, országgyűlési képviselőválasztásoknál.*“ Teljesen kezükbe kerül az *ifjuság* és a *nép*. Bizony, érzi, hogy így felesleges a theoretikus „*döntő jogkör*“, mikor meg van, s ezek alapján még inkább meglesz *gyakorlatilag* „*a döntő hatalmikor*“. Sőt még ez sem minden! Ezt az autonómiát, melyet most csak *védelmi* szervezetnek néz, *nem tekintti véglegesnek, hanem ki akarja építeni támadónak.* „*A világáramlatokban létező veszélyekkel szemben a kath. tudatnak és a kath. tudatban pregnánsan kifejezésre jutó általános keresztény és vallási alapelvek érvényesítésére.*“ Hogy ily szellemű autonómia a magyar államtól nyert 30 millió frt.-nyi állami vagyon fölhasználása mellett mire viheti és mire fogja vinni az anyagi erő nélküli és elcsigázott protestantizmus ellen: azt könnyű belátni. Itt a tizenkettedik órája tehát, hogy a magyar protestantizmus is megmozduljon, és követelje törvény biztosította jogait. A liberáliszmus szülte kath. autonómiai mozgalom az 1848. XX. t.-cz.-ből táplálkozik. *Követeljük e törvénynek teljes végrehajtását!* Nem csak az 1. §-nak következményeit, hanem azt is, a mi a 3-ik §-ban *expressis verbis* kimondva van. *Kath. autonómia, csak a többi bevett vallás felekezetek aránylagos állami dotációjával kapcsolatosan alkotható meg. Ragaszkodnunk kell a junktimhoz. E tekintetben mindkét protestáns egyház részéről sürgős és erélyes zsinati intézkedést kérünk.*

Egyházmegyék és kerületek, készítsenek sürgősen memorándumokat, melyekben épen arra való hivatkozással is, hogy az 1848. XX. t. cz. egészében és együttesen kell hogy megvalósítsák: követeljék erélyesen, az egyházfőhatóságok útján az 1848. XX. t. cz. végrehajtását *minden vonalon*

Az Apponyi Albert szirén-dala a konfiskációról és vagyon osztozkodásról nem szabad hogy altasson, sőt kell hogy ébressze a protestáns öntudatot, hogy *mi meg a törvényből ne engedjünk egy jottát sem. Nem kunyorálunk, hanem erélyesen követelünk, nem segély-alamizsnákat, de törvény adta jogunkat és jogos részüNKET.*

A megalkuvás politikájának ideje lejárt!

Nagy Károly

A gyermekistentiszteletekről.

(Folytatás és vége.)

Skocziában s általában egész Angliában a nevelési rendszer vallásos alapra van fektetve. És annak fundamentuma, melegágya a család. Minden reggel, minden este összegyűlnek a családtagok rövid imára, ott vannak a belső cselédek is. A családfő imádkozik, a többiek utána mondják lassan. Asztalnál szintén soha el nem marad az étel előtti és utáni áldás. Este pedig mielőtt lefeküdni mennének, bibliaolvasásra gyűlnek össze; a családfő olvas, a családtagok pedig figyelemmel kísérik. Valami vonzó, megható kép az. Mintha az ó-testamentumból szakadt volna oda egy kis világ, úgy tűnt fel nekem sokszor, a midőn a vallásos érzéstől meghatott, áhitatos arcokat láttam. Az ima s a biblia komoly tiszteletet parancsoló szelleme hatja át az egész családi életet. Ebben a szellemben nő fel a gyermek. Ezt a szellemet viszi magával az iskolába, a templomba. S az egyház: a lelkészek és a gyülekezet vénei ugyancsak ügyelnek, hogy ez a szellem a haladó felvilágosodásnak martalékul ne essen. Minden szellemi szükséglet kielégítéséről az egyház gondoskodik. A hívek valamennyien korszerint különböző egyesületbe vannak beosztva. Így pl. külön vallásos oktatásban részesülnek a 6—12 éves, a 12—16-ig, s a 16-tól egészen a házas emberekig. Van e mellett zene-önképzőkör, van szépirodalmi kör, van a fiatalok (lányok és ifjak) biblia olvasó társasága. Van külön egyesülete a fiatal asszonyoknak, a fiatal házasembereknek, a meglettkoruaknak és az öregeknek. Ezek mind élő, működő szervei az egyháznak, ennek védelme alatt állanak a gyülekezések a pap vezetésével mindig vallásos színezetű. A mellett a lelkész mint a jó pásztor ügyel, a nyáj juhaira. Felkeresi őket otthonukban; szenvedéseikben és nyomoruságaikban vigasztalójok, esetleg a többi hívek áldozatkészségével mentőtőjök. Az iskolás gyermekek körüknek megfelelőleg gyűlnek össze istentiszteletre. De vasárnap részt vesznek azért a nagyokkal a közös istentiszteleten is. És ilyenkor a pap a felvett textussal megegyező, rövid erkölcsi tanulságot, vagy történetet intéz külön a növendék gyermekekhez, hogy üresen ne távozzanak el ők se. Én a mi istentiszteletünkön különösen ennek látom nagyon a hiányát. Ott van az iskola, vagy ott van a középiskola fejlettebb kora növendék serge, s nekünk nincs egy árva szavunk, egy intésünk hozzájuk. S ép ezért mondtam, hogy a milyen üressen jöttek, oly üres szívvel távoznak. A gyermekistentisztelet is náluk azért bir akkora hatással, mert az ilyen istentiszteleteken cselekvő részt engednek magoknak a gyermekeknek is. Nemesak énekelnek, hanem imád-

koznak. sőt a felvett textus bonczolásában is olykor-olykor részi vesznek. A lelkész pedig tejnek itálával táplálja őket. Egyszerű, közvetlen, elbeszélő modorban a gyermeki képzelet elevenségének, naiv gondolatvilágának minden elképzelt módját és eszközt meg ragadja, hogy a szívökhöz férhessen. Ehez járul még mondom az a komoly vallásos környezet is, melynek sajátosog megdöbentő hatását különösen érzi az idegen, vasárnap e. 10—11 óráig, tehát míg a harangok megkondulnak olyan Elinburgh. ez a 300 ezer lakossal bíró város, mint egy kihalt város. Egy árva lelket sem lehet látni az utcán. S ha mégis valakit a szükség az utcára kényszerít, lopva suhan végig, mintha félne a felfedeztetéstől. Sem kocsí, sem vona, sem omnibus közlekedés nincs. Mindenféle üzlethei ség zárva. A vasárnapi szórakozásnak, mulatozásnak se híre, se hamva.

Es most térjünk vissza a felvetett kérdésre, lehet-e segíteni a bajon nálunk? A felelet nem könnyű, mert a mint kimutattam, a vallásos nevelés nálunk teljesen hiányzik. Hogy ezen az állapotokon javítsunk s a vallásos szellemet bevihezzük a családba, az iskolába és a templomba, erre nézve egyetlen mód és eszköz áll a rendelkezésünkre: a gyermek és ifjusági istentiszteletek meghonosítása. Össze kellene gyűjteni őket bizonyos időközönként, de a sátoros ünnepeken és a nemzeti események emlékének ünnepén feltétlenül. És ott az ő kedély és gondolatvilágoknak meg felelő módon erősíteni, táplálni, fokozni kellene bennök a vallásos érzést, az eszmények iránti szeretetet. A mellett keresni kellene az utat-módot, hogy mikép lehetne a mostani léha olvasmányok helyett meg kedveltetni a bibliát, a vallásostárgyú könyveket. E czélből nagyon helyesnek tartom azt az eljárást, hogy iskolai jutalomkönyvekül bibliát, énekes könyvet s más hasonló komoly tartalmu olvasmányokat osztanak ki. Lelkésztársaim részéről szintén követendő példának vélném azt az omlított szokást, hogy a gyermekekhez, vagy az ifjúsághoz is legyen néhány szavuk külön, legalább akkor a midőn testületileg jelennek meg. Az iskolákban pedig, különösen az elemi iskolákban, a divatba jött világi dalok helyett csak egyházi darabokat taníttatnék, mert ez a mellett, hogy a zenei érzéket is fejleszti, a kedély-e is építőleg hat. A világi darabokat úgy is megtanulja később, az egyháziakat pedig ha az iskolában elmulasztotta, soha. Az nem lehet kifogás, sem indok, hogy a lassu ütem miatt nem alkalmas a zenei érzék fejlesztésére, hisz van elég modern vallásos darabunk, a melynek ütem mértéke kielégitheti a legkényesebb izlést is. Mélyen tisztelt közönség! azt ígértem, hogy a gyermekistentiszteletről fogok szólni. Pedig körülbelül csak annyit ha sikerült kimutatnom, hogy arra égető szükség van. Mentségemül szolgál, hogy már eleve a közakaratra ruháztam át azt a jogot, hogy mindig a helyviszonyokhoz alkalmazkodva, a gyermekistentisztelet módját alakját, és tartalmát megszabja. Különben az egész kérdés s maga a kivitel módozata a lelkészek és tanítók együttes munkásságától függ. Ha ők kezdet fognak, akkor rövid idő alatt a kérdés meg lesz oldva. Ha pedig tovább is megmaradnak a közönytőség határain belül, akkor el fog húzódni a kérdés megoldása egészen odáig a míg a közszükség eleven érzete fel nem rázza a társadalmat. A mit még az elmondottak után mondani akarok, az kevés.

Az emberi élet nem egyéb, mint azoknak a benyomásoknak az összege, a melyek az öntudat első felvillanásától a szív utolsó dobbanásáig a lelki életet megeremtik, fenntartják, s tartalmát meghatározzák. Ezek a benyomások s a rájuk való visszahatás az egyén élettörténete. Némely jelenség belső hatása rövid életű, a lélek egéről nyomtalanul tűnik le. A másik része azonban a gyakori ismétlődés által megerősödik, állandó jelleget nyer mint jellem, becsület, tisztesség, jóság, hit, vagy ezeknek az ellenkezője. De

nem szabad soha feledni, hogy az öröklött jó vagy az öröklött rossz az alapszín, melvre az élet szövő széke tarka, össze-visza futó sugarait reá veti. Az alapszín áttör. mint a virággal himzett drága szőnyegen, akár a holdogság, akár a fájdalom fonalszárait eresszék reája a Párkák Nekünk tehát keresnünk kell s ha nincs, meg kell teremteni azt az alkalmat, hogy az ember, jobb s nemesebb része az ismételt behatások által erősödjék, fokozódjék. Ez pedig mai viszonyaink között csak úgy lehetséges, ha nevelési rendszerünket egészen vallásos alapra fektetjük s ennek egyetlen hatható eszközét, a gyermek és ifjusági istentisztelet meghonosítjuk.

Kovács László,
koronkai ev. ref. lelkész

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 902. január 10.

Elnökölt: Bartók György dr., püspök aa. Jelen voltak: Zeyk Dániel, egyhker. főgondnok, Paráti Kálmán, Herczeg Lajos, Becsek Lajos, Sándor János, Sárkány Lajos dr. ig. tanácsosok, Kenessey Béla főjegyző, Deák József pénztárnok, Maksay János számvevő és Kádár János dr. titkár.

Főt. Püspök aa. az ülést megnyitván, jelzi, hogy a nagyenyedi Bethlen-kollegium előjárósága által beadott kérés folytán vált szükségessé e rendkívüli ülés összehívása, hogy a collegium által eszközölt birtokvásár felülvizsgáltassék, minthogy a vásári ügylet végleges lebonyolítását többrendbeli körülmények sürgetik. Ohajtotta volna, hogy e fontos vagyoni kérdés elintézésénél főgondnokaink valamelyike vezesse a tárgyalásokat és ez irányban intézkedéseket is tett, de fenforgó akadályok miatt a fölkerült főgondnok urak nem jöhettek el, az egyedül jelenlevő Zeyk Dániel főgondnok aa. pedig az ügy elsőfoku ellátásánál, t. i. a collegiumi előjáróságban elnökölvén, itt a tárgyalásokat nem vezetheti, de a tőle nyerendő közelebbi információk mindenestire meg fogják könnyíteni az ig. tanácsnak a kérdés elintézését. Ugyaníly célból, illetőleg a részletekre vonatkozó szakkérdésekben való felvilágosítás nyújtása céljából jelen van a Bethlen-kollegium inspektor-professzora Bartha Zsigmond aa. is, kit elnöki ajánlatra, ig. tanácsunk az ülés tanácskozó tagjaként e tárgyra nézve elismert.

Az ülés főtárgyát, mint jelezve volt, a nagyenyedi collegium 300.000 koronás birtokvásárára képezte. A birtokot, melynek területe 1040 kat. hold és Vingárd község határán fekszik, a collegium Biró Lajos örököseitől vásárolta meg, az ez idők szerinti jövedelmezőséghez viszonyítva kissé magas áron, mert az új szerzemény alig 3%-át jövedelmezi a belé tekintett fennebbi vételárnak. E csekély hozamra tekintettel aggályosnak is látta ig. tanácsunk a vásárszerződés jóváhagyását, de miután mélt. Zeyk Dániel, főgondnok aa. és Bartha Zsigmond inspektor-professzor kellőleg kimutatták, hogy egyfelől a collegiumnak Vingárdon már meglevő 1690 holdas birtokát jobban lehet jövedelmezíteni és a már megkezdett tagosítás rendjén kedvezőbbben lehet elhelyezni abban az esetben, ha a Biró örökösök birtoka is a collegium tulajdonába jut és miután emberileg számítható bizonyossággal az is igazoltatott, hogy néhány év multával a vásárolt birtok a 4 1/2% jövedelmet is meg fogja hozni, ig. tanácsunk is hozzájárult a vásárhoz és a bemutatott adásvévesi szerződéseket megerősítette.

Ekkor Bartha Zsigmond aa. az ülésből távozván, a még előkészített néhány ügy nyert a következő módon elintézését.

Hálás köszönettel vette tudomásul ig. tanácsunk ngs. Becsek Lajos, ig. tanácsos aának. a főt. püspök aa. útján bejelentett ama nyilatkozatát, mely szerint az 1896. évtől kezdve nevére folyósított ig. tanácsosi honoráriumát nem veszi föl, hanem az e czimen ré-

szére kiutalt 900 koronát a püspök úr által meghatározandó jótékony célra bocsátja át.

Hasonló nyilatkozatot küldött be mélt. Lészay Ferencz, ig. tanácsos aa. is, a részére folyósítva levő 300 korona tiszteletdíjra nézve, kijelentve egyuttal, hogy ama szabályszerű napdíjakról és költségmegtérítésekről is lemond, melyek neki, mint a tanács vidéki tagjainak, a rendszeres ig. tanácsosi tiszteletdíjak megszüntetése óta is, folyósítva vannak.

Főt. püspök aa., egyetértve a kegyes adományozókkal, azt a javaslatot tette, hogy a Becsek aa. 900 koronájából 500 a szeretetháznak és 400 az egyházkerületi közp. nyugdíjalapnak adassék, a Lészay aa. adománya pedig szintén a jelzett intézetek között osztassék meg 2/3-ad, illetve 1/3-ad arányban és pedig oly módon, hogy az egész 1200 koronával *közhasznú szövetkezeti* üzletrész-jegyek vásároltassanak és ezek adassanak át a megajándékozott intézeteknek, mert ez eljárás által nemcsak a megajándékozott két intézet, hanem a *Szövetkezet* is támogatatik, mely szintén kultur- és humán-célok szolgálatára alapított és így a legnagyobb mértékben méltó a pártolásra.

A szilágyszolnoki egyházmegye közgyűlési tanácskozási szabályzatát erősítette meg, ezek után, ig. tanácsunk, némi pótlásokkal; továbbá áttette a segélyügyi előadóhoz a palota-ilvai leányegyház segélykérését, a többi kérvényekkel együttesen leendő előterjesztés végett, valamint tárgyalta Vályi János, údi-szt.-péteri pap aa. az iránti kérelmét, melyben engedélyt kér arra, hogy a tusoni l. egyhk. templomépítési. szükségleteire személyesen gyűjtsön adományokat. Ig. tanácsunk azonban a kért engedélyt nem adta meg, mert tapasztalatok bizonyítják, hogy az ily gyűjtésekből pap és hívei között különböző kellemetlenségek keletkeznek és mert nem látja czélszerűnek, hogy a lelkész hónapokon át távol legyen egyházától, hiveitől.

Végre, Sárkány Lajos dr. h. tanügyi előadó referációjában nyertek elintézését a következő ügyek:

Szekelyudvarhelyi kollégiumunk előjárósága bemutatván a kollégium megvizsgálására kiküldött miniszteri biztos észrevételeiről szóló jegyzőkönyvet, az abban általánosan konstatált haladást ig. tanácsunk is örvendetes tudomásul vette, az apróbb hiányok elenyésztetésére pedig a kollégiumi előjáróságot föl-hivta.

Felülvizsgálta és némi módosításokkal jóváhagyta ig. tanácsunk a szászvárosi kollégium előjárósága által összeállított tanmenetet, mely a konventi és állami tantervekhez való alkalmazkodással készült.

Tudomásul vétetett a marosvásárhelyi kollégium ama bejelentése, hogy a nyugalomba lépett Bedőházy János aa. tantárgyainak ellátására, ideiglenes h. tanárnként, Derzsi Ödön, alapvizsgázott tanárjelöltet alkalmazta.

Ugyancsak jóváhagyó tudomásul szolgált a sepsiszentgyörgyi kollégium arról szóló jelentése, hogy a konventi tantervet az I. és II. osztályban már életbe léptette és a többiekben való fokozatos életbe léptetése folyamatban van.

Végül fölterjesztette ig. tanácsunk a vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz a marosvásárhelyi kollégium ama folyamodását, melyben évi 2000 korona államsegélyt kér, a kollégium kebelében fenntartott elemi iskola tanítói fizetéseinek javítására.

Ezzel a tárgysorozat ki lévén merítve, az ülés bezárása előtt Zeyk Dániel főgondnok aa. jelentette, hogy a mult évi közgyűlés utasítása alapján meg akarja kezdeni az elnöklete alatt álló hetes bizottsággal az egyházkerületi vagyoni konszolidációra vonatkozó munkálatokat, minélfogva utasítani kéri a pénztári hivatalt arra, hogy a mult évi számadást és annak tanúsítványait, f. évi február 15-éig bocsátssa a bizottság előadójának rendelkezésére. Ig. tanácsunk az indítvány értelmében utasította a pénztári hivatalt, mely után az ülés eloszlott.

Irodalom.

Szász Domokos egyházi beszédei. Hornyánszky Viktor könyvkiadó jelenti, hogy egyházkerületünknek néhai nagyevü püspöke *Szász Domokosnak* 40 egyházi beszédét a boldogult testvérbátyja, *Szász Károly* ref. püspök sajtó alá rendezése után 2 kötetben kiadja. E 40 beszéd az egész évet összes ünnepeivel magában foglalja. De az esztendő ünnepein néhány alkalmi, s néhány közönséges — de mindig eszmedús és *nem mindennapi közönséges* beszédet nyújt, ugy a közönségnek, mint azokat felhasználó lelképásztoroknak. Az első kötet busz beszéddel már is megjelent és ára 4 korona, melynek beküldése után a könyvet hármentesen megküldi a kiadó. — Csak örömmel üdvözljük a néhai Szász Domokos ez irodalmi emlékét, mely az ő nem közönséges egyéniségének, mint egyházi szónoknak van hivatva maradandó emlék oszlopot állítani. Lelkész társaink figyelmét feleslegesnek tartjuk különösen is felhívni e munkára; a mi Szász Domokostól származik, azt hazai protestantizmusunk mohó vágygyal fogadja.

A heidelbergi Káté 52 egyházi beszédében.

Dr. Antal Géza pápai ref. theol. akadémiái tanár egyházi irodalmunk buzgó munkása nagyfontosságú irodalmi vállalatra készül von *Oostersee* egykori nagyhirű holland theologusnak a czimben magyarul közlött művét akarja magyar nyelvre átültetni, s lelkészeinknek hozzáférhetővé tenni. A hithűség sajnálatos bozulása idején a hiterősítés egyik fontos eszközét akarja lelkészeink és népünk kezébe adni. A beszédek írójának 22 éves gyakorlati lelkészkedésének termékei s így teljesen alkalmasok gyakorlati eredmények létrehozásában. Egyházi tudatunk erősítésére kétségkívül sürgős szükség van. S hogy e munka feladatának meg fog felelni, arról kezeskedik a heidelbergi káté és magyarázójának neve. Viszonyaink közt csak természetes, hogy a dolog most még csak terv, s valóvá változása az előfizetők számától függ. Ha legalább a kiadás költségei fedezve lesznek, a mű két kötetben, 40—45 ivnyi terjedelemben ez év őszén fog megjelenni. Az előfizetési ár 8 korona, melyet *Kiss Tivadar* könyvkiadó *Pápa* címére kell beküldeni. A legmelegebben ajánljuk lelkész társaink szives figyelmébe, előre gratulálunk *Dr. Antal Gézának*.

A magyar faj védelme. *Első rész: Sötét pontok.* *Írta: Varga Jenő; Ára 3 korona.* *Dobrowszky és Freuc'e könyvkereskedése Budapest.*

Törpe küzdelmeink lázas harcában, ime egy nagyfontosságú könyv állít meg bennünket, mely gondolkozásra int, munkára serkent, társadmunkát bomlással, megsemmisítéssel fenyegető bűnös manipulációkról rántva le a leplet. Sokan tudtak eddig is a *gyermek pusztításról*, de hátsorsága nem volt senkinek fölemelni tiltakozó szavát ellene. Vargha Jenő az érdem, ki nagy szakértelemmel, fáradságos utánjárással és lelkesedéssel rajzolta elénk a magyarország nagy részén immár elterjedt a *magzatelhajtási és fogamzás megakadályozási* üzemeket. A tudós alaposságával ismerteti e rút, pogány eljárás történetét; majd hazánk déli, dunántúli, alföldi vidékén, a székelyföldön stb. hordozza meg olvasóit, leverő megdöbbenő adatokat mutogatva „az eddig 50% specificus magyar faj” pusztulásáról.

A könyv különösen érdekel miket, *reformátusokat*, a mennyiben élénk ismerteti egyházunk anyagi bajait, sulyosodó viszonyait; s mindezt — egész helyesen — úgy tünteti föl, mint a gyermekpusztítás gyors elterjedésének egyik hatalmas rugóját. A leginkább protestáns vidékeken pusztító ragály terjedését a 48. XX. trv.-cz. végrehajtásával reméli megakadályozni. Okát és czélját a bűnnek főleg, a mai kor emberét jellemző könnyű életre való törekvésben találja meg. Azonban

az életből vett számtalan példával bizonyítja szerző, hogy a XX. sz. e materialistáinak és mammon imádoinak bölcs okoskodása nem válik be soha.

Munkája végén az orvosszerekről is megemlékezik a gondos író, az egyház segítségére szólítván az államot, a maga büntető, megtorló hatalmával és palliatív segedelmével szigorú törvényeket sürget a lelketlen kenő asszonyok, bábák és orvosok ellen s lelkiismeretességet kér a törvény végrehajtóitól, éberséget a társadalomtól

Szükséges, hogy minden honszerető, istenképűségére valamit is adó férfi és nő meghallja a kiáltó szót s bár szűk körben, a munka terére lépjen; oh mert nemzetünk bár számtalan sebből vérzik, de legveszedelmesebb az, melyet Varga Jenő mutatott meg.

A sötét pontnak csak két legsötétebb adatát írjuk ide: Tolna vmegyében 1880—90-ben 7.2% volt a születések száma; Baranyában 8.5%; 1890—1901 közt az elsőben 0.09%, a másodikban 1.04% Nem irtózatos ez?!

Micsoda „magyar” lélek lakozik az „Alkotmány”-ban, midőn e munkát „a protestánsok érdekében készült fondorkodás”-nak nevezi?! De azért az ő haza fiságában és fajszeretetében senki se merjen kételkedni! — *Mgy—i.*

Indali Gyula költeményei. *Bővezetéssel sajtó alá rendezte; Both István.* Zilah. Seres Samu kiadása. 1902. *Ára disszkötésben 5 kor. Fűzött példánv 4 korona.*

Both István zilahi kollegiumunk kitünő tanára nagy szolgálatot tett irodalmunknak e kötet összegyűjtésével. Mer: a korán tragikus veget ért *Indali Gyula* valóban nem közönséges tehetségű lírikus volt. Jóformán egy évtized alatti munkássága is mély nyomokat hagyott. Bizonyos — mondja *Both* — hogy az irodalomtörténet adós *Indali Gy.*-nak az ő költői működése méltatásával. Viszont az is igaz, hogy ezen adósság letörlesztésének első feltétele *Indali* műveinek összegyűjtése volt. Ez ime, meg van. Köszönjük *Both Istvánnak* e nemes munkáját, magának is emléket állított vele s különösen *Indalinak* oly szépen megírt éldrajzi vázlatával és méltatásával. Gratulálunk! N. K.

Egy új nagy irodalmi vállalat. Az a nagy irodalmi vállalkozás, melyet most indít meg a Franklin-Társulat, a legnagyobbak ígérkezik egész irodalmunkban.

Nemzeti és irodalmi szempontból egyaránt nagy jelentőségű az a gyűjtemény, mely *Magyar Remekírók, A magyar irodalom főművei* címen indul országhódító körutjára. Magában foglalja kitünő íróink főbb munkáit, a régi irodalomból is mindazt, a minek olvasása ma is élvezetes és tanulságos. Harmincöt magyar klasszikus műveit adja, irodalmi szempontból a legkitünőbb magyar kritikusok és irodalomtörténétírók által megválogatva. A legnagyobbak, *Arany, Petőfi, Tompa, Vörösmarty* munkáit teljesen hozza, sőt ezeknek épen az lesz mindaddig legteljesebb kiadásuk. Itt lesz kivülök is minden igazi magyar remekíró, mindenki, a ki ezt a nevet a nemzeti szellemnek tett szolgálataival kiérdemelte. Ma, mikor százával jelennek meg havonként a magyar könyvek s ezrivel árad be a könyv napról-napra a külföldről, igazán idején volt összeállítani a magyar remekírók ama munkáit, a melyeket minden magyarnak ismernie kell. *Corpus poetarum hungarorum* ez a gyűjtemény; az egész magyar irodalomnak, az ezer éves magyar szellemnek képe. Ezeréves fennállásunk legdicsőbb emléke, mert azt a lapot mutatja meg, a melyet a magyar szellem irt az európai kultúra könyvébe. Köteteiből épül a magyar szellem monumentuma.

Önkénytelenül azt kérdeztük magunktól a millennium ünnepén: Mink maradt hát meg épen az ezer évből? Mit viszünk át a XX. századba? Felelet: Megmaradt a nemzet, melynek csak egyes tettei multak

el, maga nem; átvisszük irodalmunkat, s vele a magyar szellemet, melynek egyes alkotásai e kötetek, melyeket a *Magyar Remek írók* címen foglal össze a *Franklin-Társulat*.

A gyűjteményben együtt van irodalmunk minden kimagasló alakja: Arany János, Arany László, Bajza, Balassa, Berzsenyi, Csiky Gergely, Csokonai, Czuczor, Deák Ferencz, Eötvös, Garay, Katona, Kármán, Kazinczy, Kemény Zsigmond, Kisfaludy Károly, Kisfaludy Sándor, Kossuth, Kölcsey, Madách, Mikes, Pázmány, Petőfi, Reviczky Gyula, Széchenyi, Szigligeti, Tompa, Vajda, Vörösmarty, Zrínyi stb. Más kiadó nem is bocsáthatná közre e gyűjteményt, mert a Franklin-Társulat már régóta készülvén arra, magához váltotta legkiválóbb remekíróink szerzői jogát, így legutóbb Arany János, Arany László, Bajza, Czuczor, Garay, Kemény, Szigligeti, Vajda, Tompa Mihály és Vörösmarty Mihály kiadói jogát.

A magyar klasszikusok ez új kiadása nem a régi, sokszor igenis megromlott szöveg pusztá új lenyomásából áll. A szöveget tudós irodalomtörténészek és kritikusok fogják ellenőrizni, a kik egyes írók munkái elé bevezetésül megírják életük és munkásságuk rajzát. Irodalmi értékre nézve abszolút becsü lesz e gyűjtemény, mert a kiadás gondját a legkitünőbb szakemberek vállalták el, kiknek vállalkozása már biztosítja az eredményt és sikert. Az élő írók, a kik a holt írók munkáit közrebocsátják, ezek: Alexander Bernát, Angyal Dávid, Badics Ferenc, Bánóczy József, Bayer József, Beöthy Zsolt, Berzeviczy Albert, Endrődi Sándor, Erődi Béla, Erdélyi Pál, Ferenczy Zoltán, Fraknói Vilmos, Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv, Koroda Pál, Kossuth Ferencz, Kozma Andor, Léva József, Négyessy László, Rákosi Jenő, Riedl Frigyes, Széchy Károly, Széll Kálmán, Váczi János, Vadnai Károly, Voinovich Géza, Zoltvány Irén. Mindegyikük azzal az íróval foglalkozik, a kit már előbb is tüzetes tanulmány tárgyává tett.

Minden együtt lesz így e gyűjteményben, a mi klasszikusainkra vonatkozik munkásságuk, életük rajza és arcuk mása. Az arcképeket egykoru eredetiek nyomán rajzolja újra R. Hirsch Nelli asszony. Más kép nem lesz a gyűjteményben, s mi ezt a kiadás érdemének tudjuk be. Klasszikus írók egyes kiválóbb műveit illusztrálni mindig legfőbb ambíciója lesz a könyvdíszítő művészeknek, de ehhez nem elég a megrendelés, a kiadó elhatározása. A festőnek és községnek egyaránt véreben kell lennie a költő egész lelkének, hogy az illusztrálhasson, s ez azt élvezhesse. Nálunk pedig még a klasszikusok nem terjedtek el ily módon, s épen e kiadás van hivatva munkáikat így belevinni a nemzet lelkébe. Csak ha ez megtörtént, állhatnak elő igazi illusztrátoraik. Akkor sem könnyű ez a munka és nem gyors. Nincs ország, melynek egy emberöltő alatt elég művészi munkaereje legyen hozzá. Hogy volna lehetséges oly különös véletlen, hogy egy nemzedék festői közt egyszerre ezer esztendő minden költőjének egyenként akadjon egy-egy rajongója, a ki hivatott tolmácsa lehessen? Egyetlen költő lelkét is óriás feladat képben megeleveníteni, s populárisá leendő kiadásban, mely egy klasszikus író munkáit adja közre, tulajdonképen csak oly kész képeket lehetne fölvenni, melyeket a közönség már kitünőeknek és megfelelőeknek ismert el. Mert itt a költő ismerete ellenőrzi a festő alkotását, s klasszikusok munkáiból vett képek fölött épen úgy csak az idő bíraskodhatik, mint a hogy a munkákat az válogatta ki remek munkáknak. Ezekhez járul még egy technikai szempont is. Olvasásra szánt könyveknek kis alakban kell megjelenniök, hogy könnyűk, kézben tarthatók legyenek. Kis oktáv lapon pedig egy kompozíciót elhelyezni csaknem lehetetlen. A rajz nagy lapot kíván, diszmű-formát

Ezért találjuk mi helyén valónak, ha a Franklin-társulat nem tette ki e gyűjteményt a gyors megil-

lusztálás kétes sikerének. Ez a gyűjtemény az ő kezén van, de voltaképen nemzeti kiadás, mert ebben a sorozatban az első e redév maradandó írói és könyvei állnak össze egy erős, kis phalanxba, hogy meghódítsák a második ezredévet is. Meg is fogják Mert eddig a fegyver zajába halt Tinódytól Petőfiig a költő éneke, de az új századokban nem nyeli el a művelődés dallamát a harci riadó. Carlyle írta le, hogy mikor Tamerlán megállt hetvezezer koponyából épült pyramisán, s elnézte, mint vonulnak seregei új vérfürdőkre ugyanakkor Mainz utcáin egy kis gyermek játszott. És a világtörténetben ez volt nagyobb esemény, mert ez a gyermek Guttenberg volt. Pedig Guttenberg csak ólomjegyet adott az érzésnek és gondolatnak, a Magyar Remekíróknak szárnyai vannak, hogy szívből-szívből szálljanak, két szárnyuk: a hazafiság és az irodalom. Ha valami, ez a gyűjtemény igazán hivatva van arra, hogy minden házba eljusson és minden házi könyvtár gerincze legyen.

Különfélék.

Megint „az Ur szolgálóiról“ czímmel lapunk mult számában a *Szilágy* után megemlékeztünk arról a vádról, melyet A. . n lelkészeink ellen emelt. Kötelességünknek tartjuk ugyancsak a nevezett lap után regisztrálni a védelmet is. Magyarósi István és Szilágyi László zilahi ref. papok különösen a tisztázatlannal álló kórházi esetekre a következőket írják: A kórház főnálása óta az igazgatóság fölszólítására minden alkalommal (ünnepi urvacsora osztás nehéz betegek urvacsoráztatása, halottak temetése) ingyen, minden díj nélkül, mindig helyt állunk. Sürgős esetekben, vagy a rossz időben a kocsidíjakat magunk hordoztuk. Kérésünkre végre 1898-ban a lelkészek részére temetési teendőik teljesítése ellenében — ha a halott nem az illető lelkész egyházközségéhez tartozik az igazgatóság 3 frt. díjat állapított meg, melynek folyósítása azonban csak 1901 június 17-től kezdődik. Ez értesítésre adott válaszukban tovább azt kértük, hogy a temetés ünnepélyesebbé tétele végett a kántor részére is 2 korona folyósíttassék. Később szintén meggyőződünk hogy a temetés harangozó és ének nélkül nem elég ünnepélyes, hogy a kórházi temetéseket az itteni szokásokkal is összhangzóban úgy rendezzék, hogy a megállapított 6 koronából 2 korona a kántornak, 1 énekesnek 80 f 2 izbeni harangozásért 3 K. 20 f. összesen 6 korona fizetessék, oly esetekben pedig, mikor papi szolgálat is vétetik igénybe, mi kocsi és a rendes felettes hatóság által megállapított, s előzőleg beküldött díjazás mellett teljesítjük a kívánt szolgálatot.

A konkrét eset — a pap nélküli temetés dolgában a tényállás ez: 1901 decz. 31-én d. u. 2—3 óra közt tartandó temetésre hivatott fel a kórházi kihordó. De egyik pap betegsége miatt nem szolgálhatott, a másiknak ugyanabban az időben az esztendőt kellett templomi istentisztelettel bezárnia. Így a felhívásnak nem tettünk eleget, nem mehettünk el.

Lelkipásztori működésükre a méltányos ítéletet a jövődtől várják. Mi anélkül, hogy ítékezésbe bocsátkoznánk, csak annyit jegyzünk meg, hogy a vagyontalan kórházi halottak gyógyítási és temetési költségeit tartozik hordozni az illetőnek illetőségi községe. De tudomásunk szerint a kórházi halottak temetési költségeire nézve sehohsem feltétlenül irányadó az egyházközségi gyakorlat. Hanem ez szerintünk másodlagos kérdés, amelyet kellő jóakarattal s tapintatos személyes érintkezéssel mindenütt sikerült kölcsönös megnyugvára elintézni. Súlyosabb eset a mi szemünkben, hogy egy halott épen egyházi részről fenforgó akadályok miatt egyházi szertartás nélkül temettetett el. A kötelesség időbeli összeütközése a dolgot itt nem magyarázza meg kellőleg. S nem látjuk a feleletben nyomát, hogy az összeütközések elhárítására lépések

tétek volna. Föl sem tétélezhetjük, hogy temetés idejének megváltoztatása, kellő indokolás mellett, ne sikerült volna. Az ilyen kérdések nagyon kényes dolgok. És nem oldják meg a rideg paragrafusok, hanem egyesgyedül az igazi lelkipásztori gond, rend és papi prudentia.

A szászvárosi ev. ref. egyesült szomszéd-ság tolyó évi január hó 18-án a magyar kaszinó helyiségében saját alapja javára (temetkezési, özvegyárvai segélyezés) bált rendez. Sikert kívánunk.

Lelkész változás. Mint örömmel értesülünk, Vén Mihály bikfalvi lelkész és a sepsi egyházmegye nagyérdemű esperese az illyefalvi püspöki vizsgálat alatti egyházközség lelkészi állomására meghívott. A formalitások még folynak, de mi már most kifejezzük örömminket afelett, hogy Vén Mihály és Ilyefalva megtalálták egymást. A Vén Mihály fáradhatatlan buzgalmának szép tér nyílik Ilyefalván s Ilyefalva is vágyva vágyik régi híres nagysága után.

Kovács Árpád volt megyesi lelkész, ki egyhangulag hívatott meg a nagyborosnyói lelkészi állomásra, e hó 19-én iktattatik be új állomásába. Ez örömnapon a községben fényes műsoros estélyt is rendeznek, a helybeli és vidéki széphírű műkedvelők. Az új lelkész működésére áldást kívánunk.

Egyházi estély. Marosvásárhelye hó 5-én tartott ez évben az első egyházi estély. A leányiskola dalkara éneke után Dr. Szász Károly olvasott föl vallásos költeményeket. Tóthfalusi lelkész a katholicizmus és protestantizmusról olvasott föl, végül Kothony Olga énekelte Rossini Imáját, Nagy László kántor harmonium kísérete mellett.

A Marosvásárhelyi kollegiumból. Bedőházy János ottani kollegiumunk nagy nevű és ritka buzgalmu, kitünő tanára, ki az utolsó képviselőválasztáson országgyűlési képviselővé választott, egész erejét új hivatásának akarván szentelni, saját kérelmére nyugdíjba helyeztetett. E hó 12-én búcsuzott tőle az intézet s ő az intézettől. Erdemeit az Előjáróságban gr. Toldalaghy László főgondnok méltatta. Búcsuszavakat az Előjáróság nevében Deák Lajos gondnok, a tanárkar részéről Horváth József mondott. Új igazgatónak csaknem egyhangulag Lakatos Sámuel tanár választott, kiben az iskola vezetése s tovább fejlődése kellő bizosítékot nyert. Mi nem búcsuzunk Bedőházytól, hisszük, csak a tanteremtől vált meg, hol annyi sikert aratott, s oly buzgó magvető volt. De egyházi közéletünk számit reá a jövőben is. Olyan egyéniségeket, mint Bedőházy János, egyházunk nem nélkülözhet. Tudjuk, ő sem minket, mert szeret. Ezt mutatja egész eddigi élete; a jellem pedig nem változik. Új munkamezején kívánjuk, hogy ugyanazon áldásos működést fejtsen ki a közs különösen egyházunk javára, melyet eddigi működésében hálás szívvel ismerünk el. A viszontlátásra, igérete szerint lapunk hasábjain is.

Ifjusági egyesület Kalota-Szent-Királyt. Az iskolakötelezettségen túl levő mindkét rendbeli ifjuság vallás-erkölcsi tovább fejlesztésére alól írott tanító társával és a helybeli református pappal egyetértőleg megalakították Kalota-Szent-Királyt az *Ifjusági dalkört*. Felosztották egymásközt a munkát, a mely a következő 3 pontban foglaltatik: 1. Mivel az ifjuság szereti az egyházi énekeket két szólam szerint betanulni, — azért az egyházi énekek két és négy szólamra való betanításával Vincze István tanító foglalkozik. Már néhány egyházi éneket két szólamra be is tanultak. 2. Alól írott a társadalmi, egészségügyi, erkölcsi és neveléstani tárgyak felolvasásával foglalkozik. És ezt nem felolvasás, hanem társalgás alakban teszi, hogy esetleg a hallgatóság is hozzá szólhasson. E tárgyban már egyik ilyen társalgási felolvasását meg is tartotta. 3. A helybeli református lelkész Kovács József pedig a szent írás egyes részeinek felolvasásával és megmagyarázásával foglalkozik, szintén társalgási modorban, sőt az egyház történelmet sem

hagyja figyelmen kívül alkalmilag. Ily tárgyú felolvasását a napokban fogja megkezdeni.

Ilyen munkakör mellett lett megalakítva községünkben az *Ifjusági dalkör*, mely összejeveteleit minden héten két este 6—9 óráig tartja. Ezen ifjusági dalkörnek meg van a legszükségesebb szabályzata is, mely mellett rend van.

A fentiekben csak a legáltalánosabb vonásokkal jeleztem a helybeli Ifjusági dalkör munkakörét. Vincze Ferencz igazgató tanító. — Örvendünk e megalomnak s különösen azcn, hogy pap és tanítók szép öszhangban munkálnak. Nincs kétségünk benne, hogy a földolgot a vallás erkölcsi hatásokban keresik s ennek szolgálatába áll minden. Isten segítse!

Lőrinczy József farczádi lelkész, 41 éves korában. 13 évi szolgálata után. 3 gyermeket s ifju telességet hagyva hátra, folyó hó 6-án meghalt hirtelen. Temetése 8-án történt. A templomban Menyhárt András esperes imádkozott, Lajos János bögözi lelkész beszédet mondott, sirnál Mester János mátfalvi lelkész vett búcsut a nagyszámu vidékről is odasereglett község nevében. Megboldogult egyike volt a fiatal papi nemzedék hivatásos, munkás tagjainak. Egyszerűszerénységgel, zajtalanul, de rendkívüli kitartással munkálkodott, a neki adatott talentumokkal. Egy évtized alatt fél-századra való munkát végzett. A templomát kijavíttatta. a tornyot bádccggal fedette, olyan iskolát és tanítói lakot emeltetett, mely becsületére válnék bármely egyházközségnek, a papi és tanítói lakon szüntelen javított. Derék tanítója segítségével olvasó és ifjusági együletet szervezett, a községi hitelszövetkezet érdekében sokat munkálkodott. Utolsó óráiban is egyházát forgatta eiméjében, csak addig óhajtott volna élni, míg az teljesen megszabadul a tehertől s egészen virágzóvá lesz. Ezek mellett családjáért még kézzel is sokszor a végkimerülésig dolgozott, részben ez is okozhatta halálát. Emlékezetes leszen az ő neve övéi és hívei szívében! L—s.

Az országos református tanáregyesület szervezése. Debreczenben az országosan alakult tiszántuli ref. tanáregyesület központi választmánya, mely az ideiglenes ügyvitel és a szervezés elkészítésével van megbizva, e hó 5-én gyűlést tartott. Mindenekelőtt a volt tiszántuli ref. tanáregyesület több mint 10 ezer korona vagyonának hova fordításáról tanácskozott. Minthogy az országos református tanáregyesület a tiszántulinak kiszélesítése, tovább fejlesztése, a karczagi közgyűlés intencziójához képest az egész kérdéses összeg átadatik az országos egyesület céljaira, mint alapítvány. Abban az esetben pedig, ha valamikor feloszlanék az országos egyesület, az átadott vagyon visszaszál a tiszántuli református egyházkerületnek oly föltétellel, hogy ha ujra alakulna egy tiszántuli ref. tanáregyesület, akkor annak adassék át, ellenkező esetben pedig azon tiszántuli ref. tanügyi célokra fordíttassék melyeket a tiszántuli református tanárok — kik egyszersmind a feloszlott országos egyesületnek is tagjai voltak, általános szavazattöbbséggel, határozatilag kijelölnek. Ezután az alapszabály-javaslatot készítette el a választmány azon tervrajz alapján, melyet az elnökség előre összeállított. A tervezet szerint a tagok épen úgy, mint a tiszántuli tanáregyesületben, az országosban, évi négy korona tagsági díjat fizetnek. Tankönyvek kiadása és tudományos művek kiadásának elősegítése az új egyesületnek egyik fontos feladata lesz. Ügyeit vezetik a közgyűlés, a választmány, a központi igazgatóság, a tisztviselők, még pedig 1 elnök, 2 alelnök, 1 főjegyző, 3 jegyző és a pénztárnok; végül az egyes fakultások kivánságára felállítandó szakosztályok. Az alapszabálytervezetet kinyomtatva szétküldte a választmány a szervező bizottság más egyházkerületbeli tagjainak. A nagy szervező bizottsági gyűlés február hó 2-án tartatik Debreczenben, mely alkalmommal véglegesen megállapítják, a közgyűlés elé terjesztendő javaslatot.

Eötvös Károly Sárospatakon. A Sárospatakon fölláttatandó Kossuth szobor alap javára fényes estélyt rendezett a főiskola ifjusága és tanári kara. A felolvasó illetőleg szabadelőadó *Eötvös Károly* volt, ki *Kossuth* Lajosról beszélt a turini szent öregről, Magyarország legnagyobb fiáról. A vasutnál Radácsi György theol. tanár üdvözölte. Az estélynek megragadó pontja volt még Rákóczi János theol. szavalata, az „Utazás a Balaton körül”-ből az „Utolsó szó Istenhez” cz. részt. Az ünnepély fényesen sikerült, estve bankett s fényes bál zárta be.

Révész János nagybányai ev. lelkész értesíti a lelkészársakat, hogy beszéd gyűjteménye a „Keresztre feszített Jézus hét szózata” czímmel a napokban megjelent s 1 koronás utalvány ellenében, a megrendelőknél a művet bérmentve, azonnal megküldi.

Felhívás. Miután f. év nyarán s tempломunkban új orgonát csináltattunk, az eddig használt igen díszes tölgyfa burkolatu harmoniumot eladóvá szántuk. A megvenni szándékozók a vételárra nézve értekezhetnek bővebben szóval vagy levélben a helybeli presbyteriummal. Székely Földvár, 1901. december 22. *Demeter* Zsigmond, ev. ref. lelkész.

Hivatalos rész.

5649—1901.

FELHÍVÁS.

Valamennyi egyházmegye Nt. Esperesének, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek t. t. Tanácsának és a kollegiumok s theologiai fakultás mtt. Előljáróságának.

Az egyházkerület hivatalos közlönyének előfizetési díjai beszolgáltatása körül felmerült rendellenességek megszüntetése okából igazgatótanácsunk mai napon tartott ülésében határozatilag kimondotta, hogy 1902. évi január hó 1-től kezdve az előfizetési díjakat egyházi rovatok módjára az egyházmegyék útján fogja beszélni s a befolyó összegből a szerkesztőt szerződés szerűleg díjazni.

Mint hogy a már előző időkben hozott határozat alapján kimondatott volt, hogy a hivatalos lapot minden önálló egyházközség és körlelkészség és minden kolleg. megrendelőnek tartozik és kötelesek arra a kollegiumok és az 1897. évi névkönyvben I. és II. osztályúnak jelzett egyházközségek egyenként évi 12 koronát, a III. és IV. osztályú egyházközségek pedig évi 10 koronát fizetni, ez alapon egyházkerületünk pénztárába beszolgáltatandó összegeket a következőleg állapította meg:

1. A vajdahunyadi egyházmegye terhére 280 kor. 2. A gyulaférvári ehm. terhére 136 kor. 3. A nagyenyedi ehm. terhére 366 kor. 4. A kolozskalotai ehm. terhére 356 kor. 5. A szilágy-szolnoki ehm. terhére 674 kor. 6. A deési ehm. terhére 218 kor. 7. A széki ehm. terhére 402 kor. 8. A saji ehm. terhére 138 kor. 9. Agörgényi ehm. terhére 358 kor. 10. A marosi ehm. terhére 642 kor. 11. A kükküllői ehm. terhére 346 kor. 12. A szebeni ehm. terhére 136 kor. 13. Az udvarhelyi ehm. terhére 524 kor. 14. Az erdővidéki ehm. terhére 162 kor. 15. A sepsi ehm. terhére 370 kor. 16. Az orbai ehm. terhére 120 kor. 17. A kézdi ehm. terhére 140 kor. 18. A romániai ehm. terhére 44 kor. 19. A 10 püspöki v. a. egyházközség terhére a 12 kor. 20. Az ev. ref. theolog. és 7 kollegium terhére a 12 kor. 96. Összesen 5628 kor.

Tájékoztató itt megjegyezzük, hogy az előző határozatok alapján a n.-enyedi egyházmegyéből: az alsó detrehemi és torda turi egyházközségek; a kolozskalotai egyházmegyéből: az alsó járai, kajántói, m.-létai, magyarókeréki és szamosfalvi egyházközségek, — a szilágy-szolnoki egyházmegyéből: a szilágyilosvai egyházközség, a deési egyházmegyéből: a m. köbösi, m.-n.-zsombori, ormányi és szinyei egyházközségek, a marosi egyházmegyéből: a csikfalvi egyházközség, a kükküllői egyházmegyéből: a m. szibenedeki egyházközség és a romániai egyházmegyéhez tartozó: andrásfalvi egyházközség, a hivataloslapot 1902. végéig ingyen kapják és azért azok előfizetési díjai a fennebb kitüntetett összegben nem foglalhatók benne.

Ehez képest tisztelettel felhívjuk a czimzetteket, hogy kitüntetett összegeket legalább fele részben 1902. évi március 15-ig, felerészben pedig legkésőbb június hó végéig egyházkerületünk pénztárába beszolgáltatni sziveskedjenek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1901. december hó 19-én tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Maksai János,
számvevő.

87—1902.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi anyakönyvvezető lelkész részére.

Hivatkozással a m. kir. központi stat. 7932. eln. szám alatt hozzám intézett m. 1011-hivom az anyakönyvvezető lelkész urakat, hogy a hiteletre vonatkozó adatok összegyűjtése céljából a statisztikai hivatal által — miként a megelőző években közvetlenül a lelkészi hivatalokhoz megküldendő kérdő íveket az 1901. évi adatokkal pontosan kitöltve, közvetlenül a statisztikai hivatalnak kellő időben küldjék vissza.

Kolozsvárt, 1902. január 14-én

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

85—1902.

KÖRLEVÉL

az anyakönyvvezető lelkészek részére.

Már több ízben tapasztalván, hogy utólagos anyakönyvi bejegyzéseknél és kiigazításoknál az anyakönyvvezető lelkészek a teendők feől még most sem tudják magukat kellőleg tájékozni: Szükségesnek tartom, hogy figyelmüket újól fog felhívjam a következők szigorú és pontos megtartására:

1. A pótlólag anyakönyvbe vezetendő születési, esketési és halálozási esetek kiderítését mindig az illető közig. hatóság útján kell eszközölni; az utólagos bejegyzés iránt pedig a közoktatási miniszter intézkedik.

2. Ha tehát bejegyzés, vagy kiigazítás szüksége forog fenn, a lelkész a püspöki hivatal útján a közoktatási miniszterhez tesz felterjesztést. A felterjesztés mind azon mellékletekkel (anyakönyvi kivonatok, nyilatkozatok) felszerelendő, melyeknek alapján a kiigazítás vagy utólagos bejegyzés a miniszter által engedélyezhető.

3. Ha a kiigazításra a miniszter az engedélyt megadta: a lelkész a miniszter által engedélyezett bejegyzést anyakönyvbe a Megjegyzés rovatába szóról-szóra bejegyzi, a miniszteri engedély és püspöki leirat számaival együtt, de a régi bejegyzést érintetlenül hagyja; abból egyetlen betűt is keresztülhuzni, vagy kivakarni nem szabad.

4. Ha a bejegyzés megtörtént: a lelkész két anyakönyvi kivonatot állít ki, melyek a kiigazított anyakönyvi létnek teljesen megfelelnek. Egyiket az illető törvényhatóság levéltárának, másikat a püspöki hivatalnak küldi meg. — Ugyancsak a püspöki hivatalnak küldi vissza azt az anyakönyvi kivonatot is, mely a kiigazítás engedélyezése céljából a kiigazítás előtt állított ki és küldetett volt fel a miniszterhez. Ezen kivonatnak nem Megjegyzési rovatába, mint a két előbbinél, hanem hátlapjára kell a kiigazítást szintén szóról szóra rávezetni. Egyuttal a püspöki hivatal arról is értesítendő, hogy egy kivonat a törvényhatóság levéltárának megküldetett. Önként értetik, hogy minden anyakönyvi kivonatot az egyházkerület által megállított és nyomtatott űrlapokon kell kiadni.

5. Ismételten felhívom az anyakönyvvezető lelkészek figyelmét még a következőkre is:

a) az 1895. évi okt. 1. után kötött utólagos házasság által törvényesített kivánt és a felekezeti anyakönyvbe bejegyzett természetes gyermekekre vonatkozó anyakönyvi feljegyzések kérdésében a közokt. miniszter határoz.

b) a felekezeti anyakönyvekből 1895. okt. 1-ig kimaradt minden születési és halálozási eset állami anyakönyvbe jegyzendő s tehát a belügyminiszter hatáskörébe tartozik.

c) az 1895. évi okt. 1. előtt kötött, de anyakönyvbe nem jegyzett házasságok utólagos anyakönyvelése az egyházi anyakönyvekben eszközöltetik.

Kolozsvár, 1902. jan. 14-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

57—1902.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ref. egykerületben a v. hunyadi ref. e. megyébe kebeleztet *n. pestény klopotivai* társ e. k. papi állására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Mindkét e. k. pénztárából 877 K. 14 fill. 2. Áll. fizetés kiegészítés 422 K. 86 fill. Összesen 1300 K. 3. Ezenkívül vallástanításért jár 100 K. 4. Fuvardij czimén az e. községektől ideiglenesen 100 K.

Pályázati ha'árnap febr. hó 25-ike Minősítvényvel és szolgálati bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok Bartha Lajos esperes urhoz Tordosra, u. p. Szászváros, küldendők.

Kolozsvárt, 1902. január 13, *Dr. Bartók György*, püspök.

5469—1901.

FELHÍVÁS.

Valamennyi egyházmegye Nt. esperesének, továbbá a kolozsvári, marosvásárhelyi és sepsiszentgyörgyi egyházközségek tt. Tanácsának.

Az „Erdélyi Protestáns Lap“ Nt. Szerkesztőjének és kiadójának igazgatótanácsunkhoz tett jelentéséből sajnálattal értesültünk arról, hogy az 1901. évi előfizetési díjaknak, dacára annak, hogy az év már elteelt, cs. iknem fele hátrálékban van.

A midőn a hátrálékosok névsorát alább közöljük, egyuttal felkérjük a czimzett Nt. esperes aait és a püspöki v. egyházközségek tt. Tanácsát, hogy sziveskedjenek a kitüntetett hátrálékoknak felgyűjtése és *legkésőbb f. évi február hó 15-ig* egyházkerületünk pénztárába leendő együttes beosztásának iránt a legerélyesebben intézkedni.

Nt. Esperes aiait felkérjük, *hogy ha a hátrálékos díjak valamelyik egyházközség részéről hozzájuk február hó 10-ig be nem fizettetnének*, az illető egyházközség lelkészétől a mulasztás okáról jelentést kérvén, Ig. tanácsunkat haladéktalanul értesítsék, hogy további intézkedéseket tehessen

A hátrálékok a következők:

Kimutatás.

Az e délyi protestáns lap 1901. évi előfizetési díj hátrálékairól.

Kitüntetve: 1902. január 14-éről.

I. Vajda-hunyadi egyházmegye: Fehérvíz 12 kor. Kristyor 10 kor. Maros-Ilye 10 kor. Maros-Némeli társ. M. Solymos 10 kor. Nagy-Klopotiva társ. N. Pestyén 10 kor. Óralya-Boldogfalva 2 kor. Petrozsény 2 kor. Piskitelep 2 kor. Rákosd 10 kor. Összesen 68 kor.

II. Gyulafehérvári egyházmegye. Abrudbánya 12 kor. Zalathna 12 kor. Vingárd 10 kor. Összesen 34 kor.

III. Nagyenyedi egyházmegye. Felenyed 12 kor. Istvánháza 10 kor. Maros-Déce 6 kor. Toroczko-Szt. György 10 kor. Összesen 38 kor.

IV. Kolozs-kalotai egyházmegye. Damos-Jákótelke társ. 10 kor. Györgyfalva 10 kor. Körösfő 5 kor. Magyar-Gyerő-Monostor 10 kor. Magyar-Valkó 10 kor. Méra 10 kor. Összesen 55 kor.

V. Szilágy-szolnoki egyházmegye. Ardó 10 kor. Ákos 5 kor. Borzás 10 kor. Egrespatak 10 kor. Ér-Szodoró 10 kor. Göresön 5 kor. Hadad 2 kor. Kusaly 10 kor. Lompért 10 kor. Monó 10 kor. Nagy-Mon 10 kor. Nagy-Paczal 10 kor. Ördög Kut 12 kor. Pelekeszi 12 kor. Sülelmed 10 kor. Szakácsi 10 kor. Szilágyszeg 10 kor. Szilágy-Bagos 10 kor. Szilágy-Balla 12 kor. Szilágy-Cseh 12 kor. Szilágy-Nagyfalu 12 kor. Szilágy Somlyó 12 kor. Tasnád-Szarvad 10 kor. Vervölgy 12 kor. Összesen 236 kor.

VI. Deési egyházmegye Doboka 10 kor. Esztény 10

kor. Kendi-Lóna 5 kor. Magyar-Lápos 12 kor. Ördög-Keresztur 10 kor. Választur 10 kor. Összesen 57 kor.

VII. Széki egyházmegye. Apanagyfalu 5 kor. Bacza 10 kor. Buza 10 kor. Feketelak 10 kor. Kudu 10 kor. M.-Borzás 5 kor. M.-Déce 10 kor. M.-Fráta 12 kor. M.-Kályán 10 kor. Málom 10 kor. Mócs 2 kor. Nagy-Devecser 10 kor. Noszoly 10 kor. Nyárló Kékes 10 kor. Retteg 12 kor. Szász-Zsombor 10 kor. Szent-Margita 10 kor. Szépenyertü-Szt.-Márton 5 kor. Vajda Kamarás 10 kor. Viczo 5 kor. Visa 10 kor. Összesen 186 kor.

VIII. Nagy-sajói egyházmegye. Sajó Udvarhely 10 kor. Szász-Czegő 10 kor. Szász-Máté 10 kor. Szász Új-Ös-Fűzkut 12 kor. Összesen 42 kor.

IX. Görgényi egyházmegye. Felfalu 12 kor. Kis-Fülpös 10 kor. Komlód-Oroszfája 10 kor. M.-Nagy Fülpös 10 kor. Magyaró 6 kor. Mező Újlak 10 kor. Nagy-Erece 10 kor. Nagy Ölyves 10 kor. Sárpatlak 12 kor. Tancs 5 kor. Uzdí-Szent Péter 10 kor. Összesen 105 kor.

X. Marosi egyházmegye. Abod 10 kor. Baczka Madaras 10 kor. Bede 10 kor. Bő 10 kor. Erdő-Szt. György 12 kor. Fintaháza 1 kor. Gyalakuta 12 kor. Hagymás-Bodon 10 kor. Havad 0 kor. Ikland-Kaál társ. 10 kor. Jedd 10 kor. Kakasd 10 kor. Kebele Szentiván 10 kor. Kendő 10 kor. Kibéd 12 kor. Luka-Ilenczfalva 10 kor. Magyarós 10 kor. Mája 10 kor. Mező-Csávás 12 kor. Mező Fele 10 kor. Mező-Kölpény 10 kor. Nyárad-Szent-Anna 10 kor. Nyárad-Szent Benedek 10 kor. Nyárad Szent-Imre 10 kor. Selye 5 kor. Somosd 12 kor. Sívárad 10 kor. Szent-Gericze 10 kor. Szent István 10 kor. Szent-Simon 10 kor. Székes 10 kor. Tompa 10 kor. Összesen 316 kor.

XI. Küküllői egyházmegye. Bethlen Szent Miklós 5 kor. Buzás-Besenő 10 kor. Egrestő 10 kor. Gógán 10 kor. Gógán-Váralya 10 kor. Harangláb 10 kor. Héderfája 12 kor. Kis Kend 10 kor. Küküllő-Széplak 10 kor. Magyar-Dellő 10 kor. Maros Bogáth 12 kor. Maros-Csapó 10 kor. Radnóth 10 kor. Szász Dányán 10 kor. Szász Medgyes 10 kor. Szőkefalva 10 kor. Összesen 159 kor.

XII. Nagyszébeni egyházmegye. Kis Enyed 10 kor. M.-Lapád 10 kor. Oláh-Ujfalu 10 kor. Összesen 30 kor.

XIII. Udvarhelyi egyházmegye Alsó Siménfalva 10 kor. Alsó Sőfalva 12 kor. Bögöz 12 kor. Bözöd 6 kor. Dombos 10 kor. Felső Sőfalva 12 kor. Homoród-Szt.-Márton 10 kor. Kányád-Jásfalva 10 kor. Kis-Solymos 10 kor. Küsmöd 5 kor. Magyar Dálya 10 kor. Muzsna 12 kor. Nagygalambfalva 10 kor. Nagy-Solymos 10 kor. Parajd 12 kor. Patakfalva 10 kor. Szolokma 10 kor. Telekfalva 5 kor. Uj-Szekely 10 kor. Összesen 186 kor.

XIV. Erdővidéki egyházmegye. —

XV. Sepszi egyházmegye. Árkos 5 kor. S.-Besenyő 5 kor. Egerpatak 10 kor. Komolló 10 kor. S.-Magyarós 10 kor. S.-Martonos-Fotos 5 kor. Szacsva 10 kor. Szotyor 10 kor. Zalán 10 kor. Összesen 75 kor.

XVI. Orbai egyházmegye. Körös 10 kor. Páké 10 kor. Telek 10 kor. Összesen 30 kor.

XVII. Kézdi egyházmegye. Alsó Csernáton 6 kor. Fel-Torja 10 kor. Maksa 5 kor. Összesen 21 kor.

XVIII. Romániai egyházmegye. Braila 12 kor. 8 fill. Pitest 14 kor. 8 fill. Plojest 12 kor. 8 fill. Andrásfalva 12 kor. 8 fill. Összesen 50 kor. 32 fill.

XIX. Püspöki egyházak. Kolozsvár 12 kor. Maros-Vásárhely 12 kor. Sepszi-Szentgyörgy 12 kor. Összesen 36 kor.

Kolozsvárt, 1902. január hó 8 án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

**Erdély legnagyobb üzlete és
ékszerek gyártására egyedüli
berendezett műhelye.**

Sárga János

**ékszerész
Kolozsvárt.**

Fő üzlet:

Mátyás
király-tér.

Piók-üzlet:

Wesselényi
Miklós-utca 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű *arany és ezüst művekben, drága köékszerekben, régiségek*, valamint a legújabb *angol és francia különlegességekben*. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett **műhelyemet**, hol *modern ékszerek* gyártása, átalakítása, *vésnöki és ötvös-művészet* remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

6

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Sötétség és világosság.

Alapige: Efezus: 5, 8. „Valátok régen sötétség, most pedig világosság az Urban. mint világosságnak fiai úgy járjatok.”

Télen érezzük leginkább az égnek sötétségét. A hosszú téli éjszakák eszünkbe juttatják azt a sötétséget, a mely az emberi lélekre borul. Az efezusbeliek se tudtak teljesen megszabadulni a pogány világ sötétségétől. Az elvakult tömeg még rajongva kiáltotta Nagy az efezusbeli Dianna! Pál Apostol által terjesztett evangéliomi világosság még nem foglalta le annyira a lelkeket, hogy meg szabadulhattak volna a régi világnézet sötétségétől. Valóban szükséges volt az apostoli intés „Járjatok, mint világosságnak fiai.

Pál apostolnak atyai tanácsa elhat Efézustól mihozzánk is. Meghalljuk azt első sorban mi református keresztyének, kiknek legszentebb kötelességük úgy járni, mint a hogy az a világosság fiaihoz illik? — A tél hosszú estéin gondolnak-e a református családokban arra az egyre, a mi a legszükségesebb, a lelki világosság terjesztésére? Boldog az az ember, a ki a tél magányos, csendes estéjén keresi az Urban való világosságot, a ki a magába szállás áhitatos óráiban igazi nyugalmat talál a Krisztusban. Lehet-e az éjszakának ridegségét, a hosszú este unalmát jobban elűzni, mint a lelkiekben való gyarapodás által? Mily alkalmas eszköz erre a biblia, az énekes könyv, a valóságos iratok olvasása!

„Valátok régen sötétség, most pedig világosság az Urban.“ Hajdan a mi lelkünk is kötve volt. Az élettelen, megkövesedett egyház tagjai voltunk, a mely az élő Krisztus helyett bálványképekkel s üres szertartásokkal töltötte be az emberi képzeletet. De dicső reformátoraink Zwingli, Kálvin és Luther megmutatták újra az üdvösség után sovárgó lelkeknek az Urban való világosságot. Nem rejtethetik el a hegyen épített város. A mi szövétnékünk újra meggyújtott.

Most a mi kötelességünk úgy járni, úgy élni, mint a hogy az a világosság fiaihoz illik. A világosság fiai-nak örökösen készen kell állani a harcra a sötétség fiaival szemben. Nem szabad félnünk az ellenségtől. Hiába sivitanak az ultramontán baglyok a mi Sionunk körül. Hiába erőszakolják rá sötét tudományukat a mi hitsorsosainkra, az embereknek ma már nem kell az éjszaka, a lélek ma már világosság után vágyik. Ez az ő eleme. Mint a madár a magos, szabad légkörben érzi csak jól magát, úgy a református is csak a Krisztusban való világosságot keresi, ott érzi magát jól, ez az ő igazi légköre. Bármit is fogjanak ránk ellenségeink, azt kénytelenek ők is elismerni, hogy mi az Istenben és Krisztusban az életet és az igazságot

keressük. Ezért kell nekünk az apostoli intésnek mi-sik oldalát is figyelembe vennünk.

„Valátok régen sötétség, most pedig világosság az Urban.“ A tűznek, a napnak nem csak fénye, világossága van, hanem melegsége is. A Krisztusban való fénynek ez a melegsége a keresztyén atyafiui szeretet. Hideg, kemény, zord tél volt annak a papnak és lévitának szívében, a kik közönyösen mentek el a jerikhoi sebesült mellett. Igazi melegség, felebaráti részvét nyilatkozott meg az irgalma szamaritanus szívében. Fagyos tél uralkodott azoknak a farizeusoknak lelkében, „a kik elhagyták, a mi a törvényben főc'olog, az ítéletet, az irgalmas-ságot s a tökéletességet.“ És kérjük mi is, vajjon a Krisztusban való világosság behat a mi szívénkbe is, termékenyítőleg, áldásosan, mint a melegítő tavaszi napsugár?

Lássuk csak azt a református szeretetet. Hitsorsosaink, a kiknek karöltve kellene terjeszteniök a Krisztusi szeretetet, egymás ellen harcolnak meddő szóvitákban. A kiknek közösen kellene lobogtatniok a humanizmus, az emberszeretet, a felvilágosodás zászlaját, egymásra leleselkednek. — És lássuk benn a mi anyaszentegyházunkban a szeretet működését. Egy házi életünkben mily nagy a közönyösség, a hidegség Isten igéje iránt. Templomaink üresek. Jogosan kérdezhetjük hol van a régi hitbuzgósága? Hol a régi áldozatkészség? Hányszor szégyenit meg minket az evangéliumi szegény özvegy az ő fillérével? A levéltárban eltarkult régi irások jelzik, mennyivel másképp lelkesedtek őseink a református egyház iránt való szeretetben. Egymással versenyeztek a nemes tettekben. A főuri nők sajátkezüleg varták a szegény falusi kis templomaink számára a templomi dísz. Főuraink pedig alapítványokat tettek s saját költségükön tanították a jelesebb protestáns ifjakat. — Oh akkor még tavasz volt, a protestáns hitbuzgóság életadó tavasza.

Oh ne engedjük, hogy a mi szívénkben is uralkodjék a tél dermedt fagy. Engedjük a Krisztusihit melegítő sugarainak át lelkünket, hogy olvassa fel az a közönyösség, az önzés s a szeretetlenség hideg jég kérgét. Járjunk úgy, mint a hogy az a világosság fiaihoz illik. „Valátok régen sötétség, most pedig világosság az Urban, mint világosságnak fiai, úgy járjatok. — A sötétség kora letűnt, fegyverei elrozsdásodtak. Az új kor tudományos felfedezései teljesen háttérbe szorítják a megkövesedett egyház tanait. A világosság, a protestántizmus a jövő, a mely hiven ragaszkodik az Isteni kijelentés tartalmához, mindazáltal soha se jó ellentmondásban az emberi szellem tudományos vívmányai-val. A mi elvünk szerint a legtudományosabbnak s a legbőlesebbnek, egyszersmind a legvallásosabbnak kell lennie.

Király Béla.

Miért üresek templomaink?*)

Korunkra nem lehet ráfogni, hogy nagyon egyházas. Ez még önmagában nem is volna olyan nagy veszedelem. ha karöltve nem járna vele a vallástalanság. Az üres templomnak nincsenek panaszos ajkai, de az üres szív megdöbrent, szájalomra indít. Nem abban van a veszedelem, hogy az emberek elfordultak az egyháztól, a templomtól, hanem abban, hogy szemeiket a „láthatatlanról és örökkévaló“-ról a „láthatóra és ideigvalóra“ fordították. A múlt dolgok természete pedig az, hogy minél többet bírunk belőlük, annál többre vágyunk s megelégedést nem találunk soha. Ezért kell foglalkoznunk az üres templomok kérdésével, ezért kell keresnünk az orvosságot, az eszközöket, melyekkel ismét benépesíthetjük a templomokat s megtölthetjük a sziveket.

Kik hiányzanak leginkább templomainkból? A műveltek s ezek közül is a férfiak. Ők érzik legkevésbé szükségét a templomnak — legalább a mai viszonyok ezt mutatják. Sokan vannak, a kik éppen elvből nem mennek templomba, nem érdeklődnek az egyház iránt. Sőt én hiszem, hogy akadnak ma is Schillerek, kik így szólnak: „Melyik vallást vallom én? egyiket sem az általam nevezettek közül. És miért nem? vallásosságból.“ És ezekről az emberekről nem lehet csak úgy rövidesen azt mondani, hogy vallástalanok, hogy megvetik az egyházat. Ezzel vádolni őket jogtalanság. Nem adták meg magokat a rideg tagadás sötét szellemének, nem bántják az egyházat, sem az egyház tanát, tisztelik a papot, sőt néha — ha éppen ki nem térhetnek előle — az istentiszteleten is résztvesznek. Annyi azonban tény, hogy ők jobb szeretnek a templomtól távol maradni. A nőket még ott találjuk a templomban, mert náluk mélyebb az érzés, kevesebb a reflexió, de ne gondoljuk, hogy ők nem hajlandók utánozni a férfiakat. Az ifjak pedig éppen a felnőttek után indulnak. Keressük a templomkerülés okát. Sokan a modern műveltségben látják ezt s kárhozzátják a mai egész kulturális életet, erős vádakot zúdítanak a nyakába, a hol csak alkalom nyílik rá s nagy jó akarattal intik a népet, hogy vessék meg a mai műveltséget s térjenek vissza a régi hithez s az elhagyott templomokba. Mit lehetne okosabbat tanácsolni? És én mégis szánom e népet. Nekem úgy tetszik, hogy minden időnek meg van a maga műveltsége, kulturális élete, a mely legjobban illik hozzá, a mely az igazi, az, a melyben élnek s a melyben élniök kell azonkor embereinek. A mai kornak is meg van a neki megfelelő kulturális élete. Ez a műveltség, ez a modern műveltség hosszú idő küzdelmeinek eredménye. Az emberi lélek vitte harczba minden erőit; nagy és nemes volt a harcz s

víványa meghazudtolása volna az emberi léleknek? Nem, ez előttem lehetetlen Hegel nélkül is. A modern műveltség nagy erő, nagy hatalom. Ha szembe uszunk vele, elsöpör; ha megvetjük, az életet vetettük meg. Vagy elmenekülünk a pusztába, vagy számolunk ezzel a hatalommal. Mi protestánsok vagyunk, nekünk számolnunk kell. Látjuk miként tör ma minden ember feltartóztatlanul általános műveltségre és ha ez a törekvés elvonja a népet a templomtól akkor itt a templom és a nép jövője forog szóban. Meghíusítsuk e törekvést? Kicsoda merne erre vállalkozni? Ezt a törekvést támogatnunk kell. nemcsak vezetnünk kell keresztül a templomon, az evangelium kies mezején az örök szeretet fényével és erejével. A történelem bizonyítja, hogy a keresztyén szei lem valahányszor diadalmat ült a világ felett, valahányszor új életnek nyitotta meg útját mindig kezét fogott az akkori idők műveltségével és sohasem az átokkal vívta szép győzelmeit. Az emberiség örök törvénye a fejlődés. Nincs hatalom, a mely útjában feltartóztassa, nincs hatalom, a mely visszafelé vigye. A történelem ismer reakziót, de ez nem visszaesés, hanem elősegítése az elhanyagolt jogos érdekeknek. Az egyháziatlanság, az üres templom reakciója az orthodoxyának, hogy jogához jusson az elhanyagolt igaz, benső vallásosság, a szivekben élő erő. Az orthoxia és a rationalismus egyformán meghamisították a keresztyén vallást. Ezt érezzük ma, azért kérdezősködünk a vallás lényege után.

A modern emberrel számolnunk kell. Meg kell találnunk keblében a vallás székhelyét, összhangba kell hoznunk a vallást lelkének többi tartalmával, hogy áthassa ezt, s erejénél és természeténél fogva vezető szerepre küzdje fel magát s legyen irányítója a modern ember modern világnézetének. A vallás igazságainak örökkévalósága nem abban áll, hogy az embereknek minden időben ugyanaz legyen a gondolata, érzése, vágya, törekvése; hanem abban, hogy minden időnek gondolatait, érzelmeit, vágyait, törekvéseit — legyenek bármily különbözők — az Örökkévalóra irányítja, azokra az örökkévalóság bélyegét nyomja. A mai társadalom üzlet. Itt ver legerősebben a pulsus. Sokan buzgólkodnak szabadabb és igazságosabb társadalmi rend teremtésén, az elnyomottak fölemelésén, mások aggódva örködnek, hogy a társadalmi rend régi gyökereit ki ne tépjék. A mindennapi élet érdeklí az embereket. A mystikus vágyódás, képzelődés, romantika eltűntek s helyüket a természetes valóra irányított érzék, a józanság foglalta el. Ezeket az embereket nem lehet csupán a túlvilágra utalni. Erre a világra irányozzák tekintetüket s ha mi ezzel nem törődünk, ott hagynak. Ezeknek hiába prédikáljuk a Buddha tanát, ezeknek Jézus Krisztust kell prédikálnunk, a ki *szánta a népet*, kinek kezében, mint a mesebeli Myda-

*) Klavenessnek a »Christliche Welt«-ben megjelent »Modern indifferentismus és az egyház« cz. felolvasásából vettem át egyes gondolatoit. B. S.

séban, a földi dolgok mennyei fényt, drága értéket nyertek.

A tudományok folytonosan terjednek. Látjuk miként váltják apró pénzre a tudomány kincseit és kínálják a népnek. A tudományok iránya pedig modern. Mit tegyünk? Az irányon igyekezzünk változtatni, vagy a népet intsük, vonjuk el e család kincstől? Az elsőt nem tehetjük. És tehetnök-e a másodikat mi, kiknek dicsekedésünk a tudomány rehabilitálása, a népnek fölvilágosítása? A mi egyházunk soha sem menekült vastag falak mögé a világosság elől. A mai tudománynak pedig két alaptörvénye van, melyekből nem enged: a *tapasztalat* és az *okozatiság*. Marad itt még hely a vallás, az Isten számára? Vagy igaza van annak a VII-ik gimnasistának, a ki így szólott: „én nem tudom, miért is tanítanak vallást és fizikát együtt, valamelyiknek a kettő közül esnie kell?” Ugy-e bár senki sem veszi komolyan a VII-ik gimnasistát. No hát én komolyan veszem. Nemcsak azért, mert ez az ember már 10 esztendei vallásitanításban részesült (!) s gondolkozásával számolnunk kell, hanem azért, mert a VII-ik gimnasistának igaza van. Mihelyt Isten, az ő munkásságát csak a rendkívüli hatásokban, a természet rendjébe való belenyulásokban, nevezzük nevén: a csudákban látjuk, mihelyt a vallást a mindennapi élet tapasztalati mezejéről, az ember lelkéből kiszakítottuk, azonnal megfosztottuk tőle a modern embert. Követ adunk a vallás kenyere helyett s jajgatunk, hogy az emberek más helyen keresnek táplálékot s megrontják vele önmagukat. Egyházi irodalmunk mondhatni nincs, mert nincs olvasó közönség. Én úgy hiszem — s a profán irodalom bizonyosságot tesz mellettem — hogy az élő és éltető szellem tért hódít magának. Nem vagyunk jobban a prédikációval. Nem sokan és nem szívesen hallgatják, nem érdeklődnek iránta, unalmasnak találják, nagyon várják a végét. Pedig az apostolok prédikációja hajdan új világot teremtett, a reformátoroké világot újított meg. Valahol hiba van. A közönségben? Nem tudom. De azt tudom, hogy romlottabb világot győzött már meg a prédikáció a mainál.

(Vége következik)

Megjegyzések a Hamar István „könyvismertetésére.”

E lap olvasói előtt köztudomású dolog, hogy a múlt esztendő végén *„Egyházi Beszédtek”* címen egy kötetet bocsátottam közre, mely hirneves és irányadó német egyházi szónokok beszédeinek szabad átdolgozását foglalja magában. E munkában egy percig sem haboztam épen azoknak műveit ültetni át, kiknek neve egyként fényeskedik úgy a theologiai tudományosság, mint a *gyakorlati egyházépítés terén*. Igazi szolgálatot véltem teljesíteni ezeknek a beszédeknek átültetésével, a melyek — szerintem — mintául szolgálhatnak arra nézve, hogy miként kell a keresztyénség vallásos

világúezetének örök igaz tartalmát korunk emberei, hiveink lelkébe beplántálni.

A Prot. Egyházi és Iskolai Lap“ ez évi I. számában *Hamar István* bírálja a kötetet, álláspontját, felfogását s ítélete támogatására egy egy az összefüggésből kikapott szót és fogalmat idézve, keményen elítéli. *Ráczióndlistának, unitáriusnak* s Isten tudja még minek nem mondja.

Elszomorított a *Hamar* bírálata, de nem a beszédek lecsepülése miatt, mert hiszen azoknak az értéke felől a Hamar bírálata nélkül, — sőt annak dacára is egészen tisztában vagyok én, s minden más fegyvelmezett, józan protestáns gondolkozásu ember is, — hanem azon szempontból, hogy mennyire kezd erőt venni nálunk is az *kripto katholicizmus*, mely a pápa tekintélyével szemben az irás *betűjének* tekintélyét, annak csalatkozhatatlanságával emezét állítja szembe. Mivé l sz ilyen nevelés mellett a hazai ref. papság s mivé az a törekvés, mely műveltséget és vallást összhangba igyekszik hozni!?

E is határoztam, hogy nem reflektálok a dologra miután az minden hozzáértő előtt világos, hogy itt *elvi* álláspontok állanak szemben egymással; de az „Erd. Prot. Lap“ 2-ik számának megjegyzése mintegy felhív erre.

Egy rövid reflexio keretében nem fér be, hogy én *Hamar* urral, vagy bárki mással is polemikába keveredjem az általa kifogásolt *sarkalatos elvi kérdések* felől, mert akkor irhatnánk pro et contra a Krisztus természete, büntelensége, messiási tudata, istenfiúsága, az evang. prot. keresztyénség lényege és szelleme, az ő- és új szövetségi istenfogalom, a szabadelvű és nem szabadelvű theologiai irány stb. felől hosszú-hosszú cikksorozatokot. de hogy egymást meggyőzhessük, az ki van zárva egyszerűen azon okból, mert a hol a legfőbb argumentum ez: „meg vagyon írva“ mikor azonban magyarázni igyekszel, hogy *mi* is vagyon megírva és *hogyan* is vagyon megírva, akkor a másik fél csak betűt lát és betűt rág: ott a vitaközös meddő sége előre nyilvánvaló.

A vita tehát célra vezető nem volna; ülőben is a szabadelvű keresztyénség és az akár holt-, akár jogi-, akár pietista orthodoxia irányú közötti ellentét ezek kérdésekre nézve oly ekklatáns és oly általánosan ismert, hogy nyilvános vitatásukra már többé szükség nincs; s így a beszédekben nyilvánuló álláspont bizonyítását, vagy védelmezését feleslegesnek tartom.*)

A theologia ma már hála a fevilágosult nagy elmék annyi küzdelmének — kritikai apparatussal dolgozó *tudomány*, melynek célja világosságot terjeszteni, rejtett igazságokat éles szemmel fürkészeni s a tudományos theologiai eredmények által megtszított, megnevesített és biztos alapra visszavitt ker. valóságokat megfelelő alakban és modorban *igehirdetés* által hiveink közkincsévé tenni. Ezt a célt óhajtják szolgálni az általam kiadott, s *Hamar* által irtalom nélkül lerántott *„Egyházi Beszédtek”* is. Hogy így bánt el velük az nem bánt, mert ismerve álláspontját, teljesen tudom mérlegelni bírálatának értékét!

Hogy azok a beszédek *használhatók* és *építőek*, azt tapasztalatból tudom, mert hiveim lelkében közvetlen és maradandó hatást elérni velük s ugyanezt hallom minden lelkészársamtól, ki azok szellemében hirdeti az *igét!* *Hamar* erre vonatkozólag quasi gúnyosan így szól: «Egyáltalában nem vonom kétségbe, hogy a Jancsó nagyenyedi gyülekezete áll a vallási és erkölcsi tudás ama magaslatán, a melyen egyházi beszédek megemészthetők arra nézve stb;» — hát mondhatom, hogy az én gyülekezetem igenis, áll oly ma-

*) Ebben már nem értünk egyet. A különböző irányoknak akár theoretikus vitatásában és pedig ismételt vitatásban is haszon van, ha a vita kellő elvi magaslaton és higgadsággal s a vitaközö felek személyének és meggyőződésének kellő tiszteletben tartása mellett foly. S valóban ilyen vita nálunk immár nagyon is jól fogna. Szerk.

gaslaton! Sőt azt hiszem, hogy áll oly magaslaton minden *öntudatos* nevelt reformált gyülekezet!... *Hamar* a „tej italát“ ajánlja. Helyes! Az tápláló... de gyenge étel s csak *gyermeknek* való! Mit egyék akkor a férfiú? Vajjon azt kielégíti é; nem kell-e egy bi onyos időn túl „keményebb eledel“ is? Avagy népünket örök időkre *gyermeknek* nézzük s soha se engedjük kinőni a polyából? Vajjon azt kívánja tőlünk a protestantizmus lényege és szelleme?... Ilyen felfogás mellett konstatálom kell, hogy a Kritikus úr is még mindig csak a „tej italával“ táplálkozik! Vajjon akkor mivel táplálhatja hallgatóit? ...

Hamar beszédein öntudatos, protestáns módon világos és szabad szelleméért *rációnálistának* és *unitáriusnak* nevez engem s úgy suba alatt elárulja, hogy több hitre is volna szükségem.

Hogyne! Magam is gyakran könyörgök az Urnak: „Hiszek Úram! légy segítségül az én hitelenségemnek“ (Mrk. 9. 24.), de érzem, hogy más hitért imádkozom, mint a betűnek elhívése s Isten is más módon gyarapítja az én Benne, Szent Fiában és Szent Lelkében való hitemet. Felvilágosításul csak annyit, hogy «szabad» átdolgozásom csak a *formára* vonatkozik és nem a *tartalomra* is. Tudom mivel tartoztam azon fényes neveknek, kiknek beszédeit átültettem. A beszédek tartalmát és felfogását egyfelől erkölcsi lehetetlenség volt változtatnom, másfelől örömmre szolgál, hogy hitükben egynek érzem velük magamat s most az, hogy *Hamar* urtól a hitelenség vádját együtt hordozhatom Schwarz-al, Palmer-rel, Ulrici vel, Hagenbach al stb., sőt a reformátorokkal és a *bibliavők* nagy részével is sőt — legalább egy ponton — még a Jézus Krisztus-al is. Biz' ez úgy van, a mint lesz alkalmam alább kimutatni.

Mert azt, hogy Jézus Krisztus történetileg „ember“, a bibliai íróktól *Hamar* unig még senki sem tagadta. Hogy pedig „puszta ember“, „csak ember“, ezt a beszédek sem állítják. De *Hamar* urnak „botránkozás“ az „ember“ szó Jézus Krisztussal kapcsolatban s kritikája „lelkismeretességére“ elég jellemző, hogy a 41. lapon található e mondatból: „...egyszerű ember ő, ki földi kitüntetések után nem vágyakozik“, idézi az „egyszerű ember“ kifejezést annak bizonyítására, hogy én a Krisztust „egyszerű ember“ nek — a „puszta ember“ értelmében — mondom. *Hamar* úr! a megbízhatóság feltétele az „igazságosság“, e helyen pedig ön *elcsavarta* a mondat könnyen felismerhető értelmét! Ez egy tudós tanárhoz nem illő! -- Hogy én őt „a nép egyszerű fia“-nak mondom (42. l.)?! De ugyanazon egy szuszra „a legfelségesebb király“-nak is és nyilván érthetően ugyanazon ellentét értelmében, melyet olvashatni Róm. I. 3—4-ben e képen: „... ki a Dávid magyaból lett test szerint, (de) megbizonyítottatott hatalmazon Isten Fijának lenni a szentelő lélek szerint...“ *Hamar* úr, a *fél igazság* — *nem igazság!* — Fejlődőnek, a kísértések által megtisztulónak mondom az ő messiási tudatát?! Nos. tanár úr, mit ért ön az előbbi idézet szavai alatt: „a szentelő lélek szerint“? vagy Héber II. 10. ezen kifejezése alatt: „Mert illendő vala, hogy (az Isten) az ő (fiak, emberek) Fejedelmét a szenvedések által szentelmé fel“? vagy az alatt, hogy „annak okáért mindenestől fogva hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy könyörülő lenne és hív Főpap...“ Mert *nivelhogy* szenvedett, mikor megkísértetett, azoknak is segítségül lehet, a kik megkísértettek? Vagy ez alatt: „Jöllehet Fiu volna, azokból, a melyeket szenvedett, megtanulta az engedelmisséget? Héber. V. 8. — És hogy „Kr. áldozata csupán arra szolgál, hogy megbizonyítsa az Atya iránt engedelmisséget“ s eredménye csupán abban nyilvánul, hogy... „viszontszeretetet kelt lelkünkben“?! S önnek tanár úr ez mind „csupán“?! Hát olvassa el Philipp II. 8--9 és János III. 9-et és ha már olyan nagyon benne van a kath. Anselmus szeretében, gondoljon egy pillanatra Abelárdra is, vagy ezeken túl ne

feledje, hogy a Pál objectiv váltság *elmélete* mellett a bibliában is ott találja a János váltság *ta-pasztalatát*, a mely épen azon sarkallik, a mit a kifogásolt beszéd e szavakkal fejez ki, fontosságához mért ritkított betűkkel — a mit azonban a tanár úr igazságérzete szükségesnek tart elhallgatni! —: „*ebben a halálban oly csodás erő rejlett, mely ellenállhatatlanul viszontszeretetet kelt.*“ „*Ellenállhatatlanul*“ tanár úr, és „*kelt*“, nemcsak „keltet!“ Tudja a Tanár úr, mit tesz ez? Kérdezze meg, valjon az unitáriusok a ceptálják-e ezt? No, hát a ki tudja, de csak úgy, ha tudása annak a kettős szeretetnek *érzésén és tapasztalatán* nyugszik: az nem fog *theoriákon* lovagolni, szavakba kapaszkodni, ha mindjárt a Pálé vagy Péteré is az, mert bizony ezek is csak „mértékkel“ kapták a Szentlelket s amit ez adott nékiek, azt is, különösen az első nagyon is „zsidó gondolkodás szerint és rabbinusi terminológiákkal“ fejezte ki, alkotván egy valóságos metafizikát, nagyon is antropomorfizált képzetekkel. Hanem ezt egy „hívó“ tanár úgy-e nem fogadhatja el?

Még csak egyet. Azt a XXIX. sz. beszédet! „Mester ki vétkezett; ez-e vagy az ő szülői, hogy ő vakon született?“ Az „evangeliumi“ tanár úr itt nem fogadja el magának *Jézusnak* magyarázatát: „*sem ez, sem az ő szülői*“ Az „evangeliumi“ theologia itt *Jézussal* szemben *Mózesre* és Drummondra s az ő angol „hívó“ *biologusaira* hivatkozik. Tanár úr, értsük meg a dolgot! A tanár úr itt is zsidó vallású, zsidó vallásos világnézetben él, mint a „helyettes elégtétel elméleténél“ Talán az ő-szövetségi professzorság eredménye?! Így jár az ember, ha folyton csak „bibliai“ tanról beszél s még a tanár sem tesz különbséget az egyes bibliai írók egymástól nemcsak eltérő, de sok helyt „homlok egyenest“ ellenkező világ, élet és erkölcsi nézetei közt. — Itt arról a zsidó felfogásról van szó, hogy a szenvedés és bűn egymásnak mértékei. Bizonyára Pesten is úgy tudják, hogy a zsidó „jogi“ vallásosság e problémája Job-ban van szemléltetve, sőt dramáztatva. Minden szenvedés a bűnnek büntetése: így fogta fel a zsidó; ezért itéli barátai feltétlenül bűnösnek Jóhot. De úgy-e, hogy ez ellen Job is protestál s az író is *új* megoldást keres, az igazak szenvedését „megpróbáltatás“ nak nyilvánítja. A kereszténység egyes irányai a „*megfizetés*“ e földön fel nem vehetett részét a jövő életre viszik át. Körülbelül e zsidó „megfizetési“ elméletnél tart még ma is a legtöbb, magát keresztényennek nevező ember s köztük a tanár úr is.

Pedig már a próféták protestálnak a Jáhvé *igazságossága* nevében az ellen, hogy „*az atyák ették meg a szörőt s a fiaknak vássék el a foguk tőle.*“ Ez az erkölcsi világ *személyes* felelőssége mellett nem is lehet másként. Büntetésnek csak az olyan bűn következményét érezhetem, a mely bűnnek *bűnsúlyát saját felelősségemnél fogva érzem.* A mi nem ilyen: az *szenvedés, de nem büntetés*, mert hiányzik belőle a bűnösség, felelősség és bűnsúly érzete. A büntudat az Atyától elszakít, a szenvedés nem. Amabban elítéltnek érzem magam, ebben nem. Ez nagy különbség! Hogy a bűn következményei, de az illetőre nézve már nem mint büntetés, hanem mint szenvedés, dologi okozatosságban tovább szerepelnek ezt a beszéd nyilván elismeri, midőn azt mondja: „sok külső, szemmel látható testi betegség is egyenesen bűneinknek gyászos következménye.“ S annak, hogy e tétel kiterjesztessék azon bűnőkre is, a melyeknek fizikai kapcsolatuk van (pl. nemi élet), annak e beszéd útját nem állja, bár — érthető okokból — nem részletezi. Hogy az erkölcsi világréndért „egyetemleges felelősséget“ is hordozunk azt én nem tagadom, de igen azt, hogy ennek szenvedési büntudattal terhelnék az egyént. Hát én azt itt készségesen elismerem, hogy Róm. V. 12-öt én a tanár úr által óhajtott értelemben nem magyarázhatom mert és *bűnsúlyal* bíró eredendő bünt el nem ismerem, hanem azt Pál apostollal az öntudatlan állatóság azon „*holt bűn*“-ének tekintem, a mely az öntudat ébredé-

sével együtt járó s azzal együtt szaporodó »törvény által elerenedik meg.« azaz nyer bünsúlyt. Azaz nem bűnnek — a szó igazi értelmében — hanem a *szűz*-ből. az érzékiségéből a véges anyagi létből származó és ez életben *levetkőzhetetlen gyarlóságnak* tekintem, mint a hogy ezt ki is fejezi a beszéd e passusban: »a legtöbb szenvedés sem nem büntetés, sem nem fegyelmezés, hanem *szükségyszerű* következménye a mi véges, halál hatalma alá vettett *emberi természetünknek*, és csak akkor szünnének meg azok, ha az emberi természet is alapjában mássá változhatnék.« Hanem már most sziveskedjék a tanár úr megmondani, hogy elmélete alapján hogyan fogja minősíteni és magyarázni azt, ha egy megszületett gyermeket egy kigyómárás elpusztít, vagy a villám agyonsújt?! Bizonyára úgy, hogy az »egy ember« Ádám vétke következménye, mert addig a kigyó csak port evett és gyermeket nem mart s a villám is akkor vagy nem létezett, vagy ölé ereje nem volt. Hát tanár úr én gratulálok önnek úgy a biológiájához, mint a theológiájához!

Hanem imár elég is. Hogy egy 15--20 perces egyházi beszéd minden kérdést minden oldaláról ki nem fejthet teljesen: az csak természetes. E természetes fogyatkozás az én beszédeimen is meglátszik; hanem engedje meg hogy én ezt az egyházi beszéd természetes eredendő bűnének tekintsem. Tán lesznek a kik velem ebben is egyetértének. A tanár úr elmélete szerint az »ese« előtt bizonyára ez is más ként volt.

Egyébiránt szives bírálatát köszönöm. Nem a személyem védelmére, nem is a tanár úr személye ellen írtam, de tartoztam vele álláspontomnak, melyet én igaznak, helyesnek és jogosultnak vallok.

Fancsó Sándor.

Nyílt levél.

Nagytisztelätü Szerkesztö Ur!

Becsés lapjában, az »Erd. Prot. Lap. idei 2-ik számában »*Temetés pap és kántor nélkül*« cím alatt megjelent híre vonatkozólag, melyben jelezve volt, hogy »az ügy esperesi ellátás alatt van«, hivatva érzem magam az egész ügy állásáról referálni. Tisztelettel kérem ennek becsés lapjába való felvételét.

A kérdéses temetési ügyben, Székely György jeddi ref. hívünk és társaitól vett jelentés vétele után, azonnal bekértem a presbitériumtól az erre vonatkozó véleményes jelentést, s azután, az ügy a'apos meg vizsgálása czéljából, személyesen ki is szálltam a községbe. Itt az érdekelt felek kihallgatása után az ügy állásáról és lefolyásáról a következő meggyöződést szereztem:

Jedden a mult évi nov. 26-án elhalt, egy 12 éves, iskolába járó leányka, panaszló Székely György unokája. A körorvos a halál bekövetkezte előtt tett látogatása alkalmával a gyermek betegségét ragályos jellegűnek (skarlátnak) nyilvánította. A halottas háznál való csoportosulás megakadályozására azonban sem a körorvos, sem a szolgabíróság intézkedést nem tett. S talan ezért, vagy azon okból, mert a mult év folyamán, ezen egy eseten kívül, a községben ragályos betegség nem fordult elé, a nép, a halálozás utáni első éjjelen, ősi szokás szerint, nagy számmal gyűlt össze a halottas házhoz virrasztóba. Másnap, a mint mondják, a községi nagybirtokos megrendelte a községi bírónak, hogy a halottas háztól és temetéstől mindenkit tiltson el. A községi bíró ezt szigoruan teljesítette, sőt hatáskörét is túl lépte, a mennyiben a temetéskor megtiltotta a harangozónak a gyűlöre való harangozást, meg a kántornak a temetésre menetelt. Ez természetesen visszatetszést szült a gyülekezetben, annyival inkább, mivel a tudatlan bíró e rendelkezést nem felettes hatóságának, hanem egy magán embernek utasítására tette.

Következett a temetés órája. A gyászoló család

feje, nevezett Székely György felszölytotta a kántort, kinek köte'essége a nem konfirmált halottakat eltemetni, hogy menjen el a temetésre. Ez ingadozott, habozott', s végül kijelentette, hogy a községi előljáróság rendelkezése értelmében, mivel a gyermek ragályos betegségben halt el, nem megyen a temetésre. Nem is ment; temetés alatt az iskolás gyermekekkel foglalkozott Székely György ekkor a lelkészhez fordult, ki a temetés napján érkezett haza s tanácsot, intézkedést kért a lelkésztől a kántor fennebbi nyilatkozata után. A lelkész sem adott határozott ut'sítást a kántornak a temetésen való megjelenésre; ő is léetlenül nézte a gyászoló család kínos helyzetét

Végül is a temetést novemberi rövid napon végre kellett hajtani. Végre is hajtották, fájdalom! »pap és kántor nélkül«.

Ez a száraz történet.

Jól tudom, azt akarja megtudni ezek után Nagytisztelätü Szerkesztö ur, úgy az olvasó közönség is, hogy minö intézkedések tétettek?

A gyászoló család és hivek megnyugtatására az, hogy elrendeltetett a jó tanuló és jó magaviseletü iskolás halottnak a következő vasárnapok valamelyikén megtartandó utólagos végsö tisztességtétele. Ebben az ott jelen volt családfő, egyházi gondnok és presbyterek teljesen megnyugodtak. Ennél többet nem is kívántak.

A köteleességét mulasztó kántor, tekintettel ifjú járatlanságára s különben jó igyekezetére, szigoruan megintetett s a hasonló körülmények közt előforduló teendőinek megmagyarázása után, utasított köteleességének szigoruan teljesítésére.

A lelkésznek, a ki egyik legszorgalmasabb, ügybuzgó és köteleességében mindig hiven eljáró lelkész volt minden időben, szintén hibául tétetett ki a jelen alkalommal tanusított »nem-bánom«-sága s figyelmeztette lett egyházközségének minden ügyei felett való hű örökösre.

Ez az esperesi eljárás bejelentetvén az egyházmegyei tanácsnak, ez intézkedést egészen magáévé tette, ahoz egyhangulag hozzájárult, valamint ahoz is, hogy a mi felekezeti ügyeinkbe illetéktelenül bele avatkozott községi bírónak felelősségre vonásáért az illetékes hatósághoz egyházmegyei tanácsunk megkeresést intézzen.

Szives üdvözllettel és kiváló tisztelettel maradok a Nagytisztelätü Szerkesztö urnak

Nyárad-Szeredán, 1902. január 14.

igaz barátja
Ravass János,
ev. ref. esperes.

Az éjjeli templomozás prot. szempontból.

Azok, a kik a Magyar Szó 1900 évi folyamát olvasták, emlékezhetnek arra az indítványomra, mely a nevezett lap hasábjain annak idejében megjelent volt: hogy Szt-I-tván-Király napja, mint a törvényhozás által nemzeti ünneppé tett ünnep, az izraelita naptárban is piros betüvel jeleztessek. Indokoltam ezt azért, hogy az izraelita vallás is recepta religio, s annak követőit is ép úgy kötelezi az állam törvénye, mint bármely más vallás felekezetet, s tagjai ép úgy polgárai a magyar hazának, jogait ép úgy élvezik és gyakorolják, mint akármely keresztyén felekezet: illő hát, hogy a nemzeti ünnepen ök is, mint egy haza polgárai velünk együtt ünnepeljenek

Ezen indítványomat félre értették akkor azok, a kik hozzá szölytöttek, mert István-Király ünnepében nem az első magyar király, hanem a *szent* ünnepit látják s mint ilyen nem lehet prot. ünnep. Ez szent igaz, ezt én is vallom, de hát nem is ilyen szempontból ajánlottam én az izraelita kalendáriumban is piros betüvel jelölését a napnak: hanem honpolgári, hazafias szempontból.

Ezt az esetet csak azért hozom fel most, mert az »Erdélyi Prot. Lap«-ban kérdésbe teszi a buni egy-

ház lelkése: helyesen cselekedett e akkor, mikor ő és ujév között, tehát éjjel templomozott, prot. szempontból ez az eljárás is épen olyan elbírálás alá eshetik, mint akkor az én indítványom. Attól függ, hogy ki minő szemüvegen keresztül nézi a dolgot. Én megkísérlem beszámolni az én felfogásomról.

Tudva levő dolog, hogy a nagy reformátorainkat vallástisztító munkájukban egyéb cél nem vezette, mint az, hogy a vallás az evangyélium világa mellett vitessék vissza arra az eredeti egyszerűsége, a melyben volt az első keresztyénség idejében, a mikor Pál apostol azt az utasítást adja Timotheusnak: prédikáld az ígét alkalmas és alkalmatlan időben; a mikor éjnek idején is tartottak istentiszteletet nem csak templomban, hanem a hova összejöhettek az üldözések miatt.

Törekvéseik célja, munkásságuk központja az volt, hogy az emberiség valása az a vallás legyen, a mit az ur Jézus és nem a mit az emberek anítottak.

Az ur Jézus pedig soha sem válogatott a helyben és időben, az urvacsrát és e szerzi, a kánaai menyegzőbe este megy, Emmausba este érkezik meg tanítványival, hol a Péter napát meggyógyítja; az ötezer sokaságot szabadég alatt elégíti meg, de a templomban forgatja fel a pénzváltók asztalait; a Zakeus házában együtt étkezik a bűnösökkel és szoba áll a samariai asszonyjal.

Szóval az evangyéliumokból sehol sem látszik, hogy az ur Jézus korlátokat emelt volna az istentisztelet helyére és idejére nézve. Sőt azt mondja, hogy az isten lélek, a kit lélekben és igazságban kell imádni.

Mi protestánsok szintén azon az állásponton vagyunk, a melyen voltak, a kikről nevezetünk — reformátoraink, a vallás lényegét nem különbségekben, hanem a léleknek igaz nyilvánulásában keressük. És ha a vallás lelki szükségérzet és ez a szükségérzet épen éjjel ébred fel az ébren levő lélekben plane egy mult és jelen határkövénél miért tiltanók el, hogy ne nyilvánulhasson szükségérzete épen ott, ha éjjel is, a mely hely különben „az istennek háza és a menyországnak kápuja”

Az a szokatlanság és a kath. szertartásokra emlékeztető mechanikai kényszer, hogy kálvinista templomban gyertya égjen, nem lehet akadály a vallásos lélek megnyilatkozhatásának, hiszen a lényeg az, hogy kihez és miképen imádkozunk, nem pedig a külső szertartás, a prozessio, czeremonia

Ha azon a szemüvegen keresztül nézzük az éjjeli templomozást, a mely ebben katolikus színezetet lát, ha az opus operatum és a kíváncsiság nyitják meg velünk a templom ajtaját s hívják be oda a közönséget: elítélendő az eljárás, mint a prot. szellemével össze nem egyeztethető aktus, de ha igazi, nyílt kálvinista érzelm vezet a híveket a templom felé s ha vallásos szükségérzetüket abban a puritán tisztaságban akarják kielégíteni este is, mint nappal a templomban, én részéről nem látok abban semmi megbotránkoztatást, sem a prot. szellemével össze nem férőt, hogy este, vagy éjszaka is, ha az alkalom úgy hozza magával, templomozni ne lehessen.

Sőt tovább megyek, népesebb egyházközségekben, hol a templom a közönség utjában esik, este egy bizonyos óráig nyitva tartható és kivilágítható volna prot. templomunk is abból a szempontból, hogy ha valaki a templomban akarná esteli imáját végezni, lehessen alkalmas pap nélkül is a templomot igénybe venni, hiszen elvégre is a mi templomaink is, mint az istenháza és az imádkozás helyei: nyilvános helyek s nem profanálódhatnak s rendeltetésükből nem vonódnék le semmi, ha a vallásos lélek gyertya vagy lámpa fény mellett látogatná is azt meg

Igaz, hogy ez téli időben kivihetetlen, miután templomaink nincsenek fűtve, de alkalmas időben ott, a hol lehet és kivihető, lehetne kísérletet tenni.

Péter Antal,

m-n. csáni ev. ref. pap.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 902. január 16.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok. Jelen voltak: Gr. f. Bánffy György, főgondnok, Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Br. Bánffy Ernő, Szász Dénes, Deésy Gyula, Becsek Lajos és dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok, Deák József, pénztárnok, Maksay János számvevő és dr. Kádár János titkár.

Elnöklő főgondnok aa. öngyméltósága őszintén üdvözlö az ig. tanács tagjait az új év első rendes ülésében és kéri, hogy anyaszenteg. házunk közügyeinek intézésében jövőre is tartsák meg azt az élénk érdeklődést és jóakaratu buzgalmat, melylyel őt eddig is támogatták.

Ig. tanácsunk elnök aa. életetésével veszi kedves tudomásul a meleg üdvözlöt.

Az ülés megnyitása után első sorban számvevői kézen levő ügyek kerültek az alábbiak szerinti elintézés alá

A zilahi kollégium előjáróságának ama bejelentése, melyszerint a beruházási államsegély terhére fölveendő kölcsönt a legelőnyösebb feltételeket ajánló pesti magyar kereskedelmi banknál fölveenni határozta — jóváhagyó tudomásul szolgált.

A kézdívásárhelyi, kolozsvári, őralja-boldogfalvi és deési egyházközség, 1902. évi költségvetését, nemkülönben a Dr. Gecse és a Mátyus-alap hasonló előirányzatait számvevő aa. észreveteleinek elfogadása mellett, jóváhagyta ig. tanácsunk.

Jóváhagyást nyert a s. szt. györgyi kollégium tápellátásának, a belmissziói, romániai missziói és Elnke segélyalapnak 1901. évi számadása is.

Rupp Zsigmond, bpesti kir. közjegyző megkereése folytán utasított Maksay János számvevő aa., hogy a nevezett közjegyzővel a budapesti házvásárlás sokból eredő végelszámolást ejtse meg. Ezel kapcsolatosan arra is fölhívott a számvevő aa., hogy a szintén fölkért és most épen Bpsten időző Lészay Ferencz ig. tanácsos aával egyetértőleg az ottani bérházaink kezelési viszonyait is tegyék alapos vizsgálat tárgyává és eljárásuk eredményét jelentsek be.

Az egyházkerületi közgyűlés határozatának végrehajtásaként, felhívást intézett ig. tanácsunk az összes kollégiumok előjáróságaihoz a pénzkezelési és gazdasági ügykezelési szabályok egységesítése ránti véleményezés végett.

Még néhány apróbb számvevői ügy elintézése után, Kenessey Béla, főjegyző aa. ajánlatára, 150 korona segélyt szavazott meg ig. tanácsunk a homorodkeményfalvi fiók-egyházközség részére hatóságilag bezárt temploma renoválására.

Kis Mózes, dévai hitoktató aa. az iránti kérését, hogy a tőle elvont 20 korona központi segély visszaadassék, nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek.

Ezután főt. Püspök aa. tett előterjesztést arra nézve, hogy a hivatalos lapban időnként megjelenő körrendeletek összegyűjtessenek és a névkönyvben évenként kiadassanak, a mit ig. tanácsunk el is fogadott, oly módon, hogy a folyó évi névkönyvben összes eddigi körrendeletek, a jövőre megjelenők pedig mindig a következő évi névtárban adassanak közre.

Sárkány Lajos dr., h tanügyi előadó aa. referációjában a következő ügyek nyertek elintézését:

A mult évi közgyűlés határozata alapján körlevéllel értesítettek a kollégiumi előjáróságok a választott és kinevezett tanárok előjárósági tagsági jogának egyenlősítéséről, valamint vélemény-nyilvánításra hívtak föl az iránt, hogy a tanárok közgyűlési tagságát miként kellene az egyenlőség elvei szerint rendezni.

Nchai Bartha Antal, volt csúcs-koppándi lelkész aa. özvegyének kérése folytán kérdést intézett volt ig. tanácsunk a nagyenyedi kollégium előjáróságához az iránt, hogy az említett lelkész árvája által élvezett Miske-alapítvány miért osztatott meg két tanuló között? Erre az előjáróság az alapító levél nem elég

világos rendelkezésére utalva, ig. tanácsunkra bizta az alapítvány kamatának az ottani kollegiumban tanuló két Bartha fiu valamelyike részére való odaitételese jogát, de ig. tanácsunk nem kívánván az őt nem illőt eme jogositványnyal lni, csupán amaz elvi határozatot mondotta ki hogy az alapítványi kamat egy tanuló részére adandó ki, a jelenleg igényjogosult két növendék érdemesebbikének és a segélyre szorultabbnak kiválasztását azonban az előjáróság hatáskörében hagyta.

Nagyenyedii Bethlen kollégiumunk előjárósága, ig. tanácsunk egyik korábbi határozatával szemben azt kérte engedélyezni, hogy a Szotyori-alap föl nem használt kamatait az általános ösztöndíj tartalék alaphoz csatolhassa, melynek az a rendeltetése, hogy az alapítványi tőkék kamat-csökkenése esetén is biztosítani lehessen az eredeti ösztöndíjakat. Ig. tanácsunk a kért engedélyt megadván, egyúttal kérdésként intézett a marosvásárhelyi kollegium előjáróságához az iránt, hogy a Szotyori alapítvány ott kezelt fele részének kamata kik részére van ez idők szerint folyósítva!

A marosvásárhelyi kollegium előjárósága fölterjesztvén két drb. magánvizsgálat engedélyezéséért folyamodó kérést, azok visszaküldése mellett tájékoztatta a szabályszerű eljárás felől.

Előfordult eset alkalmából konstatai ta ig. tanácsunk, hogy néhány kollegiumunknál nem vezetik reá a 8 osztályról kiadott bizonyítványokra az érettségi vizsgálat sikertelen megkísérléséről szóló záradékot, mely eljárás folytán a visszaélésre nyílik alkalom Ennek elkerülése czéljából körlevélileg figyelmezteti ig. tanácsunk a kollegiumi igazgatókat, hogy jövőre az ily bizonyítványokat állandóan lássák el a szabályszerű záradékkal.

Kolozsvári kollégiumunk indokolt fölterjesztésére, két tanulónak a tornaórák alul való fölmentés megadato t.

Marosvásárhelyi kollégiumunk ama bejelentése, mely szerint a nyugdíjazott Bedőházy János aa helyére gymn. igazgatóvá Lakatos Sámuel aa, az ő helyére; elemi iskolai igazgatóvá. Gyulai D. Kálmán aa választatott meg, jóváhagyó tudomásul szolgált.

A nagyenyedii és kolozsvári kollégiumok ajánlata, pártolólág terjesztette ig. tanácsunk a válás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter ur elé két tanulónak a Besán-ösztöndíjra való fölvétele iránti kérését.

Baczó Lajos, bethfalvi lelkész aának megengedte ig. tanácsunk, hogy ideiglenesen addig, míg a tanítói állomás betölthető lesz, végezze a tanítói teendőket is.

Főt. Püspök aa. indokolt javaslata folytán, együtt 550 korona rendkívüli honoráriumot szavazott meg ig. tanácsunk a kongrua ügyekkel foglalkozott 6 tisztviselő részére, hivatalos órákon kívül végzett munkálkodásuk némi jutalmazásául.

Ezek után Dr. Kádár János titkár aa. kerülvén előadási sorrendre, első sorban is a mult évi ügyforgalomról összeállított kimutatás adatait ismertette, melyből meglelégedéssel vette tudomásul ig. tanácsunk, hogy a mult 1901. év folyamán beérkezett 5642. ügydarab közül csak 55 drb. van elintézetlenül és azoknak is legnagyobb része már ez ülés folyamán elintéztést nyert.

Marosvásárhelyi egyházközségünk fölterjesztéséből örvendetes tudomásul vétetett az egyházközség amaz intézkedése, hogy Gróf Teleki Sámuel, pátronus aa. önmagméltségát tiszteletbeli főgondnokává választotta, teret nyujtván ez által ő kegyelmességének, hogy anyaszentegyházunk iránt annyiszor tanusított nemes érdeklődését e vezérszerepre hivatott előkelő egyházközségben is érvényesíthesse, megtisztelvén másfelől önmagát a dicső ősök e méltó utódjának, bár csak tiszteletbeli, de így is óriási erkölcsi súlylyal bíró ve zérsége által

A lelkészi állomás változtatásoknál előfordult el-

szárolási bonyodalmak lehető elkerülése érdekében, elhatározta ig. tanácsunk körlevélben fölkeri az összes espereseket arra, hogy a béköltözö lelkésznek ne adjanak konszenzust addig, míg előbb illetékes esperesétől távozási bizonyítványt föl nem mutat, a mely pedig csak az esetben adható ki, ha a lelkész teljesen elszámolt egyházközségével.

A magyarösi egyházközségben előfordult állítólagos szabálytalan telekvásár ügyét vizsgálta meg ezek után, ig. tanácsunk, de miután a vásárügyet formailag is rendben találta, az erre vonatkozó panaszt elutasította.

Úgyancsak elutasítandónak találta Rác József, egeresi áll. tanító ama panaszát is, melyben kán ori javadalmának pontatlan és hiányos kiszolgáltatását állítja, mert az illetékes esperes jelentéséből meggyőződött affelől hogy panasz alaptalan.

Kolozskalotai esperes aa. ajánlata folytán 200 kor segély utaltatott ki Csákány Károly, közelebről elhalt farnosi tanító özvegyének, ki 7 árvával maradt el férjétől s még nyugdíjigénye sincs, miután néhai férje csak a legközelebbi időben vétetett föl az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe.

A kolozsvári egyházközség 16 tanítói állomása javára ujonnan kiállított díjleveleket ig. tanácsunk formailag rendben találván, azokat, szokott fenntartással, megerősítette

A m. péterfalvi egyházközség indokolt felebbezése alapján megváltoztatta ig. tanácsunk a görgényi egyházmegyei tanács ama határozatát, melylyel a néh. Tavasz József örököseit illető kegyjavadalom részben az egyházmegyei közpénztár károsodásának fedezésére rendeltetett és ezzel szemben kimondotta, hogy az egész fedezeti összeg a m. péterfalvi egyházközség nagyösszegü kárának részben való pótlására használtassék fel.

A sz. kövesdi egyházközség erdőterületének a polit. község által eszközölt megcsonkítása tárgyában, a jogügyi bizottság véleménye alapján, tájékoztatott az egyházközség, hogy a szabályszerű jogorvoslatoknak kellő időben történt elmulasztása miatt most már rendes per útján is nehezen szerezhetné vissza az eltulajdonított értékes erdőrésztet.

A görgényi esperes aa. szakvéleményt kérvén ig. tanácsunktól a gernyeszegei és kiskü pösi egyházközségek között fennforgó peres ügyben, azt ig. tanácsunk most, az ügy bírói elintézésének stádiumában, nem adhatta meg, hanem a kérdés közigazgatási meg vizsgálása czéljából fölrendelte a vonatkozó iratokat.

Végül, konkrét esetek alkalmából, sürgösen szükségesnek találta ig. tanácsunk az építkezési alap kölcsöneinek és a rendszeres segélyeknek együttes revízióját, melynek eszközlése czéljából, Br. Bánffy Ernő, ig. tan. aa. elnöktele alatt, Dr. Sárkány Lajos és Maksay János aából álló bizottságot küldött ki.

Ezután közigazgatási másodfokú bírósággá alakult át ig. tanácsunk és e minőségében a szilágy-szentkirályi egyházközség, valamint Nagy György, ottani kántor aa. között felmerült és a szil-szolnoki első fokú bíróság által már eldöntött kérdést vette fölülvizsgálat alá, mindkét fél felebbezése alapján, de e fölülvizsgálat eredményében az első fokú ítéletet helyesnek és így indokainál fogva helybenhagyandónak találta.

Tárgysorozat ki lévén meritve az ülés bezáratott.

r. s.

Irodalom.

Magyar Remekírók. A Franklin-Társulat nagy irodalmi vállalata, a „Magyar Remekírók“ gyűjteménye, mely az utóbbi hetekben az egész hazai sajtó által, mint rendkívüli irodalmi esemény lett ismételtén üdvözölve, — mint értesülünk — február hó elején in-

dul meg öt kötetes, első sorozatával. Ez első sorozatban a következő kötetek fognak foglaltatni:

Arany János munkái 1 kötet, sajtó alá rendezte: Riedl Frigyes.

Tompa Mihály munkái I. kötet, sajtó alá rendezte: Lévay József.

Vörösmarty Mihály munkái 1 kötet, sajtó alá rendezte Gyulai Pál.

Garay János munkái, válogatva sajtó alá rendezte: Ferenczi Zoltán.

Csiky Gergely színművei, válogatva sajtó alá rendezte: Vadnay Károly.

Ez az öt kötet megmutatja, a Franklin-Társulatnak milyen becses vállalata ez a Magyar Remekírók gyűjteménye. Mindjárt az első helyen Arany János indul meg szép és az eddigieknél tökéletesebb kiadásban, a mely hogy kifogástalan lesz, arra elég kezesség a szerkesztő Riedl Frigyes neve. Nagyon helyes volt a »Magyar Remekírókat« Arany Jánossal megindítani, mert erőben csonka lenne az ilyen fajta gyűjtemény Arany János nélkül. Voltaképen nem is szabadna megkínálni a magyar közönséget a magyar remekírók oly gyűjteményével, a melyből Arany János hiányzik.

A többi négy kötetnél is konstatalható, hogy mind oly írónak műveit tartalmazza, a melyeknek a »Magyar Remekírók« gyűjteményében hiányozniok semmi körülmények közt sem szabad, mert a legbecsesebbek közé tartoznak, a mit a költői irodalmunk egyáltalában teremtett.

Hogy a Franklin-Társulat ezt átérezte, azt abból látjuk, hogy a sajtó alá rendezéssel oly neveket bizott meg, mint Gyulai Pál, Lévay József, Vadnay Károly és Ferenczi Zoltán

Mindezt összevéve, nagy örömmel adhatunk hirt a Franklin-Társulat emez újabb vállalatáról, melylyel újból beigazolta, hogy méltó arra az előkelő helyre, melyet irodalmi intézeteink között elfoglal. A mint a kiadó közleményéből látjuk, az egész gyűjtemény 11, ötkötetes sorozatban, vagy 55 kötetben fog megjelenni és pedig évenként két sorozat, vagyis 10 kötet. Az egész munka ára 220 korona, de a Franklin-Társulat lehetővé tette, hogy a munka csekély havi részletekben is be legyen szerezhető. Megrendelést elfogad a kiadó és bármely hazai könyvkereskedés

Különfélék.

Az orsz. ref. lelkészi özvegy árva gyámintézet végrebajtó bizottsága nevében tisztelettel kérem a nagytsit. Esperes urakat, hogy miután a folyó 19.2. évben a lelkészi javadalom 1300 koronára egészített ki, az 1902. évi kimutatásba a 100 kor. többlet utáni esedékes 10% belépési járulékot és 2 $\frac{1}{2}$ %-s tagdíjat is felvenni, illetve a segélyben részesülő lelkészek terhére előírni kegyeskedjenek. Arra kérem továbbá, hogy a kongrua segélyéből az illető lelkészek hátralékos járulékait levonni sziveskedjenek. Budapesten, 1902. január 16-án. *Petri Elek* biz. előadó.

A zárda-iskolákba járó ref. vallású növendékek vallás-oktatása érdekében Bartók püspök többszöri megkeresése folytán a közoktatási Miniszter, 75518—1901. sz. a. kelt értesítése szerint, intézkedett, hogy „a róm. kath. zárda-iskolákba bejáró és bennlakó más vallású növendékek pontos névsora a folyó tanévben most, a jövőben pedig közvetlenül a beiratás után közöltessék az illetékes hitfelekezettekkel“, valamint adassék engedély arra is, hogy a „bennlakó más vallású növendékek kellő időben az intézetenél kijárhassanak, hogy saját hitfelekezetük hitoktatóinak utasítása szerint vallási kötelemeiknek eleget tehessenek és szabályszerű hitoktatásban részesüljenek“. Figyelemmel kell tartanunk, hogy bár ez megtartatik-e?!

Néhai Molnár Albertről, lapunk első szerkesztőjéről, egyházkerületünk egyik büszkeségéről lé-

vén szó, minden megjegyzés nélkül közöljük a „Magyarország“ f. hó 19-iki számának következő híradását:

„A halott becsülete. A „Protestáns egyházi és iskolai lap“ egyik száma terjedelmes nekrológban emlékezett meg Molnár Albertről, kolozsvári teológiai tanárról s a protestáns egyház egyik nagytudományú lelkészéről. A nekrológot Szóts Farkas írta, a ki szóval tette azt is, hogy Molnár Albert fiatal korában szenvedélyes alkoholista lett, de ebből a bajából nagy lelki erővel kigyógyította magát, úgy, hogy életének további folyása intő példája a lelki erő tisztító hatásának. A nekrológ az elhunyt egyházférfitü özvegyének kegyeletes érzéseit sértette, a ki sajtópört is indított Szóts Farkas ellen a budapesti törvényszék előtt. A vádtanács Czárán István táblai bíró elnöke alatt ma tárgyalta az özvegynek dr. Haberfeld Marczel ügyvéd által előterjesztett vádlevelét. Szóts Farkas azzal védekezett a sajtópört ellen, hogy ő Molnár Albert nekrológiában a megisztult jellem példányképét rajzolta meg s állításainak valóságát bizonyítani is kívánta. Az özvegy jogi képviselője ellenezte bizonyítást, mely harmincz év előtt történt dolgokat akart a mult homályából kikaparni. A vádtanács mellözte a terhelt kifogásait, a bizonyításnak nem adott helyet s vád alá helyezte Szóts Farkast.“

Csak annyit jegyzünk meg, hogy ez még nem „elmarasztalás“, mint a hogy a dolgot egy nekünk beküldött tudósítás feltünteti.

Lelkészválasztás. Az *aldobolzi* egyházba *Gáspár* Alb. rt. érdemes öreg lelkésze nyugalmazása után ifj. *Bene István* eddigi sepsi-szentgyörgyi lelkész hívott meg rendes papul. Legyen működésén Isten áldása!

Helyettes lelkészül a *zalathnai* egyházba *Székelly Miklós* papjelöltet nevezte ki a püspök ur. Derék munkás. szép munkatér, — koronázza siker tevékenységét!

„**Protestáns nők imakönyve**“ cz. műre hirdet előfizetést *Székellyné Incze Sarolta*, kézdivásárhelyi öreg lelkészünk neje. A mű 10 ív terjedelemben 1902 márczius végén hagyja el a sajtót. Előfizetési ára füzve 1 koron. lesz, a mi *írónő címére Kézdi-Vásárhely (Háromszékmege)* küldendő.

Szilágy-Ballai egyházunkból tudatja *B. Máthé József* áll. tanító, hogy az egyházugulag meghívott új lelkész *Nagy Zsigmond* részére a rozoga papilakot 2000 kor. költséggel 5 szobás kényelmes lakássá alakították át, mihez a lelkész 160 koronával járult. — Örömmel adunk hirt az egyház *külső* épüléséről; adja Isten, hogy karöltve járjon vele a *belső* épülés is. A hívek áldozatát ezzel szolgálja meg igazán a jó lelkész s Nagy Zsigmond bizonyára ilyen lesz.

Apácák és orvosok Kolozsvárt. A kolozsvári egyetemi klinikákon is apácák vannak alkalmazva betegápolókul, persze Bajorországból importált *németek*, kiknek számára fényes palotát, házi kápolnát stb. építtetett a magyar állam. „Lelki gyakorlatokra“ persze haza járnak Bajorországba, honnan mindig erősebb német öntudattal és a „lelki gyógyítás“ terén érvényesítendő nagyobb pretenziókkal térnek vissza. Behozták, hogy a „főnöknők“ minden beteg tartozik kezet csókolni. Az étkezés felügyeletére kirendelt „nővér“ *proprio motu* elkezdett kath. imádságokat mondani „közösen“, mely időre a más vallásúak *eltávolítottak* az asztaltól. Míg a „lelkiekben“ folytonos terjeszkedésre törnek, az orvosoknak való segédkezés munkájából mindinkább igyekeznek magukat kivonni. Eddig csak a betegekkel gorombáskodtak, sőt tettegeskedtek is az „alázatos nővérek“, újabban az orvosoknak is a nyakukra ültek. A szemészeti klinikán egy ilyen goromba nővér ellen panaszt emelt a betegek kértére: az első tanársegéd s az eredmény? — a tanár-főnök nem tudott, vagy nem akart, vagy nem mert elégteltelt szerezni betegeinek, s az intézet legjobb hírvé or-

vossának, ki azonnal ott is hagyta az intézetet. — Valyon esetlegesség-e, hogy ez a derék orvos éppen egyik erdélyi ref. paptársunk fia, — *Dr. Bithori Endre*. Ha így megy a dolog még megérjük, hogy az intézetnél csak kath orvosokat s tán még betegeket is fognak megtűrni — az apácák.

A heidelbergi káté 52 egyházi beszédben.

Lapunk hirdetési rovatában közöljük Kis-Tivadar könyvkereskedő fölhívását, melyben van Oosterzee heidelbergi káté magyarázatának Dr. Antal Geza főiskolai igazgatói készített fordítását ajánlja. Részünkről a gyakorló lelkészek szempontjából, örömmel üdvözljük e vállalkozást s teljes bizalommal tekintünk annak eredménye felé. Van Oosterzee neve, különösen mint egyházi szónoké, nemcsak Hollandiában, hanem Német-, Francia- és Angolországban is nagyon ismeretes, a mennyiben munkái mindezen nemzetek nyelvére le vannak fordítva. Olvasóink tájékoztatására alkalmoszerűnek tartjuk közölni a Theol. Ismeretek Társának reávonalkozó czikkét a következőkben: „Oosterzee (Van) János Jakab, holland ref. theologus, szül. 1817 ápr. 1. Rotterdamban. A theológiát 1835 től hallgatta Utrechtben s 1841. eemnes binneri, 1843. alkmaari, 1844. rotterdami lelkész, 1863. utrechti theol. tanár lett. Mh. 1882. jul. 29. Wiesbadenben. Kitűnő szónok volt, ki nek mintegy 280 prédikációja jelent meg. Nagyszámu tudományos munkái közül jelentékenyebbek: *Het leven van Jesus* (3 k. II. kiad. 1863-5), *De theologie des Nieuwen Verbonds* (II kiad. 1872.), *Cristelijke dogmatiek* (2 k. II kiad. 1876.), *Prachtische theologie* (2. k. 1877-8), *Wijsbegeerte van den godsdienst* (1882.), melyeknek nagyrésze más nyelvekre is le van fordítva. A Lange-féle Bibelwerkben néhány levélen kívül a Lukács szerinti evangéliumot is ő magyarázta. Egyik szerkesztője volt 1845 től a „*Jaarboeken voor wetenschappelijke theologie*“ c. folyóiratnak. Magyarul több kisebb értekezésen kívül következő munkái jelentek meg: *Renan művéről* írott ismertetése (1864.), *Krisztus és az ő helye a világ és az emberiség történetében* (Révész Figyelmezője 1875. Deák Mihály fordításában), *Jézus evangéliumának igaz eredetisége* (U. o. 1877., Csák János fordításában) Csiky Lajos „*Egyházszertertástan*“ ának elméleti része szintén az ő nyomán készült.

Köszönet nyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. szeretetház részére adományoztak: Papp Lajos lelkész 10 k.-t. Wittmann György 100 k.-t. az Erdővidéki takarékpénztár 20 k.-t, szacsvai egyház 1 k. 15 f.-t, Csejdi István gyűjtése 5 k. Kis Tükör gyűjtése 50 f.

Az árvák karácsonfájára: Pokoly József és neje 10 k.-t, Somogyi Albert 5 k.-t, Fuhrmann Miklós 100 drb. 20 f.-es füzetet, Püspöki Miklós 8 drb. sapkát, Stein János 12 drb. könyvet Fogadják a nemes szívű adományozók az árvák nevében is az intéző bizottság hálás köszönetét.

Nyilvános köszönet. Egyházunk egyik nagylelkű igazi protestans érzelmű patronájának *Bagossy Albertné* sz. *Puskás Lila* ő nagyságának, egyházamnak tett beces adományáért mondok hálás köszönetet a nyilvánosság terén.

Nevezett urnő urasztalunk részére egy 1768 évből való igen értékes, arannyal kívül-belül befüttatott tömör ezüst kelyhet volt kegyes adományozni.

Az urasztali kehely értéke 200 korona; de becsesebbé teszi előttünk ezen kegyes urnő adományát az ő, — egyházunk iránt kezdettől tanusított szívjósága és áldozatkészsége l. . . .

„A jókedvű adakozót szereti az Isten!” (II. Kor. IX. 7) Szilágyi Bagos, 1902. jan. 9. *Tőtös György*, ev. ref. lelkész.

Nyilvános köszönet. A gerend-kereszturi ev. ref. egyházközség az 1901-ik év folyamán új pápi lakást építvén az építkezés költségeinek fedezésére báró *Kemény Béla* öméltsága 200 koronát, gróf *Bethlen Balázs* országgyűlési képviselő öméltsága 50 koronát kegyeskedtek adományozni. Főgondnok *Tiboldi Dénes* ur pedig, egyházunk

iránt sok rendben tanusított áldozatkészségét ujabban azzal mutatta ki, hogy templomunk kijavításának munkálatait 110 korona összeggel sajátjából fizette ki. Midőn ezen nagybecsű adományokat nyilvánosságra hozom, fogadják a nemes szívű adakozók e helyen is egyházközségem nevében hálás köszönetemet.

Gerend-Kereszturon. 1902. január 2.

Kovács József,
ref. lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

J. S. Nagyenyed. Több, sőt csaknem mindenik több rendes lelkéssel bíró egyházközségben meg van ez a baj a miatt, hogy az egyházközségbe a hivatalos lap csak egy példányban jár. Leghelyesebb megoldás az volna, ha az egyházközség mindenik papja által képviselt papi-hivatala számára megrendelné és rendszeresen járatná. Sőt a hol elnöklő főgondnok van, annak a számára is. Ujabban egyh. megyei és kollégiumi főgondnokaink is mind nagyobb számban rendelik meg, mert érzik, hogy az egyházi kérdések és rendeletek ismeretét sokszor felelősséggel járó ténykedéseiknél nem nélkülözhetik. Mennyivel inkább áll ez a lelkészekre nézve! Hát miért nem rendeltetni az egyházközséggel.

Hivatalos rész.

182—1902.

KÖRLEVÉL.

Az összes egyházi, iskolai testületekhez és az összes egyházi alkalmazottakhoz.

A mult 1901 évi november hó 9-én és következő napokon tartott egyházkerületi közgyűlés 58 jk. sz. a. kelt határozatával, kimondotta hogy: „Az egyházkerületet és az egyházkerületek összességét érdeklő ügyekben, valamint minden olyan ügyben, a hol az intézkedés, az elbírálás és ítékezés joga és kötelessége első sorban az illetékes felsőbb egyházi hatóságokra tartozik: egyházközségeknek, egyházmegyéknek, tanintézeteknek és ezek hivatalos tagjainak, akár panaszokkal, akár kérvényekkel első sorban mindig az illetékes egyházi hatóságokhoz kell fordulni.”

Felhívjuk ennél fogva az érdekelteket, hogy ezt a határozatot állandóan figyelemben tartsák.

Kolozsvár 1902, jan. 13.

Dr. Bartók György
elnök.

Kudár János
titkár.

Teljesen befizetett részvénytőke 200.000 korona.
Tartaléktőke 60.000 korona.

Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár részvénytársaság

Kolozsvárt, Jókai-utca 3. szám, emelet.

Betétek után naptól-napig

5% kamatot fizet

s a tőke-kamatadót is az intézet sajátjából fedezi, úgy hogy a belevő tiszta kamatot élvez!

Betétek rendszerint felmondás nélkül fizetnek vissza.

Leszámitol váltókat előnyös kamat mellett s kölcsönöket nyújt értékpapirokra és ingatlanokra váltófedezet alapján.

Sorsjegyek huzásainak nyilvántartását díjmentesen eszközli. Minden a bank és takarékpénztári ügyletekre vonatkozó felvilágosítással szívesen szolgál **az igazgatóság.**

Nemzeti irodalmunk legértékesebb alkotásait, a magyar irodalom főműveit

Magyar Remekírók

Franklin-Társulat kiadása

czim alatt egyöntetű szép kiadásban, 55 kötetben, díszes vászonkötésben adja közre a Franklin-Társulat.

Tartalmazza:

*Arany János
*Arany László
Balassa Bálint
*Bajza József
Berzsenyi Dániel
Csiky Gergely
Csokonai V. Mihály
*Czuczor Gergely
Deák Ferencz
Eötvös József br.
Fazekas Minály
*Garay János
Gvadányi József
Kármán József
Gyöngyösi I.
Kátona József
Kazinczy Ferencz
Népies lyra, Népballadák, Kurucz-költészet.

*A csillaggal jelzett és dült betűkkel szedett remekírók műveinek kiadási jogát a Franklin-Társulat magának szerződésileg biztosította, úgy hogy azt más kiadó ki nem adhatja, ezen írók művei semmiféle más gyűjtésben ez idő szerint meg nem jelenhetnek.

A Franklin-Társulat által kiadott „Magyar Remekírók” nagy értékét rendkívül emeli, hogy annak kiegészítője a

Teljes Magyar Shakspere,

a Kisfaludy-Társaság által kiadott s költőink: Arany, Petőfi, Vörösmarty, Szász Károly, Lévy, Arany László, Fejes, Greguss, György Vilmos, Lőrinczy-Lehr, Rákosi Jenő, Szigligeti által fordított kiadása. Ez a fordítás már magyar remekíró-számba megy, mert azt halljuk a színpadról, ezt idézzük lépten-nyomon; átment a nemzet vérébe.

A teljes magyar Shakspere-t kedvezményes áron kapják a „Magyar Remekírók” megrendelői, vagyis a hat kötetes díszesen bekötött munkát 30 kor. bolti ár helyett 20 koronáért, ha mind a két munkát megrendelik.

1

A Franklin-féle „Magyar Remekírók” han örökbecsű főműveikkel képviselve vannak összes nagy íróink Balassa Bálinttól, a szerelcm trubadurjától kezdve egészen Reviczky Gyuláig, a korán elhunyt költőig.

A Franklin-féle „Magyar Remekírók” 55 testes kötet felöleli a legbecsebbet, mit a magyar szellem öt század óta az irodalomban teremtett és hivatva van arra, hogy minden családi könyvtár gerincze legyen.

A Franklin-féle „Magyar Remekírók” 55 kötete egyöntetű díszes kiadásban csak 220 koronába kerül, míg a magyar klasszikusok eddig megjelent különböző, nem egyöntetű kiadásai együtt mintegy 600 koronába kerülnek.

A Franklin-féle „Magyar Remekírók” kiállítása méltó a nemzeti mű jelentőségéhez. A művészi, de egyszerű kötés erős, angol vászonkötés, a legtartósabb, a mi e nemben létezik. A mű papírja famentes. soha meg nem sárguló; betűi külön e célra készülnek.

A Franklin-féle „Magyar Remekírók” öt köteles sorozatokban jelennek meg. Az első öt kötet 1902 elején hagyja el a sajtót és azontul minden félévben jelenik meg egy-egy öt kötetből álló sorozat.

Sajtó alá rendezik és az illető író életét és munkáinak jellemzését felölő bevezetéssel ellátják:

Alexander Bernát	Heinrich Gusztáv
Angyal Dávid	Koroda Pál
Badics Ferencz	Kossuth Ferencz
Bánóczi József	Kozma Andor
Beöthy Zsolt	Lévy József
Berzeviczy Albert	Négyessy László
Bayer József	Riedl Frigyes
Endrődi Sándor	Rákosi Jenő
Erődi Béla	Széchy Károly
Erdélyi Pál	Szell Kálmán
Ferenczy Zoltán	Váczi János
Fraknói Vilmos	Vadnai Károly
Gyulai Pál	Voinovich Géza
Zoltvány Irén	

Megrendeléseket elfogad minden hazai könyvkereskedés vagy a Franklin-Társulat Budapestben.

Alólirottkönyvkereskedésben (hol):.....ezennel rendel
péld. Magyar Remekírók 55 kötet 220 kor.		
Shakspere összes színművei 6 kötet 30 kor. helyett 20 kor kedvezményes áron		
Shakspere összes színművet 6 kötetben külön (a Magyar Remekírók nélkül) 30 korona boltiáron és kéri a szállítási feltételek közlését		
Hely:		Név:

Erdély legnagyobb üzlete és *
ékszer gyártására egyedüli
berendezett műhelye. * *

Sárga János

ékszerész

Fő-üzlet:

Fiók-üzlet:

Kolozsvárt.

Mátyás király-tér.

Wesselényi Miklós-utca 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű arany és ezüst névműekben, drága kőékszerekben, régiségek, valamint a legújabb angol és francia különlegességekben. Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legújabb technikai vívmányokkal berendezett műhelyemet, hol modern ékszer gyártása, átalakítása, vésnöki és ötvös-művészet remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

7

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Lap tulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve üldöndők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az élet rithmusa.

Máté XIV . Mikor elbocsátotta volna a sokaságot elméne a hegyre magánosan imádkozni

Spencer, a filozófus, „A filozofia alapfogalma” cz munkájában igen szépen írja le a mozgás rithmusát. A mozgás — mondja — ha állandónak és folytonosnak látszik is, valóságban mégis lüktető, hullámszerű, rithmikus. Állandóan váltakozik a nyugalom a tevékenységgel. A zászló, melyet a szél ide-oda lenget, hullámszerű mozgásokban leng; a fák lombjai ringatóznak, ágai hajladoznak. Mindenütt tevékenység és nyugalom: ez a mozgás rithmusa.

Ugyanez a törvény mutatkozik, ez követeli meg a maga jogát a mi életünkben is. Természetes folyása életünknek rithmikus, váltakozó; munka váltakozik a nyugalommal; hatás, tevé, megállapodás és nyugalom egymást követik: ez az élet rithmusa.

Állandó erőfeszítés, folytonos munkálkodása, cselekvése izmainknak, eszünknek elernyeszti; testi és szellemi erőnk, életünk. A munka, melyet játékkal, szórakozással, üdüléssel sohasem szakítunk meg; és a szórakozás, a melyet komoly munka sohasem vált fel: hasonló módon sivár, terméketlen lesz, unottá válik. Tevékenység megfontolás nélkül: eltéveszti célját; fontolgatás, töprengés, tevékenység nélkül: álmodozásba süllyed alá.

Textusunk szerint Jézus egész nap fáradozik, folytonosan munkálkodik. Este azonban elfordul a zajgó, a követelő világtól, csendes helyre távozik, felmegy a hegyre, hol egyedül lehet az Atyával: imádkozik.

Az élet rithmusa nagyon tanulságos; szükséges, hogy magunk is kövessük. Időnk legnagyobb része el van foglalva, a külső tevékenység által igénybe van véve; el vagyunk halmozva köteleességekkel, sietős és sürgős munkával. De ime, a nyugtalan élet közepén ott áll az imádság hegye: az Ur temploma, mint zöld pázsit, oázis, a pusztában vándorló útas előtt —, mely hívogat, vár bennünket, hogy benne pihenjük ki fáradalmainkat, hogy adjuk meg lelkünknek is az ő táplálékát és gyűjtsünk erőt a további munkára. És ebben nyilvánul az istenitisztelek legfontosabb feladata, a vallás magas hivatása az életben. Az istenitisztelekben való részvétel, a vallásgyakorlat ad alkalmat, hogy megnyugodjunk, hogy Istennel társaloghassunk. A vallás távol tartja a zúgó, háborgó, követelő világot, ha egy pillanatra is, tőlünk, vezet bennünket magányba, a lélek csendjébe, oda, hol a lélek Istennel társaloghat, újra meg újra megtermékenyül, új erőt, életet nyer.

Egy természetbuvárról olvastam a következő esetet: Kísérletezett egy galambbal. A madár kalitkában született; soha sem ismerte az isteni szabadságot. Egy napon gazdája kibocsátotta és feldobta a levegőbe. A

madár a természetbuvár nagy álmélkodására: képtelen volt repülni. Széles körben repült alá-fel oly biztosan, mintha mindig a szabadban élt volna. Egy idő múlva azonban izgatott lett repülése... reszketett... a körrök kisebbek lettek: végre urának mellére hullott sonnan a földre esett.

Mit jelent ez? A madárnak meg volt a képesége a repülésre, azonban nem volt gyakorlás által szerzett ereje, hogy a repülésben kitartó legyen vagy megállapodjék. Ha megkísérli a levegőben megállapodni: még a magasban kilehelte volna kicsiny lelkét. Nemde hasonmása ez a mi életünknek? — A természetünkben ellátott minket is Isten ösztönnel a tevékenységre, azonban mily sok szándékunkról kell lemondani, mielőtt azokat megvalósíthatjuk volna; mily sokszor keli alá zuhanni szárnysegetten, életünk csaknem teljes futásban hal el. Ó, a megállapodás, a megnyugvás: isteni adomány a mi sokat szenvedett, agyonzaklatott lelkünknek egyetlen balszava. És ezt nem adja meg nekünk semmi más, mint a vallás, az Isten-nel való társalgás. És mégis mily sok embernek nem egyéb a vallás, mint luxus czikk, valami vasárnapi delikatesz, valami lényegtelen táplálék, melyet tetszés szerint megtarthatunk, vagy rajta túl adhatunk. Jézusnak azonban nem fölösleges adomány: neki az élet kenyere és itala, a főtáplálék, a mindennapi szükség.

Napi munkája oszlogatása azon lelki kincseknek, melyet az Atya neki adott. kezelésére bizott. Bizony nem lett szegényebb ezekben ő maga az által, hogy mindenkinek osztogatta. Sőt gazdagabb. S mégis naponként visszatér az erő, a kegyelem örök forrásához Atyjához, Istenéhez, hogy új kincsekkel gazdagodjék, helyesebben, hogy azokat belsőleg növelje, gyakorolja erősítse. Ezt kívánja az élet rithmusa.

És mi nem éreznők ennek szükségét? — Fáradoztan, gyöttrődötten, sebzetten és elaléltan bizuk magunkat a lélek szárnyaira: a vallásra. Ez táplálja lelkünket, erősíti küzdelmeinket s ha földi erőink elfogytak: atyai kebelre hullunk, mely ápol, véd, felemel s karjaiba vesz fel.

Ez az élet rithmusa s annak végakkordja — s ez is Isten akaratja!

Birtha József.

Az országos református tanáregyesület.

Sokan óhajtották. Régóta sürgetik. Ma már melegen akarják. Hivatásának kell lennie.

Legelőször a debreczeni zsinat idejében merült fel az országos ref. tanáregyesület megalakításának gondolata, de nem talált eléggé erős visszhangra. Tíz év múlva a budapesti

zsinat idejében ismét telelevenült az elzsibbadt gondolat. A tiszántuli egyesülettől várta a közbizalom a valószínűsítésre vezető lépéseket. Nem is késlekedett az. Sőt úgy látszott, hogy a valószínűsítés kereke szélesebb is akar lenni, mint az első tervezők gondolták vala. Országos „protestáns» tanáregyesület terve kezdett kialakulni. Az ágost. evangélikus tanártársak, úgy látszott, ebben saját kívánságukra is ismertek, s elvben örömmel üdvözölték. Ilyen alakjában forgott fenn a terv a tiszántuli egyesület 1892. évi, Szathmáron folyt gyűlésén. Már az alapszabályok megállapításának előmunkálatainál voltunk. É sorok írója is, egyházkerületünk hivatalos lapjában (1893. év 22. szám) foglalkozott velök. Bizonyos dolog, hogy más protestáns felekezeti testvéreinkkel közösen alkotandó egyesületünknek valamivel lazább és kevésbé központosított szervezetűnek kell vala lennie, mint a milyent mi, külön magunknak, csinálhatunk. Talán ezen való fennakadás is késleltette egy darabig az eredményt

De jött közbe sok egyéb is. Napirendre toltak intézeteink államsegély ügyei: kérések, szerződések, s szerződésújítások a fizetési fokozatok rendszere alapján. Jött a tanárok állami nyugdíjintézetének előkészítése és életbeléptetése. Nem maradhatott el a tanári fizetések újra rendezése a nem államsegélyes intézeteknél. Csupa anyagi érdekek, személyi ügyek, pénzkérdések, a melyek kétségkívül sok figyelmet és igyekezetet eltereltek az elvontabb érdekű kérdésekkel való foglalkozástól, s a messzebb célzó szellemi közrehatástól; a nemesebb buzgalmat a napról-napra való köteleességteljesítésre korlátozták. Sőt az államsegélyezés rendszeré, nemkülönben a nyugdíj-törvény is, majdnem alkalmasaknak mutatkoznak arra, hogy intézeteinket az egymásra hatás, s nemes versenyzés hagyományos ösztönétől megfosssák, talán magokat az egyes tanárokat is egymásra nézve közönbösekké tegyék. Csakugyan — ha jól sejttem vannak intézeteink, a hol már a legértékesebb mozgalmat a miniszteri megbízottnak látogatása és az érettségi vizsgálati kormányképviselő funkciójának teljesítése támasztja; egyéb megy és megy, rideg és unott sablonok szerint, olyanok szerint, a melyekből kivessztek a léteket, és olyanok szerint a melyekben nem is volt.

Földicsérjem talán ezen új idők rovására a régit? Állítsam, hogy a régibb szegényes viszonyok közt a tanároknak több a jóság, több együttérzés egymással, a társadalommal s az egyházzal, több emberszeretet, több eszményiség lakott? Nem szabad állítanom. Mert csak azt tudom, hogy a régi tanárok közt sokan voltak egymásnak gyermekkori pajtásai. Ifjúkori barátság, talán kicsinyes, de felejthetetlen élmények, egyházi és társadalmi zsenge eszmények fűzték őket szűkebb keretekben egymáshoz. Könnyebben találtak okokat a társulásra,

egyesítő tevékenységre: Kényszerítő okokat is. Célakat is. Nem is riasztotta el semmi tőle. Jobban ismerték, akarták is ismerni az egyháznak *lényeges szükségzeit és érdekeit*. A mai tanárokról meg azt tudom, hogy némely intézethez az egész országból cseppennek vak sors szerint egybe. Még vakabb sors szerint az egész egyházkerületbe együvé. Kollégialis belviszonyaik rendezése ad nekik jó időre fő dolgot. S ugyan jó, ha ad. Szolgálati évek beszámítása, fokozati gondok, satöbbiek, tűznek kiszámukra nem ritka esetekben, közvetlen célakat. Kevésbé ismerik alaposan az egyház szükségzeit, érdekeit, kevésbé magát az egyházat. S erről ők nem is tehetnek. Így hozza ezt a rendszer. Társulást kívántok ma tőlem? (Kérdegy.) Miféle? — Helybelit. — Hát nem elég a sok unalmas konferencia?

— Nos hát országost. — Az meg elnyeli az egyént. — Ugy hát felekezeti. Országos szempontból gyűlölöm a particularismust. S ezzel vége.

Érezzük, hogy az ilyen állapot terméketlen és áldatlan. S ha valaki már csak nem is érzi, azon épen hogy tökéletesen bebizonyult az áldatlansága

Szerencsénkre épen jókor, vagy elég jókor jön — mert mi türes-tagadás, itt van, érezzük, — az a nyomás, az a reakció mely megszokta várni, hogy a szellem szabadságának letéteményeseiben a hit elsenyedjen, az önérzete elbizakodássá fajuljon, az önszeretlet meglazuljon, az önszeretet erőre kapjon. Elég jókor jön a végre, hogy még erős ellenállásra találjon sorainkban.

A tiszántuli ref. tanáregyesület 1900. évi mezőtúri közgyűlésre oly kérdéseket vett fel tárgysorába, a melyek ref. tanügyünket egyházunk egyetemére kiterjedőleg érdekelték. Ez alkalomra számos és komoly résztvevők jelentek meg mindegyik egyházkerületből; legkevesebben — miért, miért nem? — Erdélyből. A miket ezen a közgyűlésen tapasztaltunk; a magyar református szellemnek az az el nem finnyásodott érzéke, melyet Debreczen s az Alföld gimnáziumai, s tanáraik, a rohamos fejlődés koptató, simító éveiben is megőriztek; az iskolának, egyháznak és társadalomnak az az erős kölcsönhatása, melyet a tiszántuli egyházkerületben az adminisztráció is teljes erejével támogat és hatalmasan óv: minden kívülről szemlélőt meggyőzhetek arról, hogy itt olyan mintájára találtunk az iskolákban kifejeződő kálvinizmusnak, a melyet, ha még végkép fel nem oldódtunk, nekünk többieknek is egyetemesen el kell fogadnunk; sőt keretre találtunk, a melybe egyszerűen bele illeszkedhetünk. A Mezőtúron szerzett meggyőződések érlelésére jó alkalmakat adott az egyetemes tanügyi bizottság különböző egyh. kerületbeli tagjainak Sárospatakon, az 1901. év első hónapjaiban történt ismételt találkozója. S így Antal Géza

pápai tanártársunknak az a felszólítása, a melyet egy pár hónappal később az összes ref. tanárkarokhoz intézett, hogy t. i. a tiszántulinak keretében országos ref. tanáregyesületté alakuljunk: egyszerűen azt jelentette, hogy végre valóssággal virad. (Jól ki is alhattuk magunkat). Szükségtelen megvárni az újabb zsinat alkalmát, hogy ismételten onnan induljon egy ébresztő mozdulat. Az eredmény az, hogy a husz évvel ezelőtt fölvetett gondolat eljutott a megvalósulás küszöbére. Magokévé tették azt a négy egyházkerület tanárkarai, mondhatni, kivétel nélkül, hacsak Gyönk ref. algimnáziuma és Rimaszombat „egyesült protestáns” főgimnáziuma tanárkarainak hallgatását vagy tartozkodását főlemlíteni és értelmezni nem akarjuk. Csupán az erdélyi egyházkerület intézeteinek tanárkarai tanusítottak szemebetűnő tartozkodást, a mennyiben — a theol. fakultást is beleértve — nyolcz tanárkar közül csak négy karolta fel az eszmét, négy pedig — hallgat.

Miért ez az abszencia? Mi, erdélyiek, kevésbé érezzük a külső nyomást, kevésbé a belső vonzó erőt? Érzéketlenebbekké lettünk volna már is, s elaléltabb zsákmányává az »új idő« szellemének? Egyházkerületünk tanügyi adminisztrációjától szenvedtünk olyan elhanyagolást, a mely miatt magunk is könnyű lelkiismerettel — hanyagolhatunk? Vagy ama bizonyos mesének a vége akar teljesedni rajtunk: »gallina pinguis facta ne unum quidem ovum pariebat«? Nem kellemes, de nem is könnyen érthető tárgy az elmélkedésre

Magunknak is, az erdélyi egyházkerület tanárainak, volt egy egyesületünk, melynek egykor nehéz viszonyok közt vergődött kollégiumaink évtizedeken át, sok szellemi és erkölcsi erőt, támogatást köszönhettek. S nekünk ne volna e érzékünk az egyesülés jelentősége iránt? Az a mi egyesületünk egyszersmind tanári özvegy-árvai gyámintézet is volt. A mikor, az állami nyugdíjintézet életbe léptével, gyámintézetünket feloszlattuk, s a vagyonán — talán kölcsönös elégtelenséggel — megosztottunk: úgy szétporlottunk, hogy mind maig semmit sem tudunk róla, hányadán vagyunk egyesülésünk egyéb feladataival. Nem az volna-e természetes, hogy egykori egyesületünk életét most, az országos ref. tanáregyesület életrehívásával — egy szívvel lélekkel törekedjünk új alakban folytatni?

Fölvetheti ugyan valaki, vonakodása megokolásául, az elvi kérdést, hogy van-e szükség *felekezeti* tanáregyesületre, felekezeti mozgalomra a tanítás kérdései körül? A „tudomány”, kellő magasból nézve, bizonyára felekezetiellen s szabadelvű álláspontból, a fölvetett kérdésre, első tekintetre, kétségkívül «nincs»-csel felelhetünk. Részemről azonban egészen fölöslegesnek a tanárok felekezeti egyesülését soha sem tartottam. Más, egészen nyugodt időkben elmélkedtem czéljáról. Czélja — úgy találtam — bizonyára

nem az, hogy minden áron elkülönítsük magunkat a nem protestáns és állami általános tanügy tényezőitől. Mert a tanügynek legtöbb fontos kérdése olyan, hogy nem lehet, nem is volna szabad reájok külön protestáns és külön általános magyar állami feleletet, megoldást keresni és adni. Protestáns és református tanügyünk történelmének azonban meglehetősen elutasít hatatlan követelése, hogy egymásról tudjunk, összetartsunk, együtt érezzünk, egymást biztassuk multunk folytatására, régi becsületünk fenntartására, az országos versenyben helyünk megállítására. Nem szükség e részben külön vezérszavakat kigondolnunk és hangoztatnunk. A vezérszavakat az egész ország hangoztatja. Csak meg kell értenünk, saját nyelvünkre fordítanunk azokat; jól fölfegyverkeznünk és megtanulnunk a mozdulatokat és fegyverfogásokat, a melyeket a fejlődött és változott harcolásmód kíván, hogy a közdiadalban méltó és teljes részünk legyen. E végre a külön egyesület czélja nem volna egyéb, mint egymásnak személyenkint és intézetenkint megismerése, eltérő viszonyaink és eszközeink jóindulatu bírálata, közös eszméink valóstítására a legsikerültebb módok fölmutatása. Mindezekre annyival nagyobb szükségünk van, mert nekünk nincsenek jót, rosszat egyformásító központi tanügyi hatóságaink. Az együttgondolkozás hiányában mindennap letörlődik itt egy, ott más régi, életrevaló jellemvonás intézeteinkről. Válfajokra bomlunk.

Ezekhez az eléggé biztos tételekhez egy új tapasztalatunk járul — a mint sejtem, de csak sejtem — meglehetősen súlylyal. Az egyházpolitikai törvények kérdésében kifejtett harcok nyomán, a *történetileg fejlődött* magyarországi egyházak mindenikét bizonyos vajudás lepte meg; érezhető e vajudásokban valami — részben ugyan csak hallgatólag — erős meghasonlás a középiskolai tanítás nemzeti tartalmának felfogása körül is s ez a *meghasonlás úgy tankönyvekben, mint még inkább az iskolai élet érzelmi tényezőinek irányzásában, szabályozásában* lett érezhetővé. Kezdtünk volt már hozzá szokni ahhoz a gondolathoz, hogy a tanítás-nevelés ügyének irányzásához elég egyetlen egy szempont, a magyar nemzeté. De kiviláglott, hogy ez a szempont, csak így magában véve, nem eléggé határozott, nem eléggé megállapított, nem eléggé egy dolgot jelentő. Láthattuk, hogy ép úgy vannak, a kik a „Regnum Marianum” eszményét vallják mindent egybe foglalónak, mint vannak olyanok, a kik az «egy szentelt fájdalom» ápolását veszik első helyen czélba. Van mind a kettővel könnyen elbánó felfogása is a tanítás nemzeti szempontjának, azzal a rábizonyítható jelmonddal: «Magyarország lett, mert volt és van.» Így más árnyalatok is még.

Nos hát, ha nem léteznének *történelmileg* fejlődött magyar egyházak, általok fentartott iskolákkal s ezek tanáiraival: *tanári felekezeteknek*

kellene támadniok ma, az iskolai tanítás-nevelés nemzeti szempontjának értelmezésében mutatkozó eltérések miatt. Jobb azonban, hogy egyszerűen a meglevő történelmi keretekben jutotunk egymástól eltérő eszményeinkhez.

Az eltérések kiegyenlítését senki se várja és óhajtja az országos általános tanáregyesülettől. Ennek mindig számosan voltunk és leszünk tagjai, de mindannyian mint egyének veszünk részt benne. Ehhez az országos egylethez a mi ref. egyesületünk oly viszonyban fog állani és maradni, a mely viszonynál fogva egyik a másiknak érdekköreit és céljait inkább kiegészíteni, mintsem zavarni fogja. Ily viszonyban állott eddig a tiszántuli ref. tanáregyesület is az országgal. Ily viszonyban állott egykor, bár lassu tevékenység mellett, a megboldogult erdélyi ref. tanári értekezlet is.

És jó szerencse, hogy fenáll, hogy erőben van még a tiszántuli ref. egyesület, élő czáfolatául a fölmerülhető aggodalmaknak és ellenvetéseknek. Még jobb szerencse, hogy épen most, jegecedési központjává, s létrejövése biztosítékává vált az országos ref. egyesületnek.

Ez utóbbinak elkészült már az alapszabálytervezete is; alkalmasint minden tanártestületünk ismeri. Február 2-án, Debreczenben fog fölötté tanácskozni mind az öt egyházkerület tanáraiból az 901. évi karczagi gyűlésen megalkotott bizottság. Nem sok vitatni valója lesz rajta. Az egyesület célja világos és — a tennebbieken kifejtett meggyőződésünk szerint — elutasíthatatlan. Az eszközök célravezetők és gyakorlatilag mind ki vannak már próbálva. A tervezet 3. és 4. §-a így sorolja fel:

3. §. Az egyesület felváltva a református felső- és középiskolák székhelyein gyűléseket tart; ezeken az iskolák és tanárok állapotát személyes meggyőződés alapján megismerni igyekszik; az így szerzett tapasztalatokhoz képest a netán mutatkozó hiányok megszüntetéséről tanácskozik; határozatokat hoz, melyeket aztán minden tanárkar a maga körében megvalósítani törekszik; indítványokat terjeszt az egyházkerületekhez s az egyes iskolákat fentartó egyházi testületekhez; pályadíjakat tűz ki, esetleg megfajtésokról tagjai által megbízás útján gondoskodik; ismerteti és bírálja a használatban levő vagy használatba veendő tankönyveket; általa ujonnan készített vagy átdolgoztatott tankönyveket fogad el s hoz javaslatba illetékes helyeken használat végett; megismerteti és megvitatja az egyes tantárgyak természetén alapuló s a tanítás sikerét leginkább biztosító módszereket; értekezéseket tart egyes nevelés-oktatásügyi kérdések fölött; alkalmat szolgáltat az eszmecegerére s a tisztársaknak egymással való közelebbi érintkezésére; végül a közgyűlésen kívül évenként a református felső- és középiskolával bíró városokban a közel vidék tanárkarainak bevonásával részleges, ugynevezett időközi értekezleteket tarthat a kö-

zös összetartozandóság érzetének ápolása, az egységes református tanári közszellem fentartása, a felszínen levő református tanügyi kérdések megbeszélése s általán az egyesületi élet élénkítése végett.

4. §. Az egyesület működéséről addig is, a míg folyóiratot tarthat fenn, évkönyvet ad ki.

A tankönyvek kiadása körüli eljárást külön szabályzat terv tárgyalja.

Az egyesület szervezete — elutasíthatatlan gyakorlati okokból — kissé, majdnem oly mértékben, mint az Országos Középiskolai Tanáregyesületé, központosító jellegű leti; máskülönben körültekintőleg, megnyugtatólag és minden jogos várakozást kielégítve fogja szolgáltatni a célokat, s alkalmazhatni az eszközöket.

A székhely kérdése nyílt kérdésnek van ugyan hagyva, de akármilyen formulával megoldva sem lehet az, egyelőre s valószínűleg állandóan sem más, mint Debreczen. Debreczen új jelentőséget is fog ez uton nyerni a ref. egyháznak művelődési és központjai között. De félre minden féltékenységgel és versengéssel! Debreczen mindig és magától is első központunk volt és marad. Ha most ref. tanügyi jelentőségében új növekedést nyer: ezzel, közvetve, egy egytetemes nagy érdekünk valóításához is közeledünk egy lépéssel; mert a debreczeni ref. egyetem létrejöttéhez szellemi építő készletet segítünk halmozni. Valóban református tanárok országos egyesületének már csak e cél előbbre mozditása kedvéért is érdemes dolog létrejönnie.

Váró Ferenc:

Szükségtelen a pap.

Furcsa czim. de — gondolom — nem felesleges a mit e czim alatt elmondani akarok. — Mi papok minden évben megtesszük Utasításunk 130 §-ban foglalt esperesi vizsgálati kérdőpontokra a feleletet, s azok alapján ez évben is már több egyházmegye nagytiszteletű esperese is megtette jelentését. — A ki ezeket a jelentéseket olvassa — magam csak kivonatossan, töredékben olvashattam egy párt — bizonyára megtelik örömmel szíve, mert azokból az tűnik ki, hogy hiveink vallásossága, erkölcsössége, áldozatkészsége stb. semmi kívánni valót nem hagy fe n.

Ez mindenesetre örvendetes jelenség. Azonban, a ki behatóbban foglalkozik a néppel, igyekszik belátni annak gondolatvilágába, igyekszik kipuhatolni érzését gondolatát kénytelen csak nagy általánosságban fogadni el, mert: merem állítani, hogy újabb egyházipolitikai törvényeink életbeléptetése óta, alig van olyan egyházunk, melyben a lelk. pásztornak ne kellene küzdeni azért, hogy hiveink házasságra lépésükkor az egyházi áldás is igénybe vegyék. És ezen mi csodálkozunk, különösen olyan helyeken, hol stóla váltság nincs s a pap követeli az esketésért díjvelileg megállapított fizetését. — Magunk hírdetjük hiveinknek, hogy a felesleges kiadásoktól tartozkodjanak, már pedig ez

a nép nagy többsége szerint — határozottan azok közé tartozik, csak akkor nem volna felesleges, ha a polgári úton, a törvényeknek megfelelően megkötött házasságot — mondják ők — hatalmunkban állana a papoknak elégtelennek nyilvánítani. — S ha aztán hozzávesszük még azt, hogy a polgári anyakönyvvezetők — hogy a házasság érvényes, nagyobb szabásu dic-

tiókat tartanak, ellátják utasításokkal, Isten áldását kéri a megkötött frigyre állítom én is, hogy nonsokára tökéletesen beigazolt lesz egyik hívemnek azon állítása, hogy: »most szükségtelen a pap, kár tartanunk! Esketés, Keresztelés pap nélkül is érvényes!« És tényleg sokan gyermekeiket sem akarják megke kereszteltetni. — Ez a beteges tünet az én egyházamban is jelentkezett — Hogy a bajon segítsek, kezdtem hirdetni, hogy a kereszteletlenül elhalt gyermeknek se nem harangoztatok, se nem temetem el, illetőleg temetjük el. Semmit sem használt. — Végre meghal egy kereszteletlen gyermek — No, most már mit tegyek?! Vagy ragaszkodom ahhoz, a mit hirdettem, vagy kiteszem magam annak, hogy híveim levetnek, szavamnak többet hitelt nem adnak.

Az előbbi tettem, ille öleg kijelentettem, hogy nem harangoztatok addig, míg a nagy. esperes úrtól — kihez közel lakom — erre engedélyt nem kapok. Tettem pedig ezt csupán azért, mert tudtam, hogy ha az esperes úrhoz küldöm az én emberem, ő a lelkére fog beszélni, kifejtja a keresztelés fontosságát — a mit pedig az esperes úr mond, tudvalevőleg hatással szokott lenni a népre — s hívem haza térve, azt másoknak is elbeszélve: mindenki elhozza hozzám kereszteletlen gyermekét. Megvagyok győződve, hogy a nagy. esperes úr ezt tenni el nem mulasztotta, de mert azt a választ adta, minthogy egyebet nem is adhatott — hogy harangoztatni kell: nem hogy elhoznak keresztelés végett gyermekeket, de még inkább kezd terjedni ez a vélemény, hogy felesleges jó cselekedet a gyermek pap általi megkereszteltetés: nem különben az esketés is.

Rabeszérléssel, hitegetéssel, ijesztetéssel tehát — a mint az említett esetből is látható — a bajon segíteni nem lehet. Szükségünk van nekünk biztos eszközökre — ha azt akarjuk, hogy híveink ki ne kerüljenek, s ez által a vallásosságot elhidegülni ne engedjük — melyek által szorosabban magunkhoz vonhatjuk, híveink s megszüntethetjük az e fajta badar beszédeket: »szükségtelen a pap, kár tartanunk!« Ilyen eszközökről gondoskodni — véleményem szerint — a főtiszteletű és méltóságos Zsinat van hivatva. Bizonyára a főt. Zsinat meg is fogja találni a legezéravetőbb eszközöket, de nem merem állítani, hogy míg az említett vallásos cselekvényekért fizetést követelünk — bármilyen intézkedéseket tegyen is a főt. Zsinat, a bajon segítve egyáltalán nem lesz. Ezért bátor vagyok a következő indítványt tenni:

1. Mondja ki a Zsinat, hogy a papok esketésért, keresztelésért, temetésért fizetést ne követeljenek; a mennyiben pedig fizetésük ez által kisebbednék. pótoltsák ki az országos közalapból.

2. Követelje a Zsinat, hogy az állami anyakönyvvezetők jog és hatáskörük át ne lépjenek; mindenféle nagyobb szabású dicelióktól — büntetés terhe alatt — tartózkodjanak.

Meggyőződésem szerint ilyen formán segíthetnénk a bajon.

Bere-Kereszturon.

Kolossvári József, s. k.
rel. lelkész

Az új énekeskönyvről.

Ide-oda 4 hónapja már, hogy az egyetemes énekeskönyvi bizottság által összeállított „Gyűjtemény“ napvilágot látott. Azóta jelentek is meg itt-ott, több-kevesebb méltányló, vagy ellentétet mutató bírálatok; de mondhatom, lehangoló az a hideg közönyösség, a melylyel ezt a *nagyfontosságú* ügyet méltatják, avagy éppen semmit sem törődve vele, agyonhallgatják. Vártam, hogy úgy irodalmi, mint zenei szaktekintélyeink minden tekintetben megvilágítva a dolgot nekünk, kisebb kaliberű szakértőknek, irányt mutatunk, hogy

milyen szempontból vizsgálhatnók mi is, hogy abból aztán az anyaszentegyházunk is haszna legyen.

Ezen várasomban azonban megsalatkoztam; az eddigi bírálatok mind el vannak fogulva a meglepetéstől s ezen meglepetés hatása alatt a leglenyegesebb dolgokról nem emlékeznek meg. Ez — és az a körülmény, hogy az egyházi zene s így az ének fejlesztését szívemen hordom — késztet engem arra, hogy a már említett gyűjteménnyel foglalkozzam, s erből folyó szerény véleményemet elmondjam.

Mindenek előtt a szövegi részszel kellene foglalkoznom, de azt már elvégezték (s talán elvégzik még) mások, a kik egészen tudományos szempontból pertraktálták azokat, így nem akarok az időmérték, sor-metszet, verslábak, hangsúly stb. eféle gyilkos nemtóm mi tömkelegébe keveredni, csak azt említem meg, hogy én nem ily alakban vártam az énekeskönyv megújítását. Én nem úgy gondoltam az új versek átdolgozását, hogy a megadott dallam méreteire más szavakkal ugyanazon gondolat ráhuzassék, hanem azt gondoltam, hogy a tartalomdu. themák *szabadon*, minden megkötöttség nélkül, az egyes poéták intencióinak megfelelően új *magyar* versek öntetnek s az így nyert valódi költői művek kerüljenek megzenésítés alá. Nem kaptára készült *másolatot*, hanem új, tartalmas és főként szép *eredetit* vártam, olyat a mely a XX ik század irodalmi színvonalának megfelel.

E helyett kaptunk egy légió erőltetett, néhol túl zása menő verset régi kaptára. Ott vagyunk, a hol az a bizonyos mádi izraelita... azaz még ott se! Mert eddig volt régi dallam, régi szöveggel, most van a mai »nyelvérzék«-nek megfelel ő szöveg régi dallammal, melyek bizony kevés kivétellel semmi abszolút becsület nem bírnak. Tehát egyház zenei fejlődésünk egy lépéssel sem ment előre. Avagy elhíhető-e az, hogy a miért a dallamok némi eg de csak némileg magyaros színt kaptak, azért azt a sokat hangoztatott *magyar* zenét kultiváltuk? (Hogyne, német frakkra magyar pitykét vartunk.) Nem, és ezerszer nem, de sőt a mit elérhettünk volna, annak is útját vágtuk azzal, hogy egy néhány selejtes dallamra egy egész sereg szöveget erőszakolunk, szóval kaptázunk. Ily körülmények között, a mikor minden szövegnek meg van a maga ritmusa, össze törjük a legszebb verset egy ellenkező dallammal. Az volt a legszerencsésebb lemebb gondolat, hogy először dalla ot reperáltak s azután a szöveget. Holott megfordítva kellett volna. A szöveg az irányadó, nem a dallam, a szöveg érzelmi világa keli, hogy vissza tükröződjék a dallamban, mert minden szöveg egy-egy imádság, mely az ének, a hang szárnyain kíván az ég felé szállani. Szöveg és dallam egymás tolmácsolói, s a hol ez nincs összhangban, az nem zene ma már. A szövegi részről szólva még csak azt jegyzem meg, hogy nekünk nem sok énekre, de szép és áhítható keltő énekre van szükségünk. Pontos számítás szerint a különböző alkalmi, és közönséges szükségünket összevéve 150 ének elég arra, hogy egyetlen egy esetben is ismétlésekbe kelleme bocsátkoznunk. De szerintem ez is sok. Elég volna mindössze 100 ének, de ez a 10 ének aztán legyen minden tekintetben kifogástalan, gyöngy!

A mi a gyűjteménybe felvett dallamokat illeti, egész határozottan állítom, hogy azok közül abszolút becsület fogva igen kevés válik be. És itt hangsúlyozom, hogy én inkább eredeti, mint átdolgozott darabokat vártam. Magyar zenét akarunk magyar egyházunkba', legyen minden ízében magyar s nem kifordítás. Ezzel az operációval korántsem segíthetünk az ügyen, sőt ellenkezőleg megakasztottuk fejlődését, s legyünk arról meggyőződve — még azok is, a kik azzal argumentálnak, hogy a népet minden zökkenés nélkül kell át vinni az új rithmusra — hogy a nép ezerszer könnyebben megtanult volna egészen új szövegű és dal-lamu énekeket, sem hogy az ő megszokott flegmájából kiterjen. Itt lesz a baj, s ez ad dolgot, hogy a

népet meg kell győzni arról, miszerint a jó izlés kívánja, hogy az ő megszokott egyhangu zsoltárját más-ként kell énekelje. Ez eredménynyel nem jár, sőt eltelik 10—20 év is, de szabatos éneklés nem lesz. Példárá az Erdélyi egyh. kerület. Itt 1836-ban rithmusos énekeket hoztak be, énekes könyveink úgy vannak kiállítva; azért hol énekelnek szorosán e szerint? Seholl! Én újólag azt állítom, hogy nem kireperált, hanem egészen eredeti s magyar énekeket óhajtok, a mely úgy tartalom, mint dallam tekintetében kifogástalan legyen.

Mint hogy azonban ezen óhajtásom, úgy látszik elkésett, kénytelen vagyok a gyűjteménybe felvett dal-lamokkal foglalkozni, s első sorban is a zsoltárokról mondani el véleményemet. Zsoltár dallamaink nagyobb-része a Goudimel Claudius ki a 16-ik század köze-pén élt compositioja, érzik mindannyian a Grego-rian styl. Szövegük francia versek szerint van ma-gyarrá fordítva. Hogy képzelhető akkor hogy ezekből a mindenféle ízű énekekből magyart lehessen csinálni? Hiszen az egyházi hangnemek különös sajátága nem engedi, hogy rithmusba szorítsák

Miért kell azért nekünk ma is annyira ragasz-kodnunk a Gergely pápa által sanctionált specialis egyházi hangnemekhez? azért mert régi? Igen így érvelnek a maradiság pártfogói: „Nem kell azokat a szép régi énekeket bántani, apáink, nagyapáink azok-al nőttek fel. Vének volna letörülni a régiség nemes rozsdáját? Hát abban igazuk van a kik így gondolko-znak, hogy rozsdá van rajtuk, még pedig annyira nagy mértékben, hogy a rozsdá miatt semmi nemes nem látható. Én elismerem, hogy szép dolog a régiek iránt kegyelettel viseltetni; de végre is, ha a szövegek át-dolgozásában az volt az indok, hogy énekeink, ma már nem élő nyelven vannak írva, miért maradjon meg dallamainkban az az irány, a mely szintén holt alak s csak itt-ott classikusainknál találkozunk velük. Nekünk nem classikus, de élő s azután is élni fogó magyar zene kell. Miért hangoztatjuk minduntalan magyarságunkat, s mikor ép a mivel a népet is Iste-néhez fordítjuk, egyházi éneklésünk sem magyar. Ezért a Zsoltárok, sőt azon dicséretetek, melyek a zsoltár mintán készültek, mind újból átdolgozandók lennének. Hogy ezen állításom mennyire jogosult, igazolja azon körülmény, hogy zsoltáraink egy pár könnyebb menetű kivételével használaton kívül vannak. Ennek pedig oka abban rejlik, hogy az egyházi hangnemek sajátosságai nehézzé teszik az összhangzatosítást, hangjegyen kívül orgonázó kántoraink pedig fennakadnak, sőt legtöb-bjét a zsoltároknak nem is ismerik. Hogy kívánjuk akkor hogy a nép tudja, mikor a vezér sem tudja.

Akár hány példát tudnék felhozni arra, hogy népes nagy gyülekezeteinkben a templomi éneklés tel-jesen kimaradt, vagy ha meg van, minden kritikán alul áll. Ezzel szemben arra is tudok esetet felhozni, hogy nem az énekes könyvből megtanult éneket mily odaadással éneklie a gyülekezet. (Pósa Lajos »Menyben lakó én Istenem« című kis imája Kecskés Ernő megze-nésítésében Erdély számtalan vidékén közszájon forog.)

Hogy a dallamok közül melyek lennének meg tartandók ez alkalommal nem is említem, miután, ér-

zem hogy ezen felszólalásom válaszatlan nem marad, majd annak idején arra nézve is megteszem észrevé-teleimet. Az új dallamokon érzik a mesterkéltség, lát-szik, hogy mondva vannak csinálva, bár némelyike ismeretes, más gyűjteményből. Inventio nélküli nagy része, s némelyik szerelen hangugrásai miatt nép aj-kára nem való Dicséretet nem mondhatok, minden mű dicséri önmagát. Még megkellene említenem, hogy az erdélyi dallamok közül sok szép kimaradt, de ezek-nek felvételét nem kívánom, mert én itt is gyökeres átdolgozást óhajtok.

Igy áttekintve az egész mű felett, már most ki-mondhatom, hogy az új énekeskönyv végleges beállít-ása még messze van, messze kell hogy legyen. Szá-mot kell vetni azzal, hogy az énekeskönyv nem ma-gunk de utódaink számára készül, nem a jelennek, hanem évtizedeknek, melyek ezután jönnek. Ily fontos dolgot elhamarkodni nem lehet, tekintve azt, hogy most mind az 5 egyházkerület számára készül az énekeskönyv, a melynek reviziójára egyhamar kilátás nem lehet. A kor szelleme halad, változik nekünk azzal haladnunk kell, s nem állhat senki ellent, mert megvan írva, hogy »a régiek elmúlnak«

Az elmondott véleményeim alapján alábbi indít-ványomra hívom fel úgy a kartársaim, mint azok fi-gyelmét, kik az egyházi zene fejlődését szívükön hordják:

Indítványom a következő:

1. Az egyetemes énekügyi bizottság szöveg-gyű-teménye további feldolgozás alapjául elfogadtassék (nem zárva ki az ezután beérkezendő jobb műveket);

2. A szövegező bizottság válassza ki a költői s irodalmi becsesel bíró szövegeket, ezeket hozza nyil-vánosságra, hogy zeneszerzőink, részben a meglevő értékesebb dallamok felhasználásával, részben új dal-lamok által megzenésíthessék.

3. Az így nyert új dallamokat a zenei bizottság (mely kiegészítendő lenne) bírálja felül s a bírálatról szóló jelentés, egy az ország minden részéből külden-dő lelkészek, énekvezérek s más zeneértőkből álló „egy-ház-zenei congressus elé terjesztessék, a mely con-gresszus szavazat többséggel döntsön az egyes dalla-lamok felett. Megjegyzem, hogy ezen congressuson minden egyházkerület legalább 10—10 taggal legyen képviselve.

Igy, és csak így látom én igazságosan s minden személyi érdektől menten elintézhetni az énekes könyv sorsát s nem crőszakolunk a gyülekezetre egy oly könyvet, melyet nem ismer s nem is óhajt. Igaz ugyan, hogy az a fordulat még egy két évig késlelteti a kibo-csátást, de ezen késedelem annál gyümölcsözőbb lesz, ha egy jó, értékes munka kerül napfényre.

Ezek voltak szerény észrevételeim, melyeket az ügy érdekében elmondani szükségesnek tartottam s ki-mondom nyíltan, hogy nem csak az én, de még szá-mos irányadó véleménye az; s ha lesznek olyanok, kik engem ellenkezőről meggyőzni képesek lesznek, én an-nak csak örvideni fogok, mert látom az érdeklődést, melyet eddig bizony nem nagy mértékben lehetett ta-pasztalni.

Vajha észrevételeim kívánt eredménynyel járnának!

Kolozsvár,

Zsigmond Ferencs.

TÁRGYA.

Széchenyi imádságai.

(Felolvasatott 1902. jan. 26-án a ref. theol. fakultás disztermé-ben tartott prot. estélyen.)

Mai nemzeti létünk, a XIX. században való nagy haladásunk alapjait sok írásában és élete egész mun-kájával Széchenyi István rakosgatta. Meggondolva sok közművelődési és egyéb intézményünk történetét. Szé-chenyi nevét nagyon gyakran kell a kezdők között első helyre írunk. Minél mélyebbre megyünk az okok ke-

resésében, annál több helyen bukkanunk reá, a mint ennek vagy annak később nagyra nőtt kicsiny magvát hintegeti. Arany János szavával szólva:

Széchenyi hirét, a lángész csodáit
Ragyogja minden, távol és közel:
Aldozni még jerünk — ah, oly sokáig
Nem értők — Széchenyi szívéhez el.
Nem láttuk, e szív néha mit palástol,
Hordván közöny havát és gúny jegét:
Hogy óvni gyöngé csiréit fagyástól
Órizze életosztó melegét.

Ma már kissé mégis általánosabban értjük; alakja mindnyájunk előtt magasba emelkedik, tetteinek emlé-

kezetét nem kell felújítanunk, mert lelkünkben eleve-
 nen él. Az embert azonban, a bensejét még ma sem
 ismerjük teljesen, mert bár hátramaradt iratait is ki-
 adták, kötetekre menő naplójából csak szemelvényt —
 bár bő, de a kiadó tetszése szerint összeállított szemel-
 vényt közöltek s így azok, kikre a kincs őrizése nem bi-
 zatott, annak a nagyságot talán soha sem ismerhetik
 meg. A „Naplók“ ugyan általában nem is valók min-
 denki kezébe, de az azokkal való foglalkozás szüksé-
 ges, mert Széchenyi életének minden mozzanata any-
 nyira benső indítékokból eredt, hogy teljes megértésé-
 hez e belső okok ismerete szükséges. Oly közel érez-
 zük magunkat hozzá, hogy nekünk, a nemzetnek áldo-
 zolt dicső életének a másik fele iránt is érdeklődünk:
 látva, hogy mint dolgozik, még jobban vágyunk tudni
 azt is, hogy miképen ítél magáról, sikereiről és keser-
 rűségeiről, általában miképen nyilatkozik s főképen,
 hogy milyen irányt jelöl ki magának ez a nagy lélek
 olyankor, midőn kíváncsiak és más véleményűek nem
 hallgatják. Szóval a lelkét szeretnénk teljesen ismerni.
 Most azért ehez indulunk: Széchenyi lelkéhez, szívé-
 hez, melyből annyi magasztos szakadt. Írásait vesszük
 alapul s ha végül nagyon egyszerű eredményekre ju-
 tunk is, az csak azt bizonyítja, a mit itt most mi d-
 járt kimondhatunk: nincs abban, a mit majd Széche-
 nyitől hallunk, semmi rendkívüli. Elmondta azokat az eze-
 szer más is, Széchenyi előtt is, még inkább utána.
 Minden másénál azért érdekesebb a Széchenyi szava,
 mert „ő az, ki által lettünk és vagyunk“ (Arany); elvei
 akkor a nemzetet irányító ták s egyszerűségükben nagy
 dolgok alapjainak is az egyszerű voltát mutatják.

Bárhol kezdetnénk, mindig ezekhez az egyszerű
 végső alakokhoz jutnánk, azért egyenesen a naplókhoz
 fordulunk, hogy Széchenyi lelkébe pillanatra magunkat
 erősítsük.

A lélek legbensőbb megnyilatkozása az imádko-
 zás. Annál bensőbb, minél egyéniesebben fakad a lé-
 lekből, annál értékesebb, minél egyéniesebben nyilván-
 nul, rendeletek nélkül s nem is szabályok mintájára.
 Egybe olvad az imádságban mindaz, a mi életünket
 mozgatja, szívünket elménket foglalkoztatja s így ön-
 magunk jellemezzük magunkat, mikor imádkozunk.
 Széchenyinek az imádkozásáról az a nézete, hogy csak
 akkor nevezhető önámítás nélkül istenes foglalkozás-
 nak, ha jó tettekre edzi akaratunkat, fékezi s tisztítja
 szenvedélyeinket és bizonyos lelki függetlenségre s tiszt-
 aságra segít, mely egyedül képesít arra, hogy elménket
 az istenség felé irányíthassuk s annak magaslataig
 fölemelhessük. (Zat)

Naplóiba jegyezte néhány imádságát. Családi vo-
 nások is vannak benne, de minthogy ezekben az imá-
 dságokban az életét irányító elveket is jórészt megta-
 láljuk, talán nem tolokodás és illetlen kíváncsiság, ha
 most azokat használjuk kiindulásul, idézve a mint van-
 nak. Fiatal korában, 1820-ban atyja és nagyon szeret-
 tett sógornője halála után írta D. breczenben nem neki
 szánt eszményképét is megemlítő imádságát.

„Mindenható bírja az embereknek s a megfog-
 hatatlan nagy mindenségnek ki előtt ámulattal s imá-
 dással borulok le s csak gyengeségemet s szorongó
 szívem dobbanásait érzem: engedd megérlelnem má-
 gamban azt az erényt és tökéletességet, melyet az
 ember minden fogyatkozásai s tomboló szenvedélyei
 dacára már itt a földön is elérhet. Add nekem azt
 a benső vigaszt, a lélek ama nyugalalmát, mely nélkül
 a röghez kötött halandó a Te szemléletedben nem
 gyönyörködhetik s lelke ama földfeletti szárnyalást el-
 nem érheti, melyre a tétovázó kedélyt az ájtatos ima
 rövid perczekig bár képesítheti Engedd hogy ily ma-
 gaslaton állandóan megmaradhassak, aczélozd meg
 bennem a gondolkozási erőt, hogy bár még a földi
 léthez vagyok kötve, halkileg halott lehessenek s tiszta
 képzelettel emelkedve Hozzád fel, a Te jószágodat és
 nagyságodat megismerhessem s földi pályám czélját is
 felfoghassam. Eszközöld Te magad, hogy elmém meg-

értsen Téged. Szabadítsd meg lelkemet az előítéletek-
 től s töltsd be szívemet véghetetlen béketűréssel és
 szeretettel az egész emberi nem iránt. Vess fátyolt
 elmúlt életemre s engedd meg, hogy tapasztalataim-
 ból, életemeimből, hibáimból s vétkeimből végre az,
 a mi legüdvösebb lesz, háramolhasson reám, boldogult
 öreg atyámra és szeretett Carolina sógornőmre s végre
 oly utakon, melyeket Te vélsz legjobbnak, vezess el
 engemet hozzájuk, a kiket oly forrón és igazán sze-
 rettem Engedd, hogy életem napjait S-val (Szelina)
 oszthassam meg s általa lelhessem fel azt a vigaszt
 és békét, melyet magamtól soha sem fogok meg-
 lehetni s hogy vele egyesültem szentelhessem Neked, a
 Te dicsőségednek életemet. Ha pedig jobba ne le-
 hetnék általa, sem ő jobba nem lehetne általam úgy
 inkább válaszsztál bennünket s engedd, hogy külön-
 böző úton, valamikor az örökké valóságban ismét
 találkozhassunk!“

Hat évvel azután későbbi feleségére gondol imád-
 kozás közben. Ez a magas szellemű, derek nő való-
 sággal jó szelleme volt Széchenyinek, buzdította, bá-
 torította, a nemzet-építés munkáját kötelességéül tűn-
 tette fel. Ebből érthető a következő ima végső pontja.

„Mindenható Isten! hallgasd meg mindennapi,
 minden órai imámat. Töltsd be szívemet anygali tiszt-
 szeretettel iránta s hazám, embertársaim s honfiam
 iránt. Világosíts fel engem egy Cherub lángszellemé-
 vel, erős eszével Engedd a jövőbe pillantnom s meg-
 különböztetni a jónak magvát a gonosztól. Add tud-
 tomra mit tegyek s miként kezdjem, hogy Neked egy-
 kor a reám bizott tökére beszámolhassak. Gondol-
 kodni akarok és dolgozni, éjjel és nappal egész éle-
 temen át. Segítsd sikerre azt, a mi jó; tipord el e-
 rájában azt, a minek rossz gyümölcse lehetne. Nyujtsd
 segélyed, hogy minden heves indulatot elnyomhas-
 sálk magamban Engedd, hogy igazi lelki alázattal tek-
 tintsek mindent a világon s úgy fogjak hozzá akármi-
 hez. Azt az anygalt pedig, a kitől vilárosságot nyerek,
 engedd élni békében s csendes boldogságban.“

„Ezen imám pedig ne csak szóval legyen el-
 mondva, hanem tetteimben nyilvánuljon s legyen szü-
 netlen az éghet bocsátva.“ (1826 decz.)

A harmadik imádságot 1832-ben jegyezte napló-
 jába, „Isten, te foglalja minden jónak, magasztosnak,
 egységesnek, tökéletessé, töltsd be szívemet, elmém
 a Te szent lelkeddel!“

Erősíts meg engem mennyei hatalmaddal, hogy
 földi gyarlóságaimat legyőve, Hozzád emelkedhes-
 sem fel.

Szabadítsd meg érzékimet minden hozzám ta-
 padó földi salaktól s tisztítsd meg emberi természete-
 met, hogy az a Te műved Hozzád méltóvá lehessen.

Önts bizalmat lelkembe s ne engedd meg, hogy
 a te végeseid bírálgassam vagy épen kételkedhes-
 sem a te mindenhatóságodban, mindentudásodban s
 véghetetlen irgalmasságodban.

Add végre a te legjobb áldásodat minden hoz-
 zám tartozóimra s barátaimra, hogy egykoron mind-
 nyájan együtt Téged dicsőíthessünk és magasztalhas-
 sunk, mindörökké, Amen.

Uram, legyen meg a t akaratod, úgy a menny-
 ben, mint itt a földön!“ (1832. decz. 16.)

E három kis imádság jellemzi Széchenyt sok
 tekintetben Mindössze néhány pontot emelünk itt
 most ki s azokat Sz. egyéb munkáiból megvilágítjuk.
 Arra csak rámutatunk, hogy ezekben az imádságok-
 ban mily nagy önzetlen lélek nyilatkozik. Ez a mon-
 dat tűnik fel imáiban legjobban: „Aczélozd bennem
 a gondolkozási erőt“, mert „gondolkodni akarok és
 dolgozni éjjel és nappal, egész életemen át.“ E mon-
 dat értelme egész életén végig kíséri, mindenütt ki-
 tűnik, hogy mily kiváló hatásnak tartja egész életükre
 az önálló gondolkozást. P naszkodik egy helyen (Ön
 ismeret), hogy a sok gondoskodással elszoztatják az
 embereket a gondolkozástól, akik aztán nem gondol-

koznak, mert nem is tudnak gondolkozni. Pedig „az ember lelki felsőbbiségét általán véve nem az határozza el, hogy vajjon sok tudományt vertek-e a fejébe, hanem, hogy tud-e tisztán gondolkozni.” Sok tanult ember van, a ki a tudatlannál néha sokkal oktalanabb mert csak tanult, de gondolkozásra soha sem volkedve és szüksége; a másik ellenben részint körülményei által volt meg nem szűnő gondolkozásra és észrevezésre úgy szólván kényszerítve, részint lelkiülete szerint épen nem tűrhette, hogy helyette valaki más gondolkozzék. »Az oktatás maga bizonyos helyzeben, sőt a legnagyobb tudomány is ugyan mit ér?« kérdi. Így p. o. Robinsonnak mit használt minden theoriai tanulása s nem hal-e éhen, ha nem tud egy kissé practice forgolódni s a gyakorlati élet mezején nem az-e a nagyobb bölcs, ki ugyan sokat nem tanult, »kinek gondolkozási teherességét azonban el nem fojtják s ki ehhez képest nyíltan gondolkozni mer és ezen legfontosabb és leghasznosabb emberi foglalatosságban szabadon és váltig gyakorolhatja magát?« (Önismeret.) Hiszi azonban, hogy a gondolkozó emberek »jövőben nem a vakhit fanatizmusát, nem az ámitókat, hanem saját szívöket és eszöket fogják megkérdezni az iránt, hogy mit higynének s mit tessenek.« Sok kormányformának ugyan kivált abszolút államokban igen hasznos, »ha a lakosságnak legalább is a katolikus részét — mert más vallásuakkal ez nehezebbé megy hitökben s főként ennek előttök megfoghatatlan részében megerősítik«, mert a ki vakon hisz, az könnyen engedelmeskedik akkor is, ha nem érti valaminek az okát. (Blick.) De ha ez az állapot jó is bizonyos czélokra, az emberiség haladása érdekében nem jó. Az egyes embernek s az ezekből álló emberiségnek épen arra van szüksége, hogy kifejlődjék mindenkiben a gondolkozásra való képesség. Csak gondolkozás útján juthatnak önismeretre, így tudjuk körülményeinket megítélni s ezért a gondolkozással együtt fejlődik az emberben a lelki függetlenség, az igazi szabadság. »S ugyan hány él köztünk öszintén — kérdi Széchenyi — a lelki függetlenség középpontján?« Pedig erre szükség van, mert haladásunkat sok minden gátolja, de kivált az. »ha nincs elég lelki függetlenség egyenesen járni a cél felé, nehogy azok pletykái s mende-mondái eltántorítsanak, kik mindenben találnak hibát, csak magokban nem s csak mások iparkodásait tudják gátolni, míg magok semmit se képesek előállítani« (Hitel.) Alig tudja magát lelkileg szabaddá tenni az ember: »Minden akadályoztatja magasb emelkedéstől, annyi súlyos tereh tartja lánczolja a földhez Irigy szemmel nézi a sas királyi repülését, míg ő itt alacsonyságokkal küzd, s itt hagyná szívesen lélektelen aranyát s kincseit, ha ő is naphoz közelíthetne. Minden arra gerjeszti, hogy a földi ragadékokból szabaduljon ki, s még is hány akad vagy dől inkább sírba, mintsem garasától válna meg, s hány képzei magát, midőn sokszor téli időben házában rosz csapszékban rab, szabadnak, ha csak darab pénzecskéje zsehiben!« (Hitel.) De a lélek szabadsága nem ez! Ahhoz az kell, hogy az ember sorsával megelégedett legyen. S ez mindenkivel így van. Az emberek ugyan különbözök, mégis csak ugyan egy természeti törvény alatt állanak, mindenik keresi a megelégedést. Ezt megint csak olyan érheti el, kiben meg van a lelki függetlenség kivívására a képesség. A megelégedés alapjait Széchenyi „királyfától a legalacsonyabb születésű nyomorultig a lehető legnagyobb lelki függetlenségre“ állítja.

(Vége következik.)

Imre Sándor.

Irodalom.

Uj magyar Shakspere. Igazi irodalmi eseményként ünnepelhetjük azt az örvendetes hiradást, hogy a Franklin-Társulat az új esztendő elején a teljes magyar Shakspere-rel kedveskedik a magyar könyvpiacnak.

A kiadás a »Magyar Remekírók« alakjában jelent meg s maga egészében igyekszik ehhez a gyűjteményhez simulni. Hat vaskos kötet lesz ez a gyűjtemény, első világirodalmi kiegészítője a »Magyar Remekírók« könyvtárának. Ara is a magyar klaszikusok után igazodik s a hat erős kötet — körülbelül 220 iv bolti árát a kiadótársulat díszes kötésben 30 koronában állapította meg ama kötelessége tudatában, hogy a *Kisfaludy-Társaság teljes Shakspere-jét* minden kinek hozzáférhetővé kell tennie.

Sőt még tovább is megy *A Magyar Remekírók minden előfizetője e hat kötetet rendkívüli kedvezményképen husz koronáért kapja* ugyanazon könyvkereskedőnél, hol a »Magyar Remekírók«-ra előfizetett

Kézbeillő, olcsó, népszerű kiadás lesz ez, melyben még nem jelent meg Shakspere magyarul. Ilyen klaszikusnak fordítása is klaszikus legyen! Olyan fordításban, a mely nem csak a legkiválóbb és legnagyobb költő mesterműve, de a mely már teljesen közkinccsé vált, egészen tulajdona és vére lett a magyaroknak, s melynek minden sora ismerős és kedves a magyar fülnek. Ilyen fordítás a Kisfaludy Társaság kiadványa, a melyen nem csak hogy Arany János, Petőfi Sándor, Vörösmarty Mihály, Szász Károly, Léway József, Szigligeti Ede, Arany László, Rákosi Jenő, Greguss Ágost, Györy Vilmos dolgozott, de a melyet megszoktunk, megtanultunk, megszerettünk iskolában, színházban, közéletben. Ezt a teljes Shaksperfordítást szerezte meg már régebben a Franklin-Társulat, s ezt a kitűnő, az eredetivel vetekvő fordítást adja most közre javított kiadásban. A fordításokat a még élő fordítók újból egybe vetik az eredetivel Az elhalt fordítónál — Arany Petőfi, Vörösmarty — a kiadás szerkesztője csak a sajtóhibák kiküszöbölésére szorítkozik, maga a mű természetesen érintetlen marad. A másik fontos szempont mely a Franklin-Társulatot a nagy munka kiadásakor vezeti, az hogy Shaksperet *teljesen* kell adni. Shakspere »válogatott« vagy rövidített kiadása irodalmilag helytelen. Teljes és olcsó, de díszes Shakspere kell a magyar közönségnek. Mint a hogy a biblia csak a maga egészében szentírás, Shakspere se marad Shakspere, ha szemelvényekből ismerjük meg.

Ez az egyetlen teljes magyar Shakspere s egyhamar nem is igen lehet más. Ezekkel a remek műfordításokkal aligha szállhat versenyre valaki. A kiadásban életrajz is lesz, s bevezető tanulmányok, dr. Voinovich Géza tollából.

Örömmel várjuk az új Shaksperet, megtermékenyítőjét minden irodalomnak. A kiadótársulat pedig kulturális czélokat is szolgál, midőn Shaksperet, melynek teljes magyar példánya *eddig 100 koronába került — husz koronás ár mellett hozzáférhetővé teszi a Magyar Remekírók» előfizetőire nézve.*

Nyilatkozat.

E. b. lap hasábjain is megjelent, hogy az illyefalvi egyházközség lelkészének meghívott. Bármily lekötelező módon nyilvánult az egyházközség irántam tanúsított bizalma, legnagyobb sajnálatomra a meghívást nem fogadhattam el, mert ezzel szemben oly mértékben fejezte ki sajtát egyházközségem és községem irányomban bizalmát, hogy engednem kellett és meg kellett maradnom azon egyházközségben, a melyben 18 évi pályafutásomra, működésekre tekinthetek vissza. De elengethetlen kötelességemnek tartom, hogy a nyilvánosság terén is kifejezhessem őszinte hálámát és köszönetemet az illyefalvi neves egyházközséggel szemben igen megtisztelő bizalmáért. A míg mindenkör hálával gondolok erre, kérem, tartsa meg továbbra is irányomban jó indulatát, adja az isteni gondviselés, hogy találjon egy oly lelkészt, ki többet tehet, mint a mennyit én már hanyatlani induló erőkkkel munkálkodtam volna.

Vén Mihály,
bikfalvi ref. pap,
esperes.

Különfélék.

Darányi Ignác dr. a dunamelléki egyházkerület főgondnoka. Szilágyi Dezső örökét, mint a lapok hozzák, a dunamelléki egyházkerület presbyteriumainak szavazattöbbsége Darányi Ignác m. kir. földművelésügyi miniszterrel töltötte be. A szavazatok számát az »Egyetértés« és »Magyar Szó« eltérően közlik ugyan, de az eredmény egy: a Szilassi Aladár 7, Ádám András 1 szavazata mellett a két főjelölt Hegedüs Sándor kereskedelmi- és Darányi Ignác földművelési miniszterek közül körülbelül 16 szótöbbséggel, mely abszolút többséget is jelent, az utóbbi lett a győztes. Az alkotmányos küzdelem — láthatólag — nagyon erős volt, a két minden tekintetben kiváló jeles férfiú személye körül. Hogy mennyiben folyt be a földművelési miniszter többségének megszerzésére az a körülmény, hogy a szavazó presbiteriumok tulnyomó többsége földműves, vagy mennyi része van a Hegedüs kisebbségében a főváros — akár csak látszólagos — túlhatalmassága és irányítása elleni reakciónak, — nem kutatjuk. Az bizonyos, hogy ilyen versenyzők közt akármelyik megválasztása csak nyereség a közügyre nézve. Biztosra vesszük, hogy Darányiban egyházunk jogainak erős öröklöt nyert az egyházi közélet, kerülete pedig hű munkását az anyagi és szellemi építésnek. A Hegedüs miniszter jelleme és egyénisége elég biztosíték arra, hogy ő az egyházépítés munkájának azt a szép mezejét, melyet eddig is oly példányszerűen munkált, jövőre is hasonló buzgósággal teljesíti. Isten éltesse s tartsa meg mindkettőjüket egyházunk javára. Ne adjon munkálkodásuk soha igazat azoknak, kik egyházunkat féltik a »politikus gondnokoktól«. Legyen e pár sor erdélyi egyházkerületünk szíves és testvéri üdvözlétével zárva.

Egyházi testvéri érintkezés. Thullner Ernő nagyapoldi — Amlacher Albert remoszi lelkészek és Dörr Albert főszolgabíró mint a szászsebes ág hitv. evang. egyházmegye főesperese, főjegyzője és gondnok-helyettese egyházlátogatási hivatalos körútjukban a héten látogatták meg az esperesség kolozsvári egyház községét. Arról, hogy a hivatalos vizsgálat a legszebb eredményeket konstataulta az egyházközség anyagi és vallás-erkölcsi fejlődése terén, a miért ki is járt az elismerés br. Mansberg főgondnok, Grätz Mór és Turcsányi lelkészeknek, mi csak a testvéri érület örömeivel emlékezhetünk meg. Hogy a látogatással hazafiság szempontjából teljes meglepéssel voltak azok, kik a hivatalos ténykedést e szempontból kísérték figyelemmel: arról bizonyosságot tettek a helyi politikai lapok.

Mi csak két dolgot akarunk e helyen feljegyezni: az első kifogás. Illetti Kolozsvár városa politikai közigazgatását, a melynek képviselője Majláth püspök fogadására minduntalan kirukkol. Kérdjük: hol volt most? Mivel honorálta ezt a vallás erkölcsi és hazafias missiót, melyet e hivatalos egyházi bizottság kebelében végzett? Mert itt az, hogy az egyik püspök, a másik esperes semmi különbséget nem tesz; mindkeő egy bevett vallás felekezett egyházát képviselte hivatalos utban. A másik az az örvendetes testvéri érintkezés, mely Istennek hála! mind gyakoribbá lesz az erdélyi evang. szász egyház és református egyházunk hivatott és hivatalos

képviselő részéről. Örömmel jegyezzük fel most is a nevezettek látogatását Dr. Bartók püspökünknel. A főpásztor lekötözö szíveséggel fogadta a tisztelgőket s kifejezte reményét, hogy nemsokára otthonukban is felkeresheti a testvéregyház hivatalos vezetőit. Jól esik a kölcsönös szíves érintkezést feljegyeznünk s kifejezni azon óhajításunkat: vajha a két prot. egyház testvéri érülete egymás iránt minél jobban ápolatnék. Hisszük: közös érintkezési pontjaink utján minden tekintetben jobban megértenők egymást. Mi rajta leszünk ennek munkálásán.

Nagy-Borosnyón f. hó 19-én foglalta el hivatalosan állását Kovács Árpád lelkész. A beiktatást Vén Mihály esperes vé ezte. Az ünnepély díszes, nagyszámu közönség jelenlétében folyt le. Iktatás után megtörtént az egyházi javak átadása. Azután volt közebéd, melyen az első pohárköszöntő főtiszteletű püspök urra hangzott el. Ezzel megnyílt a köszöntők hosszú sora. Este műkedvelői előadásai összekötött táncestetely tartatott e nap emlékére.

S.-Szentkirályba a papválasztást e f. hó 30-ára kitűztem. Választandó Székely Sándor h. lelkész kit a gyülekezet egyhangulag meghívott. Gratulálunk!

Egyházi estélyek. M. Békában — mint onnan értesítünk — nov. 1. óta minden héten két estve gyűlnek össze egyházi ének gyakorlásra és felolvasások meghallgatására. Ez elsőt Bene Lajos áll. tanító, a másodikat Régeni Ferenc lelkész vezeti nagy sikerrel. Örömmel konstatáljuk a szép sikert és buzgó vezetéset.

Folynak a bálók, multságok a farsang alkalmából. Tánczolunk jótékony czélokra is. A szászvárosi ref. kollegium diákbálja a szegény tanulók javára febr. 1-én lesz; Aranyos-Gyéresen pedig az ev. ref. egyház ujonnan építendő temploma javára lesz multság febr. 2-án. Grf. Klebelsberg Viktorné, Grf. Bethlen Bálintné, Grf. Teleki László és Ilyés Albert védnökségeik mellett. Nem lelkészdünk a jótékony czélok érdekében rendezett multságoknak, de hogy a multságok jótékony czélokat szolgáljanak jövedelmeikkel: ezt igen is helyeseljük. Az élet harmóniájához a nemes szórakozás, üdülés és multság is hozzá tartozik, a társas életnek pedig épen fontos szolgálatokat is tesznek, a mi különösen vidéken nem kiesnylendő. Csakhogy nemes multság, igazi szórakozás és valódi üdülés legyen. Ide kellene multságainkat visszafejleszteni! Akkor aztán hadd mulassunk! Mert nem vagyunk azon a nézetben, hogy minden muzsikaszónál az öröög kísért.

Hivatalos rész.

284—1902.

KÖRRENDELET.

Az összes esperesi hivatalokhoz.

A közelebbi időben előfordult néhány eset alkalmával tapasztalta ig. tanácsunk hogy a más állomásra megválasztott lelkészek eltávoznak előbbi egyházközségükből anélkül, hogy az esetleg túlévezett javadalmait, illetékes esperesük közbenjövetele mellett leszámolták volna.

Mint hogy pedig az ily eljárás különféle elszámolási nehézségeket okoz, felhívjuk nagy esperes aait, hogy az egyházmegyéjük területére megválasztott lelkészek részére új lelkészi állásuk elfoglalása czéljából, felelőség terhe alatt óvakodjanak bekötözési engedélyt adni, mindaddig míg az illető lelkész előbbi állása után illetékes esperesétől eltávozási engedélyt föl nem mutat, a mely távozási engedély pedig csakis az esetben adható ki, ha a távozó lelkész előbbi egyházát szabályszerűen átadta és javadalmi tekintetében is hiány nélkül leszámolt, illetőleg a túlévezett áll. fizetési kiegészítési összeget vagy másnemű javadalmat visszatérítette.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. január hó 16-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.Kádár János,
titkár

160—1902.

FELHIVÁS.

*Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t
Előljáróságához.*

A zilahi ev. ref. kollegium m. t. Előljáróságának kollegiumi számadások tanévek szerint leendő vezetése tárgyában beadott indítvány tárgyalásával kapcsolatosan a sepsiszentgyörgyi ev. ref. kolleg. m. t. Előljárósága által az alábbi pótindítvány terjesztett elő:

Kollegiumunkban a számvitel és pénzkezelés általában a vagyoni ügykezelés különböző módon és alakban fejlődött ki s azoknak egymástól igen eltérő viszonyainál és anyagi helyzeténél fogva tökéletesen egységes nem is lehet, de az is nyilvánvaló, hogy még ugyanazon intézet kebelében is milyen nagy változások állottak elő az utolsó évtizedek alatt anélkül, hogy akár a tisztviselők dotációjának, akár azok munkájának megosztása és bizonyos rendszerbe foglalása tekintetében megfelelő átalakulások történtek volna.

Az intézmények fejlődtek, anyagi erejük gyarapodott, s így az ügykezelés is hovatovább nagyobb súlytal és felelősséggel nehezedik tisztviselőire. Így pl. kollegiumunknál is az utolsó 20 év alatt az évi bevétel összege 36237 kor. 86 fillérről 98943 kor. 05 fillérré növekedett Ezenkívül beállított a kollegiumi tápintézet évi 30000 koronányi költségvetéssel.

Az 1896-ban kiadott utasítások IV fejezete alatt körül vannak ugyan írva a gazdasági felügyelő teendői, de a pénztáros teendőiről, a külön-külön és együtt végzendő irodai ügykezelésről a számadásoknak mi módon való viteleiről stb. stb. említés téve nincsen.

Czél szerűnek mutatkozik tehát egy olyan egységes szabályzat megállapítása, mely egyfelől szintén könnyítene a központi felülvizsgálat munkáján, másfelől pedig felmentené a tanár tisztviselőket (g. felügyelő, konvik. elnök stb.) az irodai munkák, számvitel, pénzkezelés stb. felesleges terhe alul, hogy így a lehetőségig egészben tanári hivatásuknak szentelhesék magukat.

Összefoglalva a mondottakat, van szerencsénk teljes tisztelettel javasolni, hogy kéressék jelentés mind a 7 kollegiumtól akár a hozott határozatokon, akár a megszokáson alapuló ügyviteli eljárások felől, kéressék fel a használni szokott számviteli nyomtatványok (űrlapok) egy-egy példányát, az egyes előljáróságok tegyenek felterjesztést a gazdasági ügyvitel egységes szabályozásának tervezetére nézve s így ne csak az évi számadások elkészítésének ideje és módja, hanem az egész gazdasági ügyvitel is gyökeresen reformáltassék.

A múlt évben tartott főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés 35 jkvi sz. a. kelt határozatával igazgatótanácsunkat utasította, hogy ezen indítvány az összes kollegiumok előljáróságaival előzetesen közöltetvén, azok véleményének eredményéhez képest terjesszen részletes javaslatot a folyó évben tartandó egyházkerületi közgyűlés elé.

Ehez képest felkérjük a m. t. Előljáróságot, hogy szíveskedjék a fennebb egész terjedelmében közölt indítványt beható tárgyalás alá venni és a mennyiben elvileg, a maga részéről azt helyesnek és elfogadhatónak tartaná, a kollegiumok vagyoni kezelésének módzatait számadásvitelét s a vagyon kezelő személyzet jogait és kötelességeit részletesen magában foglaló szabálytervezetet kidolgoztatni és azt igazgatótanácsunkhoz legkésőbb f. évi május hó végéig felterjeszteni, hogy azok alapján igazgatótanácsunk a főtiszl. egyházkerületi közgyűlés elé terjesztendő javaslatát elkészítvén, esetleges észrevételek megtétele céljából a m. t. Előljárósággal a közgyűlést megelőzőleg ismételve közölhesse.

Amennyiben a m. t. Előljáróság a javaslathoz elvileg sem járulna hozzá, kérjük ez iránti szíves határozatát részletes indokolás kíséretében ugyancsak az előljelzett határidőig igazgatótanácsunkhoz juttatni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. január hó 16-án tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Maksai János,
számvevő.

5439—1901.

SÜRGETŐ FELHIVÁS

*az udvarhelyi esperes kivételével valamennyi egyházmegye
Nagytisztt. Espereséhez.*

Vonatkozással még múlt évi szeptember hó 27-én 3914—1901. sz. alatt kelt fölhívásunkra ismételten is felhívjuk Nagytiszteletű esperes aait, hogy a Zs. t. 114 §-a rendelkezéséhez képest haladéktalanul s minden további sürgetés bevárása nélkül legyenek jelentést igazgatótanácsunkhoz a más életpályára lépett s lelkészi oklevéllel bíró egyénekről.

Kolozsvárt, 1902. január 14-én

Dr. Bartók György,
elnök

Kádár János,
titkár.

334—1902.

KÖRLEVÉL.

mindenik kollegium m. t. Előljáróságához.

Felmerült eset alkalmából hogy az esetleges visszaéléseknek eleje vételessék, felhívjuk a m. t. Előljáróságokat, hogy a gymnasiumi VIII ik osztálybeli bizonyítványok kiállításánál a következő egyöntetű eljárásra utasítsák az igazgatót: a gymnasiumi tanfolyamot végzett ifju VIII-ik osztálybeli bizonyítványára, ha kiadtnék a bizonyítvány, reávezetendő a megjezés rovatba „érettségi vizsgálatra bocsátatott“ vagy „állott a. i ev. ref. főgymnasiumban“, ha sikertelen vizsgálat e megjegyzéssel „és 19. évi június n ismétlő érettségi vizsgálatra utasított“.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. január hó 16-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos
tanügyi előadó.

184—1902.

FELHIVÁS

mindenik kollegium m. t. Előljáróságához.

1901 ik évi egyházkerületi közgyűlésünk 52 jegyzőkönyvi sz. alatt kelt határozatával változtatlanul határozattá emelte igazgatótanácsunk következő indítványát „Mondja ki a főt. Egyházkerületi közgyűlés, hogy a kollegiumi előljáróságokban egyenlő jogokat élvezzenek a választott és kinevezett rendes tanárok t. i. mostantól kezdve az összes rendes tanárok az illető kollegium előljáróságának rendes tagjai legyenek“

Felkérjük m. t. Előljáróságokat, hogy ezt a határozatot tudomásul venni és alkalmazni szíveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvár 1902. jan. 16-iki üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

76—1902.

FELHIVÁS

a n.-enyedi egyházmegyében levő T lelkészekhez.

Az esedékes egyházmegyei és kerületi rovatokat, egyházközségeik részéről, szíveskedjenek T. Barabás József director aához — ellennyugta mellett — *melőbb* beszoigáltatni, azon czimeken és összegekben, mint a múlt évben; azon különbséggel, hogy a krajczáros rovatat az 1901. évi névkönyvben kimutatott lélekszámnak megfelelőleg számitandó, és — tekintettel az 5649—1901. sz. igazg. tanácsai rendeletre — egyéb rovatokkal együtt a Protestáns lap 1902. évi előfizetési díja is beküldendő.

Miriszlón, 1902. január 21-én.

Sándor János,

n.-enyedi ref. egyhm. esperes.

136—1902.

ÉRTESÍTÉS

Az igazgatótanács 5469—1901. számú felhívására való hivatkozással tisztelettel értesíteni kívánom a görgényi egyházmegye nemes egyházait, hogy egyházmegyénkben fenálló gyakorlat és szabályrendelet értelmében, *minden nemű pénzek*, — s így a hivatalos lapon jelzett hátralékai is, — *nem hozzám, hanem pénztáros au.-hoz küldendők*, s általán a mélt. igazgatótanács hasonló tartalmu rendeletei, *mindünk, mindig ugy értelmezendők*.

Geinyeszeg, 1902. jan. 22. *Csekme Ferencz,*
görgényi esperes